11 vuoden KIRJAPÄIVÄKIRJA

2016–2026 yli 600 kirjaa

ja tilannerunoja

Keväällä 2016 tajusin, että luen kyllä paljon kirjoja, mutta en muistanut niistä juuri mitään, en edes, mitä kirjoja olin lukenut. Oli syytä aloittaa dokumentointi.

Lukeminen on ylellinen harrastus, avautuuhan kirjojen kautta koko maailma. Omat lukemani ovat lähes kaikki uutuuksia Hattulan loistavasti palvelevasta kirjastosta. Arvostan elävää ilmeikästä kieltä ja ihailen hyviä kääntäjiä (16.11. ja 30.10.2019, 1.7.2021, 27. ja 31.7.2022 ja vastapainoksi 28.9.2025). Koska suomeksi julkaistaan erinomaista tekstiä koko ajan enemmän kuin mihin aikani riittää, en juuri koe tarvetta muunkielisiin.

Tekstini eivät ole juonikuvauksia eivätkä kirja-arvosteluja, vaan etupäässä itselleni merkityksellisiä havaintoja ja oivalluksia. Historiateokset kirjaan kronologisesti, jotta voin myöhemmin palauttaa niiden kokonaisuuden mieleeni. Muiden tekemät runot ovat niukasti esillä, vain 10.3.2022 ja Reino Helismaan ”Fahr” 9.11.2021 kirjapäiväkirjan lopussa. **Omat tilannerunoni löydät heti alusta, ennen kirjapäiväkirjaa.**

Kotisivujeni osastossa ”Kirjankustannus” havaitset, että omissa kirjoissani on neliösivut. Neliön taiton voi sommitella elävästi monella tavalla, koska neliössä kuvat ja tekstipinnat ovat tasa-arvoiset. Pystyformaatti on köyhempi: teksti hallitsee ja kuva alistuu.

Kiinnitän siis huomiota myös taittoon ja ulkoasuun. Inhoan tikkumaisia liimaselkiä, jotka estävät kirjan aukeamisen kunnolla. Säälin kirjailijoita, joiden hyvänkin työn kustantajat ovat omavaltaisesti pilanneet, tökeröimpinä 20.12.2018 ja 7.5.2019.

Jaakko Juteini -seura ry:n toiminnanjohtajana minulla on etuoikeus järjestää Hattulaan ja Hämeenlinnaan esitelmätilaisuuksia suomen kielestä ja muistakin aiheista. Seuran sivuilla voit elää niitä uudelleen: https://www.nimikot.fi/nimikkoseurat/jaakko-juteini.

Mikäli tarvitset tietoa suomalaisista kirjailijoista tai heidän tuotannoistaan, suosittelen laajaa Kansallista Kirjailijaportaalia https://www.kirjailijaportaali.fi

Aluksi siis tilannerunot

Jukka O. Mattila

Tilannerunoja

Plaster I

(Hki-Vantaan lentoasemalla liukastuneen Englantiin lähtevän ystävän käsikipsiin 13.7.1986)

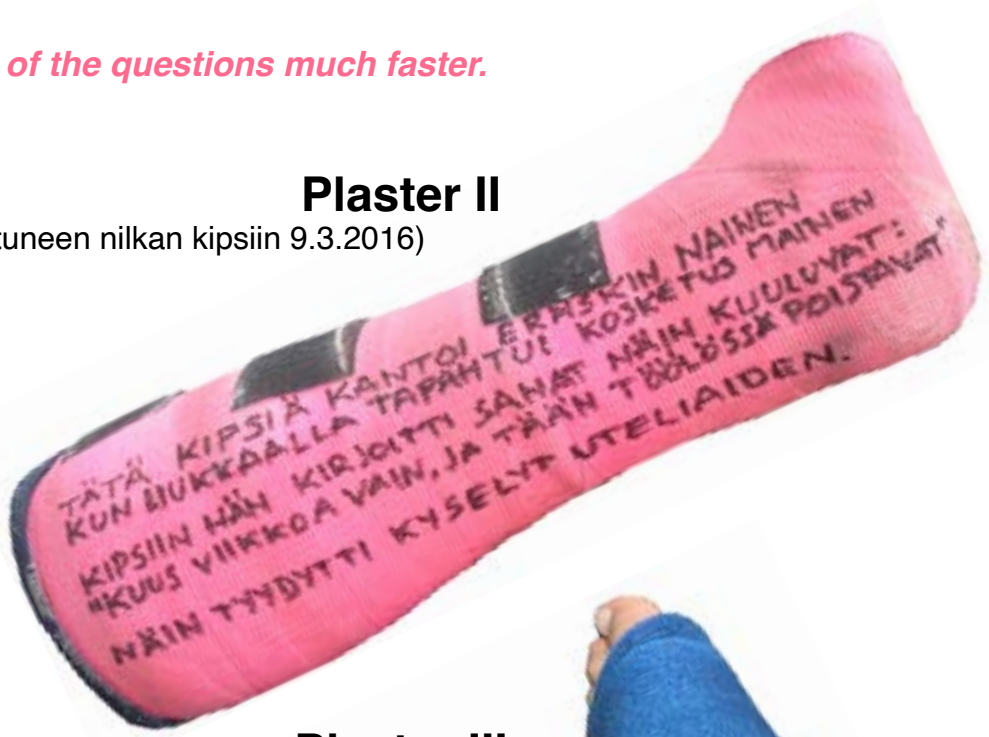
There was a lady with plaster,
having suffered a minor disaster.

On the plaster she wrote:
”After six weeks it´s out”

and got rid of the questions much faster.

Plaster II

(Oman puolison murtuneen nilkan kipsiin 9.3.2016)

Plaster III

(Laatuyhdistyksen jäsentoveri Kimmo T:n kipsille 23.9.2025)

20.10.2023 Päivi I. pudotti vahingossa sormuksen kerrostalonsa hissin lattiaraosta hissikuiluun. Kone Oy:ltä luvattiin ottaa sormus talteen hissin lähiaikoina tapahtuvan vuoden kuudennen tarkistuksen yhteydessä ja palauttaa se hänen asuntoonsa A 165:

Kone Oy:n hissimies

Prinsessainen kaunokainen
mielii yhtä miestä,
vaan on hän epätietoinen
lähestymistiestä.

Lasikenkätuhkimosta
muistaa sadun silloin,
toinen aivopuoliskoista
punoo juonta illoin.

Kuin Kone Oy:n hissimies
(sen omaks aikoo voittaa)
vois oveen kenties kukaties,
koputtaa tai soittaa?

Kuusi kertaa vuodessa
on huoltovuoro hissin
ja lemmekkäästi juonessa
on mieli kauniin missin.

Hän hissikuiluun pudottaa
nyt kutsuviestin siis,
ja osoitteeksi kirjoittaa:
A yksi, kuus ja viis.

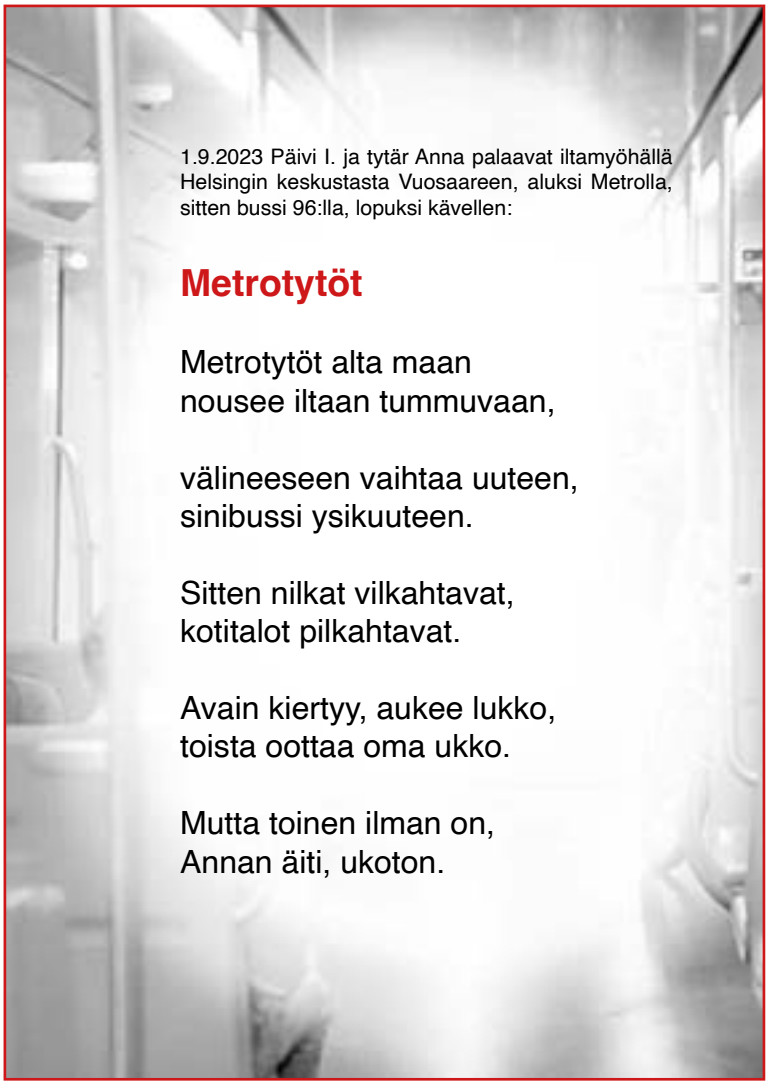
Miespä rakas tämän kohtaa,
soittaa ovikelloa.
Prinsessalla posket hohtaa,
vatsa alkaa velloa!

– – –

Aina illoin tutut hyvät
lemmenliekki sytyttää.
Pikkuhiljaa lisääntyvät
hissimies ja tyttö tää.

He muistaa kuni sadussa,
mi heidät yhteen liitti,
Koneen mies ja Prinsessa,
ja laaja suku kiitti!

1.9.2023 Päivi I. ja tytär Anna palaavat iltamyöhällä Helsingin keskustasta Vuosaareen, aluksi Metrolla, sitten bussi 96:lla, lopuksi kävellen:

Metrotytöt

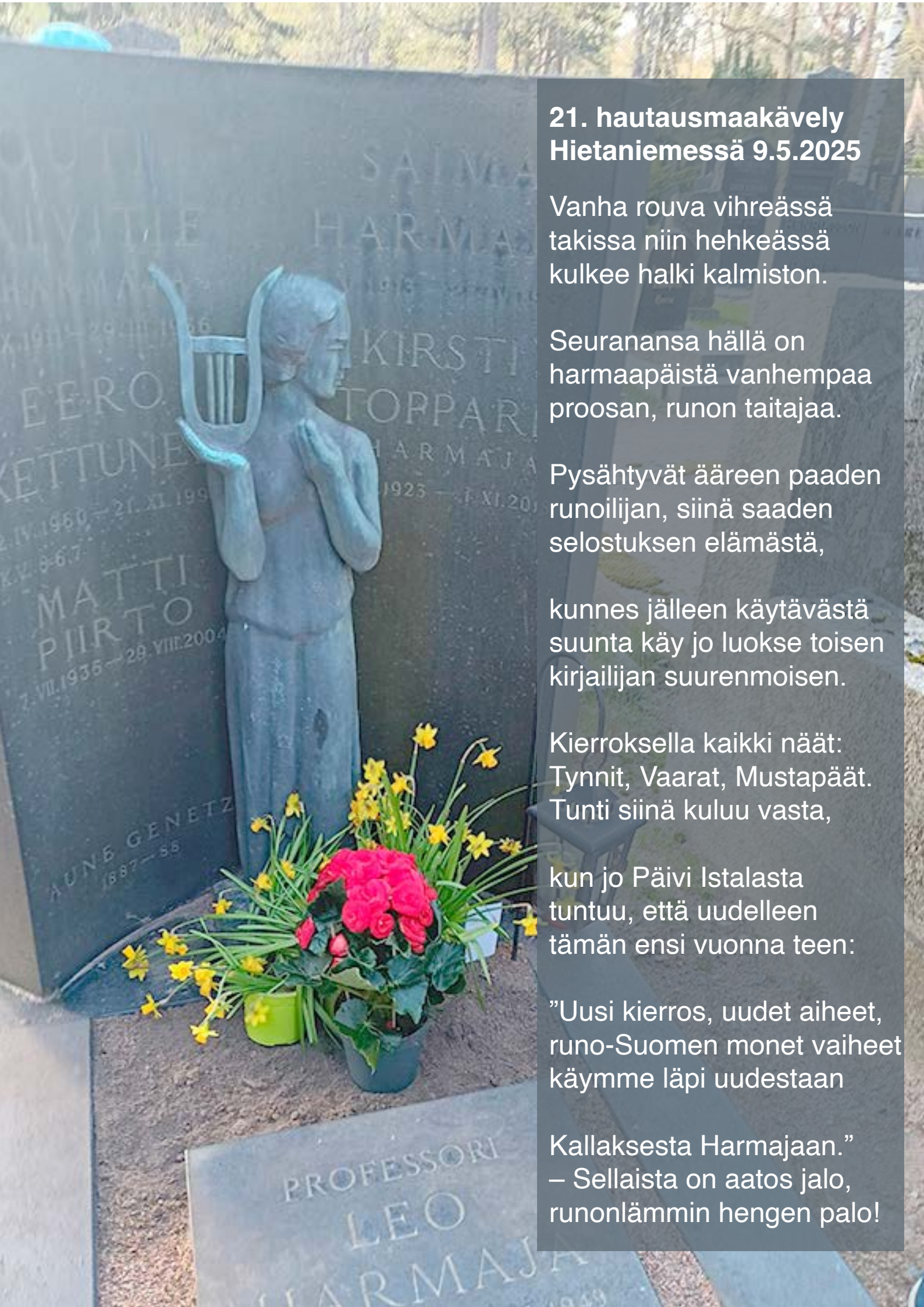
Metrotytöt alta maan
nousee iltaan tummuvaan,

välineeseen vaihtaa uuteen,
sinibussi ysikuuteen.

Sitten nilkat vilkahtavat,
kotitalot pilkahtavat.

Avain kiertyy, aukee lukko,
toista oottaa oma ukko.

Mutta toinen ilman on,
Annan äiti, ukoton.

21. hautausmaakävely Hietaniemessä 9.5.2025

Vanha rouva vihreässä
takissa niin hehkeässä
kulkee halki kalmiston.

Seuranansa hällä on
harmaapäistä vanhempaa
proosan, runon taitajaa.

Pysähtyvät ääreen paaden
runoilijan, siinä saaden
selostuksen elämästä,

kunnes jälleen käytävästä
suunta käy jo luokse toisen
kirjailijan suurenmoisen.

Kierroksella kaikki näät:
Tynnit, Vaarat, Mustapäät.
Tunti siinä kuluu vasta,

kun jo Päivi Istalasta
tuntuu, että uudelleen
tämän ensi vuonna teen:

”Uusi kierros, uudet aiheet,
runo-Suomen monet vaiheet
käymme läpi uudestaan

Kallaksesta Harmajaan.”
– Sellaista on aatos jalo,
runonlämmin hengen palo!

Villa Salinin 12. virkistyspäivät ”vanhahkoille sivistyneille naisille”

(Jukka O. Mattila 2.8.2024 klo 00.09)

Taasen kaikki saapuvilla,
täynnä naisia on villa.

Valistusta pitää yllä
vanhahkolla säteilyllä

joukko reipas sivistynyt.
”Tulisitpa juuri nyt”

runoilija Harmajainen
lausui hänkin, nuori nainen

muistuttaen kuinka valta
rapistuvan ruumiin alta

hengelle se kuuluu vain:
tunne, järki suortuvain

alta vuosikymmenten
valoon pyrkii iloiten!

Kesän meikki kevyt on,
olo varma, huoleton!

Koristaakseen emännän
talvi vaatii enemmän.

Sää jos oikein huono ois,
jättää koko meikin pois!

Parhaan tehon silloin saamaan
kasvorasva riittää naamaan.

Säästä riippumatta siten
nainen tietää aina, miten

sulostuttaa omaa ylkää.
Eikä koskaan häntä hylkää.

Naamionsa takaa vainen
– tuikitavallinen nainen.

JOM 18.9.2025 klo 3.58

Mies, älä sinä unhoita konsanaan,
että nainen on nainen aina vaan.

Kun olo on freesi ja mekkonsa uus,
se hälle on taivainen ihanuus.

Jos miehetkin tällaista kokea vois,
ei meillä kai milloinkaan sotia ois!

JOM 1.11.2026

Kontrolli vs. luottamus

Kaulimella taitavainen
monen taidon nykynainen

taikinansa litistää,
siltä tahdon nitistää.

On ilme hurja ihmisen,
kun tarttuu kahvaan kaulimen.

Sillä aina lopettaa
voi riidat, sekä opettaa:

”Polulta jos kaidalta
taas poikkeat, saat kaulinta!”

Kontrolli myös Leninin
voittoon vei, ja Stalinin.

Luottamus on silti somin
keino taata sopu kodin!

Päivi Puu

Päivi eestä, Päivi takaa,
Päivi istuu, Päivi makaa.

Päivi on kuin suuri puu,
hältä kaikki onnistuu.

Kokemuksen lehväin alta
tulvii valo kaikkialta.

Hänpä näkee olennaisen:
nostaa esiin joka naisen,

nuoren tahi vanhahkonkin,
arvot, joille loihtii jonkin

valokehän säteilevän,
Harmajalta periytyvän.

Runojalat, historiaa,
niihin mieli aina palaa.

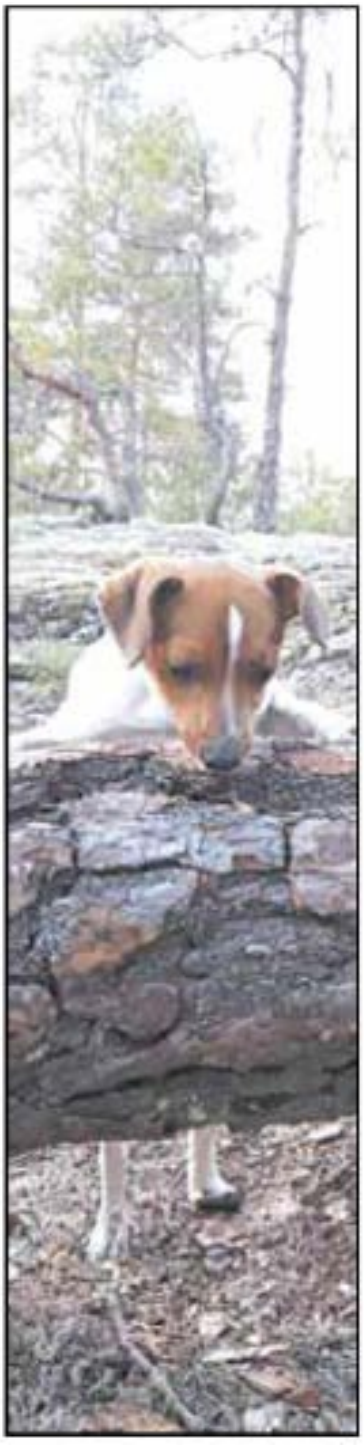
Siinä meillä aika peto,
valtakunnan Ristiveto!

Jukka O. Mattila 8.8.2025 klo 3.05

”Pohjoismainen pihakoira”

(Tyttärelleni, hänen perheelleen ja uudelle koiralle jouluna 2021)

JOM <jukka.o.mattila@gmail.com> kirjoitti 25.12.2021:

Pohjoismainen pihakoira

Viima on koiralle nimenä eräillä,
jotka – kun aamulla alkavat heräillä,
tarttuvat hihnaan ja pinkovat poluille:
liikettä tossuun ja sykettä soluille!

Aapo on toinen ja Peppi on siskonsa.
Pitäköötkö toiset vain marsut ja liskonsa,
meillä on mainetta tarkasta kuonosta,
juontaen juuttien Jyllannin luonnosta.

Siellä on piha ja Pohjolan maa
mistä sen geenit ja perimä saa
alkunsa, vaikka on tassunsa Suomeen
huomannut juoksunsa lopulta tuoneen.

Joskus jos lapsista puuttuisi puhtia
jaloittaa aamulla tyttöä tuhtia,
äitinsä tuosta ei pulttia omista,
Viimoineen ulos hän vilistää ovista.

He aamuisen tehtävän yhdessä täyttää
ja taivaalla tähtöset suuntansa näyttää.
Kun yli on rymytty mäet ja purot,
palkkana kummankin masuissa murot.

Tähtiin kirjoitettu

16-vuotiaana 15.6.2025 menehtyneelle tyttärentyttärelleni Pepille, joka onnistuneen Pohjois-Ruotsin tunturivaelluksen jälkeen perjantaina 13.6.2025 aamuyöstä klo 3.30 juhlisti ennen Suomeen lähtöä Bodenin ratapihalla auringonnousua sähköjunan katolta. Hänen rinkastaan löytyi kirja ”Tähtiin kirjoitettu virhe”.

Onnellisten tähtein alla
kulki nuori maailmalla

tiivistäen kumppanuudet,
luonnon, elon ihanuudet

vuoteen kuuteentoista vain,
kera veljen, vanhempain.

Täysillä näin eli hän
oman hyvän elämän.

Kynnyksellä aikuisuuden
aukes portti ikuisuuden:

yötön yö ja Auringon
nousu toivat kohtalon.

Päivän alku, elon loppu
oli tähtiin kirjoitettu.

Sinä etumatkaa vain
otit, meitä odottain,

kunnes kaikki aikanaan
samaan virtaan astutaan.

”Kesälukioseura ry”

(Markkinointiriimejä lauantain 5.5.2007 aamukuuden
jälkeen Tallinnan Viru-hotellin aulassa, sanat Jukka O. Mattilan)

Kesälukioseuranpa ärräyy
kesäkursseilla voit sinä sivistyy.
Luet reaalia tai matikkaa,
ruotsia, saksaa tai latinaa.
Näin tietojen pahoja paikkoja
korjaten yllätät syksyllä maikkoja.

Kesälukioseuranpa ärräyy
vuoksi mutsi ja faija myös virkistyy.
Kun kersa on landella viikon tai kaks,
he oman elämän panevat paremmaks
ja katsovat yhdessä Berliinii
tai Nykkiä, Lontoota, Pariisii.

Kesälukioseuranpa ärräyy
kesäkursseilla helposti ystävystyy.
Onko samalla kurssilla kenties hän,
josta saat sinä lämpimän ystävän.
Jatkat myöhemmin kanssansa sinä vaan
joko netissä tai lähdette reilaamaan.

Kesälukioseuranpa ärräyy
kesäkursseilla kummasti sivistyy.
Se näkyy varmasti naamassa
kun tarkkailet muutosta naavassa
tai illalla jälkeen pelituokion
sä tuijotat liekkeihin nuotion.

Kesälukioseuranpa jeejeejee
kurssitiedot on netissä: weeweewee
kesalukio piste äffäii
sen jälkeen on kaikki sinusta kii.
Jos et missaa nyt tätä shanssia
on luvassa työtä ja tanssia.

Jos haluat säveltää ja esittää
Kesälukioseura ry:n, ota yhteyttä:
jukka.o.mattila@gmail.com

Viime hetken vilkuttaja

(**Uusi laulu 20 perheestä**, jossa
Suomen 20 yleisintä sukunimeä elokuussa 2024)

Sanat: Jukka O. Mattila
Sävel: Kaj Chydenius

Jos haluat olla Viime hetken vilkuttajan esittäjä, ota yhteyttä: **jukka.o.mattila@gmail.com**

Silloin tällöin tuntee kansa joka ajaa autolla,
että pitäis suuntaa muuttaa, näyttää suuntavilkkua.
Mutta kuinkas ollakaan, näin harvoin tapahtuu,
jää vilkku viime hetkeen – taikka tyystin unohtuu.
On ennakointi tärkeää, ja siitä kansaa valistaa:

Korhonen, Virtanen, Mäkinen, Nieminen,
Mäkelä, Hämäläinen, Laine ja Heikkinen,
(viheltäen)
Koskinen, Järvinen, Lehtonen, Lehtinen.

Saarinen, Niemi, Salminen, Heinonen,
(viheltäen)
Heikkilä, Kinnunen, Salonen, Turunen
(viheltäen)

Jos sivutielle aiot älä panttaa tietoa:
ensin vilkku päälle, sitten vasta jarrua.
Jos ohittamaan lähdet, vinkkaa sekin ajoissa,
niin kiitosta sä saat ja säästät muiden hermoja.
Kaikki mukaan – blink blink – ajoissa!

Korhonen, Virtanen...

Alkuperäinen

Laulu 20 perheestä (1969)

Sanat: Petri Repo
Sävel: Kaj Chydenius

Silloin tällöin tuntee kansa vallan mahdin suonissaan,
vallan mahdin, jonka kansa käyttää vaaliuurnilla.
Mutta kuinka ollakaan tuo valta kulkee narussa,
josta se ei pääse suuren rahan voimaa puremaan.
Missä on se mahti, joka puuttuu eduskunnalta?

Kivekäs, Walden, Wihuri, Hellberg,
Rosenlew, Frenckell, Ahlström, Donner
(viheltäen)
Wasastjerna, Ehrnrooth, Schauman, Grönblom.

Wahlforss, Julin, Björnberg, Rettig
(viheltäen)
Honkajuuri, Virkkunen, Erkko, Serlachius
(viheltäen)

On Suomessa pankkeja, tehtaita ja muita.
Niiden tarkoitus, niin väitetään, on kansaa palvella.
Mutta kuinka ollakaan joutuu kansa huomaamaan,
että se on näiden palvelijoiden armoilla.
Missä on se mahti, joka puuttuu kansalta?

Kivekäs, Walden...

Kristiina Halkolan alkuperäinen esitys:
https://www.youtube.com/watch?v=ZIdrjYI-J8c

”Rahastonhoitaja”

(Suomen Lähilukioyhdistys ry:n sähköautoilevalle rahastonhoitajalle,
Petäjäveden lukion rehtori Ville Metsäpellolle hänen 50-vuotispäivänään)

Rahastonhoitaja

Paljon on uskottu miehelle oivalle:
eurot on ohjattu hyvälle hoivalle.
Taloudenpidosta vastuu on tällä
pienien koulujen ystäväsedällä.

Lakkautus missä on uhkana toimille,
aika on sähköisten hevosten voimille:
”Tulta kun häntien alle mä lataan,
hetkessä vauhti on nollasta sataan!”

Pelastus saitilla sujuu sit silleen,
et kaikki kun paikalla, uskovat Villeen.
Koulu saa jatkaa, ei enää uhkaa,
örkit saa heitellä päällensä tuhkaa.

Kevyt on kulkea voittajan elkein,
kun omakin lukio meni jo melkein.
Mies on kai tuttukin omassa kylässä,
kun kävi Jämsässä näyttäytymässä. ✳

Harjalta viidenkymmenen vuoden,
katsetta suuntihin molempiin luoden:
Aikaa on mennyt mut vielä saa jatkaa,
toivotan sinulle reipasta matkaa!

Jukka O. Mattila 18.5.2022

✳ Kun yhdistyksen tilit siirrettiin Jyväskylään, Villeä ei ”tunnistettu” tässä hänen omassa pankissaan. Vaadittiin passi. Nopeimmin (pari viikkoa) sen sai Jämsän poliisilta.

Rottapa naapurit kutsui kestiin,
on Jounilla kokeet,
ken sylkisi lestiin!

Pantiin pöytähän herkut hyvät:
Punkkua, Ponkkua, Vaakunaa
("Tuokaapa KISSA, niin hatkat saa", joku rohkea joukosta huudahtaa)
Kaikilla silmissä ohranjyvät.

Herkkuja hyviä vieraat kiittää
Juoda he jaksaa, kun tohtori maksaa
Vieläpä kotijoukoille riittää.

Ilta kun puolelle aamua saa,
on suosittu silli ja vaativat vettä
Sattuupa siellä ja täällä jo, että
yksi jos toinenkin — uinahtaa!

Nyt tuli mieleen se väittelypuoli
kun tohtori — lähes täydellisesti,
klassisin keinoin — REM-univaiheen rotilta esti
Kas: depreviaatio, siitä on huoli.

Pilkisti päivä jo jyrsijäkoloon
Pohjaan on pulloissa laskenut pinta
Hervoton haukotus humalan hinta.

ALKOssa huudahti monikin rotta
(epätoivoisna, koska on tyhjänä pottu
ja juominen kenties iäksi loppu):

JOUNISTA TOHTORI —
EI OLE TOTTA!

”Paraisten silloilta”, MAOL ry:n Dimensio-lehti 5/1987

Tietokone ja kesä

”Teemanumero”, tokaisi toimittaja
ja jatkoi: ”yhdistä tietokone ja kesä”
Kohta olikin monitori näyttöruudutta ja
näin syntyi telkälle pesä!

Lomalla lämmössä rannalla nuoret:
tyttösten joukko korea kelli
Kolmesta lerpusta hylkäsin kuoret,
niistä sai bikinit sorea Elli

Multaa ja matoja diskettikoppa
täyteen – hoi ahvenet, tullaan jo!
Ehtoolla edessä makoisa soppa
– kaloilla viimeinen tuomio

Vaan mato ei kelpaa kun ongitaan särkeä,
tuolloin on täkynä aivan muu
Kas särki on kala, mi diggaa vain järkeä,
pujota koukkuun siis CPU!

Kesäkissan jos otat niin muista:
pidä hiirestä loitolla kolli
Jos johdon poikki se puree ei luista
työ ja duurista tuleekin molli

Mikä herätti perheen keskellä yötä
kun taivaalla loisti Kuu?
Kas, matriisikirjoitin, tehden työtä
ja moodina kirskuen NLQ!

Se armoa pyysi vaan saanut ei:
moneen poukamaan kesällä ankkuriköysi
tuon raskaan vinkujan veteen vei
Näin se vaieten pohjasta paikkansa löysi

Vei levykelaatikon kalat
ja monitorin sai telkkä
Peitti lerput Elliltä salat,
oli printteri ankkuri pelkkä

Vaan yhtä en kylläkään uhrata vois
siitä visusti pidän mä huolen:
kun kaikki muut hukkasin kesälle pois
yhä näppäimistöä nuolen!

jäsenistölle virkistävää kesää toivottaen
Jukka O. Mattila

Muistutuksia 38 vuotta myöhemmin:
CPU = Central Processing Unit, jossa tietokoneen kaikki äly piili
NLQ = Near Letter Quality, jossa äänekäs matriisikirjoitin kirjoitti joka rivin kahdesti

MAOL maailmalla

(Sanat ja sävel Jukka O. Mattila, ensiesitys
Royal Shakespeare Taverna, Lontoo 9.6.1980)

Suihkujuova halkoo taivaan,
rento joukko astuu laivaan
Kauas maiden, merten taa
joka vuosi vaeltaa

Mikä joukko matkustaa,
oppii näkee, oivaltaa
– Matemaattisten aineiden liitto!

Kerran käytiin Unkarissa,
veljesmaassa, tuttavissa
Czardas soi ja laulu raikuu,
mieleen muistuu outo kaipuu

Mikä joukko paprikaa
syö ja viintä maiskuttaa
– Matemaattisten aineiden liitto!

Järjestönä etumatkaa
MAOL päätti jälleen jatkaa
Seuraavana kohteena
tarkasteltiin Lontoota

Mikä joukko hammasta
purren popsi lammasta
– Matemaattisten aineiden liitto!

Sitten puuhaa seuraavaa:
uusi manner, uusi maa
Amerikkaan härmänmaista
suorasilmää maolaista

Mikä joukko lähtemään
valmis on – ja ketkä jää *
– Matemaattisten aineiden liitto!

Viisikymmenvuotias
MAOL on kohta, arvokas
Kohokohta juhlan nähtiin:
raketissa Olli tähtiin

Mikä joukko näin sua kiitti,
Syvähuoko-satelliitti * *
– Matemaattisten aineiden liitto!

MAOL ry:n ulkomaisia opintomatkoja

vuosi	kohde	osallistujia
1979	Unkari	319
1980	Lontoo	??
1982	USA	72
1983	Hollanti ja Saksa	137
1988	Kiina	81
1989	Kiina ja Singapore	94
1994	USA ja Kanada	47
2000	Maailman ympäri	100

Tehtäväänsä esimerkillisesti sitoutunut MAOL ry:n toiminnanjohtaja Olli Syvähuoko taittamassa liiton Relaatio-lehteä Balatonjärvellä Unkarissa toukokuussa 1985

* Kielten opettajien SUKOL ry elokuussa: ”Jos tekisimme ensi kesänä ulkomaanmatkan, lähtisitkö mukaan?”
MAOL ry elokuussa: ”Oheisena matkaohjelma. Ilmoittautumismaksu suoritettava tilille 30.9. mennessä.”
Jälkimmäinen matka toteutui

* * MAOL ry:llä oli liian hyvä toiminnanjohtaja, ystäväni Olli Syvähuoko. Visioin jo vuosia etukäteen, että ei siitä hyvä seuraa. Olli vakinaisti tehtävänsä 1988, mutta liiton johto ei sallinut hänen jatkavan.

Fysiikkaolympialaisia sekä opintomatkoja kollegoille

Yhteenveto kansainvälisistä fysiikkaolympialaisista, joihin olen opetusministeriön kustannuksella osallistunut Suomen joukkueen johtotehtävissä

IX	1976	Budapest (Unkari)
X	1977	Hradec Kralove (Tsekkoslovakia)
	1978	Taukovuosi kansainvälisissä kisoissa. Unkarissa pidettiin kilpailu Unkarin ja Suomen joukkueiden välillä
XI	1979	Moskova (Neuvostoliitto)
	1980	Taukovuosi kansainvälisissä kisoissa. Ehdotuksestani pidettiin Ahvenanmaalla kolmimaaottelu Unkari-Suomi-Ruotsi
XII	1981	Varna (Bulgaria)
XIII	1982	Malente (Saksan liittotasavalta)
XIV	1983	Bukarest (Romania)
XV	1984	Sigtuna (Ruotsi)
XVI	1985	Portoroz (Jugoslavia)
XVII	1986	Lontoo-Harrow (Englanti)
XVIII	1987	Jena (Saksan Demokraattinen Tasavalta)
XIX	1988	Bad Ischl (Itävalta)
XX	1989	Varsova (Puola)
XXI	1990	Groningen (Alankomaat)
XXII	1991	Havanna (Kuuba)
XXIII	1992	Helsinki (Suomi)
XXIV	1993	Williamsburg (USA)

Yhteenveto ulkomaisista opintomatkoista, joita olen järjestänyt MAOL ry:n jäsenille

vuosi	kohde	osallistujia
1979	**Unkari**	**319**
1982	**USA**	**72**
1983	**Hollanti ja Saksa**	**137**
1988	**Kiina**	**81**
1989	**Kiina ja Singapore**	**94** (<– Tiananmenin verilöyly)
1994	**USA ja Kanada**	**47**
2000	**Maailman ympäri**	**100**

Timo Heikura on hoitanut kaikkien yllämainittujen matkajärjestelyt. Vuonna 1989 jouduimme Pekingissä keskelle Tiananmenin verilöylyä 4.6.1989, josta puikkelehdimme panssarivaunujen ja veristen autojen lomitse tämän suurkaupungin lentoasemalle, missä olimme **ainoat** matkustajat.

Vasemmalta **Jukka O. Mattila** (MAOL ry:n ulkomaanasiainsihteeri 1979 –88 sekä puheenjohtaja 1988 – 94), **Timo Heikura** (ulkomaan ryhmämatkoista vastaava johtaja miloin missäkin matkatoimistossa) ja **Olli Syvähuoko** (MAOL ryn superaktiivinen toiminnanjohtaja vuoteen 1988 saakka). Kuva on otettu 19.7.1984 Timo Heikuran huvilalla Turun saariston Björkössä.

Voimakolmikkomme vastasi MAOL ry:n laajasta opintomatkaohjelmasta. Kaikki alkoi, kun Olli lähetti minut tarkkailijaksi Unkarin IX kv. fysiikkaolympialaisin 1976. Solmittuani tuolla matkalla suhteet mm. prof. George Marxiin Olli pyysi minua järjestämään 1979 MAOL ry:n ensimmäiset ulkomaiset Kesäpäivät Unkarissa. Matka oli menestys: 319 osanottajaa!

On ollut satumainen onni saada toteuttaa kaikki nämä matkat yhdessä Timo Heikuran kanssa. Fysiikkaolympialaisissa minulla oli joka kesä yhteys eri maiden huippufyysikkoihin. Heidän kanssaan tavatessamme suunnittelin pääpiirteet kuhunkin opintomatkaan, vaikkapa Kiinaan (vuosina 1988 ja 1989). Seuraavaksi Timo selvitti edullisimman lentoreitityksen. Kun Timo tiesi, että näihin matkoihin ei tarvinnut varata lisähintaa riskien varalta, hän voitti aina tarjouskilpailut, vaikka toimi melkein joka kerta eri matkatoimistosta käsin.

Laajin ja samalla viimeinen matkani Timon kanssa oli sadan hengen opintomatka maailman ympäri vuonna 2000. Kahden vuoden suunnittelun jälkeen ojensin osanottajille Helsinki-Vantaalta lähdettäessä matkan minuuttiaikataulun. **Katso maailmanympärimatkan matkaohjelma ja 48-sivuinen kuvitettu matkaraportti näiden kotisivujeni kohdassa about**.

Eurajoki soi -valssiin neljäs säkeistö 40 vuotta ensiesityksen jälkeen

Eurajoella monien tunteman Eurajoki soi -valssin sanoitti ja sävelsi 40 vuotta sitten Eurajoen lukiossa 1969–1986 toiminut matemaattisten aineiden vanhempi lehtori Jukka O. Mattila. Hän valmistui vuonna 1964 Helsingin yliopistosta ja toimi aluksi teollisuusfyysikkona, mutta siirtyi vuonna 1969 Eurajoelle. Hän kertoo valssinsa synnystä:

> ”Eurajoen yhteiskoulun historian lehtorina toimi Antti Kylänpää (1928–2003), upea tenori. Antti oli saanut koulutuksen laulajaksi, mutta jokin pieni virhe äänenmuodostuksessa oli vienyt uramahdollisuuden.
>
> Musiikin harrastajina esiinnyimme koululla monet kerrat yhdessä. Antti lauloi, minä säestin. Usein menimme koulupäivän päätteeksi kaksistaan juhlasalin flyygelin ääreen. Antin mielikappaleita olivat O sole mio ja Palaja Sorrentoon.
>
> Antti oli myös runoilija. Sanoittamaansa Eurajoen kotiseutulauluun hän oli saanut säveltäjäksi itsensä säveltäjämestari Ahti Sonnisen. Kotiseutulaulua oli tapana esittää yhteislauluna seisaaltaan paikkakunnan juhlatilaisuuksien päätteeksi.
>
> Mieleeni nousi ilkikurinen temppu kollegaa kohtaan: luoda virallisen kotiseutulaulun rinnalle kevyempi ja istualtaan laulettava vaihtoehto. Näin syntyi ”Eurajoki soi” -valssi. Nimi juontui Eurajoella järjestetystä vuotuisesta musiikkitapahtumasta.
>
> Valssin ensiesitys oli Lions Club Eurajoen päiväkonsertissa Eurajoen Keskustan koululla 7.3.1982. Orkesterin johtaja Esa Laihonen soitti minulle varttia ennen tilaisuutta: ”Jos tulet, saat ruusun”. Näin tapahtui. Sain ruusun salintäyteisen yleisön kättentaputusten kera.
>
> 20 vuotta myöhemmin elokuussa 2001 Eurajoen ”Kartanon suviehtoossa” valssiani esitettiin eri tavoilla, aluksi kartanon portailla suurella orkesterilla ja sen jälkeen lehtevien puiden alla moniäänisinä herkkinä kuoroversioina eri kokoonpanoissa. Tuntuu hienolta, että on voinut matemaattisten aineiden lehtorina jättää paikkakunnalle tällaisen muiston!
>
> Talvella 2021–22 Eurajoen lukion entinen oppilas Leena Falttu, Eurajoen kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja, otti minuun yhteyttä vuosina 1978–81 järjestämäni Lapinjokisoudun johdosta. Kun kerroin valssini ensiesityksen 40-vuotispäivän olevan aivan kohta käsillä, Leena pyysi lisäämään kolmen säkeistön jatkeeksi vielä neljännen.
>
> Valssissa on nyt siis neljä säkeistöä. Epäilemättä laulu tarvitsikin vielä yhden säkeistön kokonaisuutta sulkemaan. Sana ”kartano” viittaa Vuojoen kartanoon, joka oli vanhainkotina vielä minun Eurajoen vuosinani, sittemmin Posiva Oy:n edustustila.”

Valssin lisäksi Mattilalta jäi Eurajoelle hänen vesitornin kylkeen 1985 ripustamansa Foucault’n heiluri. Mattila siirtyi Eurajoelta Paraisten lukion rehtoriksi 1986–2004, jolloin jäi eläkkeelle. Vastikään 80 vuotta täytettyään hän asuu Hattulassa Vanajaveden äärellä.

Lukio ei ole jättänyt rehtoria vieläkään. Mattila toimii vuonna 1997 perustamansa valtakunnallisen Suomen Lähilukioyhdistys ry:n puheenjohtajana. Yhdistykseen kuuluu 182 pientä lukiota, kirjaimellisesti Hangosta Utsjoelle. Eurajoen lukio on ollut jäsen vuodesta 2014.

Lisätietoja:
Leena Falttu, Eurajoen kotiseutuyhdistys, leena.falttu@eurajoki.fi, 044 991 0075
Jukka O. Mattila, Torpankuja 6, 13880 Hattula, jukka.o.mattila@gmail.com, 050 9101 596

Eurajoki soi -valssi seuraavalla sivulla **Kuuntele TÄSTÄ**

Eurajoki soi

Sanat ja sävel Jukka O. Mattila
Ensiesitys Eurajoen Keskustan koululla 7.3.1982
Neljäs säkeistö lisätty 7.3.2022

Lavilan aukeat,
Sydänmaan metsämaat,
Kuivalahden kimmellyksen
lämpimin kesäisin illoin . . .
Niin monet muistot nuo
kotiseutu mieleen tuo
: , : Viel on muistoissa mun
yhä silmäsi sun,
meille Eurajoki soi : , :

Katveessa kartanon
työväki tehnyt on
raataen raskaan taksvärkkityön
aamusta myöhäiseen ehtoon
Kun päivä iltaan saa,
hiljaa kehto keinahtaa
: , : Lapsen kasvoilla on
huomen niin huoleton,
uni rauhan, onnen maa : , :

Menneet on vuodet nuo,
muutokset aika tuo
Elämäntaival, myöhäinen syys
täyttymys nuoruuden haaveen:
Lasista kartanon
meille ilta-auringon
: , : säteet kimmeltää kun
kosken käteesi sun,
elon ehtoo onnen toi : , :

Sammal kun peittää haat,
kummut ja kirkkomaat,
totuus tuo vanha taas todeksi saa
polulla polvesta polveen:
Kotikunnahat säilyy ain,
vaan me ihmiset vuorottain.
: , : Nyt on vuoroni mun
kantaa vastuuta kun
kutsun sulta siihen sain : , :

Jukka O. Mattilan Kirjapäiväkirja

Tule lukijana tai kirjailijana mukaan kirjailijaportaaliin: www.kirjailijaportaali.fi, kurkista tunneliin tai lähde maailmanympärimatkalle.

31.10.2026 Andreas Koivisto: Ikiaikainen kotimme – arkeologinen matka muinaiseen Suomeen (188 s., 2026). Suomusjärveltä jäänne 3 milj vuotta sitten eläneestä 3,5–4 m korkeasta hirmuliskosta (15). Pohjanlahti 2000 v. päästä Euroopan suurin järvi (23). Maanpäällinen hiili on vanhempaa kuin merellinen (49). Tulivuorenpurkaus v. 536 aiheutti fimbul-talven eli 3 vuotta ilman kesää (137). 1600-luvun määräys: 10 km säteeltä käytävä kerran, 20 km joka toinen ja 30 km päästä joka kolmas viikko kirkossa (168). Tikkurilan Silkin jokijätevesistä näki päivittäin, minkä väristä kangasta tehtiin (176). AK:n kirja kertoo eloisasti 1950-luvun kotini välittömästä läheisyydestä Vantaalla. Kustannustoimittajat Inka Kostamoinen ja Christoffer Holm päästäneet läpi säntillistä pilkuttamista varsinkin lauseenvastikkeissa.

29.10.2026 Pirjo Peltoniemi: Arno Kasvi ja pieni pala paratiisia (264 s., 2026). Suomi siirtyi okeanpuoleiseen liikenteeseen 1858, Ruotsi 3.9.1967 (112). Autolauttaliikenne Ruotsiin alkoi 1959 s/s Vikingillä (114). Kasvitieteellinen puutarha Hkiin 1829 (129). AK samastui Pietari Kalmiin (132). Työnjohtajana Ruotsissa 1967–83 Uppsalan akatemian puutarhassa, iso asunto (134). AK kolarissa polkupyörällä –> selkävaiva (137). Turun yliopiston kasvitieteellisen puutarhan ylipuutarhuri 1983–2009 (157). Itseni ikäisen (*1941) AK:n omaperäinen ja itse luotu elämänkaari ilman muodollisia tutkintoja vertautuu Paavo Turtiaiseen –> 19.8.2026.

23.9.2026 Pekka Karunki: Vaipuneet kotkat – hävittäjäsankariemme viimeiset lennot (204 s., 1940). Lapsuuden kirja talvisodan lentäjistä uudelleenluettuna liki 80 vuoden jälkeen, mukana myös Tapani Harmaja (47–70). Takakannen ”Eräpäivä”-lapusta ilmenee lainauksia olleen keväällä 11.6.1941 mennessä kahdeksan.

21.9.2026 Björn Natthiko Lindeblad: Avoimin käsin (237 s., 2026). Tyhjennä vene ja se vie sinut helpommin vastarannalle (16). Se mitä olet etsinyt koko elämäsi, on ollut sinussa koko ajan – sisäinen ytimesi (32). Kahdet jalanjäljet (43). Huomiomme on tapana keskittyä sinne, missä on eniten draamaa tiedossa (78). Keholleni: kun et enää jaksa, teemme juuri niin kuin sinä haluat (134). Elämä on kuin tanssia: joskus se vie meitä, joskus me elämää (149). Ruotsissa 17 täysin rahattoman munkkivuoden jälkeen (185). Ihmisistä on opittava pitämään juuri sellaisina kuin he ovat (194). Hääpuhe (198).

17.9.2026 Janne Saarikivi: Kieli vie (246 s., 2026). Kirjoitusmerkkien kehitys: kuva –> ikoni –> indeksaalisuus –> abstraktio (31, 59). Ruotsin kirkkolaki 1686: kaikkien osattava lukea. Sanomalehdet levisivät 1900-luvun alussa, kirjastolaitos 1960-luvulla (42). A. I. Popov keksi radion 1900 ja kokeili sitä ensin Suomessa (45). Koko-gorillalla 1000 viittomaa, Kanzi-bonobolla 3000 käsitettä (66). ”Metsä” eri kulttuureissa (79–89). Modaali-ilmauksilla osata, kyetä, voida, pystyä, tohtia, viitsiä ei vastineita muissa kielissä (91), ”sivistykselle” ei myöskään (95). 1809 jälkeen oma kieli, pankki ja kansalaisuus jopa enemmän kuin nyt EU:n yhteydessä (103). Kielitaidoton Mannerheim sopi Suomen ksenofiili-eliitille (104). Klassinen suomalainen kulttuuri luotiin Venäjän alaisuudessa (107). Kolonisaattorimme vaihtuneet: ruotsalaiset –> venäläiset –> amerikkalaiset (112), Mannerheimin ratsastajapatsas edustaa venäläistä kolonialismia (109). JS:n Uusi Seelanti -sympatiat (126). Ekskursio-ohjelma Haagaan (144). Sanna Marinin ja Alexander Stubbin narsismi julki ensin englanniksi (195–216): ”millä järjellä ja herkkyydellä meitä johdetaan” (211). Suomalais-ugrilainen JS korvattu 18 professorivuoden jälkeen ulkomaalaisella naisella (219). Hieno uusin Maamme-kirja!

15.9.2026 Sylvia Borgström: Muistojeni kynttilöitä – vanhaa Eurooppaa palatseista pommisuojiin (335 s., 2023). Tartuin tähän, koska kirja on arvostamani Osmo Pekosen (1960–2022) suomentama. Suomalais-englantilaisen SB:n name-dropping kyllästytti. Ainoita valopilkkuja oli juna-laivamatkan kuvaus Suomesta Englantiin (205–228).

12.9.2026 Julia Kuokkanen: Kremlin kasvattama (318 s., 2026). Neuvostovalta tappoi 70 vuodessa yli 60 milj. ihmistä (52). JK muutti Suomeen 4-vuotiaana (98), kun isästä Urals Finlandin (≈ Teboil) talousjohtaja (143). JK Hgissä ruotsinkielisen yläluokan kouluun, ainoa ulkomaalaistaustainen, syrjitty (153). Vanhemmat pakottivat JK:n seuraamaan Venäjän

televisiota (181). JK ylioppilaaksi 2001 –> valtiotieteelliseen –> sosiaalityöntekijä (201). Demokratiaa ei määritä vapautus eikä vapaus, vaan oikeusvaltioperiaate ja laillisten oikeuksien suoja (141). Adoptiot Venäjältä USA:han nollautuneet aikaisemmasta n. 1500 / vuosi (170). Ukrainasta kaapattu 35 000 lasta (173). Ivan Iljin (1882–1954): Venäjä maailman keskipiste. JK:n hyvä historia-analyysi (185–198), ajattelu kirkastui Suomessa: luottamus, empatia, yhteiskunnan moraalisen kudoksen ymmärtäminen (252–260). Venäläinen opiskelija: ”Maassa, jossa huipulla on aina ollut yksi henkilö, pitäisi niin aina ollakin, mutta muiden pitäisi kiertää ja vaihtua” (249). Venäjä käyttää Ukrainaa vastaan sotivien sotilaiden palkkoihin 1,5 % BKT:sta (284), sotakuolemasta omaisille n. 100 000 € (250). JK:n 19-vuotias tytär: ”Nationalismi on pelkkä maantieteellinen sattuma” (279). Upea kirja ansaitsisi paremman kansikuvan ja otsikon!!

9.9.2026 Inka Mero ja Tero Ojanperä: Radikaalit ratkaisut – 7 rohkeaa tekoa Suomelle (325 s., 2026). Kauhuskenaario 2035: yksi autoritaarinen valtio ohjaa somellaan 4 mrd ihmistä (35). Disinformaatiota ei torjuta virallisilla tiedotteilla, vaan nopeilla tunteisiin vetoavilla vastauksilla (43). Jos populismi käyttää tunteita, miksei myös demokratia (52). Jos miljoona ihmistä menettää byrokratian vuoksi tunnin viikossa, se tekee 50 miljoonaa tuntia vuodessa (101). Sataa työssäkäyvää suomalaista kohti 2026 on 62 elätettävää, 1970-luvulla 55 (144). Nykylaki mamuille: ”Todista, että ansaitset jäädä”, kirjoittajien ehdotus: ”Olet jo ansainnut jäädä, etsi paikkasi” (214). Tulevaisuus: USA romahtaa sisäisesti, fokus Aasian teknologiahallintaan, Kiina valtaa Taiwanin ja sen puolijohdeteknologian (269). Singapore: Helsinkiä pienempi, mutta paras ja houkuttelevin infra. Israel: puolustusteknologia. Taiwan: digitaalinen resilienssi. Suomi: teknologia, kriittiset mineraalit, turvallisuus, energia, vakaus ja luottamus (278).

7.9.2026 Randa Al-Dawoudi: Gazan naiset (455 s., 2026). Koskettava kertomus pakolaisuudesta: itsenäisen gazalaisnaisen ponnisteluista Israelin terrorin alta ja vanhoillisen arabikulttuurin siteistä Suomeen. Kustannustoimittaja olisi voinut tiivistää esikoiskirjaa.

29.8.2026 Matti Nojonen (suom & toim): Jymäyttämisen taito – strategiaoppia muinaisesta Kiinasta (255 s., 2009). Vieraan valtion kimppuun hyökätessä on olennaisinta alistaa heidän mielensä (18): hajottaa se kokonaisuus, johon vihollinen luottaa niin hovissa kuin yhteiskunnassakin (57). Kun hyökkäät liittoutumaa vastaan, katkaise sen sisäiset suhteet (115). Kansansa luottamuksen saa, kun on tarpeeksi ruokaa ja vahva armeija (22). Taktiikka = oppi taistelun voittamisesta, operaatio = useammista taisteluista koostuva tavoitteellinen toimi, strategia = oppi sodan voittamisesta (36). Jos et tunne saalistettavan riistan elintapoja, ansapolkusi ei toimi (51). Jos et käytä paikallisia oppaita, et voi hyödyntää maaston tarjoamia etuja (77). Petolinnun iskiessä kysymys on ajoituksesta (101). Hegemonia saavutetaan moraalilla, voitto voimalla (107). Taitavat epäsuorat toimet ovat kuin 4 vuodenaikaa (127). Kun kenraali jakaa joukkojensa kanssa samat mielihalun kohteet, ei ole mitään, mitä he eivät voisi saavuttaa (195).

27.8.2026 Mia Meri: Egypti (208 s., 2020). 4550 v. sitten rakennetun Khufun pyramidin korkeus 146,7 m, rakennettu spiraalirampeilla. Ylimmät kerrokset pienempiä, joten helpompia rakentaa (25). Waltarin Sinuhe v. 1390–1327 (36). Psusennes I:n 1940 löydetty hauta Tutankhamonin ohella ainoa ryöstämätön (86). Tutankhamonilla ja Akhenatonilla suulakihalkio (126). Pää ja jalkaterät kuvattiin aina sivulta, mutta silmät edestä (119). Hieroglyfit luettavissa moneen suuntaan. Lukusuunnan voi päätellä kuvamerkeistä: oikealle luettavissa eläin tai ihminen katsoo vasemmalle (136). Hieroglyfiaakkosto Gardiner’s sign list (141). Kirjan kaikki kuvat Torinon 1824 perustetusta Museo Egiziosta (188).

25.8.2026 Kirsi-Maria Nummila: Kirjoitetun suomen historia (452 s, 2025). Vanhan kirjasuomen kausi 1543–1809, varhaisnykysuomi –1880 (11). Keskiajalla luostarit henkisen elämän keskuksia, birgittalaisluostarit ainoat naisille (35). Latina Suomen 1. kirjakieli, ruotsi hallinnollinen ja suomi kansankieli (42). Pyhän Henrikin legenda vanhin Suomessa kirjoitetuista (latinaksi, 52). Vanhin tunnettu kirjoitettu suomenkielinen lause n. 1470 (63). Messu kansankielistyi n. 1540 (71). Kustaa Vaasan hallinto 1523–60 tehosti asiakirjahallintoa (75), suomenkielinen painotoiminta lakkasi 50 vuodeksi K. Vaasan † jälkeen (147). Kirkkolaki 1686: jokaisen tuli opetella lukemaan (106). Gezeliuksen 1666 Yxi Lasten paras tawara yli 60 painosta, kirjoitustaitoisia 1809 vain 5 % (puumerkit, 106). ck –> kk n. 1750 (222), d-äännettä ei tunnettu 1500–1600-luvuilla (dentaalispirantti, 224). Agricolalla huolellinen = murheellinen (304). Suwi Virsi (366). Almanakoissa etukäteistietoja vuoden säistä (392).

21.8.2026 Tuomas Palonen: Etymologian etymologia (285 s., 2025). Etymologia = tosi sana” (10). ”Intiaani” ja ”intialainen” maantieteellisiä vastakohtia (13, 56). Materia (puu) > Madeira, ”metsäinen” saari (30). Massa panis eli leipämassa > marsipaani (45). Ensin on ”tarkoitettu” jousen nuolella, myöhemmin symbolisesti (69). Puiden merkitseminen kirveellä > pilkkaaminen (77). Hevostallin päällikkö comes stabuli > konstaapeli (83). Christmas > kalikimaka (hawaiji) ja Kirihimete (maori)(99). Suomen ”kuningas” vanhempi kuin König ja kung (107). Suomeen sukulaissanoja Intiasta asti (105–114). Irokeesin kanata (”kylä”) > Kanada (120). Ericus Schroderuksen Lexicon Latino-Scondium 1637 vanhin sanakirja, jossa suomen sanoja (2400 kpl, 161). Daniel Jusleniuksen Suomalaisen-Sana-Lugun Coetuksessa 1745 Tallinna = Kesoi, helmikuu = kaimala, satu = oikeusjuttu (167). Oinas, villa ja paimen balttilainoja (207). Raudikko ruosteen värinen hevonen, viron roheline (vihreä) tarkoittaa ”ruohollinen” (232). Tuoreen (2025) SKS-kirjan ulkoinen asu ja taitto kuin vuosikymmenten takaa!

19.8.2026 Tuija Pallaste: Elämäni tilaisuudet – Paavo Turtiaisen [*1948] tie tähtien keittiöön (314 s., 2026). Helsingin Sanomien TP:n vajaassa vuodessa (307) tuottama vangitseva kertomus evakkoperheen pojan tiestä maailmantähtien ystäväksi ja keittiömestariksi, jota turhaan pyydettiin Suomen Presidentinlinnan linnanvoudiksi ja Ruotsin hoviin (191, 213). ”Harva meistä tavoittaa unelmansa. Arjen rutiineihin lukkiutuneina emme näe kirkkaasti. Syvimmiltään kyse on uskalluksen puutteesta” (208). PT ”ei ollut ensimmäisenä kertomassa omia asioitaan” (295).

15.8.2026 Anneli Kanto: Kirjoittamassa (199 s., 2020). Teksti näyttää myöhemmin kirjoittajaansa viisaammalta, kuin jonkun muun kieleltä (11). Nautinnollisessa flowssa ei työtä malta jättää (36). Tekemätön työ kuin reppu täynnä kiviä (39). Top 10 -kirjoitusoppaita mm. Julia Cameron: Tyhjän paperin nautinto, Natalie Goldberg: Luihin ja ytimiin, Kirsi Pehkonen: Käsikirjoituksesta kirjaksi, Päivi Haanpää ja Terhi Rannela: Miksi en kirjoittaisi (43). Uudelleenkirjoittaminen on oleellista (60). Minäkertoja vai hän? (63). arkisto.fi, finna.fi, kansalliskirjasto.fi (92). AK ei paljasta aihettaan, koska pelkää menettävänsä latauksensa (115). Esimerkkikirjoja rakenneratkaisuista (119). AK:n luovan prosessin 22 vaihetta (122): ykkösversio (131), kakkos- (134), kolmosversio kuin loppuaan lähestyvä rakkaussuhde (137), editointi 10 kirjailijan esimerkein (138), oikoluku (143), vieraskirjatekstit (146), 12 ohjetta haastattelijoille (163). kotimaisetkirjablogit.blogspot.fi (159). Lukemista harrastava 17-vuotias hallitsee 50 000 – 70 000 sanaa, harrastamaton 15 000 (162).

13.8.2026 Anneli Kanto: Elämän langalla (459 s., 2026). Kirjailija taloudellisesti vapaampi kuin esim. TV-sarjan käsikirjoittaja (28). AK:n hurja pohjalainen sukutausta (320), ylellisyyksinä hienot saippuat ja täytekynät (31). Tytär asuu Japanissa (155). ”En pystyisi edes kuvittelemaan, että rakastuisin” (187). Herkät miehet naisten mieleen (339). Elämänkaari: sitku, mutku, nytku, silloinku (158). Intuitio kyky tehdä johtopäätöksiä erittäin heikoista signaaleista: hämmästyttäviä yhteensattumia AK:n kirjaprojekteissa (172). Rottien pyhimys AK:n menestynein, 15 painosta, kirjan taustaa (366, 418). Näytelmävuorosanat lyhyitä, tekevät ajatusloikkia (67). Tapauskovaisuus vaarattomampaa kuin puhdasoppisuus (207). Tyhjyys valmiin kirjan luovutuksen jälkeen (337, 434): elämästä lohkeaa pala, kun käsikirjoitus lähtee kustantamoon ja palaa sieltä kirjana (360). Korinttolaiskirjeestä ja avioliiton moraalittomuudesta (362).

11.8.2026 Lasse Lehtonen: Sibelius Japanissa (296 s., 2026). Suomi ja Japani ”kaukaiset, mutta läheiset” (12), ”jakaen perifeerisyyttä” (78). S:n musiikki Japanissa alun alkaen omaehtoista kansalaistoimintaa (58). Ainoassa radiohaastattelussaan (1948) S nosti esille Kalevalan Japani-käännöksen (90), kääntäjä Morimoto intoutunut Tuonelan joutsenesta ja Lemminkäisen kotiinpaluusta (93). Kokonaan japaniksi ilmestyessään 1937 Kalevala haastoi Japanissa korostunutta sotasankaruutta (102). S ”1800-luvun viimeinen muusikko” (187). S japanilaisten mielestä vain orkesterisäveltäjä (67), Izumi Tateno *1936 nosti esiin pianon (254).

8.8.2026 Sanni Isometsä: Katoamiskertomus (208 s., 2026). 38-vuotiaan miehensä ja 35-vuotiaan isänsä menettäneen esikoisromaani sopii läheisensä menettäneille. ”Ensin ei kykene käsittämään toisen poismenoa, ja kun lopulta käsittää, on katoaminen jo alkanut” (112).

6.8.2026 Tommi Niemi: Räjäyttäjän päiväkirjat (299 s., 2026). Vuosina 2001–2007 yhteensä 216 erilaista pyrokeikkaa Suomessa ja ulkomailla tehneen TN:n värikkäät muistelmat (291).

Kesällä bändi-, muuna aikana yritys- ja messukeikkoja (103). Vaijeriraketit (22). Konfettitykit ja -pommit (62). Rammstein maailman tunnetuin pyroyhtye (139). Lordin euroviisuvoitto Ateenassa 2006 (197). Moskovassa Lordi-keikalla (272) ja suurlähettilään saunassa (282).

4.8.2026 Jukka Korpela: Idän orjakauppa keskiajalla – ihmisryöstöt Suomesta ja Karjalasta (200 s + liitteitä ja hakemistoja 86 s, 2014). Venäläinen tutkimus ohittaa orjat kaupan kohteina (76). Hävityksillä mässäilyä Baltiassa 1500-luvulla: johtajat grillattiin ja hukutettiin, naiset ja lapset orjiksi (107). Väestönsiirrot Itä-Suomesta Keski-Ruotsiin 1500-luvun lopulla (144). Krimin orjatorilla 60 vrk elämistakuu (152). Orjat ylimysten vaihtolahjoina (162). Isonvihan ryöstelyissä 20 000–30 000 suomalaista Venäjälle (194).

1.8.2026 Hu Anyan: Pikalähettinä Pekingissä (309 s., 2026). 1979 syntyneen kirjoittajan avoimin sydämin kokemaa 19 työpaikastaan Kiinassa. Roskien vienti ja viiden tähden arvostelujen kärttäminen pikalähetin haasteina (79). Sinkkujen päivän 11.11. ruuhka (109). Työsuhde-etuna parasta ennen -tuotteita (149). Ihminen ”samanlaistaa” ympäristöään (177).

26.7.2026 Panu Rajala: Sinuhen synty (247 s., 2026). PR:n unelmapesti MW:n tukimusapulaisena muistelmien kokoajana (7). MW:n upseerikokelasura katkesi 1930 auto-onnettomuuteen, josta kallovamma loppuiäksi (24). Helenan (Kangas) kohtaaminen ”Kaunis Helena” -runokilvassa V. A. Koskenniemen kanssa (28). VAK: ”Ilman palavaa rakastumista ei voi kirjoittaa mitään” (30). Sinuhen kirjoittaminen kesti vain 2,5 kk 1.5.–8.7.1945 (53). Helena eroaa ja solmii 1952 avioliiton Wilho Ilmarin kanssa, Helenasta Hopepeilin päätoimittaja (73). Sinuhen USA-versio The Egyptian 1949. Waltari ei koskaan käynyt Egyptissä eikä USA:ssa (88). Sinuhe ja Orwellin Eläinten vallankumous ilmestyivät samana vuonna 1945 (144). Kirja muilta osin Sinuhen juonen referointia, lopussa yleisemmin MW:n tuotannosta, naiskuvasta ja suosiosta. Sujuvaa Rajalaa myös 17.8.2017, 15.11. 2018, 11.7.2020, 2.2.2021 ja 22.7.2024.

24.7.2026 Fumiko Hayashi: Kiertolainen (190 s. 2026). Japanilainen feministiklassikko 1900-luvun alkupuolelta. Miehenkipeähkö nainen vaeltaa ristiin rastiin Japania työpaikkoja vaihdellen. Toisistaan irrallisia sivun, parin mittaisia tarinoita.

22.7.2026 Esko Piippo: Eino Leinon Rooman-matka 1908–1909 (194 s., 2025, 40 alkusivua EP, loput EL). EL:lla Hml klass lyseossa latinaa 10 h/vko. Karjalaan 1897, Berliiniin 1898, Eurooppa-kierros 1906 (12). Luottoystävät EL ja Otto Manninen todistajina toistensa häissä 1906 ja 07 (18). Erottuaan Freya Schoultzista EL teki Euroopan matkan L. Onervan kanssa –> Roomaan 1908 (25). Matkakertomuksissa ”kotisilmät vaihdettava matkasilmiin” (42). Messinan ja Reggion maanjäristyksissä 28.12.1908 † 70 000 ja 40 000 (102–111).

17.7.2026 Tuomas Jussila & Lari Rantanen (toim): Nälkävuodet 1867–1868 (274 s., 2018). Toukokuussa 1968 † 25 200, vrt. koko jatkosotavuoden 1941 tappiot 27 000. Koko vuoden 1868 n. 1,8 miljoonasta † 138 000 (8). Näsijärvessä ja Päijänteellä jäitä kesäkuun 1867 puoliväliin saakka, syyskuun alussa hallaöitä (11). Azorien korkea- ja Islannin matalapaineiden ero luo säätyypit (35), katovuodet Suomessa usein paikallisia säiden alueellisista eroista johtuen (33). ”Pikkujääkauden” jälkeen lämpötilat Etelä-Suomessa nousuun 1800-luvun lopulla, muualla vasta 1900-luvulla (37, 47, 50). Suomi nälkävuosiin saakka Euroopan agraariperiferiaa (69). Säilöntäkeinoina kuivatus, hapatus, savustus ja suolaus (172). Petun paras korjuuaika touko-kesäkuun vaihde (174). Lönnrotin opas 1857 ”Neuvoja erästen jäkäläin käyttämisestä ruuaksi” (181). Ulkomaiden lehdissä uutisia sormiaan syövistä lapsista (209).

9.7.2026 Katriina Huttunen: Surun istukka (319 s., 2019). 26-vuotiaan tyttärensä itsemurhasta kertovan kirjoittajan kirjan välistä löytyi kommenttilippunen: ”Murheessa mässäilyä, joutais suljetulle osastolle”. Umpisynkkää kirjaa ei voikaan ymmärtää ilman omakohtaista kokemusta. Omalle kohdalleni on osunut kaksi lukioikäistä, jotka menehtyivät, tosin eivät itsemurhiin, vaan pikemminkin arvaamattaan, ilon keskellä. ”Oman lapsen kuolema on äidille amputaatio … ilman puudutusta, ilman nukutusta, ilman kipulääkkeitä” (293). Kiitos, KH!

1.7.2026 Susan Heikkinen: Pullopostia Selin saarelta (224 s., 2020). Taitavasti rekennettu mielisairaanhoidon historiakuvaus, sitojana Saima Rahkosen elämä 1903–59, lukuhoukuttimena tämän jälkeensä jättämät kirjelippuset. SR:n isä †1918, SR palvelijaksi: 1919 Viipuri –> 1922 Lappeenranta ja Riihimäki –> 1923 pääkaupunkiseutu (40). Lyö 1923 kirveellä

toista piikaa päähän (57) –> Lapinlahden sairaala –> Katajanokan vankila –> 1926 Treen Pitkäniemi (91) –> 1937 Seili (127), jossa 1938 50 pv eristettynä (133). 1946 Pitkäniemi –> 1953 Seili (162), jossa tallettaa viestejä pulloissa saaren kivenkoloihin (196) Pituus 149,5 cm, paino 30–74 kg. Seilin viimeinen spitaalipotilas 1766, jonka jälkeen mielisairaiden eristyspaikkana, 1889– vain naisille. Seili Nauvon kunnanlääkärin vastuulla (127).

23.6.2026 Georg Haggrén & al: Muinaisuutemme jäljet – Suomen esi- ja varhaishistoria kivikaudelta keskiajalle (619 s., 2016). Suomalainen identiteetti luotiin vasta 1800-luvulla. Länsi-suomalaiset eroavat geneettisesti enemmän itäsuomalaisista kuin ruotsinmaalaisista (12). Jääkausi keskiseen Eurooppaan asti 23 000–19 500 eaa (24). Itä-Suomen vuolukivialueelta löytynyt paljon pronssikirveiden valumuotteja (176). Raudanvalmistus alkoi n. 800 eaa (207). Viimeiset järvimalmiruukit 1800-luvulla (220). 536–545 asteroiditörmäys tai tulivuorenpurkaus laski lämpötiloja –> nälkäkatastrofi (260), lämpökausi 950–1200 vaikeutti talviliikennettä (225), ”pikkujääkausi” 1500–1600-luvuilla (421). Maata kääntävän auran edeltäjä koukkuaura, jäljen tuntee ristiinkynnöksestä (273). Monipuisen jousen vatsapuoli männyn tai lehtikuusen lylyä, selkä koivua (326). Islamilaisia hopearahoja Gotlanti 70 000, Viro 5 000, Ahvenanmaa 1 300, manner-Suomi 300 kpl (334). Kirkolliset verot Suomessa n. 1220– (346). Paperi yleistyi 1350, Kustaa Vaasan voudintilit suuri murros 1540-luvulla (369). Markus Hiekkasen väitös kivikirkkojen i’istä 1994, vanhin Jomala 1275–85 (386). Ahvenanmaan viimeiset hirvet kaadettu 1700-luvun alussa (417).

20.6.2026 Heli Meklin: Persaukinen tahtoo Porschen – rahanhimoisen elämäntaito-opas (220 s., 2026). Herttainen ja vilpitön kertomus köyhän taiteilijan pyrkimyksestä vaurastumiseen asuntokaupoilla. Sympatiaa lisää, kun Porschen hankkiminen ei lopulta kuitenkaan onnistu. Parhaita paloja asumiskäytännöt eri maissa (92) ja naisen ongelmat sinkkuna (102–107).

15.6.2026 Tara Menon: Upoksissa (224 s., 2026). Esikoiskirja, jonka symboliikka ja New York–Thaimaa -vuorottelu eivät yksioikoiselle avautuneet. Chilin kapsaisiini kiinnittyy samoihin reseptoreihin, joilla elimistö havaitsee kuumuuden (13). Vuosina 1953–1978 Amerikan hurrikaaneille annettiin naisten nimet ja sen jälkeen vuorotellen mies, nainen (37).

14.6.2026 Merete Mazzarella: Silloin en koskaan ole yksin – lukemisen taidosta (272 s., 1999). Sotkuinen kirja ei lisännyt lukemisen taitoa eikä kirjallisuuden professori MM:n arvostusta. Tuskin menisi läpi esikoiskirjana.

12.6.2026 Vesa Puttonen: Miten miljoona hankitaan ja kulutetaan (199 s., 2026). Eino Jutikkala testamenttasi 22 M€ Suomalaiselle tiedeakatemialle (9). Miljoona sekuntia on 11,6 vrk, miljardi sekuntia 32 vuotta (15). Latte-faktori: säästö päivittäisestä 5 € kahvista tuottaa 11 % vuosikorolla 65 v. ikään yli 1 M€ (31). Lyhyet korot ”tuottavat” inflaation verran (35). ”Markkinat ovat huonot, mutta nukuin kuin vauva. Heräsin tunnin välein itkemään” (59). Jos saat sisäpiiritietoa tj:lta, menetät puolet rahoistasi, jos hallituksen pj:lta, menetät kaiken (62). Jos teet työtä vain elääksesi, et todennäköisesti kehity siinä (73). FIRE = Financial Independence, Retire Early (87). Kk-kulutus on kk-säästämisen peilikuva (197).

28.5.2026 Ville Hytönen: Kuinka kirjoitan lastenkirjan (288 s., 2026). Setä Topelius piti makeasta ja menetti hampaitaan jo nuorena (16), samoin kolme kuudesta pikkulapsestaan (17). Lasta ei rakenneta kuin kerrostaloa vaan kuten kaupunkia (52). Satu Apo: lapsi saa vanhojen satujen kautta kosketuksen historiaan (61). Minna Huotilainen: kirjasta luettu jää mieleen pysyvämmin kuin näytöltä (62). Kirjan nimessä pitää olla toimintaa! (95). Juonirakenteen dramaturgiasta (140–175, 214). Rytmi luo turvan (190). Metaforilla merkitystä (202), samoin tarinan lopetus on tärkeää (232). Kuvituksesta (255). Konkreettisia ohjeita (275). Hieno opas lapsillekirjoittamisen maailmaan!

20.5.2026 Ritva Siikala: Rauhoitu nyt vihdoinkin (255 s., 2004). Reipas ateisti (21). Joulun petos: pukin tullessa tarvittiin aina isä pitelemään poroa pihalla (38). Vuodeksi Vivica Bandlerin Lilla Teaterniin, jossa tapasi Bengt Ahlforsin (74), ei avioliittoa, maistraattivihkimys sukulaisten vuoksi (179). BA:n stipendillä Villa Biaudet’ssa Loviisassa, tytär Katja 1968 (59), Addis Abebasta ottopoika Tariku 1972 (82). Kirjannäyttämö –> Ryhmäteatteri –> RS sai lähteä (85). Naisteatteri ”Raivoisat Ruusut” 1986 (91). ”Elämästäni voisi kirjoittaa näytelmän” (103). Sosiaalinen tutkimusmatka Afrikkaan (106). Tytär taantui naisen perusrooliin, tyttärentytär

antaa toivoa (199). RS:lla kanssani sama ikä ja tausta. Kuin lohi vastavirtaan: älystä ja omasta itsenäisestä tahdosta kumpuava iloitteleva tyyli, parasta nuoruuden kuvaukset Kemistä!

16.5.2026 Elisa Heilala: Heikki Kinnunen (319 s., 2016). Isä rautatieläinen: Paavola – Kontiomäki – Mikkeli (25). Lapualaisooppera (64). ”En tee rooleja, vaan juttuja, joiden sisällä on rooli” (89). ”En tykkää, että lavalla seisotaan tumput suorina ja pyydetään ohjaajalta, että ohjaa mua” (162). Avioliitto Rose-Marie Prechtin kanssa (lapsi Santeri), armeija-aikana Kansallisteatterista Turun kaupunginteatteriin (102) –> Satu Silvo (lapset Paavo 1987, Vilma 1988) (179). Kalle Holmbergin 7 veljestä Turussa 240 kertaa (124). 1977 Hkiin KOM-teatteriin (138). 1983–90 Hgin kaupunginteatteriin (155). Cats-musikaalissa yli 200 esityskertaa, 185 000 katsojaa (167). 1990-luvulla 5 v Vääpeli Körmy-elokuvia (208). Komediateatteri 1995 (228). 2002 Tampereen teatteriin, eläkkeelle 2009 (281), kumppanina Marianne Pietiläinen.

13.5.2026 Veijo Meri: Tukikohta (146 s., 1964). Tekohauska dialogi sotaan valmistautumisesta 1939.

11.5.2026 Svetlana Aleksijevits: Viimeiset todistajat (356 s., 2026). Valkovenäläisen nobelistin mestarikuvauksia neuvostoliittolaisista lapsista isänmaallisen sodan jaloissa. On vain vaikea uuttaa lapsiin kohdistuva sympatia Suomeakin uhanneesta Stalinin hallinnosta.

8.5.2026 Marjo Näkki: Jään valta vaihtuu – arktinen alue maailmanjärjestyksen murroksessa (288 s., 2026). Nansen: ”Vaativan seikkailun aluksi on tärkeää tehdä perääntymisestä mahdotonta” (33). Pyöreäpohjainen Fram 39 x 11 x 3 m, kyljen kovapuuverhous 75 cm paksu, peräsin ja potkuri poisnostettavissa, 220 hv höyrykone, miehistöä 13. Telakan omistaja ja Framin rakentaja Colin Archer (60). Nansen (ja Johansen) 14.3.1895 Framilta jäätä pitkin kohti Pohjoisnapaa (220), mutta lähimmillään vain 86°, 17.6.1896 Frans Joosefin maalle (272). USA:lla vuosikymmenten toive Grönlannin valtaamisesta (93–109). Grönlannissa teitä vain 150 km, pisin 40 km. Nansenille 1922 Nobelin rauhanpalkinto Nansenin passista (280). Upea tietopaketti otsikkoaiheesta!

4.5.2026 Jukka Tuhkuri: Jään voima – kertomus Endurancen uppoamisesta ja löytämisestä (354 s., 2024). Amundsen saavutti Etelänavan 14.12.1911 (19). 28 hengen miehistö poistui murskautuvasta Endurancesta 27.10.1915, ruokaa jäljellä 6 kk:ksi (209). Endurancen pituus 43,9 m, leveys 7,6 m, syväys 3,5 m (60), upposi 21.11.1915 (214). Miehistö rantautui Elefanttisaarelle 16.4.1916 oltuaan 170 pv jäälautalla ja 7 pv kolmessa pelastusveneessä (225). Pieni joukko jatkoi 24.4. yhdellä veneistä (229) rantautuen 10.5. Etelä-Georgian saarelle (231) ja siellä edelleen maitse 20.5. norjalaiselle valaanpyyntiasemalle (234). Loput miehet saatiin Elefanttisaarelta pois vasta 30.8. ja retki päättyi 3.9.1916 Punta Arenasiin (241). Shackleton †5.1.1922 Quest-laivalla, haudattiin 5.3. norjalaisen valaanpyyntiaseman lähelle Etelä-Georgiaan (257). LÖYTÖ: Raumalla 2012 valmistunut jääkuormien tutkimusalus S.A. Agulhas II (116) Kap-kaupungista 5.2.2022 mukanaan 109 henkeä ja 2 helikopteria (116). Endurance löytyi 3 km syvyydestä 20.2.2022 (175). ”Pingviinejä voi kohdata, muita eläimiä vain nähdä”, Chaplinin vaapuvan kävelyn idea ehkä pingviinielokuvista (159–166). Kirja päättyy vihreään välähdykseen (338). Kartan puute anteeksiantamatonta muuten täydellisessä kirjassa. Vain yksi valokuva Endurancesta meren pohjassa!

28.4.2026 Sohvi Kangasluoma: Sitten purjehdimme pohjoiseen (300 s., 2026). Grönlannin jäätikön sulaminen nostaisi merten pintoja 7,4 m, Etelänapamantereen 65 m (272). Alaskassa maailman mittaushistorian 2. suurin maanjäristys 1964 ja Exxon Valdez -öljyonnettomuus 1989 (69, 84). Vuosittain meriin 525 000 rekkakuormallista muoviroskaa (77, 121). 2024 loppuun mennessä Luoteisväylän kulkenut 430 alusta, joista 3 suomalaista purjevenettä: s/y Sarema, s/y Lena ja SK:n s/y Lumi (106). Vuonna 2024 Luoteisväylän kulkeneista 38 aluksesta 20 oli huviveneitä, joista 16 purjealuksia (205). Luoteisväylän alussa s/y Lumin miehistö täydentyy Kuutilla ja Juusolla neljäksi (145), 4 ostoskärryllistä ruokaa 4 hengelle (109). 1852 Beringinmerellä tapettiin 2682 grönlanninvalasta (147). Talvehtimaan Grönlannin Sisimiutiin (230). Talvi jäissä alkaa marraskuussa 2024 (242). Kuvaus kajuutan toimista kovalla pakkasella (257). Jäistä vapautuminen kesäkuussa 2025 (297). Upea kirja, jossa sinänsä hieno purjehdus on sivu- ja ekologia pääosassa, arktisiin alueisiin erikoistuneen tutkijan kertomana!

22.4.2026 Henri Tuomilehto: Nukkumalla menestykseen (193 s., 2019). Mielikuvitusvaellus edistää nukahtamista (70). Illalla kannattaa syödä hyvin (76). Jet lag ja uni (86).

20.4.2026 Marko Juntunen: Matkalla islamilaisessa Suomessa (224 s., 2020). Varissuon 9000 asukkaasta puolet maahanmuuttajia, 20 v. aikana maahan muuttaneista 70 % muslimeja (8). 2015 Eurooppaan yli miljoona pakolaista: Syyria, Afganistan, Eritrea, Irak, Somalia, Sudan (101). Syyskuussa 2015 Suomeen 4000 pakolaista (103). Muslimeista vähemmistö uskoo aktiivisesti (138). Fatwa: rikkooko hammastahna paastomääräyksiä / saako nainen käyttää internetiä ilman miespuolisen sukulaisen valvontaa (167). MJ elänyt pakolaisten keskellä.

12.4.2026 Ilmari Käihkö: 10 oppia sodasta (388 s., 2025). Syvällinen analyysi Ukrainan sodasta kesään 2025 saakka. Vain muutama poiminta: Carl von Clausewitz (1780–1831) kirjan läpikäyvänä teoreetikkona (s. 8 jne). Venäjän pinta-ala 28 x Ukraina, ihmisiä 100 M enemmän (130). Siviiliuhrit lietsovat Ukrainassa taistelutahtoa, mutta Venäjällä sodan vastustusta (149). Monet ukrainalaiset isät sotivat lastensa sijasta (155). Vanhan ajatuksen poistaminen sotilaan päästä on vaikeampaa kuin uuden istuttaminen (194). Parempi kuin 3.1.2025.

6.4.2026 Mari Johanna Hauta-aho: Sit mutsi vietii maijal ja faija lanssil (191 s., 2025). Vantaalaisen rap-artisti MJH:n rankka tosielämä alkoholisti-isän ja huumeäidin kodista lastenkodin kautta itsenäiseksi ja päihteettömäksi perheenäidiksi.

3.4.2026 Päivi Koivisto, Sinikka Vuola: Kirjoita vuosi (312 s., 2026). Anneli Kanto ”ei ajattele lukijaa eikä kustantamoa, läsnä on vain teksti ja tekijä” (311), AK taustatyön merkityksestä (62): Finna.fi: Suomen museot ja tietokannat (65), Fennica: Kansalliskirjaston vanhat lehdet / Vaari-Finna: Mikkeli, Doria.fi: Kansalliskirjaston lähteet, punakapina, Sota-arkisto, VALPO (66), SKS, Kansallisbiografia. Ilkka Mäntylä: ”Ja yhteinen rahvas todisti”, kokoelma 1600-luvun käräjäpöytäkirjoista (71). Preesens on todenmukaisempi kuin imperfekti (120). Silvia Hosseini ”kirjoittaa oppiakseen” (310): essee on ajattelemisen laji, ”ajattelun pukemista kaunokirjalliseen muotoon”. Exagiare = punnitseminen, yrittäminen, kokeileminen, ”yritys saada maailmasta pieni pala haltuun ajattelemalla” (288). Muita refereoimalla esseisti puhkoo aukkoja ajatteluun (296). Esseistin näkökulmia: yksilö / kulttuuri / yhteiskunta / sosiologia,… (304).

27.3.2026 Jyri Kosola: Koneiden sota – droonien läpimurto ja vallankumous (325 s., 2026). Kehruu-Jenny loi tehdastyöväestön, höyryveturi yhtenäisen ajan ja aikataulun (27). Sähkö erotti energian tuotannon ja kulutuspaikan (28). Robota (tsekkiä) = pakkotyö, drone = koirasmehiläinen (36). Muurahaisilla ja mehiläisillä parviäly (92), susilauman taktinen joukkoäly arvioi, harhauttaa, eristää ja iskee. Se johtaa, jolla on paras tiilannekuva (94). Konekivääri pysäytti liikkeen, loi staattisen rintaman ja ps-vaunut, lentokone teki taistelukentästä 3-ulotteisen, sittemmin koneet käyvät sotaa muita koneita ja ihmisiä vastaan (180). Digi-konesota alkoi Vuoristo-Karabahista 2020 ja jatkuu Ukrainassa (183). Droonien johdosta ”rintama” leventynyt 3–7 km syväksi kill-zoneksi. Sotilaat lymyävät piiloissaan kuin varhaiset nisäkkäät. Rotaatiot aamuin ja illoin, kun ihmiset ja maasto samanlämpöisiä. Ps-vaunut näkyvät ilmasta, mutta niistä näkee huonosti ulos (189). Ohjelmointi ja droonit vievät monoliittiset ps-vaunut historiaan (196). Droonin menettäminen vain halpa fiskaalitappio, toisin kuin ihmisten kuolemat ja haavoittumiset (199). Drooniparvi voidaan kuljettaa kontissa toiminta-alueelle (215). Droonit ”kärsivällisiä odottajia” (219). Droonit palauttavat sodan 1. maailmansodan tapaiseksi kulutustaisteluksi (260). Companio = ”leipää yhdessä” (287)

23.3.2026 Antti Kujala: Sotarosvojen paratiisi – neuvostosotilaat ja -poliisit Saksassa 1945–1949 (193 s., 2026). Raakaa tietoa venäläissotilaista sellaisena kuin olen tiennytkin. Ainoa inhimillistys ”pysyvän kansanluonteen oletusta vastaan” venäläissotavangeista Suomessa s. 108 ja 193.

21.3.2026 Ville Jalovaara: Ilmarinen 1941 (306 s., 2026). Uivina linnakkeina panssarilaivat korvasivat Ahvenanmaan linnoittamiskiellon (25), tärkein rooli kuitenkin Turun ilmapuolustus 1941 (35). Vesillelaskut: ps-laiva Väinämöinen 1930, Ilmarinen 1931 (27). Ilmarinen upposi 13.9.1941, 271 hukkui, 132 pelastui (11), kylkipanssari uppoumarajoituksen vuoksi vain 55 mm (26), miinaräjähdys ja uppoaminen (101). Vain yhden ruumis löytyi (186). Samana yönä Suomenlinnassa räjähdys, jossa †62 Saksan merisotilasta (126). Suomi-Saksa-yhteistyö alkoi vasta s. 1940 (37) ja Saksan hyökkäys NL:oon 22.6.1941 (38). NL menetti 28.8.1941 Tallinna-

evakuoinnissa 80 alusta, hukkuneita yli 5000 (66), kuukautta myöhemmin Saksa tuhosi NL:n laivaston Kronstadtissa –> Saksan laivasto vapautui Suomenlahdelta (138). 1941–45 Suomenlahdelle 60 000 miinaa, raivauksissa †28 (106). Ilmarisen uppoamisesta omaisille vain tieto ”hukkunut Saaristomerellä” tai ”kohdannut sankarikuoleman meririntamalla Hangon lähellä” (186), julkistus vasta 13.9.1945 kirjassa Seitsemän minuuttia merellä (219), muistomerkki Naantaliin 13.9.1951 (225). Väinämöinen sotakorvauksena NL:lle 1947, romutettiin 1966 Leningradissa (215). Talvisodan aikana †26 000 Suomen sotilasta, jatkosodan 3 ensimmäisen kk:n aikana yli 20 000 (268). JOM: kuinka Ilmarisella löytyi töitä yli 400:lle?

18.3.2026 Maria Mustranta: Toivon talo (296 s., 2025). Suomalainen nelikymppinen kehitystyöntekijä Martta sitoutuu Ammanissa nelivuotiaaseen orpotyttöön. Staattiset 300 sivua pohdituttivat: pitäisi kirjata syy, miksi olen mistäkin kirjasta kirjastovarauksen tehnyt.

16.3.2026 Minna Eväsoja: Rakkauden merkit (208 s., 2025). Japanissa junissa naisten vaunuja (23). Avioliitoista 1940-luvulla 70 % järjestettyjä, 2015 enää 5 % (129). Viileästi sivusta katsovan suomalaisnaisen kertomuksia japanilaisten ystävättäriensä lemmenelämästä.

7.3.2026 Chinua Achebe (1930–2013): Kaikki hajoaa (239 s., 1958/2014). 1890-luvun Nigerian luonnonuskon maailmaa kristinuskon tulon kynnyksellä. Time-lehden mukaan sadan parhaan 1900-luvulla ilmestyneen englanninkielisen kirjan joukossa.

4.3.2026 Simo Liikanen: Jalkaväen viikate – konekivääri Suomen sodissa (354 s., 2025). Talvi- ja jatkosodan taisteluissa viidesosa kk-joukoissa (11). Kk:n keksi Hiram Maxim (1840–1916) (18). Raatteen taistelukuvaus (206), Summa (224). Viipurin menetys vrk:ssa (325). Odotin kk:n toiminnan fysiikan ja tekniikan esittelyä, mutta kirja on täynnä sanallisia taistelukuvauksia Espanjasta, Balkanilta ja Suomesta, ilman yhtäkään karttapiirrosta.

26.2.2026 Timo Purjo: Henkinen uhmavoima (230 s., 2020). Viktor Frankl: tahto tarkoitukselliseen elämään on ihmisen perustarve (31). VF:n elämänkuvaus, kirjaa ”Ihmisyyden rajalla” myyty 16 milj kpl 50 kielellä, maailmassa 130 VF-instituuttia (35–45). Hetkessä eläen kohtaa jatkuvasti tilaisuuksia ja tehtäviä (50). Mielekkyys ≈ toivo: Aurinko paistaa pilvistä riippumatta (53). Persoonallisuus muodostuu ihmisen eri tilanteiden identiteeteistä (69). Psyykkisesti kuormittavasta tilanteesta voi vapautua laskemalla kymmeneen tai hengittämällä syvään –> näkee itsensä ulkopuolisen silmin (147). Lapsuuskodin ja -kulttuurin ankara rajoituskehys! (101). On oltava ”joku jollekin” ja myös tiedostettava se (119). Katsekontakti kuvastaa todellista yhteyttä vastapuoleen (137). Henkistä uhmavoimaa tarvitaan, kun elämästä putoaa pohja pois (huumeet, läheisen kuolema jne) (176). Osa ihmisistä jää elämänkoulussa jatkuvasti luokalleen tai peräti koulupudokkaiksi (204). Syvällinen opas henkiseen kasvuun!!

24.2.2026 Janne Lahti ja Johanna Skurnik: Kolonialismin muokkaama maailma – Euroopan ekspansion globaalihistoria (374 s., 2025). Delawaren kartta suomalaisine talon- ja kadunnimineen (26). Jokisuun haltuunotto oikeutti koko joen omimiseen, ”Terra nullis” = tyhjä maa (29). USA:n Marshall-päätös portti intiaanioikeuksien polkemiselle (39). Karttojen värit sekä paikkojen uudelleennimitykset vakiinnuttivat omistuksen (42). Kartta Australian sisäjärvistä ja joista (282). Noin 12,5 miljoonaa afrikkalaisorjaa Atlantin yli –> sokerinjalostamot 1756 Turku, 1784 Porvoo, 1806 Hki (64). Petsamon asutuskolonialismi 1930-luvulla (96). Yli 55 miljoonaa muutti Euroopasta 1840–1940 (100). Atlantin höyrylaivaliikenne alkoi 1840-luvulla, rautatie USAn poikki 1869, Siperian rata 1901 (102). Natsien ”Lebensraum”-ajattelu näki idän villinä rajaseutuna ja puolalaiset ”intiaaneina” (111). Kiinalaiset Havaijin 2. suurin ryhmä alkuperäväestön jälkeen –> pääsy mantereelle estettiin v. 1900. Sama Australiassa v. 1888 jälkeen (121). Saksan siirtomaapyrkimykset Afrikassa –> 1. kansanmurha (hererot) 1904–8 (149, 341). Kanada luokitellut asuntolakoulunsa kansanmurhaksi 2022 (194). Eurooppa –> Amerikka: iso- ja tuhkarokko, hinkuyskä, lavantauti, malaria, hevonen, lammas, lehmä, banaani. Amerikka –> Eurooppa: syfilis, peruna, maissi, tomaatti, kaakao. Kanit ja villikamelit ongelma Australiassa, villihevoset Amerikassa (205). Lähetystyö on kulttuurikolonialismia (242). Saamelaiset näytteillä Hampurin Hagenbeckin eläintarhassa 1910-luvulla (302).

18.2.2026 Henrik Meinander: Helsinki (313 s., 2025). Kustaa Vaasa perusti Hgin 1550 saadakseen suuremman osan Suomenlahden kaupasta (17). Palo 1570, rutto 1571, 1610

asukkaita 500 (23). Pietari Brahe siirsi 1639 Hgin lähemmäs avomerta, Södernäsin niemelle, nyk. Kalasatama (29) –> 1640 Vironniemelle (30). Hattujen sodan jälkeen venäläiset miehittivät Hgin vuodeksi 1742 (56). Ehrensvärd alkoi 1748 rakentaa Viaporia, jossa enimmältään 6700 rakentajaa (Hgissä 1500 asukasta), Skotlannissa sisarlinnoitus Fort George (57). Ilman Viaporia Turku olisi jäänyt pääkaupungiksi (61). Johan Cederholmilla 12 lasta, joiden avioliitoilla hän pureutui Hgin eliittiin (72). Viaporin antautumisesta venäläisille satumainen sotasaalis (88). Hgin arkkitehtuuri Engeliltä, ruutukaava Ehrenströmiltä (97). Na rynke –> narinkka, ”torilla” (106). J. V. Snellman oli täysin ruotsinkielinen (134). Uspenskin katedraali rakennettu osin Bomarsundin tiilistä (149). Hki Euroopan kärkeä sähkön ja puhelimen käyttöönotossa 1880-luvulla (148). Ateneum 1887, Kansallisteatteri 1902, Havis Amanda 1908, Kallion kirkko 1912, Stockmann 1930, Eduskuntatalo 1931, 3 sepän patsas 1932, Malmin lentokenttä 1936, Postitalo ja Stadion 1938, Finlandiatalo 1971, Oopperatalo 1993. NL:n pommitukset: 30.11.1939, †91 (224), Dianapuisto 8.11.1942, †50 (231), suurpommitukset 6.–7.2., 16.–17.2., 26–26.2. 1944, †146 (232). NL esti Marshall-avun Suomelle (247). Suomi joutui rakentamaan NL:n pommittaman suurlähetystön uudelleen (271). HM hallitsee historian täydellisesti!

15.2.2026 Mary L Trump: Maailman vaarallisin mies Kuinka perheeni loi D***** T****in (251 s., 2020). DT *1946 (52), täyttää kaikki 9 narsismin kriteeriä (27). ”63 miljoonaa äänestäjää muutti Yhdysvallat oman häiriytyneen perheeni makroversioksi” (30). Sosiopaatti-isä (41), † 1999 (214). Valehtelu jo lapsuuskodin peruja (60). DT valmistui 1968 Pennsylvanian YO:sta (113), ”poikkeuksellisen lahjakas itsensä kehuja, häpeämätön valehtelija” (137). TV-sarja Diili (251).

13.2.2026 Ulrika Björkstam: Kehitä resilienssiä – opas muutoskykysi vahvistamiseen (291 s., 2025). Meksikossa lentokoneen putoamisessa vammautuneen (11, 232) kokemusasiantuntija UB:n selviytymisopas. Tennispallo puristettaessa resilientti, tomaatti ei (23). Itsemyötätunnon 3 askelta: totea kärsimystilanne / tiedosta tapahtunut ja tunteet osaksi ihmisyyttä / huolehdi itsestäsi kuin ulkopuolisesta (42). Vedenpinnan laskiessa (61) karit tulevat esiin, samoin resilienssiä heikentävät mm. huono terveys (66), elintavat (63), ravinto (66), liikunta (73) ja uni (79). Viktor Franklin logoterapiassa merkityksellisyys ja tarkoitus on itsemme ja arvojemme tarkastelemista viileästi ulkopuolelta (104). Logo- ja hyväksymisterapeutti Hanna Jensen: ”Elämä on itsenäisyysharjoitus, mutta se ei tarkoita itsekeskeisyyttä” (107). Arto Pietikäinen: ”Arvot ovat kuin maustepurkki, jolla voi maustaa kaikkea tekemistä” (117). Ihminen motivoituu a) valinnanmahdollisuuksista ja b) tiedostaessaan olevansa osa oman kohtalonsa luomista (121). (Nyky)hetkessä elävillä vähemmän ahdistuneisuutta (165). Meditaatioharjoitus (181), ohjeet kiitollisuuspäiväkirjaan (184). Tunne vs. järki: elefantti vs. ratsastaja tai ilmatyynyalus vs. ohjaaja (188). Positiivisten kokemusten, kuuntelemisen ja empatian harjoittelu (283). Kts myös 14.3.2025 ja 28.5.2021.

11.2.2026 Christian Evans: 101 English mistakes Finns do (240 s., 2017). Oivallinen viimeistelyopas englantia jo hiukan osaavalle: ampiainen = wasp / lomake = form / block of flats (e), apartment building (a) / keskusta = centre / kunta = municipality / minced meat, mashed potatoes / lehtisalaatti = lettuce / fridge – freezer, microwave, dishwasher / kotityöt = housework / kattila = saucepan / recipe = ruokaohje, receipt = kuitti, prescription = lääkemääräys / turn 50 years old / liikunta = exercise / ylityö = overtime / on the bus, on the weekend, in the car, on TV, do sport, do shopping / stay in hotel, have a weekend, give a presentation, take medication / ilotulitus = fireworks / saldo = balance / sataa lunta = snowing / lumitöissä = shovel snow / nastat renkaissa = studs / sunbathe / verstas = shed / räntä = sleet / työmatka = commute.

8.2.2026 Seppo Heiskanen: Maija Karma (1914–1999), sadun kuvaaja (126 s., 1992). Syntynyt rautatieläisperheeseen, isä lennätinteknikko Alfons Gustafson, vuodesta 1931 Karma (7). Talvisodan alla muutto Mikkelistä Turkuun, ihaili Martta Wendeliniä, Rudolf Koivua ja Elsa Beskowia (14). 1938 kuvaamataidon opettaja –> Kotiteollisuuskoulu –> Kupittaan keramiikkatehdas –> Huhtamäki Oy:n mainospiirtäjä (21) –> kuvittaja Lottalehti (26), Ylioppilaslehti, Apu, Pirkka jne (28). Kaihileikkaus kirkasti syksyn värit! (98). Uskomattoman taitava kuvittaja: kasvonilmeet, ruumiinasennot, eloisat väritetyt ihmisryhmät!

6.2.2026 Juhana Torkki: Puhevalta – kuinka kuulijat vakuutetaan (288 s., 2006). Puhe on ainutkertainen ja tilannesidonnainen (27). Retoriikka on vastarinnan voittamista, Platon: ”sielujen johdattamista sanoilla” (35). Vastaanottajan vakaumus purettava ennen uuden perusteluja (39). Ajattele yleisöä, mieti päämäärää (61). Esittäjän sanojen oltava pienempiä

kuin hänen ajatuksensa –> tiivistä esitys (68). 1. asia, 2. esitysjärjestys, 3. esitystapa (90). Aristoteles: ethos, logos, pathos eli puhujan persoona, itse asia, kuulijan tunteet (160). Karisma avaa tien valtaan (169). Anthony Robbins (172). Todellinen oppiminen alkaa, kun opettaja on poistunut (197). Metafora – analogia – kliimaksi – antiteesi – sanaleikit – toisto (210). Lue taidokkaista puheista: Esko Aho EU:sta (218), Tony Halme sankarivainajista (236), Bill Clinton presidenttiehdokkuudestaan (266). Hyvän puheen ohjeet (245). Upea kirja, täynnä vertauksia ja esimerkkejä!

29.1.2026 Tulku Thondup: Rajaton paraneminen – meditaatioharjoituksia mielen ja kehon parantamiseksi (312 s., 2012). Buddhalaisuus: ole tietoisesti läsnä nykyhetkessä ja luovu tarpeettomista menneisyyttä ja tulevaisuutta koskevista huolista (18). 4 parantavaa voimaa: myönteiset kuvat, sanat, tunne ja usko (62). Meditaatio herättää sisäiset voimavarat (65). Ongelmat nähtävä tilaisuuksina, ei taakkoina (92). Meditoinnin käytännön ohjeita (97). Parantavan meditoinnin 12 vaihetta (181). Sutra- ja tantraperinteen opetuksia (279). ”Jos voitat kielteisen suhtautumisesi, voitat kaikki ongelmiesi lähteet” (296).

25.1.2026 Antti Vallius: Pilvien kuvaaja – Matti Poutvaaran (1909–1989) elämä ja taide (319 s., 2023). 1925 Suomen Kuvalehdessä ilmoitus valokuvauksen kirjekurssista sis. kameran ja ohjeet (15). 1927 varusmies Viipurissa –> Käkisalmen AUK (21) –> 1928 alikersantti, sydämessä läppävika (23) –> 1930 valokuvausaliupseeri (25) –> 1937 ylikers, 1939 vääpeli (80), Ilmavoimien valokuvauskurssin priimus (36), siirtyi välirauhassa Hkiin ja Turkuun (104). Turun pommitus 58 konetta 25.6.1941 (106). Puolisot Saima, 1942 Aino (125), 1947 Irja (147), 1970 Seija (255). Suur-Merijoen lentokenttä 700 x 800 m (30). MP:llä oma valokuvaamo (45), palkintoja Karjalan kameraseurassa (48). 1934 polkupyörä-kuvausmatka Petsamoon Jäämerentien 1931 valmistuttua (52). 5 kokonimikaimaa –> 1936 Poutanen –> Poutvaara (61). 1937 Kameraseura kyllästyi MP:n voittoihin –> siirto palkintolautakuntaan (64). 1930 Valokuvaaja-lehden vakikirjoittaja (70). Kymmeniä kuvateoksia: 1940 Karjala – muistojen maa 30 000 kpl, 1942 Rakas entinen Karjala (113), 1944 Suomen suvi (130), 1946 Suomen talvi (145), 1947 Kaunis Häme ja 3 sarjaa postikortteja (149), 1952 Suomi-Finland 5 kielellä, 219 000 kpl (190). Valvontakomissio vaati 1945 kaikki karttatiedot ja sai niitä 37 rautatievaunullista (136). Ajokortti 1947, kun WSOY vuokrasi Skodan kuvausmatkoille (156), autokulut vähennettiin palkkioista (173). Pilvet keskeisiä MP:n tuotannossa (219), jopa erillisiä ”pilvinegatiiveja” (vrt s. 223). 1959 tulipalo: lab meni, arkisto säilyi (248). Värivalokuvaus, muuttoliike ja aihevalinnat työnsivät MP:n sivuraiteelle 1960-luvulla (255).

22.1.2026 André Noël Chaker: The Finnish Miracle 100 menestyksen vuotta (313 s., 2018). Mieli kuin laskuvarjo: toimii paremmin avoimena (24). Patentteja 100 000 asukasta kohti Suomi 30, USA 1 (71, mutta eri arvot s. 87!). Nokian Matti Makkonen keksi tekstiviestit (89). ANC, Martin Saarikangas ja Suomen talviolympialaishanke 2006 (118). Työn hyötysuhde = työpanos x (äly + kulttuuri) (134). Fukuyama: vain vahvaan sosiaalisen luottamukseen perustuvat maat luovat aidosti globaaleja organisaatioita (165). Saksa sai suurimman osan nikkelistään Petsamosta (221). Angry Birds ja Peter Vesterbacka 2003 (268). Supercellin arvoja tasokas oppiminen, tasa-arvo, nerokkuus ja yhteiskunnallinen luottamus (271). Tässä vain pieni osa Kanadasta suomalaistuneen ANC:n annista.

20.1.2026 Illusioni 2025, Mika Waltari -seuran vuosikirja (220 s., 2025). Noin 400-jäsenisen MW-seuran joka toinen vuosi ilmestyvä vuosikirja MW:sta, mm. Ville Eerolan katsaus seuran 25 toimintavuoteen (10), Hannu Marttilan Elämä Tunturikatu 13:ssa MW:n aikana (75) sekä MW:n ”Kirjailijan ongelmia” HY:n Studia Generalia -sarjasta 1967 (90).

18.1.2026 Ville Eloranta, Laura Niemi: Finglish (120 s., 2025). Vaieta = remain silent. Englannissa ei 1-sanaisia ehtiä, jaksaa, joustaa, kehdata, eikä tunnetilaisia harmittaa, väsyttää, janottaa (17). TV-tekstitys Suomen erikoisuus (22). Finglish / Svengelska (23). Asiaenglantia ei hallita: absolutist –> teetotaller, bee –> wasp, recipe –> prescription (35). Koulutusohjelmaa tarkoittava academy käännetään virheellisesti akatemiaksi (71).

16.1.2026 Anni Polva: Elettiin kotirintamalla (211 s., 1981). Perhemuistoja Turusta sodan ajalta huhtikuusta 1941 alkaen (30). Voikukan juuret kahvinkorvikkeena (40). Junat täynnä, matkustajat työntävät häkäpönttöbussia (49). Silakan, housujen ja kenkien jonottaminan (63). 1,5-vuotiaan lapsen ihmepelastus (106), 3,5-vuotiaan † (186). AP ompelijaksi vai kirjailijaksi

1944 (151): WSOY hylkäsi, Karisto hyväksyi 36 vuodeksi! (165). AP YLEn Turun toimittajaksi (170), 11 vuotta Gallup-haastattelija –> aiheita kirjoihin (190). 1.4.1947 aprillipila Turussa: maitokortilla alkoholia (208). 1954 5. lapsi syntyi, sähköhella, pesukone, lämminvesi (210).

14.1.2026 Liisa Keltikangas-Järvinen: Itsekkyyden aika (266 s., 2025). Ihmisen itsekkyys ei ole lisääntynyt, mutta normit sen suitsimiseen ovat hävinneet (51). Janne Saarikivi: ”Hän ei oikeasti näe toisia, vaan on sairaalloisen kiinnostunut siitä, mitä muut hänestä ajattelevat” (35). Narsisti kroonisesti huomionkipeä, ei siedä auktoriteetteja eikä leikkipuhetta itsestään (57). Jokainen sukupolvi siirtää yksilöllisten oikeuksien rajaa eteenpäin (72). ”Haluaisitko”-puhetavan yleistyminen lapselle on tuhoisaa (80). Jos kotona ei ole tottunut auktoriteetteihin, ei koe niitä muuallakaan (82). Ääriyksilöllisyys läpäisee kaikki yhteiskuntaluokat (97). Individualismin historia (94–102). Primaarinarsismi ja -hedonismi ovat taaperoiän kehitysvaiheita, joista pitäisi kasvaa yli (104). Jos uhmaikä jää kokematta, luulee aikuisenakin voivansa rajattomasti ohjata maailmaa (117). Menestymisen mantra johtaa epärealistiseen haavemaailmaan (134). Ihminen kokee elämänsä merkityksellisenä vain ollessaan itse osa kokonaisuutta (140). Yhteisten arvojen puute tarjoaa tilan diktaattoreille (145). Digitalisaation 1. vaihe 2000–2010 oli positiivinen (242), mutta sen jälkeinen internet algoritmeineen on toista (215) –> 2010 raju käänne mielenterveystapauksissa (240). Somessa ei kasvokkaisen keskustelun sosiaalista tahdistusta (221). Samanmielisten kuplassa altistuu äärimielipiteille (230). Some hävittää ne psykologiset ikävaiheet, joissa eri asioita olisi pitänyt käsitellä (247).

13.1.2026 Marja Pirttivaara: Sukupolvien jäljet (214 s., 2025). YDNA = isälinja. Y-kromosomi periytyy lähes muuttumattomana satojen tai tuhansien vuosien taakse. Suomen yleisimmät N-M231 idästä, I-M253 Skandinaviasta, R-M420 ja 3434 Keski-Euroopasta. mtDNA seuraa äitilinjaa (24). AutosomaaliDNA molemmilta vanhemmilta (26). DNA-testifirmojen esittely (53). Kirkolliset ja siviiliasiakirjat lähteinä (90). Sukututkimus-tietokoneohjelmat (103). Digiarkistot ja -tietokannat (120). Tekoäly sukutukimusapuna (129). Transkribus vanhojen käsialojen litteroijana (134). Hyvä hakuteos!

11.1.2026 Mari Manninen: Niin totta kuin osaa (243 s., 2025). Journalistin pomo on hänen yleisönsä (12). Persujen Suomen uutiset ei JSN:ssa (21). MM osallinen Helsingin Sanomien 11/2023 ala-arvoiseen 8 sivun Vesterbacka-kritiikkiin (26). Suomen Kuvalehden 379 ammattinimikkeen 2024 arvostuslistalla lehtitoimittaja 281. (34). HS:n 2 viimeistä päätoimittajaa iltapäivälehdistä (73). Ruotsin toimittajat suomalaisia ärhäkkäämpiä (147). Ruotsissa yleisradiosta huoli demokratian ja tiedonsaannin vuoksi, Suomessa yksityisen median kilpailijana (148). Unkarin Fidesz hallitsee 80 % mediasta (172), Orbanin Unkari Kiinan kevytversio (200). Polarisaatio on uhka demokratialle: kun kansa ei usko kehenkään, sitä on helppo johdatella (182). Tekoälyn rinnalla klikkiotsikkoanalytiikka tuntuu pikkuvaivalta (211). Uuden ajan airuita Marko Junkkari, Paavo Teittinen, Jaakko Keso ja Uuden jutun Olli Seuri (227). Parasta loppusivujen 211–233 journalismin tulevaisuusanalyysi. Kirjalla huono otsikko. Hankala lukea, avautuu huonosti kovan tikkumaisen seljän vuoksi.

3.1.2026 Paavo Teittinen: Pitkä vuoro – kuinka moderni orjuus juurtui Suomeen (385 s., 2025). Länsimaissa nepalilaisravintoloita eniten Suomessa, Devi Sharma perusti 1993 Suomen ensimmäisen (24), pääkaupunkiseudulla niitä oli 2017 noin 50: kynnysrahoilla Nepalista Suomeen, Katmanduun linnoja ja temppeleitä (25). Sharman suku luo Rikosuhripäivystys-lehden mainoksilla työntekijöilleen mielikuvaa olemisesta viranomaisten puolella! (63). Perheenjäsenten oleskeluluvat työnantajan kiristyskeinona: Nepaliin palaavan henki on halpa (114). Kahden nepalikokin itsemurhat (109). Migrin tarkastaja karkottaa uhrin, poliisi jättää tutkimatta, ammattiliitto keskittyy omiin jäseniinsä (116). Venla Rothin väitöskirja Muurmannin mafian Lapin tyttöbusseista, lomakylistä ja korpibordelleista (74). Kiinalaisten kivimiesten sorto (86). Huumepoliisit tutkivat ilman tutkintapyyntöä, ihmiskaupassa on toisin (101). Espoon koulujen siivouskiista (125). SOL:n laivasiivouksissa wc:t ja juomalasit pyyhitään kiireessä samalla liinalla (160), Siljan ja Viking-linen siivoojilla jopa 20 000 € töihinpääsy-kynnysraha (171). Närpiön kasvihuoneilla 2022 noin 400 000 € kynnysrahoja! (184). Thaimaalaisia marjanpoimijoita hyväksikäytetty vsta 2005. Suomen Vietnamin suurlähettiläs Pekka Hyvönen lopetti viisumit, Thaimaan lähetystö ei (243) –> Suomessa 2022 yli 1600 Thai-poimijaa (278). Marjateollisuudessa työvoima kaukaa –> työn hinta poljetaan –> lähes ilmainen raaka-aine (296). Suomessa satoja uzbekki-rakentajia, nokkamiehet päättävät, ketkä tulevat ja kuinka paljon rahaa lähetetään kotimaahan (318). Ukrainalaisten riistäminen Rantasalmen

Järvisydämessä (355) sekä mansikan (344) ja omenanpoiminnassa Ahvenanmaalla (350). Järkyttävää tietoa!

29.12.2025 Elina Grundström: Tehtävä Keski-Suomessa, Vesa-Pekka Kangaskorpi ja kaikkien aikojen mediavallankaappaus (304 s., 2025). Suomen 164 tilattavasta lehdestä Keskisuomalainen (KS) omistaa nyt joka kolmannen ja päivälehdistä puolet (238). 18 maakuntalehdestä KS:lla 9, 135 paikallislehdestä 39 ja 43 kaupunkilehdestä 22 (10). Sunnuntaisuomalainen syntyi KS:n aloitteesta 1998 viiden väli-Suomen maakuntalehden yhteiseksi (15, 102), Uutissuomalainen 2017 (199). VPK Waltari-fani, hyvä ystävä Sinuhe Wallinheimo (19). VPK laudatur-YO, aine Waltarista (19), Aki Kangasharjun tavoite maahanmuuton 2–3-kertaistaminen (29). 1988 KTM:ksi valmistunut VPK Valiolle ja Enso Gutzeitille –> kv-tehtäviä –> eduskunnan apulaissihteeriksi (79) –> KS:n hallitukseen 1996 (88). Savon Sanomien valtaus 1988 (70). VPK tapaa vaimonsa Heidin (107). VPK:lla polyneuropatia 1999, KS pörssiin (108), VPK KS-pörssiyhtiön pj:ksi 2002, 2004 lähtien tulos jaettu osinkoina (124), 2010 VPK KS:n tj (144), 2011 ero eduskunnasta (149). Alman valtausyrityksen jälkeen KS valtasi muita (138). Almalla Etuovi ja johto digitilausten määrässä (291), Sanomalla Oikotie, mutta KS jäänyt jälkeen digitaalisuudessa (129). Eero Lehden Lehtiyhtymän oston jälkeen (27 M€) KS-konsernissa 56 lehteä ja pääsy pääkaupungin ytimeen (160). ESS:n osto ja Kaakkois-Suomen 15 lehteä 2019, Hämeen Sanomat 2021 8 M€, josta KS myi Ilves-jakelun Postille 7 M€:lla (204). 2024 Karjalainen 8,5 M€ –> KS:lla mediamonopoli 8/18 maakunnassa (235). Keskittynyt media-ala vaatii YLEn suitsimista (237). Niina Huuhtasen väitöstutkimus sanomalehtien paikallisdemokratiavajeesta pääkirjoituksissa ja toimituksen kolumneissa 2013–>2023 prosentteina: politiikka-mielipidekirjoitukset 82–>35, paikallispolitiikka 52–>6, oman kunnan päättäjien kritisointi 80–>2 (271). Upea silmiä avaava kirja entiseltä JSN:n pj EG:ltä!!

26.12.2025 Jussi Niemeläinen: Muurista muuriin, reportaasi Venäjän länsirajasta (270 s., 2025). Pakotteiden jälkeen Venäjällä herättiin juustopulaan: ei ollut juustoteollisuutta, koska se edellyttää uskoa tulevaisuuteen ja omaisuuden suojaan (25). Mullistuksista johtuen venäläiset eivät juurikaan tunne sukuaan isovanhemmista taaksepäin (29). ”Omien” kansalaisten osuus 1945 –> 1989: Viro 97 –> 62 %, Latvia 80 –> 52 % (49). ”Ukraina” tarkoittaa reunamaata kaukana keskustasta (55). Puola-Liettua ulottui Itämerestä Mustaan mereen (57). 1800-luvulla Suomi liitetty Venäjään kokonaisena, mutta Baltian maat kuvernementteinä (67). Neuvostoliiton ”omana läntenään” pitämä Baltia sai säilyttää kielensä (68). Vain ”toistuva” tai ”huomattavaa fyysistä vahinkoa aiheuttava” kotiväkivalta rangaistavaa (125). Butsan verilöyly (188). Etnisyyden ja nationalistisuuden nousu Euroopassa 1800-luvulla nosti Suomen kansakunnaksi. Tätä Venäjä protestoi helmikuun manifestilla 1899. Tämä kiteytys ja muukin loppusivuilla 234–268 on terävintä lukemaani analyysiä Suomen synnystä!

24.12.2025 Juha Hurme: Suomen nuijituin nainen – Anni Polvan elämä ja teokset (261 s., 2025). AP:llä 2,7 M kirjaa jakautuneina 104 teokseen: 2 romaania, 38 viihderomaania, 5 muistelmaa, 1 matkakirja, Tiina-kirjoja 29, muita nuortenkirjoja 12, kuvitettuja satukirjoja 17 (14). 4-vuotiaasta Tampereella (20), kesät Lammin Lovojärvellä (26). Luokkatoverina Tapio Rautavaara (40). Himolukija: hämäsi käärimällä lainakirjoja koulukirjojen kansipapereihin (45). Rahapulassa 1932 lukion sijasta kauppaoppilaitokseen, jossa oppi liiketaitoja sekä 10-sormijärjestelmän (69), rehtori innotti kirjoittamaan (79). Mika Waltarin kehuma (86), kirjeenvaihtoa Pentti Haanpään kanssa (87). 1938 lähtien 60 v. aviossa YLEn Unto Polvianderin kanssa, 6 lasta (93). UP:n periaatteiden ja mustasukkaisuuden vuoksi kotiäitikirjailijaksi (98), muutto Kuopioon ja 1941 Turkuun (106, 219). AP:n vaihtoehdot 1944: ompelija tai kirjailija (124). Suomessa kaunokirjallisia uutuusteoksia 1941 271, 1945 700, josta puolittui vuoteen 1949 (125, 136). AP ei kelvannut WSOY:lle –> kaikki kirjat Karistolle (116). Turun Vasaramäen radioasemaa saattoi kuunnella hellan päälle asetetusta kattilasta! (151). Turkulaisille ”Vihellä minulle, Viki” (219), Karhunkierroksesta ”Kumpi vei sydämeni”, Pohjoisen luonnosta ”Tule ja puserra” (222). Juha Hurmeen aikuismainen läpimurtoteos: ei enää puhekielisyyttä, silti entinen pirteä huumori tallella.

21.12.2025 Mia Jussinniemi: Ella Tobin, amfetamiinikauppias (290 s., 2025). Suomalaisen huumemyynnin kuningatar ET vapaana, vankiloissa ja lopulta Myllyhoidon (236) kautta rikollisuudesta irti päässeenä, läheisten ennenaikaisten kuolemien ja vankilatuomioiden keskellä. Kerrostalossa kannattaa ympärivuorokautisen häiriön välttämiseksi myydä tukussa

eikä vähittäin (107). Huumeiden loppuminen pelottavampaa kuin kuolema (141). Omakohtaista vankilakuvausta (162). Läheisten omat kertomukset avaavat kokonaisuutta. Kirjaa ei malta jättää kesken. Valistavaa lukemista niille, jotka ovat vielä matkalla.

19.12.2025 Marja Lampi, Vladimir Prytkov: Kadonneen Brewsterin metsästys (181 s., 2007). Koska olen itse löytänyt syöksypommittaja Ju-88:n Norjasta, kirjaan kohdistui odotuksia. Teos kuvaa esitöitä arkistoissa ja etsintöjä Itä-Karjalan järvissä BW-372:n hylyn paikantamiseksi, mutta päähuomio on innokkaiden etsijöiden, 1990-luvun venäläisviranomaisten ja amerikkalaisten toimijoiden kolmiossa. Katso myös Marja Lammen v. 2011 tuottama elokuva Brewster - Taivaan helmi | Yle Areena

13.12.2025 W. Somerset Maugham (1874–1965): Veitsen terällä (299 s., 1956). Elävästi kerrottu klassikko 1920- ja 1930-luvuilla eläneestä elämänsä tarkoitusta USA:ssa, Pariisissa, Lontoossa ja Intiassa etsineestä amerikkalaisesta Larry Darrelista. Wall Streetin pörssiromahdus 1929, varallisuuden ja rakkauden umpisolmut, ydinkohtia Sophie Macdonald (181–214). Olin lukenut 1960-luvulla alkuperäkielellä.

9.12.2025 Timo Airaksinen: Millaista oli? Filosofin oppivuodet (361 s., 2025). Maisteriksi 1971 (154), öitä, töitä ja väitös Turussa 1975 (200), professoriksi Hkiin 1982 (303). ”Minkä saat, sen menetät” (170). Jussi Tenkku: ”Valtaa saa, kun tekee toisten työt” (16). Kuvittelin perehtyväni filosofiaan, mutta koko kirja onkin TA:n opiskelu- ja työuralla kohdattujen elävien ja kuolleiden työtovereiden nulikkamaista arvostelua. Leveä ja kova tikkuselkä hankaloittaa lukemista.

4.12.2025 Anneli Vainio: Sydänrata (210 s., 2020). Maailmaa kiertäneen lääketieteen tohtori AV:n sporadisia muisteluita. Hieno oivallus verhota jutut Montrealissa tapahtuneen jäämyrskyn pieneen taloon sulkeman ystävysjoukon tarinoiksi kynttilän valossa! Kts. myös 11.8.2023.

3.12.2025 Susanna Åke: Eläjä (415 s., 2025). Kertomus viinaa myyvistä romaneista. Esikoiskirjailijalta jossain määrin kiintoisaa puoleen väliin asti. Loppu päämäärätöntä laukkaa.

1.12.2025 Minna Silver: Elää ja kuolla muinaisessa Jerikossa (335 s., 2025). Jeriko 300 m merenpinnan alapuolella, osa Itä-Afrikan hautavajoamaa (21, 55), asutusta jo 12 000 eaa (25). Alkukantainen maanviljely nais- ja karjanhoito miesvaltaista (145). William F. Libbyn ensimmäiset radiohiiliajoitukset 1950 Jerikosta (158). Suuri kuivuus n. 2000 eaa (204, 229). Hevosten ja aasien rituaaliuhraus (265). Siirretyt haudat H11 Tukholma, H22 Lund, P19 British Museum (273). Irtileikatut oikeat kädet voittopalkintoina (290). Detaljitietoa vailla laajempia yhteenvetoja ja selityksiä. Miksi esimerkiksi torni on kaivannon pohjalla (79) ja mikä on ”savenvalajan vääntöpyörä”? Takakannen kartta ylösalaisin! Kts. myös 18.1.2023.

29.11.2025 Suvi Ratinen: Pakolainen (328 s., 2025). Aino Kallaksen pakolaisuudesta Tallinna-Tukholma-Helsinki-kolmiossa Siperiaan karkottamisuhan alla. Saksaan liittyvien 2518 sotilaan, joista 146 baltteja, luovutus Ruotsista N-liittoon vuodenvaihteessa 1945/46 (111). Helsingin olympialaiset 1952 (221), AK:n tekohampaat (225), Eino Leinon patsaan paljastus Esplanadipuistossa 1953 (275). Ilman pää- ja väliotsikoita sinänsä sujuvaa tajunnanvirtaa faktan ja fiktion sekä proosan ja lyriikan rajamailla. Täysi vastakohta kirjalle 26.11.2025.

26.11.2025 Katri Viitaniemi: Kirkas ja hiljainen, runoilija Helvi Juvosen elämä (394 s., 2025). HJ *Iisalmi 1919 – 1959 (11). Pieksämäeltä puoliso Sirkka Meriluoto (Ailan sisko) ja lähin ystävä Mirjam Polkunen (13). Isä riimitteli Iisalmettareen, vaatetukkuri, auto ja 4 maatilaa (24), †1930 laman alla, omaisuus pakkohuutokaupattiin surkein hinnoin (38). HJ ylioppilas 1939 –> Hgin YO –> äidinkielen opettaja Iisalmeen 1942 (45). Veli ja sisko †1942 ja 43 (49). Savolaisosakunnan kirjakerho yhdisti HJ:n, Meriluodot ja Kai Laitisen (59). HJ psyykenhoidossa 1948 (99). WSOY:n Haavio hyväksyi 1949 esikoiskokoelman ja otti töihin, Helvi ja Sirkka muuttavat yhteen (126). HJ:n ainoa ulkomaanmatka 1951 Italiaan Mirjam Polkusen luo (169). Sirkka keuhkotautiparantolassa, Mirjam lähettää Helvin pakkohoitoon (197). 12 v nuorempi Mirkka Rekola uusi ihailija (225). Mustasukkaisuutta neljän kimpassa: HJ, Sirkka, Mirjami, Mirkka (236, 244). Aila Meriluodon, Lauri Viidan ja Eeva-Liisa Mannerin varjossa (260, 264). HJ ja Sirkka 1957 Jääkärinkadulta Teljäntielle M-vuoreen, 1956 valtion kirjall. palkinto, 1958 Eino Leinon palkinto (287). ”Umpeen kasvoivat polut ystävieni

huoneeseen / Ruoholle karisti tuuli kuivat oksat / Istun neulasten keskellä. Verkkaan pimenee ilta” (242). Mestarillisesti kirjoitettu elämäkerta – ja vielä esikoisteos!!

23.11.2025 Merete Mazzarella: Nyt kun kirjoitan tätä (246 s., 2025). 3. ikä: jättäytyminen työelämästä, 4. ikä: riippuvuus muiden avusta (17). Maksaläikkä = hautaruoste (55). MM:n vanhemmilla joulun alla tukkimiehen kirjanpito lasten rikkeistä, aattona lapset selvittivät pukin polvella, mistä mikäkin viiva johtui (62). Dementtilaitosten huonesisustus potilaan aikakauden mukaan (122). Ikääntynyt kokee samanikäisyyttä nuorempiin. Ei päde toisinpäin (135). 1960-luku alkoi 1968 (139). Vanha pelkää vanhushoivaa enemmän kuin kuolemaa (218). Elämänhallinnan edellytykset ymmärrettävyys, hallittavuus, mielekkyys (238). Ingrid Bergman: ”Vanheneminen kuin vuorelle nousemista: hengästyttää, mutta maisemat paranevat” (242).

17.11.2025 Ulla Nordfors, Maj Meriluoto: Muinais-DNA, avain menneisyyteen (326 s., 2025). DNA säilyy hyvin luissa, hampaissa, kasvijäämissä ja kivettyneissä ulosteissa (37). Ihmissuvussa ollut kymmeniä lajeja, nykyihminen kehittyi Afrikassa 300 000 – 100 000 v. sitten (57). Vanhin ihmis-DNA 430 000 v. vanha (66), Suomessa happaman maaperän vuoksi maks 1600 v. (78). Neandertal-geenin kantajat aamuvirkkuja (71, 160). Katastrofit ja epidemiat geneettisiä pullonkauloja (104). Kivikaudella kaikki aikuiset laktoosi-intolerantteja, nykyään 77–100 % afrikkalaisista, 19 % suomalaisista, nälänhätien laktoosiripuloitsijat karsiutuneet (157). Tanskassa eläintarhan eläimet tunnistettu tarhan yläpuolen pölystä (211). Susivihan syinä karjan metsälaidunnus 1800-luvulla ja susien lapsiuhrit 1880–81 (241). Poron domestikaatio vasta alussa, talouden pohjana noin vuodesta 1500 (255).

15.11.2025 Tom Pöysti ja Mato Valtonen [”Tomato”]: 112 oivallusta elämästä (295 s., 2024). Motivaatio = tavoitteellinen innostustila (48). Ainoa tapa saada ystävä on olla itse sellainen (61). Liike Auringon ympäri 100 000 km/h, maapallon (Jkl) 800 km/h, Aurinkokunnassa 800 000 km/h, Linnunradassa 470 000 km/h (75). ”Liha on parasta, paitsi lehmän mielestä” (98). Laadukkaassa teatterissa ohjaaja jättää esityksen näyttelijöille ensi-illan jälkeen (229). Moni 112:sta aihiosta ansaitsisi pidemmän käsittelyn.

13.11.2025 Faddei Bulgarin: Sotilaan sydän – Suomen sodasta Engelin Helsinkiin (282 s., 1840 / 1996). ”Suomalainen heimo on ainoastaan Unkarissa muodostanut valtion” (73). Koljonvirran taistelu 1808 (140). ”Vangittuja ruotsalaisia upseereja kohdeltiin kuin tovereita ja heille jaettiin viimeisetkin pullanmurut” (160). ”Naiskauneudessa näen äärimmäisessä muodossaan sen sulokkuuden, jota koko luonto on eri tavoin tulvillaan…” (167). Kirjan parasta eloisat kuvaukset vuodelta 1838: 12 000 asukkaan Helsingin keskusta (178–90), Viapori (191–202), purjehdus Hki–Tku, oleskelua Turussa (203–25, 233–43), Ahvenanmaa (226–30), laivamatkoja ja merisairautta Suomenlahdella (247–53), Hgin yliopiston 200-vuotisjuhla 1840 (254–64), elämää Hgissä 1840 (265–74). Mm. taistelupaikkakuvausten hakemisto (275–78).

8.11.2025 Ira Jänis-Isokangas: Kohtalona Gulag – Suomalaiset 1930-luvun Nevostoliitossa (320 s., 2025). 1930-luvulla Suomi ei myöntänyt passeja eikä N-liitto halunnut ”työttömiä” (10). Stalinin Gulageissa 18 milj. ihmistä (11). Metsätyömaista rakennusmateriaaleja, polttopuita, valuuttaa (65). Leningradin puoluesihteeri Kirovin murha 1934 käynnisti Stalinin terrorin (227). Massakarkoitukset rangaistuksina 1934– (173), vakoilumaniaa (234), 1937–38 teloituksia joukkohautoihin (250), yli 75 % Suomen kansalaisista sai kuolemantuomion (16). Gulag osa neuvostoyhteiskuntaa, ei pelkkä työleirisaaristo (311). Täynnä yksityiskohtia, olisin kaivannut yleisempää näkemystä.

5.11.2025 Sophia Jansson: Kolme saarta (389 s., 2025). Tove Janssonin perheen sisäsuhteista (70). Toven ja Lassen haave muutosta **Tongalle** (138). SJ:n vanhemmat Lasse ja Nita 5 vuodeksi **Ibiza**lle (144). Lasse ja Börje Hjelm perustavat ilmakuvausyritys Aerofoton (147). Tove Associated Pressin sarjakuvapiirtäjä 1954–, Lasse jatkoi 1960–74 (148). Tove tutustui 1955 Tuulikki Pietilään (148). SJ:n äiti Nita hylkäsi perheensä 1967, kun SJ 5-vuotias (15), †1968 (362). Vivica Bandler osti Svenska Teaternin 1955 (226). Tove ja Lasse vuokrasivat 1964 **Klovharun**in 50 vuodeksi (280), rakennustyö alkoi 1964 (303). Toven kirje Klovharunilta (325). Toven ja veljensä Lasse † 2001 ja 2000 (102). SJ:n nostalgiaretki Tonga-saarelle 2023 (31). Henkilögalleria (387). Liikaa epäolennaista SJ:n perhetietoa.

26.10.2025 Timothy Snyder: Vapaudesta (364 s., 2025). Dachau oli alun perin hylätty tehdas, Auschwitz Puolan tukikohta Saksaa vastaan (13). USAn demokratian romahdusvaara Trumpin suurissa valheissa (29). Isot valheet toimivat ympäristössä, josta totuudet riivitty pois (242). Fasismissa johtajan päähänpistoille ei esteitä (40). Muut nähtävä itsemme kaltaisina, ei esineinä (47). USA negatiivisesti vapaa: vapaa ”jostakin”, Suomi positiivisesti: ”johonkin” (57). Emansipatio on negatiivista vapautta, vuonna 1968 vanhemmasta sukupolvesta (114). Negatiivinen vapaus on fantasia: eliminoidaan omaisuus (Marx), juutalaiset (Hitler) tai valtiovalta (Trump) (216). USAssa vapaus valtion toimettomuutta (283). USAn oligarkeilla ei vain isointa palaa piiraasta, vaan myös veitsi (205). Ihmisten paino 20x luonnonvaraiset maaeläimet (226). Paikallisuutiset katoavat (245, 342). Tunnun paikallisesta todellisuudesta hajotessa ihmiset omaksuvat mielipiteensä televisiosta (246). Suoraan kuluttajille kohdistettu lääkemainonta nyt USAn johtava terveystiedon lähde (276). TS ryhtynyt jaarittelemaan, ja enimmäkseen USAsta. Kustantaja lypsää tuottavaa kirjailijaansa.

16.10.2025 Jenni Räihä: Vaino (255 s., 2025). Todellisiin tapahtumiin (253–5) perustuva fiktiivinen kertomus Iso-Vihan vuodelta 1715 Pohjois-Pohjanmaalla, kun ihmiset pakenivat metsiin venäläisten silmitöntä vainoa ja hävitystä. Ajankuva siinä kuin NATO-Suomi nyt.

12.10.2025 Marko Hautala: Samaelin kirja (253 s., 2025). Merenkurkussa tapahtuvaan hylkeenpyyntiretkeen, kummallisiin mystisiin sanoihin ja epäselvään teennäiseen juoneen perustuva kyhäelmä. Tapporaha hylkeen leukaluusta (38), hyljelauman tappaminen (112).

8.10.2025 Tommy Hellsten: Kun uskalsin olla totta (200 s., 2025). Miljoonia on tapettu oikeassa olemisen hulluudessa (17). TH:n elämä ei-toivottu, aborttiuhka (71). Turvattomuus lapsena siirtyi aikuisuuteen (28). ”Paha, jonka äitini teki, on muuttunut elämäntyöksi” ja toisien avuksi (Wisdomhouse) (81). ”Ei voi olla lapsi, ellei ole ketään, jolle olla lapsi” (96). Pieni on ihmisen oikea koko (27). Puolison kuolema (194). Puolet kirjasta teologin onttoa jumalapohdintaa.

30.9.2025 Kirsti Huurre: Sirpin ja moukarin alla, suomalaisnaisen tositarina 1930-luvun N-liitosta (235 s., 1942/2024). Valvontakomission toiseksi kielletyin kirja Mein Kampfin jälkeen (9). KH 1932 suurin toivein N-liittoon, jossa kolme aviomiestä Kari (33), Aarno (106) ja Martti 166) ammuttiin / vangittiin / karkotettiin. N-liiton kansalaiseksi 1933 (48), tytär Pirjo syntyi (51). Kolme tuttavamiestä ammuttiin (54). Jouluaattona 1933 klo 3 yöllä kotitarkastus, omaisuutta takavarikoitiin, vuokraemäntä Siperiaan (57). Mainilan laukaukset (176), radiovastaanottimet takavarikoitiin ”häiritsemästä lentokoneita” (177). Viipurin tyhjennys valtavin tavaramäärin (195), Suomen sotilaat tulevat (226). KH pakeni Ruotsiin välttäen palautuksen N-liittoon.

28.9.2025 Virginia Woolf: Majakka (258 s., 1927/1987). Yli 200 teosta suomentanut Kai Kaila (1910–1993) ansaitsee ChatGPT-tekoälyn arvion: ”Kieliasu voi olla vanhahtava, jos suomennos on tehty kauan sitten, ja kielen käyttö sekä sanasto ovat muuttuneet. Tämä on tyypillistä pitkän linjan kääntäjille, jotka ovat suomentaneet useita vuosikymmeniä sitten.” Etenkin VW:n pitkät monipolviset lauseet ovat KK:n ”kääntäminä” kuin puuron juontia.

23.9.2025 Miyamoto Musashi (1584–1645): Maa, vesi, tuli, tuuli ja tyhjyys (104 s., 2005). Esimiehen tulee arvioida alaistensa kyvyt ja rajoitukset eikä vaatia kohtuutonta (51). Tulla liian tutuksi aseen kanssa on yhtä suuri virhe kuin ettei tunne asettaan tarpeeksi hyvin (57). Löydä suurten ja pienten asiain kesken asiaankuuluva ajoitus (58). Näe kaukaiset kuin ne olisivat lähellä ja lähellä olevat kauempaa (62). Iske, kun vihollisesi on päättämätön (85).

21.9.2025 Veikko Erkkilä: Viimeinen aamu – neuvostopartisaanien vaietut jäljet (352 s., 2011). 1941–44 murhattu 150–170 Itä- ja Pohjois-Suomen suomalaista siviiliä (7), 30 hyökkäyspaikan listaus ja ajankohdat (303). Kuhmon Viiksimo 1942 (320–6), piispa Wallinheimo Laanilassa 4.7.1943 venäläisin ja suomalaisin näkökulmin (200), Suomussalmi 1943 (125–142), Kuhmon Hirvivaara 1944 (180–4). Ruotsalaisruumiinavauksia 1944 (96). Siviilikylien tuhosyynä ylikorkea suorituspaine, jolloin sotilaskontakteja välttäen hyökättiin avuttomien kimppuun (274) valheellisin ja liioitelluin raportein (143–168). Suomalaissisarusten luulöytöjen katoaminen 1963 ja löytyminen 2006, hautajaiset 2008 (278, 308). ”Asiat arkoja hyvien ystävyyssuhteiden vuoksi” (274), vapautuminen vasta 1990-luvulla N-liiton hävittyä (280). VE:n omaa taustaa (282). Viimeiset sata sivua viileää ammattilaisanalyysiä.

13.9.2025 Hannu Salmi: Frans Leijon – kuurosokean ihmeellinen elämä (268 s., 2025). FL*1878 (22), †1947 (218). Isorokko (”Yläneellä keskeinen kuolinsyy”) vei näön ja kuulon 1882 (29). Helen Keller *1880 (34). FL tunnisti ihmisiä hajun perusteella (36). Kuurojen kouluja: 1846 Porvoo, 1860 Turku, 1862 Kuopio, 1863 Pietarsaari, jonne FL junalla 1889 (51). Jouluna 1889 konttaajasta kaksijalkaiseksi (68). Kiitettävä päästötodistus P-saaresta 18 v iässä (96). 1902 Hgissä kuuromykkäin näyttely –> FL sai tilauksia: 8 keinutuolia, 25 parsimasientä (105). P-saaren kuurojenkoulun johtajana 30 v toiminut Anne Heikel †1907, testamentti FL:n hyväksi (123). FL valmisti 3-pyöräisiä polkupyöriä: pyöräpari edessä (131), takana (135). ”Kirjoja sokeille” -yhdistys FL:lle klassikkopistekirjoja puulaatikoissa rautateitse (138). Puutarhaviljelys 1917 (145), siirrettävä huvila (158). 1932 kuurojen koulujen keskitys Porvooseen, P-saari lakkautettiin (164). Siskosten tapaaminen Turussa ilman yhteistä kieltä (174). FL Elsa Heporaudan radiolähetyksessä 1936 (184).

9.9.2025 Minna Kettunen, Siamäk Naghian: Siamäk Naghianin uskomaton elämä (247 s., 2021). Iranissa 1961 syntyneen ja Suomeen kielitaidottomana muuttaneen ja täällä tekniikan tohtoriksi väitelleen SN:n tarina merkityksellisyydestä ja elämän tarkoituksesta. Iranin pinta-ala 5xSuomi (18). Naisten äänioikeus 1962 (57). Jalkapalloa 20 vuotta, töissä isän rakennusfirmassa (42), perheessä 10 lasta (21). SN koululakossa (54). Shaahin valta kaatui 1979 –> Khomeini (58). SN yo 1978, radikaalina ei päässyt yliopistoon (61), passin saamiseksi 9 kk Irakin sodassa (64), hyökkäyksestä vain 17/100 jäi henkiin (88). Viktor Frankl elämän merkityksellisyydestä (98). Ansaitsi rakennusurakoilla matka- ja opiskelurahat –> Ankaran yliopistoon 23-vuotiaana (104) –> Hgin yliopistoon 1986 (122). Suomen kielen opintoja (133), kääntäjän tutkinto 1995 (163), avioliitto Varpaisjärvellä Ritvan kanssa 1995 (168). Nokialle töihin (175), tekn. tri 2001 (177). Erityislapsi Sara (182). Iisalmen Genelecin tuotekehitysjohtaja 2005 (205), tj 2011 (227), vuoden yritysjohtaja 2018 (234). Koskettava, luin päivässä.

2.9.2025 Margareta Magnusson: Mitä jälkeen jää – taito tehdä kuolinsiivous (155 s., 2018). Helppo luokka on sellainen, johon kuuluu paljon esineitä, mutta vähän tunteita. Aloita vaatteista (29). Kun saat kutsun juhliin, vie emännälle kukkien sijasta kotisi esineitä (95).

31.8.2025 Arto Lindblom, Taru Lindholm, Heikki Valkama: Takumi – matka japanilaiseen käsityöosaamiseen ja laatuajatteluun (228 s., 2025). Shokuninit (artesaanit) pyrkivät täydellisyyteen (16), kaikki tehdään viimeisen päälle (213). Täydellisyyttä ei voi saavuttaa, siihen voi vain pyrkiä (193). Laadun näkee yksityiskohdista (102), koskettaminen auttaa näkemään esteettisyyden (134). Ei ”harjoitus tekee mestarin”, vaan ”mestari harjoittelee enemmän” (17). Seuraavan vaiheen työntekijä on asiakkaasi (25). Edo-kaudella (1603–1868) käsityöläiset omaksi luokakseen ohi kauppiaiden (42, 155). Perinnekäsityö palvelee arkea –> esteettisyyttä kaikkialla (67). 1928 alkaen paikallisten käsitöiden teollistaminen –> teollinen muotoilu –> kv-markkinat (75). Kodawari = intohimo, rakkaus ja täydellisyyden maksimointi tehtävissä, prosesseissa ja tuotteissa (85, kts teesit s. 90!). Kasvojen menetyksen pelko johtaa vaatimattomuuteen (171). Francoys Gagné: ”Lahjakkuudessa on kyse synnynnäisistä kyvyistä. Ne voivat suotuisissa olosuhteissa ja harjoittelun myötä kehittyä poikkeuksellisiksi taidoiksi” (195). Shiho kamatsugi -hanhenkaulaliitos (188). Origami (196). Mizuhiki-solmut (210). Ensimmäinen lukemani professoritason kirja ”alkaa tekemään” -muodoilla (tekijät s. 1975, 76 ja 78). Upea käsityötaidon ylistyskirja, mutta ilman yhtäkään kuvaa!! Kts myös 5.12.2019.

23.8.2025 Roope Lipasti: Mikaelin kirja (320 s., 2021). Ajalle 25.11.1556–16.4.1557 sijoittuva paljolti fiktiivinen selonteko Mikael Agricolan rauhanneuvottelumatkasta Venäjälle. Niukan faktapohjan lihottamiseksi joka toisena kappaleena Mikaelin Birgitta-vaimon kuviteltua elämää Turussa. Todentuntuinen kuvaus perustuu muiden historiantutkijoiden teoksiin.

13.8.2025 Eero Haapanen: Pako yli Suomenlahden – ihmissalakuljetus Virosta Suomeen 1940–44 (257 s., 2020). Jollaksen leirin kautta Suomeen 1943–44 n. 5000 virolaista, joista 3352 Suomen-poikaa, salakuljettajat Suomessa asuvia virolaisia (10). Syyskuussa 1944 puna-armeija vyöryi Viroon –> n. 11 000 Itämeren yli Ruotsiin. Tämä hyvin dokumentoitu toisin kuin virolaisten salakuljetus Suomeen (12, 141, 188, 199). Saksa julisti syksyllä 1942 Viron juutalaisvapaaksi (73). 60 000 virolaista evakuoitiin kesällä 1941 N-liittoon (79). Metsäveljien sissisota päättyi maaliskuun 1949 suurkyydityksin N-liittoon: 7500 perhettä, 20 535 kyyditettyä (217). Kokonaisuus häviää yksityiskohtien varjoon. Paikoin toistoa (187).

10.8.2025 Marguerite Duras: Kirjoitan (95 s., 2005). Nimekäs kirjailija saa kustantajat julkaisemaan sellaistakin, mikä ei tavalliselle onnistuisi. Samaa sarjaa kuin Stoner 30.7.2025.

3.8.2025 Isaak Babel (1894–1940): Odessalaisia ja muita novelleja (336 s., 1931/2024). Hannu Mäkelän kadehtimia esimerkkejä ”lyhyydestä ja kurinalaisesta kerronnasta”. Iskevää, tiivistä, rikkaasti kuvailevaa. Slaavilaisuuden keskellä helmenä esimerkiksi ”Yleinen kirjasto” (30).

1.8.2025 Emila Karjula (toim): Kirjoittamisen taide & taito (266 s., 2014). Jyväskylässä kirjoittamisen maisteri- ja tohtorilinja (9). Kaunokirjallisuuden aistikuvauksia: näkö, haju, tunto, maku, kuulo (35). Waltari: tee lukiessa yhteenvetoja ja muistiinpanoja (37). Juoni on järjestys, jossa tarina kerrotaan, synopsis luettelo kohtauksista (42). Titanic-elokuvan rakennevaihtoehdot, kannattaa tutustua (52–59). Risto Ahti: runossa joka sanan tulee olla läsnä ja voimakas (87). Rakentava palautteenanto (129). A. Ahlqvist autenttisesti Nummisuutareista (258). Kerran saadusta leimasta on vaikea pyristellä irti (263). Paperinmakuista!

30.7.2025 John Williams: Stoner (306 s., 1965/2015). Kirjan kannen mukaan ”Suurin amerikkalainen romaani, josta et ole koskaan kuullut”. Kunpa en olisikaan! Kirsi Pihan suosittelema tarina amerikkalaisen yliopistomiehen arjesta. Tylsää. En suosittele.

27.7.2025 Satu Rämö: Rakel (352 s., 2024). Rämön neljäs Islanti-dekkari palkitsi puolen vuoden odotuksen Hattulan kirjastosta. Kerralla luettu, alusta loppuun. Elävä lause- ja kappalerakenne sekä juonen johdattelu. Henkilöitä jonkin verran, mutta pysyy koossa. Kotiläksyt huolella tehty, esimerkiksi vainajan luuanalyysi (177–9) ja risteilyaluksen alihankkijoiden työnjako (184).

14.7.2025 Ville Jalovaara: Piispa Wallinmaan surma 1943 (194 s., 2021). Yrjö Wallenius (1912– Wallinmaa) *8.7.1892 (15). Oulun pommitukset 1.1. ja 21.12.1940 (22). Puukaasutinbussi täynnä postia, noin 20 matkustajaa (52), Vuotsossa vaihto ylämäkien vuoksi bensiinibussiin (55). 4.7.1943 klo 3 aamuyöstä hyökkäys, silta edessä räjäytettiin (62), ammunnassa 4 † (67). Sensuuri: vaikka 1. partisaanimurha jo 1941, uutisoitiin niistä vasta 1943 (114), 5 pv YW:n hautajaisten jälkeen Valtion tiedoituslaitos lopetti kaiken uutisoinnin asiasta (139). 31.10.1955 YW:n leski hukuttautui Merikosken kanavaan (160). Historioitsijan mallikas kokonaisesitys.

12.7.2025 Claes Andersson: Luova mieli (160 s., 2002). Ei pidä antautua ammattimaiseen suhteeseen sen kanssa (kirjoittaminen), mitä rakastaa eniten (16). Mene suoraan asiaan, älä kiertele ja kaartele, vältä turhia adjektiiveja ja adverbeja, älä yritä sanoa kaikkea (27). Suurin tragedia ovat kaikkien muistista kadonneet vääryydet (96). Runouden tärkein väline on metafora (103). Vältä runojen bulkkia: ”sydän”, ”rakkaus”, ”kaipaus” (107). CA:n omien runojen esittely ja puolustelu tympäisi.

10.7.2025 Helmi Kekkonen: Näin minä sen kirjoitin (160 s., 2025). Kirjat alkavat mielikuvista (50). Jokaisen teoksen ensimmäisestä sykäyksestä syntyy itsestään muutama virke, kysymykset sisällöstä vasta myöhemmin (55). Hyvä kieli on loppuun asti ajateltua, kirkasta, yllättävää ja rikasta, ilman turhia adjektiiveja ja adverbeja (62). Dialogi luo ristiriitaa sanotun ja lukijan mielessä olevan välille (65). Naiskirjailijan tuskaa sukupuolensa ja kirjoittamisen vaiheilla.

8.7.2025 Luihin ja ytimiin – tutkimuksia ja tulkintoja Euran Luistarin kalmistosta (463 s, 2023). ”Euran emäntä” 940–1021 jaa, 165–170 cm, eli yli 40-vuotiaaksi (84). Luistarin 1300 haudasta 1500 eaa–1025 jaa 70 % esineittä (143). Suomessa polttohaudat 1000-luvulle, Euran Pyhäjärvellä 500–600-luvulle (127). Satakunnan 11 rautakautista linnavuorta, kartta (342), Lempäälän Pirunlinna (334). Dupuytren kontraktuuraa eli viikinkitautia, kämmenen kalvokutistumaa havaittu Euran kalmiston DNA-tutkimuksissa [IRGM-geenin variantti] (103). Euran ”elävä historia” -hanke (405). Rautakauden elävöittämisen autenttisuuusongelma (381). Kirjassa teksti myös ruotsiksi, runsas värikuvitus. Enemmänkin yleisarkeologiaa kuin Luistaria.

2.7.2025 Keir Giles: Kuka puolustaisi Eurooppaa – hyökkäävä Venäjä, uinuva manner (267 s., 2025). Britannian maavoimilla enemmän hevosia kuin ps-vaunuja (17). Britannia menettänyt

2000 –> 2024 miehistöä maavoimista 30 %, laivastosta 25 % ja ilmavoimista 40 % (134). Puolalla enemmän ps-vaunuja kuin Britannialla, Saksalla, Ranskalla ja Italialla yhteensä (249). Tanska antanut Ukrainalle koko tykistönsä – myös tilauksessa olevat (235). Suomen puolustusmalli esimerkillinen (19): väestöstä 1/3 mobilisoitavissa, F-35-hävittäjälaivasto ja ammustuotanto EU:n suurimpia (243), Helsingissä väestösuojia 145 %:lle asukkaista (215). Venäjän ”lsänmaamme”-lastenkartastossa Venäjä sisältää myös Suomen ja Baltian (49). Kulutussodassa ei ratkaise kansantalouden koko, vaan mitä sillä tehdään (197).

30.6.2025 Stephen King: Kirjoittamisesta (272 s., 2000). Kirjoitusohjeet alkavat vasta s. 100 paikkeilla. Kirjoita napakasti, lyhyin lausein, vältä passiivia (114). Genetiivi Thomas’s eikä Thomas’ (119). Kirjoituksen perusyksikkö on kappale eikä lause (125). Romaaneissa kappale määrää tahdin, mutta ei melodiaa (122). Kappaleiden ulkonäkö paljastaa kirjoittajan aikomukset, ensimmäistä teemalausetta selittävät seuraavat (120). Kriitikot karsastavat yleisömenestystä (133). Kustantajat etsivät kykyjä, jotka myyvät, eivät ”lupaavia” kirjailijoita, Writer’s Market auttaa (224). Kirjasi myyntikirjeen malli (231). Malli SK:n tekstistä korjausmerkinnöin ja niiden selityksin (260–268). SK:n kirjasuosituslista (269).

21.6.2025 Merete Mazzarella: Aurinkokissan vuosi (249 s., 2015). Jörn Donner: Ihmisen tulee olla uskollinen vain itselleen (43). Pääministeri Rasmussen tanskalaisista maailman luottavaisimpina: ”Tanskalaista näkee harvoin veitsi kädessä niin ettei toisessa kädessä olisi haarukka” (52). Toisen mielialat kuin säätiloja, joita pitää alati tarkkailla (65). Angela Merkel: pelko –> itsekkyys –> nationalismi –> sota (78). Katastrofeissa kiinnitetään huomiota vain kuolleisiin, ajattelematta loukkaantuneita (143). Afganistanissa sota liittyy vuodenaikoihin: tulee keväällä, kun tiet muuttuvat kulkukelpoisiksi (147). Myöhäisen iän parisuhteissa keskityttävä olemassaoleviin hetkiin (170). Risteilyaluksessa globaali väestöjakautuma: matkustajat iäkkäitä länsimaalaisia, henkilökunta nuoria intialaisia (223). Vanhus luopuu siirtyen interaktiivisesta interpassiivisuuteen (245). Lukeneen MM:n moniulotteinen kirja ikääntymisestä.

19.6.2025 Hannu Mäkelä: Kirjoittamisen ilo (170 s., 2022). Heikki A. Reenpää, ”kirjallisuutta tuntematon Otavan tuhlari-hölmöläinen” (45). Kirjailija rakentaa pienistä sanoista ison kokonaisuuden sana sanalta, kappale kappaleelta, luku luvulta, kirja kirjalta (50). Erno Paasilinna: kirjailijan hyväksyttävä, että hän ei voi olla kukaan toinen (52). HM: ”Proosa kirjoitetaan, runo annetaan” (53). Suomessa siirrytty alkusoinnusta (runolaulut) Ruotsin vaikutuksesta loppusointuun, joka sopii kuitenkin suomelle muita kieliä huonommin (70). HM täysraitis 1.1.1972– (99). HM herää klo 5 ja kirjoittaa päivittäin 5 liuskaa (nuorena 20), huonosta tekstistä saa sitkeydellä ainakin hieman paremman / viikon tai pidempiä kypsyttelytaukoja / öiset ideat heti muistiin (134). Käytännön lukuvinkkejä ja ohjeita kirjoittamiseen (131–170). Selkeä läpileikkaus HM:n kirjoittajaelämästä.

10.6.2025 Kirsi Piha: Levoton lukija (341 s., 2023). Hannu Mäkelä: ”Ihmeitä tapahtuu, kun niitä ei odota. Sattumat ovat mahdollisia. Sitähän on koko elämä.” (16). Onko arvettomassa erossa edes ollut rakkautta (26). Äänikirja uhkaa kerronnan rakenteita kuten moniäänisyyttä ja pitkiä polveilevia virkkeitä (67). Kirjallisuuskriitikko lukee yksin, musiikkikriitikko kuuntelee yleisön kanssa (96). ekirjasta ei ole sohvapöydän tunnelmanluojaksi (153). KP:n tavoite: 3 kirjaa / viikko, plus 1 äänikirja (212). Kääntäjä Kersti Juvan vertaus musiikkiin: kääntäjä soittaa alkuteosta omalla kielellään (228). Déjà-vu = ennen nähty, déjà lu = ennen luettu (267). 7 kirjaa kirjoittamisesta s. 324–331. Levottoman KP:n näköinen kirja kaipaa paikoin tiivistämistä.

4.6.2025 Jani Saxell: Aiheiden kirja – näkökulmia kirjoittajille (274 s., 2025). Harva amerikkalainen syntyy ja kuolee samassa kaupungissa (7). Ohjeita synopsikseen: kronologia / nykyhetken ja takaumien vuorottelu / rajaus esim. yhteen kesään / kertoja 1. vai 3. persoonassa (71). Kärpästen herra lähtökohtana tv:n Big Brotherille (82). Torsti Lehtinen: ”Mistä ei voi puhua, siitä on kirjoitettava” (115). Harjoituksia satojen esimerkkien pohjalta: nähdä ihmiseen perusrealismista poiketen (111), kipeiden perhesuhteiden käsittelyyn (140), yhteiskunnalliseen kirjoittamiseen (215) sekä aikalais- ja sukupolvikokemuksiin (244). Hahmotutkielmaharjoituksia (175). Jarkko Tontti: ”1940-luvulla syntyneet ovat Suomen syöpä, jotka pitäisi lopettaa kesken sauvakävelyn” (232). JS:n lukeneisuuden kunnioitettava tausta (273).

1.6.2025 Juliaana Grahn ym: Johda kirjastoa (167 s., 2025). Maineenhallinta, kriisiviestintä, lobbaaminen, horisontaalinen ja vertikaalinen tiedonkulku, ”kahvipöytäjohtaminen” (28). Eettiset ohjeet (41). Palvelun laatu: asiakaslähtöisyys / tosiasiat / dokumentointi / jatkuva kehittäminen sekä arviointi (112). Käytännön toteutus (129), tunnusluvut (140), palvelulupaus (142) ja hyvän johtajan ominaisuudet (150). Kuivakas, mutta varmaan opettavainen teos.

24.5.2025 Esko Laukko (Mauri Sariola): Herrasmiesten oikotie (211 s., 1966). Ensimmäinen lukemani Mauri Sariola -kirja paljasti kirjailijan suosion: oivaltavasti rakennettuihin tilanteisiin täydellisesti uppoutuvaa kerrontaa samalla synnynnäisellä luovuudella kuin millä Vexi Salmi on luonut laulujaan. Yhtään asiamerkintää ei ajanviete silti tuottanut.

21.5.2025 Elise Pihlajaniemi: Linnaelämää keskiajan Suomessa (223 s., 2025). Keskiajalla Suomen linnat kiveä, Ruotsin puuta (18). Linnaleirijärjestelmä käynnisti nuijasodan 1500-luvulla (48). Trebuchet ja ballista muurinmurtajina (83). Merirosvous laittomaksi Ruotsissa 1442 (96). Linna-historiikit: Turku (148), Häme (158), Viipuri (166), Kastelholma (198), Olavinlinna (206). Kuusiston linna vain miehille, purettu 1528, kivet Piikkiön kirkkoon, tiilet 1890-luvulla Kastelholmaan (174).

6.5.2025 Mari Koistinen: Vahingossa keksityt (210 s., 2025). Enimmältään tuttuja keksintöjä. Arkeologi Tuija Rankaman kivikautiset iskoslöydöt 2002 Utsjoen Kaldoaivilta muuttivat käsityksen väestön tulosuunnasta yli 10 000 vuotta sitten (50). Sakariini 300–700 ja syklamaatti 40 kertaa sokeria makeampaa (77). DNA-tunnistuksen oivallus 1984, Suomessa käyttöön 1991 (196).

1.5.2025 Arja Paananen: Kiehtova katala Venäjä (367 s., 2024). Dubrovka-teatterikaappaus 2002 (8). Beslanin koulukaappaus 2004 (14). Venäläisessä junassa (96). Rikkinäisiä hehkulamppuja voi ostaa torilta vaihdettavaksi työpaikalta varastettavan ehjän sijaan (36). Venäjän keskeisin vientituote on pelko (136). ”Tulevaisuudesta ei kannata unelmoida, koska kaikki ylpeyden aihe löytyy historiasta” (151). Kremlin propaganda toimii kuin saippuasarjat: epäuskottavakaan juoni ei haittaa, kunhan tarina vetää ja vetoaa tunteisiin (154). Välineellistettyä maahanmuuttoa: 1990 Suomeen 1800 somalia, 2015 pohjoisen kautta polkupyörillä 5500 Norjaan ja 1800 Suomeen (196). Valeläkäri Esa Laiho (208). Tietoiskusivuja mm. Hannu Himanen, Ilmari Käihkö, René Nyberg, Erkki Tuomioja. Erinomaisesti kerrottu omakohtaisesti koettu analyysi Venäjästä, suosittelen!

30.4.2025 Diamant Salihu: Kunnes kaikki kuolevat (381 s., 2022). Kertoo pääosin Rinkebyn kansainvälisestä alamaailmasta. Posti, pankki ja kaikki palvelut poistuivat alueelta (23). Kosto ja verirahat juontavat pakolaisten kotimaihin (27). Poliisit pidetään sivussa, patriarkat sopivat keskenään (46). Jopa murhattujen sisarukset vaikenevat koston pelossa (61). Kokaiinin myyntiä uudenvuodenyönä (132). Koruliikkeen ryöstö (168). Murhaoikeudenkäynti (313). Rahan vuoksi kirjoitettu sekava sensaatiokirja, en suosittele.

27.4.2025 Mikko Tyni: Kuinka salamurha estetään – valtiojohdon henkilösuojaus Euroopassa 1914–1964 (314 s., 2025). Sarajevon laukauksia edelsi 3 muuta yritystä samaa saattuetta vastaan (18). Hitlerillä henkilösuojaus 1920–1945, tulikaste 1923, jolloin 20 kuoli, mutta Hitler säästyi (85). Hitler kantoi asetta 1921 lähtien, autot panssaroitu, tyhjentymättömät renkaat, yleisön eturiveissä lapsia ja vanhuksia (121). Stauffenbergin Hitler-attentaatissa 20.7.1944 kuoli useita, salaliittolaisten rankaisu ulotettiin perheenjäseniin (138). Heydrich kuoli attentaatin 27.5.1942 jälkeen, lääkäreinä mm. Ferdinand Sauerbruch (158), Hitler sai tiedon H:n kuolemasta 4.6. palattuaan Mannerheimin syntymäpäiviltä Suomesta –> Lidicen kylän hävitys maan tasalle (164). Suomen presidentin Packard 1928 kattoa korotettiin 15 cm silinterihattujen vuoksi (236).

25.4.2025 Paul Eskelinen: Ensihoitajan silmin (317 s., 2025). Samantyyppinen kuin 14.11.2024 Reijo Salminen pelastustoimesta, mutta ihmisruumiiseen rajattuna anniltaan köyhempi. Hukkuminen tapahtuu äänettä (150, 169). Auto-onnettomuus (189). Tiivistettyjä muistisääntöjä: GCS (67), DrABC (134), cABC (205). Tukholman jengiväkivallasta: Afganistanin ja Kosovon jälkeen ”Tukholma osoittautui paikaksi, jossa sain harjoitella elävillä potilailla puukotus- ja ampumahaavojen ensihoitoa” (267).

22.4.2025 Liisa Kaski: Myyttiset eläimet – tarua ja totta eläinten mahdista (249 s., 2019). Aggressiivinen hauki tarustoissa luonteensa mukainen (10). Villihevonen jääkaudella Amerikasta Eurooppaan (16). Hiiri (24), koira (98) ja sisilisko (216) vanhimpia eläinnimiä. Hirvi ollut kruunun yksinoikeus (32). Tarhamehiläiset Suomeen Virosta 1750-luvulla (156). Hautauksen suorittaneen papin testamenttilehmä juontuu ihmisen ja eläimen yhteispolttohautaukseen (168). Sammakon pulssi ei kiihdy (195). Villisikoja Suomessa 8000 v. (210). Raudan rikastus aluksi suon pintaturpeen alta, indikoijina ”rautaiset oraat” (232). 40 eläintä, monitieteellinen, sympaattinen! Suomen kansan vanhat runot.

20.4.2025 Harry Martinson: Nokkoset kukkivat (265 s., 1935/1974). HM:n (”Martin”) omaelämäkertaa huutolaislapsen syrjitystä elämästä. Isä Olav † 1910 (30), äiti karkaa Amerikkaan (38), isosisko Inez † (39), lapset huutokaupataan, koulussa älykäs Martin Vilnäsiin köyhälle pienviljelijälle (40), muuttaa Tolleneen (78), muuttaa Nordaan (134) päätyen 11-vuotiaana vanhainkotiin 1916 (213). ”Nainen läimäyttää ääneti kuin takaisin heilahtava kaivonkampi. Tulee täydellinen yksinäisyys, autius, kurova hiukaisu, joka panee haukkomaan henkeä ja on vähällä saada kirkumaan …” (176–184). Nobelistin (1974) taidokas kuvaus sorretusta lapsesta ja hänen ympäristöstään.

17.4.2025 Anna Applebaum: Autokratia Oy (191 s., 2025). Autokraatit riistävät kansalaisiltaan vaikutusmahdollisuudet ja sananvapauden, alistavat kuriin, pitävät itsensä vallassa (11) ja oman valtansa hintana hyväksyvät maansa romahtamisen (15, 56 Venezuela). Moskovan pormestarin vaimolla bulvaanin kautta ostettu 6,5 M€ linna Englannin Hampshiressa, satoja muita esimerkkejä ympäri maapallon (49). Putin antoi 2023 helikopterin Zimbabwen johtajalle Ukrainan sodan tukemisesta (72). Kiina kielsi Facebookin 2009, Instagramin 2014 ja Googlen 2018 (73). Valkovenäjä kaappasi 2021 matkustajalentokoneen Minskin kentälle aktivistin vangitsemiseksi (118). Prigozinin ”Wagner”-joukot ja Iranin sijaistaistelijat Venäjän ja Iranin armeijojen edustajina (129). Gene Sharpin (yli 80 v) väkivallattomat opit diktatuurien voittamiseksi (134). Zimbabwe #ThisFlag (144). Masentava sanoma: elämme maailmassa, jossa autokratiat tekevät laajaa yhteistyötä pysyäkseen kukin vallassa ja vahingoittakseen demokratioita (132).

4.4.2025 Jukka Mustonen: Olen lääkäri ja voin vilkaista (273 s., 2024). Sisätautiopin emeritusprof. JM:n ammatillisia havaintoja lukemistaan kirjoista. 1800-luvun suomalaisnaisen synnyttämistä keskimäärin 6 lapsesta vain puolet aikuisiksi (17). Sydänläpän leikkaus edellyttää usein hampaiden poistamista (53). Veikko Huovinen kirjoitti lääkäreistä arvostavasti: vaimonsa oli hammaslääkäri (54). Paavo Haavikon suurimmat herkut raakoja: osterit, lohi ja valta (67). Alkoholin vaikutuksista (68–87). Tupakanpoltto syynä katkokävelyyn (92). Silmä kehittynyt eri lajeilla varsin samanlaiseksi (100). Silmät Mauri Sariolan tuotannossa (103–110, jossa listaus katseen luonnehdinnoista). Rintamasotilaslääkäri ei tiedustele, mikä potilasta vaivaa (113). Mielisairauden hoitaminen (140). Lääketiede Mika Waltarin tuotannossa (146–164). Waltari: naisen puhe kuin kuivien oksien rätinää padan alla (151). Väinö Linnan sepelvaltimotauti (185–194). Terveysasiat Kalle Päätelon tuotannossa (195). Dupuytren kontraktuura (215). Jörn Donnerin lopputuotanto ”nekrospektiota” (235).

26.3.2025 Juha Hurme: Sampo (303 s., 2024). Sammolla ominaisuus tulla ryöstetyksi (10). Juteinin 1. kirjallisuustyössä Muistoruno Porthanille ensimmäisenä esitelty Väinämöinen, mutta ei vielä Sampoa (23). C. A. Gottlund ennakoi 1816 suuren suomalaisen runokokoelman tulon ja löysi Sammon 1817 Ruotsin suomalaismetsistä (30). Sammosta lauloi 1. kerran Vuokkiniemen Jyrki Kettunen 1821 halvaantuneelle Zacharias Topeliukselle tämän kotona Uudessakaarlepyyssä (39). Kalevalan ison tarinan idea Lönnrotille Ontrei Malista ja Vaassila Kieleväistä 1833 haastatellessa (58). Kalevalan 500 kpl 1835-painoksen yhteydessä oivallus Kalevalasta ja Pohjolasta maantieteellisinä paikkona (86). Uusi Kalevala 1849, 1250 kpl painos, käännöksiä eri kielille (101). Loppuosa kirjaa (120–) selityksiä Sammon olemuksesta; Akseli Gallén-Kallelan tulkinta lapsuuden lahjamuistosta, jossa pyöriä ja vipusimia (161). Hellaakoski: Kalevalaa ei pitäisi kuvittaa lainkaan (182). E. N. Setälän Sammon arvoitus 1932 (2,6 kg): Kalevala juontuu alkusuomalaisuuteen, jossa Sampo on Pohjantähti eli maailman napa, ”sammas” (210). Uno Harva (Holmberg –1927): lähtökohtana suomalaisten ryöstöretki v. 800 Sveanmaalle (246). Matti Kuusen 1949 väitöskirja: taustalla suomalainen suurmies (248). Pentti Anttosen yhteenveto Sammon ominaisuuksista v. 1985 (279).

24.3.2025 Heikki Mansikka: Voittava joukkue – Hornet-lentäjän opit tiimityöhön (273 s., 2025). Ev. luutn HM on Hornet-lennonopettaja ja -laivueen komentaja. Strategia kertoo minne pitää päästä, mutta ei miten (65). Leikkaussalissa ja hävittäjälentueessa muistilistat ja lyhyet vakiintuneet prosessit (95), kokoonpanot kasataan nopeasti kulloiseenkin tilanteeseen, jokainen tietää tehtävänsä (136). ”Voittavan joukkueen jäsenet auttavat toisiaan spontaanisti” (139). Johtajan tehtävänä tunnistaa joukkuetta haittaavat ongelmat, kehittää ratkaisu ja toteuttaa se (233). Joukkueessa kuka tahansa voi hetkittäin ottaa johtajan roolin (234). Pitkät jaarittelevat väliotsikottomat kappaleet haittaavat fokuksen löytämistä, nettisivut www.heikkimansikka.fi napakammat. Parisuhdeongelmat koko ajan esimerkkeinä – vitsinkö aiheita miesvaltaisessa työyhteisössä?

22.3.2025 Javier Peláez: Viidensadan vuoden kylmyys (299 s., 2019/2025). Pytheas havaitsi 350 eKr Kuun ja vuoroveden yhteyden (12). Tordesillan sopimus 1494 jakoi Maapallon Portugalin ja Espanjan kesken (13). Trafalgarin taistelu 1805 johti löytöretket uuteen kukoistukseen Englannin saavuttaessa meriherruuden (103). Barents (*1550) löysi 1596 Karhusaaret, † jäälautalla 1597, löytyi 1871 (74). Edward Parry palkittiin 1820 pääsystä Luoteisväylällä 110° saakka (112). John Ross (1777–1856) löysi magn. pohjoisnavan siipiratas-höyrypurjelaivalla, epäkuntoinen höyrykone vei valtaosan tilasta (117). John Franklinin (1786–1847) retkikuntaa etsittiin ilmapallo-lentolehtisin ja viestein jänisten ja napakettujen kauloissa (153). A. E. Nordenskiöld (1832–1901) purjehti Koillisväylän Vegalla 1878–20.7.1879, paluu Suezin kautta, Huippuvuorilla jo 1858, -61 ja -64 (181). Fridtjof Nansen (1861–1930) vaelsi Grönlannin poikki 1882 (194), Frans Josefin maalle Framilla (4,6x39 m) 1893–96 tavoitteena Pohjoisnapa (196), Nobelin rauhanpalkinto 1922 (200). Roald Amundsen (1872–1928) Gjøalla (7x20 m) 1903–05 Koillisväylän läpi (234). A. Andréen (*1854) Örnen-ilmapallo Huippuvuorilta Pohjoisnavan suuntaan 11.6.1897, leiri löytyi 1930 Valkosarelta (252). Kolme Pohjoisnapavalloitusta: ilmalaiva / lentokone / jalan (270). Jäykkä tikkuselkä, suomentaja Ilkka Pärssinen lauseenvastikepilkuttaja. Paljon mielenkiintoisia yksityiskohtia!

20.3.2025 Hanna Lantto: Bilbao (322 s., 2025). Turun yliopiston espanjan yliopistonlehtori HL on väitellyt baskikielestä ja Bilbaon kaksikielisyydestä. Baskimaan ja Espanjan vertailu (suuri / pieni) tarjoasi samaistumiskohtia lukijan maailmaan (80). Eloisa kuvaus suomalaisnaisen opiskelijaelämästä Bilbaossa kantoi puoleen väliin asti. Kirjan lopun päihteet, irtosuhteet, traumat ja seksuaalinen kaltoinkohtelu markkinointikikka, tuskin HL:n omaa elämää.

14.3.2025 Arja Ahtaanluoma: Puolinainen. Koko tarina (358 s., 2020). Järkyttävä sana sanalta mukanaan pitävä tarina neliraaja-amputoidun AA:n paluusta elämään. Kesäkuun alun verenmyrkytys johti 34 päivän nukutukseen, jonka aikana ”…raajojen nekroosit etenivät hyvin nopeaa tahtia … molemmin puolin sääriamputaatiot, oikea yläraaja amputoitu kyynärvarresta ja vasemmalta kyetty säästämään parista sormesta tyvifalangit” (214). ”Sääret ja nilkat kompostissa” (15). Proteeseissa kriittisiä nilkat ja ranteet: ”kaksijalkaiset pysyvät pystyssä jalkapohjien, nilkkojen, pohkeiden ja lantion lihasten yhteistyöllä, mutta minun on tehtävä sama pelkillä lantion ja keskivartalon syvillä lihaksilla” (237). Perusteellinen opas kohtalotovereille, lohdutusta niille, joilla finni poskessa.

11.3.2025 József Debreczeni: Kylmä krematorio, raportti Auschwitzin valtakunnasta (222 s., 1950/2024). Junakuljetus Unkarista Auschwitziin – omaisuudesta luopuminen – kaksi jonoa – kuljetus Euleen Sleesiaan – uusi leiri (66). Leirin vertaisjohtajan etuja: peltinen savukerasia, nahkapohjaiset saappaat, lyijykynä (82). Normandian maihinnousun 6.6.1944 jälkeen pitkä marssi kaivostunneleita louhimaan (95). Marraskuussa 1944 Dörnhaun sairaalaleiriin (128). Hitlerin kuoltua leirin vartiomiehet pakenivat (201). Epäilen, että teksti on pitkälti sepitettä.

5.3.2025 Mikko Granroth: Kobolttiprinssi (313 s., 2024). Geologian, kansainvälisen malminetsinnän, pikkulasten maailman, silmäsairauden ja umpimielisten sanontojen kooste, joka on saanut tukea Jenny ja Antti Wihurin rahastolta. Harhavalinta. Oltava vastedes tarkempi.

3.3.2025 Rony Smolar: Setä [Abraham] Stiller [1885–1972] Valpon ja Gestapon välissä (363 s., 2003/2024). AS jäi 2-vuotiaana täysorvoksi, kasvatusisä tekstiilikauppias Jakob Kaffkin (22). Appiukko upporikas (30): AS avioitui 1910 Veran kanssa, 6 lasta, joista 2 päätti päivänsä nuorina, muilla mielenterveysongelmia, Veralla hienostorouvien muotisalonki ja tukkuliike (31). Narinkka > na rynke (”torilla”), kaveri > chaver (hepreaa) (39). Juutalaisille kansalaisoikeudet

Ranska 1791, Tanska 1814, Ruotsi 1870, Suomi 1917 (51). Menestys liikemaailmassa: yksinkertainen tilintarkastaja, kaksinkertainen kirjanpito ja 3-kertaiset vakuutukset (55). ”Tasapuolinen Jumala antaa rikkaille ruuan ja köyhille ruokahalun” (81). Analogia Trumpin valtaannousuun s. 92–93. Einstein: ”saksalaisille voi kolmesta piirteestä: rehellisyys, älykkyys ja natsi olla kerrallaan vain kaksi (98). Algot Niska auttoi 150 juutalaista turvaan (101). 12.8.1938 Ariadne toi Suomeen 60 juutalaista, 19.8.1938 56 Itävallan juutalaista (103). IBM:stä hyötyä Saksan juutalaisvainossa (214). 6.11.1942 Hohenhörn vei Hgistä Tallinnaan 8 juutalaista, joista vain 1 selvisi hengissä (268). Rytin kesäkuun 1944 erillissopimuksen alla 26 juutalaista Ruotsiin (296). Klaus Härö tehnyt AS:stä *Ei koskaan yksin* -elokuvan, ensi-ilta tammikuussa 2025.

25.2.2025 Virpi Hämeen-Anttila: Myöhäinen kevät (315 s., 2024). Luulin tietokirjaksi 1860-luvun lopun nälkävuosista, mutta niitä sivuttiin vasta puolivälistä alkaen.

20.2.2025 Päivi Alasalmi: Meren ja veren liitto (332 s., 2024). Nykypäivään hyvin istuva taitavasti kirjoitettu romaani isonvihan (1700–1721) syyskuulta 1714, jolloin Perämeren asukkaat pakenivat murhaavia ja raiskaavia venäläisjoukkoja Hailuotoon. Parisataa kasakkaa teki yhdessä vuorokaudessa miekoin ja kirvein selvää liki tuhannesta siviilistä. PA on huolellisesti selvittänyt tekemäänsä taustatyötä s. 331–2.

11.2.2025 Kati Pukki: Vankina Thaimaassa (249 s., 2024). Raaka ja ilmeisen todenmukainen kertomus 1000 ekstaasitabletin hallussapidon vuoksi Thaimaassa 5,5 vuodeksi vankeuteen joutuneesta Tomi Långstedtista. Perustuu Kati Pukin kahden vuoden toimittajatyöhön. Samantapainen suomalaiskokemus 24.10.2023.

25.1.2025 Pirkko Vekkeli: Kristiina Halkola (243 s., 2011). SKP:n jäseneksi 1973 (147), kaikki 4 lasta käyneet suomalais-venäläisen koulun (156), vuoden 1976 kunnallisvaaleissa taistolaisille 6 paikkaa, yksi näistä KH (159). Volga-autolla Lappiin (170). Demokraattinen vaihtoehto ry:n pj 1986 (179). Pakkoruotsia vastaan, ”kun ei saamekaan ole pakollinen” (21). Ylioppilaaksi 1964 (50). Rahoitti opiskelut mallintöillä (56). Käpy selän alla (81). Kari Frankin jälkeen 1969 Eero Melasniemen kanssa (121). Aika yksioikoinen sepustus Mirja Pyykön jälkeen. Luin vain, koska olen sanoittanut Laulun 20 perheestä uudelleen (129).

22.1.2025 Mirja Pyykkö: Ruudun takaa (351 s., 2008). MP asui kouluaikanaan Kangasalan Pikonlinnan parantolassa (332). Hannu Karpolla toteutumaton haave: juristiksi (128). Hannu Salama jumalanpilkkaoikeudenkäynnistään (138). Hamlet Jouko Turkan havainnollisesti selittämänä (149). YLEn A-raportin Lasten syöpäosasto 10 (165), kuolema 7-vuotiaille ”välitila”, murrosikäisille vaikeinta 168). Yöstudio uskonnon uhreista (176). Mathias Rust laskeutumisestaan Moskovan Punaiselle torille 1987 (210). Gaddafin 2 h haastattelu (226). Groznyin hävitys (331). Huumeklinikkahanke 2001–4 (298). Adolf Ehrnrooth (326), Väinö Aaltosen naismallina usein vaimo Aino, Aleksis Kivi -monumentissa ystävä Ragnar Eklund (330). Pitkät autenttiset haastattelulitteroinnit nostavat kirjan tavanomaisen omaelämäkerran yläpuolelle. Parasta sivujen 266–290 ”Mikä menneisyys” -pohdinnat (Anu Kantola, Nelson Mandela, Jorma Heikkilä, Helvi Hämäläinen). Vaikeita monipolvisia lauserakenteita.

12.1.2025 Riie Heikkilä: Miksi lakkasimme lukemasta – sosiologinen tulkinta lukemisen muutoksesta (201 s., 2024). Lukeminen on pitkälti lapsuuskodin perintöä (39). Kodin TV-katselu on konfliktissa koulukulttuurin kanssa ja voi vähentää korkeakoulu-uran kiinnostavuutta (41). Digiformaatit kannustavat nopeampaan lukemiseen ja pinnallisempaan prosessointiin (69). Sosiologista näennäistutkimusta selvistä asioista. Tuskin muita hyötyjä kuin tutkijan pätevöityminen, etenkin, kun äänikirjat jätetty pois (192). Minkähäntähden liitteenä 74 ammattikoulupohjaisen haastatellun esittelyt? Tikkuselkä vaikeuttaa lukemista. En suosittele.

7.1.2025 Irja Wendisch: Salatut lapset – saksalaissotilaiden lapset Suomessa (219 s., 2006). Lähtökohtana oma veli, Berliinissä asuva IW itse empaattisesti selvittänyt kuuden tarinansa taustoja (12). Lapset syrjittyjä jopa omissa perheissään (202). II maailmansodassa kuoli 5,3 miljoonaa saksalaista sotilasta, Norja 11500, Tanska 10250, Suomi 15000. Pohjoismaat olivat ”rauhallista” aluetta (85). Suomeen palasi Hangon leirin kautta noin 1000 naista 15–46 v (49). Hyvä palkkaus ajoi naisia saksalaisten töihin (133). Himmler käski 1939 synnyttää avioliiton

ulkopuolisia puhdasverisiä lapsia (125). Syväluotaus aiheeseen s. 197–208. Samaa vaiettua aihepiiriä kuin 18.11.2023.

4.1.2025 P. T. Kuusiluoma: Johdatus geneettiseen sukututkimukseen (47 s., 2017). Geneettinen sukuhistoria kohdistuu aikaan ennen kirjallisia arkistoja (7). FamilyTreeDNA, FTDna, www.familytreedna.com:in Matchit ovat ns. ”etäserkkuja” kahden haplopuun, y-kromosomi-DNA:n ja mitokondria-DNA:n eli isä- ja äitilinjasta tai niiden alaryhmistä (8). Ihmisen koko genomi luettu 2003 (10).

3.1.2025 Ilmari Käihkö: Sotilaan päiväkirja (372 s., 2024). Autoetnograafinen analyysein täydennetty 4 kk päiväkirja rauhanturvaamisesta Tsadissa 2009. Tsad lähes 4 x Suomen kokoinen, 11 miljoonaa asukasta, Ranskalla 1900 sotilasta (44). IK:n Camp Ciaran leirissä 574 henkeä, 82 suomalaisia (65). ”Länsimaat voittavat kyllä sodat, mutta eivät saavuta rauhaa” (165). Pakolaisleirin ulkopuolella kurjempaa kuin leirillä (281), Dromedaari ”pysäköidään” sitomalla toinen etujalka ylös (289). Päiväkirjan pito IK:lle helppoa (213), mutta luettavana yksitoikkoista: toiminnan kritisointia, tarkoituksettomuutta, kalleutta. Miksi arvostettu tutkija julkistaa mennyttä kokemusta 15 vuoden takaa?

31.12.2024 Juhani Salokannel: Sivistystahto – Jaan Kross, hänen teoksensa ja virolaisuus (495 s., 2008). JK vältti kutsunnat sodan aikana, vaikka toimi tulkkina Saksan esikunnassa (42), tuomittiin 1947 8 vuodeksi Siperiaan (44). Viro itsenäistyi 1920, Suomella aivan erilainen historia (46). Saksa kavensi Viron rautatiet keskieurooppalaisiksi (67). Ensin Venäjä, sitten Saksa keräsi radiot pois (69). Metsäveljien optimismi loppui Unkarin kansannousuun 1956, kun länsimaat eivät tulleet apuun (78). Viron kaudet: Stalin 1940–41 ja 1944–55, suojasää 1955–68, pysähtyneisyys 1968–88, laulava vallankumous 1988–91 (102). Kun taiteilija tai kirjailija sai Kirjailijaliiton jäsenkirjan, valvonta loppui (100). JK näkee Viron saksalaishistorian positiivisena (166), virontanut 27 kirjaa (143) ven, engl, saksa, ranska, ruotsi, suomi (147). Pietarissa 1800-luvun lopulla suuri ja aktiivinen virolaisyhteisö (285). Uppiniskaisuuden kronikka 1500-luvun Virosta (170–209), Kuningasajatus vuosista 1918–1940 (317). Dokumenttiromaani Vastatuulen laiva 1987 linssinhioja Bernhard Schmidtista (334, 29.12.2017). Wikmanin pojat (348, 14.3.2020). JK ja Väinö Linna kirjoittaneet dialogeja, mutta eivät silti näytelmiä (310). Piret Saluri suomensi Sivistystahdon (485). JK:n kirjat allegorioita miehitysvaltaa vastaan. Ansiokas lähdeteos JK:n tuotantoon ja Viron historiaan Viro–Suomi-vertailuin.

26.12.2024 Jussi Koskiluoma, Untamo Utrio, Ragnar Ölander: Radiokuuntelijan kirja (164 s., 1947). ”Radio on sodankäynnin mahtavin ase” (7). Ennen II maailmansotaa Saksassa 30 radiolehteä, USA:ssa 10 kaukonäkölähetintä (10). ”Vastaanottimien uusimisvaikeuksien vuoksi Amerikan FM-aallot eivät lähivuosina voi tulla käyttöön Suomessa” (33). Metsäradion menestys synnytti Työmiehen tunnin ja Maamiehen tunnin, kerran viikossa (65). ”… jos vaikka olisi radiolehti, joka leviäisi jokaiseen perheeseen” (76). RCA:n pääjohtaja Sarnoff 1917: ”Radiosta pitää tehdä samanlainen perheen tarve-esine kuin piano ja fonograafi” (114). Suomessa 10 radiotehdasta 1947 (150–164). ULAsta ja väri-TV:stä oli 1947 Suomessa jo aavistus.

19.12.2024 Tapani Kiminkinen: Maalaislääkärin muistelmat (305 s., 2023). UKK:n kohtalokasta Islannin kalastusmatkaa 1981 ei voitu perua, koska henkilääkäri Pentti Halosen kalastusvälineet olivat jo perillä (52). TK pihi, nakit herkkua (60), naimisiin 1977 (54). TK muutto 1980 Hki –> Saarijärvi Alpo Rusin asuntoon, AR:n veli Jukka Rusi DDR-kohusta itsemurhaan 2004 (91). Uudiskotiin 1985, vmo Ulla päivätyöhön Kelalle (108). TK eläkkeelle 2022, toimi kunnanlääkärin tapaan, osana yhteisöä (93). Kolesterolilääkkeen kehitys, ”maalaislääkäri”-nimi (113). TK:lla radio- ja TV-ohjelmia, 13 kirjaa, 170 keikkaa vuodessa (146). Ohitusleikkauksen historiaa: 1. leikkaus 1967, pallolaajennus 1977, stentti 1986, Suomen 1. ohitusleikkaus 1990 (200). Keikkalääkäreistä (226), vanhustenhoidon järkeistämisestä s. 232–242. Jalkaturvotus (296), PSA (298). Narsistin rönsyt kaipaisivat kustannustoimittajaa, vaimon naiivit sarjakuvat kauniisti piirrettyjä. Namedropingin kruunaa lopun henkilöhakemisto (307).

15.12.2024 Pirkko Lindberg: SOS Tuvalu, hätähuuto paratiisista (291 s., 2004). Lähtö Dunkerquesta laivalla Tuvaluun. ”Tuvalu” = ”kahdeksan saarta” (18). Kuvauksia Tuvalu – Kiribati – Nauru – Moana: kevyttä elämää, olematon jätehuolto, pelkoa enemmän hyökyaalloista kuin merenpinnan nousemisesta. Paluu laivalla Auckland –> Melbourne (221), Singapore (249), Jedda (261), Gibraltar (278), Helsinki (288). PL mieluummin laivoilla kuin

lentäen, rahtilaivat ottavat yhä harvemmin matkustajia. Takakantta parempi kartta olisi tehnyt matkakirjasta matkakirjan. Värivalokuvat harrastelijatasoisia.

10.12.2024 Lauri Ratia (*1956), Harri Saukkomaa: Pelastaja – kuinka kriisiyritys nostetaan kuoleman loukusta (378 s., 2024). LR:n isä konetekniikan DI Koivistolta, äiti kemian DI, Lemminkäisen keskuslaboratorion perustaja Sortavalasta (17). LR:n kielet ranska, espanja, venäjä jne, musiikkia: piano, trumpetti, Retuperän WBK (25). Muutto USA 1981 –> Suomeen Nokialle 1987 –> pääomabisnes –> Konecranes 1987 –> Hallitusammattilainen Euroc, Lohja, Rudus, VR (31). Omistajalla oltava tahto ja kasvot (55). Turun telakan pelastamisvaiheet / siisteysvaatimus, ”management by walking” (74). Terrafamen hall pj (133). Uraanituotannon käynnistys 2014 (181), EU:n ainoa uraanintuottaja (213). Laajennus 2018 autojen litiumakkuihin (190). Terrafame tuottaa 70 % Euroopan nikkelistä, työllistää yli 5500 (205). ”Stockmann kuin painonnostaja, joka siirtyy kesken olympialaisten kiekonheittoon” (233). LR keräsi kokemusta Stockmannin myyjänä ja kassana (236). Tiedon yhdistäminen intuitioon tuottaa ratkaisuja (240). Stockmannin fokukset työssä käyvä nainen 30–50 v, royalistit > 55 v ja social shoppers 18–29 v (240). Uusi suunta: imu / monikanavaisuus / verkkokauppa. Alennukset vs. uutuudet, massa- vs. henkilökohtainen viestintä, tuotteet vs. asiakaskokemukset (241). Vaimolla haimasyöpä, † 2021 (279), Suursuolla omainen sai yöpyä vain viikonvaihteissa (310). Kriisien haltuunotto (332–369), viestitä, viestitä, viestitä (350). Indonesian malmintuotanto vertautuu OPECin öljymonopoliin (373).

7.12.2024 Mika Maliranta: Pinnan alla: miksi edessämme on vahvan talouskasvun aika (281 s., 2024). Nokia-alalla syntyi v. 2007 arvonlisäystä keskimäärään verrattuna 3,8-kertaisesti työtuntia kohti. 2007–15 tuhoutui 20 000 tällaista työpaikkaa, ”uuden luominen loppui kuin seinään” (18). Tuottavuusavaimina sähköposti, internet ja kännykkä; sosiaalisen median vaikutus kielteinen (50). Helpoimmat ideat on jo keksitty (51). EU-maiden korkeaa digitalisaatiota ja tekoälyä hyödyntävissä yrityksissä Suomi 2023 ykkösenä, Saksa selvästi ja USA todella kaukana kärjestä (158). Schumpeterin kasvutekijät: 1) innovaatiot, 2) kannustimet ja omistusoikeuden suoja, 3) luova tuho (164). Suomi ja Tanska julkishallinnon tehokkuuskärjessä, Suomen j-hallinto liian suuri suhteessa kansantalouteen (22). ”Suomen peruskunto hyvä, kuntoutus meneillään” (24). Maahanmuuttoa tarvitaan – ja paljon! (28). Suomessa ulkomaalaisyritysten investoinnit kasvussa, kotimaisten laskussa (221). PISA ei mittaa korkeampia taitoja: kriittinen ja luova ajattelu / ongelmanratkaisu / tiimityöskentely / itsenäinen opiskelu (253). Yrittäjillä laaja kirjo tietoja sekä tiimi- ja eri ekspertiisien yhdistelytaitoja (254). Paha puute: MM mainitsee maahanmuuton vain ohimennen (28, 265), maahanmuutosta huolestunut Risto Murto (kts. 12.1.2023) ei edes 27 avustajan listassa (281).

30.11.2024 William MacAskill (35 v): Ihmiskunnan tulevaisuuden historia (417 s., 2022). Longtermismin idea: vaikuttaa pitkän ajan tulevaisuuteen myönteisesti, tulevaisuuden ihmiset eivät vähemmän merkityksellisiä kuin nykyiset (13). Tyypillinen nisäkäslaji säilyy noin miljoona vuotta –> jokaista ihmistä kohti tulossa 10 000 uutta (24). Valmius taistella oman maan puolesta: Japani 13 %, Vietnam 96 % (86). Uskonnot lukitsevat arvojärjestelmän vuosisadoiksi (126). John Stuart Mill: sallimalla yksilön- ja ilmaisunvapaus luodaan aatteiden markkinapaikka, parhaat voittavat (136). Spaceguard jäljittää Maata uhkaavat asteroidit ja komeetat (145). Hiroshima, Nagasaki ja Vietnamin kaupungit toipuivat nopeasti. Kuubassa kasvatettiin 400 000 härkää maatalouskoneiden tuonnin Neuvostoliitosta romahdettua 1989 (170). Arvio ydin-maailmansodasta ja -talvesta (172). Teknologian kehitys tasaantunut kotitaloustekniikan vertailuvuosin 1870 / 1920 / 1970 / 2020 (194). Maailman syntyvyys alenee: Kiina v. 2100 mennessä 1,4 Mrd –> 730 miljoonaa (204). Ilmaston ”normalisoituminen” vie tuhansia vuosia (184). Vuonna 1900 ihmisistä 90 % autoritäärisissä valtioissa, 2024 alle 50 % (279). Teollisen tuotannon kanalle, sialle ja kalalle kuolema on parasta, mitä niille tapahtuu (273). Uravalinta ja hyvän tekeminen: käynnistä uusia projekteja tyhjästä (309). Tavalliselle ihmiselle paikoin raskaslukuinen.

27.11.2024 Sanna Vainio: Tyttö (191 s., 2024). Hailuotolaisen kulttuurituottajan sujuva ja tasapainoinen esikoiskirja yksin jääneestä naisesta poikansa kanssa. ”Lilja ei koskaan vienyt paikkaani. Hän astui mieheni ja minun väliin muodostuneeseen tyhjään tilaan.” (190)

20.11.2024 Juha Valste: Neandertalinihminen (206 s., 2015). Hännättömät ihmisapinat 30 Mv (24), ihminen Afrikkaan 0,5 Mv (12), pystyasento 4 Mv eaa (31), N-ihmisiä ollut 400 000 v ajan

(95), viimeiset 26 000 v sitten (148). 1. Neandertal-löytö 1829 (49), nimi Neandertal 1856 Saksan löytöpaikasta (51–65). ”Consul” oli kabaree-simpanssi (26). N-miehet 164 cm, -naiset 155 cm, 51–65 kg (82), 35–40 v (87). Valtamerten pinnat 116 m nykyistä alemmat –> N-fossiilit nyt veden alla (94). Nimitys ”luola”ihminen vakiintunut Suomeen, koska meillä ei sanaa kalliolipoille (122). Dunbarin luku 150 (146). Apinan kuulo herkin luonnon ympäristöäänille, ihmisen 1–3 MHz eli puhealueelle (162). Karijoen susiluolassa kerrostumia 120 000 v takaa, noin 1000 arkeologista löydöstä (177). Keski-Suomen Sivu Oy:n taitto amatöörimäinen, silti SKS-kirja.

18.11.2024 Anna Soudakova: Mitä männyt näkevät (245 s., 2020). 8-vuotiaana Venäjältä Turkuun muuttanut kertoo sukunsa historiasta Venäjällä, ääripisteinä murhat 1936, käynti Sandarmohissa 2013 sekä poliittinen täyskäännös 2018 (239). Odotin tietokirjamaisuutta.

14.11.2024 Reijo Salminen: Tulta, hikeä ja kyyneleitä (434 s., 2021). 1805 Turussa 300 kynttilä- ja öljylyhtyä, vaihdettiin 1863 kaasuvalaistukseen (7). 2004 nimikkeissä palo –> pelastus (8). Maastopaloista s. 88–103: metsäpaloissa tuulee tyynelläkin (95), sammutusveden mukana pintajännityksen alentajaa (89). Suurin osa hukkuneista nousee pintaan pystyssä (128). Tieliikenneonnettomuuksista s. 153–165. Pelastussukeltajakurssista s. 167–186. ”Minihinta”-tavaratalon palo ja romahtaminen Turussa 1983 (192). Pietarissa palosotilasmerkillä käärmesalvajonon kärkeen (203). Hauskoja juttuja sukellustehtävistä s. 212–234. Autot kääntyvät upotessaan katolleen, sähköiset ovilukot jumittuvat (214). Estonian uppoaminen s. 163–275: 852 hukkui, 137 pelastui, 22 helikopteria, 10 laivaa, 2 lentokonetta, 17 pintapelastajaa. Palomiehet turvamiehinä elokuvatuotannoissa (289). Laivapaloja (298–312), eläintarinoita (361–387). Mahtava kirja niin alasta kuin miehestäkin!

7.11.2024 Rutger Bregman: Moraalinen kunnianhimo (248 s., 2024). Teot ovat aikeita tärkeämpiä (30. Pareton periaate (39). Moraalinen kunnianhimo leviää esimerkkien voimalla (55). Johtamisen tarkoitus on tuottaa lisää johtajia, ei seuraajia (70). Rosa Parksin bussiboikotti (79). Jonas Salk ja polion lopettaminen (141), ukrainalainen Viktor Zdanov hävitti isorokon (143). Pesukone on suurin feministisankari (148). Keskituloinen alankomaalainen yksinhuoltaja kuuluu maailman rikkaimpaan 3 %:iin (166). Josef Stalin: ”yksi kuolema on tragedia, miljoona kuollutta tilastotieto” (169). Ei aivan yhtä hyvä kuin 25.2.2020 ja 8.9.2023.

4.11.2024 Olli Jalonen: Poikakirja (256 s., 2010). Verrattomasti eläytyvä teos johdattaa koulupojan konkreettiseen ajatusmaailmaan. Kuvaus 1960-luvun taitteen molemmilta puolin on tuttu myös itselleni Fekabiitteineen (97 % kaliumkloraattia) ynnä muineen (135). Kansalliset lauseenjäsennys-kielikilpailut Lahdessa oma piristävä aiheensa (62–96, 172). Upea kirja!

1.11.2024 Katalin Miklossy: Demokratian rappio – Unkarin tiellä tulevaisuuteen? (203 s., 2024). Tasavero vuodesta 2016, ”sosiaaliset etuudet tulee ansaita työnteolla” (19). Työttömyys vain 4,5 %, työttömyystukena ”työnhakutuki” 60 % viimeisestä palkasta 3 kk ajan (22). Ammattiryhmien kesken ei solidaarisuutta (21). 66 % alle 24-v romaneista ei hanki koulutusta (27). Perusopetus 4+4+4, eliittilinja 6+6 vuotta, lukioihin aina pääsykoe, yliopistot maksullisia (31). 12 % kouluista kirkkokuntien ylläpitämiä (42). KM:n mukaan väestöstä 75 % ylipainoisia, alkoholismissa maailman ykkönen, miesten eliniän odote 72, naisten 79 vuotta (48). Naisille äänioikeus 1945, naiskansanedustajia 14 %, 2024 hallituksessa ei yhtään naisministeriä (69). 2010 jälkeen ei vaalikeskusteluja (95). Radio Free Europe aloitti 2020 uudelleen unkariksi (99). Kulttuuriministeriö on, mutta opetus ja terveys sisäministeriössä (124). Korruptiossa Euroopan surkein, globaalisti sija 76., valvonnan puuttuessa EU = ”ilmaista rahaa” (163). Ukrainan unkarilaisilla vuodesta 2010 automaattinen kaksoiskansalaisuus ja kirjeäänestysoikeus (189). Kiinan rahoittamasta Pireuksen satamasta Kiinan rahoittama rata Budapestiin, jossa Kiinan Euroopan tullauskeskus. Budapestissa 25 000 hengen kiinalaisyhteisö, Fudanin yliopistokampus, akkutehtaita kiinalaisiin sähköautoihin. (192). Sivuilla 133–143 tiivistys Unkarin hallinnon luisumisesta nykytilaan.

28.10.2024 Olli-Pekka Heinonen: Eletään ihmisiksi (340 s., 2021). Vallattu ja valloittamaton alue laajenevat oppimisessa samanaikaisesti (29). Sokrates pelkäsi kirjoitetun kielen peittoavan puhutun (33). Yhteisöllisyyden itsekkyydeksi kääntynyt eetos ei arvosta yhteistä vaan erillistä (39). Toisin kuin sopeutuva biologinen evoluutio, kulttuurinen kykenee vaikuttamaan tulevaisuuteen (40–43). Politiikassa ajauduttu peleihin, joissa on aina löydettävä

voittaja. Kun voittaja löytyy, peli päättyy (48). Ratkaisun sijasta voisi usein tyytyä elämään ongelmallisen kokonaisuuden kanssa (54). Snowdenin nelikenttä: vanhat työkalut eivät toimi uudessa (113). Muutos tapahtuu vain ihmisen muuttuessa (157). Dunbarin luku 150: määrä, johon keskivertoihminen voi ylläpitää sosiaalisia suhteita (249). Ensimmäiset 100 sivua kirkkainta maailmankuva-analyysiä, mitä olen lukenut. Olisi toivonut saman tason jatkoa O-PH:n omalta alalta kasvatuksesta. Julkaisu Ukrainan sodan edellä vanhensi kirjan heti.

25.10.2024 Laura Niemi: Työelämän tyhjänpuhujat (159 s., 2024). Hair management system = uimalakki, Reading container = kirja (19). Elämänlaajuinen oppiminen = aikuisopinnot (20). Uraohjaaja = ammattikoulun opettaja (23). Aloitekyvykkyys = aloitekyky, minäkyvykkyys = itseluottamus (25). Rakenneratkaisu = teräshalli (31). Siivooja = toimitilahuoltaja, toimii asiakaskohteessa puhdistuspalvelun työtehtävissä (77). Aulapalvelija = ensivaikutelmapäällikkö (78). Kirjan loppuosa opastaa parempaan ilmaisuun.

17.10.2024 Riku Cajander: Lokkien maailma (157 s., 2024). Merilinnut elävät kauemmin, pesivät aikuisempina, saavat vähemmän jälkeläisiä, mutta huolehtivat niistä paremmin (15). Lokit eivät sukella (19), ovat yksiavioisia, hautovat yhdessä (31) ja pesintä alkaa vasta 3–4 vuoden iässä (41). Suomessa 6 kotoperäistä lokkilajia (45). Mustapäisellä naurulokilla 2–3 munaa, 25 vrk haudonta, lentokyky 4 vkossa, ääni ”krieer” (47). Valkopäinen kalalokki yleisin, vanhin Suomessa tavattu 33 v, ”kaijii” (51). harmaaselkäinen harmaalokin Suomen ikäennätys 34 v, kalastaa jopa metrin syvältä, ”gag-gag-agg” (58). Iso mustaselkäinen merilokki ”gao-giaoo” (64). Mustaselkäinen ”klai-jou klo-klo” selkälokki muuttaa Etelä-Afrikkaan saakka, mustissa siivenkärjissä valkea täplä (69). Valkoinen pikkulokki ”keäk giähp” (76). Sorsalintujen munat lokkien herkkua (131).

11.10.2024 Sue Black: Luuhun kirjoitettu – mitä luumme kertovat meistä kuolemamme jälkeen (380 s., 2020 / 2024). Aikuisen kallossa 28 luuta (40). Naiset tunnistavat toisensa niqabissakin (76). 1. täydellinen kasvojensiirto Espanja 2010 (80). Suuronnettomuuden uhreilta dna, sormenjäljet tai hammastiedot, omaisten tunnistamiseen ei luoteta (82). Silmäkuoppaa rajaa 7 luuta (100). ”Eyes at the front, the animal hunts, eyes on the sides, the animal hides” (102). 6–8 v iässä hammasvaihto, 12 v toiset poskihampaat, aikuisena viisaudenhampaat (107). Sekasyöjäihminen: leikkaus etu-, lävistys kulma- ja jauhaminen poskihampailla (111). Selässä 7 kaula-, 12 rinta-, 5 lanne-, 5 risti- ja 4 häntänikamaa (124). Hirttämisen fysiologia (140). Sikiön solisluun pituudesta tarkka ikä (214). Talidomidi ennen 20. päivää: keskushermostovaurio, 24 pv: yläraaja- ja 28 pv: alaraajaepämuodostuma (255). Tekoniveliä halvalla ja ilman sarjanumeroa: Intia, Brasilia, Malesia (273). Tulipalossa lihakset supistuvat –> raajat nyrkkeilyasentoon –> vaikea pakata ruumispussiin (276). SB:n toive: opetusluurangoksi (378). Samaa tasoa kuin 7.10., mutta fokus luissa. Täynnä osin hauskojakin tosijuttuja murhista!

7.10.2024 Sue Black: Kaikki mitä jäljelle jää – oikeusantropologin elämä kuoleman parissa (374 s., 2018 / 2023). SB:n ura alkoi lihakaupan apulaisena (22). Vain 4 solutyyppiä ei uusiinnu: hermot, sisäkorvan luuontelo, hammaskiille ja silmälinssit (45). Kuolonkalpeus n. 1 h kuolemasta, -kylmyys ja -kankeus 5–24 h, lautumat –12 h, jonka jälkeen autolyysi ja hajoaminen, mätäneminen, skeletanisaatio. Hirtetyn lautumat raajojen kärjissä (51). ”Suru ei koskaan kuole”, hyvin sanoitettu (110). SB tietää sukuja, joissa on ”menty yliopistoon” monessa sukupolvessa (120). Hautojen uudelleenkäyttö, Tsekin Sedlecin ossuaarissa 1400 vainajan luut (141). Tuhkaus-%: Japani 99,97, Nepali 90, Intia 85. Tuhkausjäännös luiden kalsiumfosfaatteja, jotka 3,5 % ruumiista, painaen n. 2 kg. Kremulaattori jauhaa luut ja poistaa metallit (143). Vainajan sukupuolen määritys (188). Lapsivainajan ikä pitkien luiden tai käden luista (204). Ihmisen aikuispituus 2 kertaa 2-vuotiaan. Pisin ihminen 272 cm, lyhin 54,6 cm. Pituudesta poistuu 1 cm 10 vuodessa (206). Ruumis paloitellaan kylpyhuoneessa, pää alaspäin (223). Tatuointivärit päätyvät imusolmukkeisiin (227). Kosovo 1999 (254–278, 309–316, 321). Tsunami 2005 (282–289). Ihon pintaverisuonisto yhtä yksilöllinen kuin sormenjäljet (330). Finlandiatasoinen, täydellinen asiantuntemus, älyllä ja huumorilla silattu!

2.10.2024 Tiina Raevaara: Ikuisen elämän lyhyt historia – kuinka taistelemme kuolemaa ja vanhuutta vastaan (300 s., 2024). Qin Shi ja terrakotta-armeija (27). Suomalaisten kuolinsyitä: verenkierto, kasvaimet, dementia, Alzheimer, tapaturmat, alkoholi (67). Kyttyrälohen kudokset tuhoutuvat kudun jälkeen, periaatteessa kuin hyönteisillä, ihmisessä biologia häviää fysiikalle (85). Telomeerejä virkistävät kasvikset, marjat, täysjyvävilja, pähkinät, kala ja palkokasvit.

Vanhemman näköisillä ihmisillä lyhyemmät telomeerit (100). Luuydinsiirrot kloonisiirtoja, samaa mitä iho tekee luonnollisesti (113). Kirjan loppupuoli TR:n henkilökohtaista tilitystä: oman suorituskyvyn parantaminen (173–179, 239–242), vanhuuden ja kuoleman pohdiskelua (189–198). Itsemääräämisteorian perustarpeet autonomia, kyvykkyys, yhteenkuuluvuus (267). Tekniikka syö aikaa ihmisten yhdessäolosta (273). Tekoälyvastaisen kannanoton ydinteesi: kannattaako sille antaa valtaa (284). Frank Oppenheimer, Robertin veli: tieteen etiikasta pitäisi keskustella etu- eikä jälkikäteen (288). Elämässä raskainta suurien asioiden kohtaaminen, silti elämä kulkee kevyesti loppuaan kohti (299).

25.9.2024 William Golding: Kärpästen Herra (336 s., 1954 / 2007). Joukko englantilaisia koulupoikia pelastautuu alasammutusta lentokoneesta Tyynenmeren saarelle. Johtajan valinta: Ralph valitaan, Jack jää toiseksi (30). Alue todetaan saareksi (44). Jotain putoaa saarelle laskuvarjolla (155). ”Kärpästen Herra” -maininta 1. kerran s. 236. Jako Jackin ja Ralphin kannattajiin (248), tappelu (275), pelastus brittiristeilijälle (332). Nobelistin sotkuinen poikakirja, Juhana Perkin surkeasti kääntämä. En suosittele.

23.9.2024 Agnessa Haikara: Kuka koputtaa ovellesi – kuolansuomalaisten kohtalo Stalinin vainoissa (192 s., 2023). Suomen rajat etenkin syrjäseudulla alkoivat rajata liikkumista vasta Haminan rauhan 1809 jälkeen (8). 1930-luvun vainojen rikoslaki (119–127) ja tuomittujen lista (78–118). NKVD hautasi Leningradin lähelle Levassovassa 1937 alkaen 46 771 ihmistä. Paikka pysynyt salaisena 1989 saakka (133). Puisevaa tarinaa ja ihmislistauksia diktatuurista. Liekö venäjänkielisellä alkutekstillä ollut yhtään kustannustoimittajaa?

20.9.2024 Jenni Kirves: He selvisivät sodasta (271 s., 2024). Kalle Päätalon sotakokemuksia (12, 102, 136). Sodassa toveruus kaikki kaikessa (19). Sodasta palaaville normiarki ennen kokematonta (36). Aila Meriluoto: Sodasta palanneet kokivat kuoleman ennen elämistä (61). Veteraanisukupolven henkinen keskenkasvuisuus heijastui seuraavaan sukupolveen. Sotilaat eivät palanneet juhlittuina sankareina, vaan loppuun kuluneina ”elävinä kuolleina” (92, 98). ”Naulakauppias” Mika Waltari koki olleensa alhaisen moraalin kauppamies, sydäntä vailla (96). Paavolaisella ja Linnalla sama sanoma, kansalta eri vastaanotto (107). Sodan kollektiivisuuden jälkeen korostuivat yksilö ja itsekkyys (112). Tuntemattoman sotilaan poistot veivät pohjaa kirjan sodanvastaisuudelta (144). Viktor Frankl: elämässä tarkoitus tärkeämpää kuin mielihyvä (178). Ihmisen ei tarvitse ”löytää itseään”, vaan toinen ihminen, veteraanitkin löysivät tarkoituksensa toisistaan (193). Vuoteen 1950 mennessä yli 1000 tanssilavaa (213). G. H. von Wright: Sodan jälkeen Englannilta puuttui puhti, Suomelta ei (233). Ainakin kolmeen kertaan toistettu pienviljelijöiden maanomistus kommunismin leviämisen esteeksi sekä eri yhteiskuntaluokkien sulautuminen korsuissa. JK ”alkaa tekemään” -sukupolvea.

15.9.2024 Jukka Viikilä: Akvarelleja Engelin kaupungista (213 s., 2016). Aiemmin runoilijana tunnetun JV:n esikoisromaanina Helsingin keskustan luoneen arkkitehti Johan Carl Ludvig Engelin (1778–1840) kuvitteellisia päiväkirjaotteita 1816–1840. Työlle uhrattu aika ei korvaa menettetyjä päiviä (12). Eckerön postitalo (106). On hyvä elää yhtä kaukana syntymästä ja kuolemasta: kukkimisen aikaan (123). Lukijaa kosketti: ”Rakas vaimoni Charlotte on kuollut. Herätessäni kaksi ensimmäistä sekuntia ovat parhaat. Sitten taas muistan.” (158).

10.9.2024 Mika Waltari Fine van Brooklyn (82 s., 1938 / 1978). Bretagnen Carnacin megaliittikivien keskuuteen sijoittuvan pienoisromaanin päähenkilönä on suomalaisen mieskertojan tunteilla leikittelevä naiseksi kasvava hollantilaistyttö. MW sanoittaa miehille tutun kokemuksen taitavasti.

8.9.2024 Mika Waltari: Vieras mies tuli taloon (117 s., 1937 / 1978). Mestarillinen pienoisromaanikilpailun voittanut neljän hengen draama suomalaisesta maatalosta. Rengiksi pestautuneen miehen tarina kuoriutuu auki vähä vähältä kuten muidenkin. Väkivaltainen loppukohtaus jää vaille hyvitystä ja selitystä.

2.9.2024 Elina Annola: Luopuneet (331 s., 2024). Helsinkiläisen kerrostalon mallikas mutta yllättävästä sisäilmaongelmasta kärsivä asunto on epookkiromaanin 1929–2014 päänäyttämönä. Aikajänne rakentuu kappaleiden vaihtuessa mielenkiintoisesti ja kattaa myös sodan psykologiset vaikutukset. Taitavaa, tasaista ja sujuvaa kerrontaa, lyhyitä napakoita lauseita äidinkielen opettajalta.

28.8.2024 Tapani Lehtinen: Kielen vuosituhannet kantauralista varhaissuomeen (298 s., 2007). ”Fenni” Tacituksella v. 98, ”Suomi” mainittu 1. kerran v. 811, ”Somelinda” eli Suomen linna 1212 (16). Huhmar ja vehnä yltävät suomesta mariin, lehmä ja sika mordvaan, mesi ja varsa indoeurooppalaisia (44). Ihmisruumiin jäsensanat ikivanhoja, affektiivisanat vaihtuvat nopeasti (45). Kielten sanajärjestyssuunta SOV –> SVO (50). Uralilainen ”määrite ennen pääsanaa” vallalla edelleen suomessa: ”vanha mies” eikä ”mies vanha”. Kongruenssi ”vanhaLLA miehellä” vasta myöhemmin (135). Ö ilmestyi myöhäiskantasuomeen ja aluksi vain 1. tavuun (138). Lounaismurteissa ja virossa loppuvokaalin lyhennys (249). Suomen erikoisuuksia pitkät sanat, (talossanikin, also in my house), sanojen yhteenliimautuminen, sijamuotojen runsaus, omistusliitteet ja pääpaino 1. tavulla (53). 1500-luvun savolaisekspansio Pohjanlahdelle ja Ruotsiin asti (284). Paikallismurteet kypsimmillään 1900-luvun alussa (10). Jääkauden 1000 m lommosta yhä 100 m jäljellä (199). Hyvä alueellinen tiivistys s. 198–294.

25.8.2024 Marja-Liisa Manka: Elämänilon jäljillä – tunne juuresi, vaikuta elämääsi (313 s., 2022). Yrityksen menestymisehdot: yhteinen visio ja strategia / joustava rakenne / jatkuva kehittäminen / avoin vuorovaikutus (153). Suremattomat surut ja menetykset johtavat ylisukupolvisiin taakkasiirtymiin (162). Monen lapsen oma minä hukkuu vanhempien vaikeuksien alle (171). Oman tilan selvittäminen geenitutkimuksilla: etäserkkutesti mm. My Heritagella, lisäksi FamilyTree DNA (174–212). Luonteenpiirteet: avoimuus, tunnollisuus, ekstroversio, sovinnollisuus, neuroottisuus (191). Hyvinvoinnin lähteitä: tieto, ystävyys, luottamus, kauneudentaju, tyytyväisyys ja elämänilo (214). Psykologinen pääoma: itseluottamus, toiveikkuus, optimismi ja sitkeys (270). Elämänohje: ota selvää juuristasi, etsi merkityksellisiä tavoitteita, ole aktiivinen, ällisty joka päivä, tunnista hiostajasi, huolehdi ihmissuhteista, voita itsesi ja opi koko ajan (310). Työhyvinvoinnin professorin hienoa johdattelua oman elämänhistoriansa pohjalta.

17.8.2024 Jan Sundell: Hidasta vanhenemista – Kuinka käännät kehosi kelloa taaksepäin (248 s., 2023). JS:n missiona vanhusten lihasvoimaharjoittelu (144). Hyvän unen ohjeita: Mg-sitraatti 200–400 g auttaa unettomuuteen / uniapnea ym (93). Sydäninfarktipotilailla pahan LDL-kolesterolin oltava < 1,4 mmol / litra (141). ”Leenan ruokavalio-ohje” (161). Alimpien ja ylimpien tuloluokkien elinikäero naisilla 5 ja miehillä 10 vuotta (143). JS:llä tuttavavinouma: kaikki kymmenkunta esiteltyä kuntosaliasiakkaita. Sanna: ”Nykyään saatan juoda lasin kuohuvaa, kun voitan esim. maailmanmestaruuden” (212). Silti hyvä kirja ikääntyville.

7.8.2024 Jorma Tuomi-Nikula: Siipiratas Suomessa (153 s.,1990). 1. siipirataslaiva Robert Fulton USA 1807, Venäjä 1815, Ruotsi 1816, Norja 1927, Suomi 1833 (9), Suomessa vsta 1833 yli 100 siipirataslaivaa (7). Kiteen Nils Arppe sai 1832 oikeuden SR-laivan rakentamiseen sekä 20 v. yksinoikeuden höyrylaivaliikenteeseen Saimaalla (10). Fiskarsilta Suomen 1. höyrykone 1838 (20). Kaukoliikennettä 1857: 100 matkustajaa Viipuri – Lyypekki (23). Porvoon pitkäikäinen SR-Runeberg 1869–1900, Päijänteellä iso 41,5 m laivaston Suomi (41). Porissa SR-laivoja 1847–1920 mm. satamahinaajina (59). Lahtis–Lahti–Saari II ainoa nykypäivään säästynyt SR-laiva (90). Hki–Hml-rautatien valmistuttua 1862 laivayhtiö Hml–Tre, katkot Mierolan sillalla ja Lempäälässä –> sillan korotus 1867 ja Lempäälään kanava 1873 (96). SR-laivoja jatkosodassa Äänisellä (122). Näyttävä kuvateos (aukeama 60 cm) vain historiallinen laivaluettelo, ei esittelyä SR-tekniikasta eikä vertailua SR / potkuri.

5.8.2024 Esa Saarinen & Ensio Miettinen: Muutostekijä (310 s., 1990). Välineellistetty ihminen kokee työn rasituksena ja vapaa-ajan ilona (61). Luovien yritysten on tulevaisuudessa oltava sosiaalisesti innovoivia: Pehr Gyllenhammarin Volvolla työporukat rakensivat auton alusta loppuun itse (75, 121). Vieraantuessaan työstään ihminen vieraantuu itsestään (85). Kireä työnjaollinen erikoistuminen (taylorismi) tuhoaa työn inhimilliset merkityssisällöt (89). Hierarkinen organisaatiorakenne on taylorismin työnjaollinen jälkeläinen (90). Verkkomaiset organisaatiot perustuvat minä-sinä-suhteille (91). Työntekijää rohkaistava olemaan ainakin hieman enemmän kuin roolinsa (104). Automatisoidun prosessiteollisuuden edut: valvontaa, merkityksellisyyttä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta (120). HS-kuukausiliitteen toimituskunta kierrätetään 250 toimittajan poolista (125). Pieni on kaunista (154–7). Viestinnässä perustana viestiminen tekojen kautta (221). Kustannustoimittaja olisi voinut puuttua lauseenvastikkeiden systemaattiseen pilkuttamiseen.

22.7.2024 Panu Rajala: Unio mystica – Mika Waltarin [1908–1979] elämä ja teokset (832 s., 2008). Hattulan Katinalasta kotoisin oleva (16) MW:n isä Toimi Waltari kuoli vain 32-vuotiaana 1914, isän veli Toivo huolehti perheestä (32). Toivolla 78 teosta ja 25 käännöstä (36). Neljä ensimmäistä vuotta Helsingissä –> Mikkeliin (20). Värikäs äidinisä Johan Johansson Fabergen kultaseppä (23). Tulenkantajien synty (82), MW:n suhde Lauri Viljasen kihlattu Elina Vaaraan (86). Jumalaa paossa 1925. Kuolleen silmät 1926 (97). Pariisiin 1927 (113). HY Filosofiseen tiedekuntaan 1928 (136). MW:n taidokas ”uskon tunnustus” (141). Palava nuoruus 1935 (110). Suuri illusioni 1928 (149–174). Yksinäisen miehen juna 1929 (181). Parolan AUK 1930 (207). Marjatta-vaimon tapaaminen (205), avioliitto 1931, muutto Hgin Tunturikatu 13:een (224). Haanpään Kenttä ja kasarmi 1928 vs. MW:n Siellä missä miehiä tehdään 1931 (211). MW:n ja Armas J. Pullan yhteistyö (237). Trilogia Mies ja haave / Sielu ja liekki 1934 / Palava nuoruus 1935 (256), neljäntenä Surun ja ilon kaupunki 1936 (292). MW eri koskaan käynyt Neuvostoliitossa (268). MW ja Saima Harmaja 1928–29 (303). Aiotko kirjailijaksi 1935 Helsinki-trilogian välityönä (308). Vieras mies tuli taloon 1937 (344). Kuka murhasi rouva Skroofin 1939 (372). Totuus Virosta, Latviasta ja Liettuasta 1941 / 2008. Kulkurin valssi 1941 ja 4 muuta elokuvaa Toivo Särkälle (429). Pienoisromaanit Fine van Brooklyn 1943, Ei koskaan huomispäivää 1944 ja Unohduksen pyörre 1944 (366). MW kuvaa omaa flow-kirjoittamistaan (464). Yli 40 kielelle käännetty (10) Sinuhe egyptiläinen 1945 (471). ”Olen asunut Egyptissä, vaikka en ole käynyt siellä” (492). MW:n arvostettu asema Tsekissä (506). Lähdin Istanbuliin 1948, tulevien suurromaanien alku (525). Turusta lähteneen Mikael Karvajalan tarina 1527–38 1948, 3000 vuotta Sinuhen jälkeen, ”Sinuhen suomalainen toisinto” 1500-luvulle siirrettynä, huippuna Rooman rovio (544). Neljä päivänlaskua Sinuhen kirjoittamisesta 1949, muusana turkulainen Helena Kangas, sitt. Leena Ilmari, myöh. Hopeapeilin päätoimittaja (458). MW ”luopuu uskosta” (549). Mikael Hakim 1949 Karvajalan jatko-osaksi, pyhiinvaellus Venetsiasta, huippuna Wienin piiritys (555). MW:n autonkuljettajat Tarmo Manni ja Esko Valsta (577). Päiväkirja Konstantinopolin valloituksesta 1453 Johannes Angelos valmistui Kristuksen maailmanajan päättymisen 500-vuotismuistovuoteen 1953 (601). Elokuvan Maailman kaunein tyttö pääosassa Armi Kuusela (626). Pienoisromaani Kuun maisema 1953 (628). Turms, kuolematon 520–450 eKr 1955 (661). MW akateemikoksi 1957 (687). Vallaton Waltari 1957 (692). Kieku ja Kaiku -riimittelyä 41 vuotta (695). Feliks onnellinen 1958, uskonnollinen, nykyajasta (701). Valtakunnan salaisuus 1959 Markus Manilianuksen 11 kirjettä keväästä 30 jKr lavea, uskonnollinen, raskasmielinen (713). Koiranheisipuu ja neljä muuta pienoisromaania 1961, ”huipputeos” Markku Envallin mukaan (741). Palmu-elokuvat 1960–62 (747). Nuori Johannes 1981 löytyi MW:n jäämistöstä (618). Päivi Istalasta (775). Tuotteliaisuudessa MW:n veroisen PR:n hengästyttävä tietokirja, jonka hidas ja harras lukeminen vei kaksi kuukautta! Lopussa kattava MW-hakemisto.

20.6.2024 Juha Hurme: Tiu tau tilhi (207 s., 2022). Wilho Siukonen *1885 Valkealassa kanttorin poikana (9). Perusteellinen analyysi: tilhet, pihlaja ja pikku-Inkeri (74–91). TTT:n sanojen selitys, ”lentää” selitetty kahdesti (119–134). TTT:n sanoittaja Ilmari Kiannon elämäntarina (135–170). TTT:n säveltäjä Mikael Nybergin elämäntarina, säveltänyt ja sanoittanut myös ”Ken on luonut sinitaivaan…” (171–207). Näppärä pikku kirjanen sopii kirjallisuustietoisen tuliaislahjaksi.

18.6.2024 Juha Hurme: Kenen Kalevala? (170 s., 2023). Snellman, Runeberg ja Topelius joutuivat tutustumaan Kalevalaan ruotsinkielisen käännöksen kautta! (32). Europaeuksen mielestä Vanha Kalevala 1835 oli alkuperäisempi ja ”enemmän” kuin Lönnrotin v. 1849 Uusi Kalevala (77), jonka painos oli 1250 kpl, käännetty yli 60 kielelle (39). Kalevalan nimivaihtoehtoina Väinölä, Luotola ja Suomela (55). Kantelettaressa 1840–41 oli 652 runoa ja yli 22 000 säettä (67). Maamme-kirjaa 1875 myytiin 1800-luvun loppuun mennessä 270 000 kpl suomen- ja 70 000 kpl ruotsinkielisenä, nykypäivään mennessä noin 3 miljoonaa (88). Kirjallinen kulttuuri, luku- ja kirjoitustaito tappoivat runolaulun (145). Larin Paraske 1833–1904 oli 9 lapsen äiti ja täysin kirjoitustaidoton, häneltä taltioitu 32 000 säettä (151). Yksityiskohdissaan ansiokas, SKS:n kustantama puhekielisyydestään huolimatta!

14.6.2024 Tommi Kinnunen: Kaarna (205 s., 2024). Yksityiskohtainen kuvaus venäläisten ns. ”partisaanien” murhista eräässä Lapin kylässä vuonna 1944. Kekseliäs rakenne: lähdetään nykyhetkestä, josta kappale kappaleelta palaudutaan tekohetkeen. Hieno kirja!

12.6.2024 Kari Tarkiainen: Taikaa ilmassa, esseitä vanhasta ja nykyisestä Virosta (145 s., 2024). Virossa ei soinnillista d:tä, suomi hidas trokeinen, viro lyhytsanainen, nopeampi, jambinen, lähellä Heli Laaksosen runoutta (15), virolaiset ovat kielinationalisteja (24). 1869 alkanut laulujuhlaperinne ja korostunut isänmaallisuus korvanneet uskonnon (23). Valtion ja yhteiskunnan rakenteet olleet lähes aina vieraiden hallussa. Mu isamaa ja Pätsin ajatus kaksoisvaltiosta Suomen kanssa (26). Suhteista: Viro –> Suomi yksilöpohjaista, Suomi –> Viro organisoidumpaa (27). Saima Harmaja syyskauden 1933 Tartossa (45). 3000 suomalaista Viron vapaussodassa 1919 (49). 1970- ja 1980-lukujen teollistaminen toi Viroon 300 000 venäläistä (57). Mikael Agricolan poika Kristian (1550–86) oli Tallinnan piispa (93). Tarton pommituksissa 1944 tuhoutui arkistoja, sodan jälkeen venäläiset hävittivät 8000 virolaista kirjanimekettä (127), ulkomaille siirtyneiden virolaiskirjailijoiden tuotanto kiellettiin (130), Peppi Pitkätossu sallittiin, muumeja ei (131). Poliittisen kentän uusjako 1991: voimaton ammattiyhdistysliike, vihreillä ei edustusta riikikogussa, presidentillä paljon valtaa, neuvostonostalgikoilla EKRE-puolue (134). Minevik, olevik ja tulevik arkkitehtuurissa (139). Alun ja lopun älyllinen yhteiskunnallinen analyysi hukkautuu välisivuilla maantieteeseen ja ornitologiaan.

3.6.2024 Antti Järvi: Minne katosi [kirjoittajan Karjalaan jäänyt AJ:n isoisä] Antti Järvi? (360 s., 2023). Talvisota kesti 105 päivää, 26 000 suomalaista †, 420 000 karjalaista muutti (14). Kuntia luovutettiin portaittain, viimeinen 10 pv rauhanteon jälkeen 23.3.1940 (77). Noin 20 suomalaista jäi Lahdenpohjaan (191). Suomen valtiojohdossa luultiin karjalaisten jäävän Karjalaan talvisodan päätyttyä (280). AJ:n omaisuuden erittely pidätyshetkellä 30.6.1941, kuulustelut jatkuivat 12.12.1941 asti (285), tuomittiin 7.2.1942, kuoli vankisairaalassa 1 kk myöhemmin (301). Kirjassa paljolti muuta höttöä, koska AJ:sta tietoa vähän.

14.5.2024 Ilari Aalto ja Elina Helkala: Vuosi keskiajan Suomessa (191 s., 2023). Suomalaisen talonpojan elämää vuoden 1480 tammikuulta joulukuulle. Viikonpäivät Saksasta paitsi lauantai Norjasta: laugardagr, ”pesupäivä” (29). Sana ”kesäkuu” tulee kesänajosta eli kesantopellon kyntämisestä (105). Joulu- ja pääsiäsipaastot kieltäymystä, ei myöskään häitä (55). ”Käsityö”-sana alun perin kasvikuitujen työstämistä käsin. Rukki mainitaan 1. kerran 1545, sitä ennen värttinä (56). Kaskesta moninkertainen sato, mutta vain 1–2 vuotta, kaski vaati taloa kohti noin 100 ha. Nauris, pellava ja kaskiruis sopivimmat (76). Ehtoollisella papit jakoivat leivän, mutta nauttivat viinin itse (81). Maitoa ei juuri tuoreeltaan juotu, vaan jalostettiin säilyvämpiin muotoihin: piimä, voi, juusto (91). Lampaat ja vuohet monituottoisia, siasta vain lihaa. Lehmät ja hevoset nykyistä paljon pienempiä (92). Parempi kuin 16.10.2023, mutta tutkijalta outoja ilmauksia: ”nopeinten” (62), ”risoi” (87) ja ”haravoiden” (siis monikko, s. 121).

6.5.2024 Päivi Kaaja ja Piritta Maavuori: 2000-luvun Decamerone (196 s., 2007). 31 suomalaisen naisen mielikuvituskertomuksia. Mukana myös nimekkäitä naiskirjailijoita.

2.5.2024 Mika Waltari: Suuri illusioni (294 s., 1928/2008). 96 vuotta sitten julkaistu kirja löytyi Hattulan kirjaston suositushyllystä. Nuoruudesta (113). Pikkuveljen ja tämän tyttöystävän kanssa elokuvissa (153–167). Berliiniin ja Pariisiin – vuoden 1920 näkymä uudesta yhdistyneestä Euroopasta (175). Caritaksen jälleennäkeminen Pariisissa (202–).

16.4.2024 Svärd & Töyräänvuori: Muinaisen Lähi-Idän imperiumit (296 s., 2022). Mesopotamiasta kauppaa Intiaan jo 2000 eaa (19). Hammurabin laki oikeassa muodossa (32). Viimeinen nuolenpääkirjoitus 150 jaa (55), lukemisen läpimurto vasta 1857 (57). Ensimmäisessä aakkostossa vain 20 merkkiä (61). Horoskoopit syntyivät 410 eaa eläinradan merkkien tultua keksityiksi (123). Jokituomio: syytetty pakotettiin hyppäämään jokeen ja ”jumala ratkaisi” (225). Olisi ollut mielenkiintoista saada tietää, kuinka nuolenpäitä luetaan. Iso puute!

7.4.2024 Edgar Lee Masters: Spoon River -antologia (304 s., 1915/1987). Noin 250 kuviteltua hautakirjoitusta kuvitteellisessa USA:n Keskilännen Spoon River -pikkukaupungissa. Äärimmäisen kulttuurisidonnainen. Liekö kukaan kokeillut kotouttaa ideaa Suomeen?

5.4.2024 Anneli Kanto: Pala palalta pois – Kertomuksia Alzheimerin taudista (247 s., 2013). Alzheimer lempeä potilaalle, mutta ankara omaiselle (5): ensin menevät huumorintaju, rakkaus, huolenpito ja myötätunto, viimeisinä jäävät viha, katkeruus ja tyytymättömyys (187). AK:n omien kokemusten lisäksi parikymmentä muuta, mm. Pikkupoika: lastenlasten

pakkovierailuvuorot Dementiakodin mummin luona (74), Räyhäkkäästi: äveriään ja ylimielisen D-äidin vierailu tyttärensä luona (82), Naapuriapua: kuinka hyödyntää D-vanhusta taloudellisesti (91), Sähköisiä viestejä: vastuunsiirtelyä perheen sisällä (116), Jani: 43-vuotias arvaamaton huumehörhö-dementikko (123). Syvällistä ihmisyyden hiipumisesta, lukuvinkkejä s. 244–247.

1.4.2024 Päivi Ahdeoja-Määttä: Kultahiekkaa ihmisten poluille, Martta Wendelinin elämä (381 s., 2024). MW *1893 Karhulassa sahanhoitajan perheeseen, Wenäläis –> Wendelin (11). Angiinan jälkitauti: lapsena kuuroksi (30), 1970–80-luvuilla umpikuuro, kommunikoi kirjoittaen (315). 1910 Kotkasta Hkiin, 1914 vanhempien ero (42). 1916 valmistui 23-vuotiaana Helsingin YO:n Piirustussalilta Eero Järnefeltin oppilaana (78). 1918 isä † punaisten kuulusteltavana, WSOY:n Joulukukassa MW:n kuvitus ja Anni Swanin teksti (81). 1919–25 WSOY:lle Porvooseen (88), esimiehenä Akseli Gallen-Kallela, MW:n oma kirja 1921 Arvid Lydeckenin kanssa (102). Kotilieden Joulun 1923 kansikuvitus (119). 1925 äidin kanssa Puu-Käpylään Osmontielle, ateljee yläkertaan (120), 1982 pakkohuutokauppa –> muutto Urheilukatu 22:een (166). 1927 Mussolinin Italiaan (134). 1932 Turuntie 30:een (178). 1934 Oma Koti yhdistyi Kotilieteen, WSOY ja Otava perustivat Yhtyneet Kuvalehdet, MW:stä Kotilieden kuvittaja: kaikki kannet 1935–36 (197). 1936 ensimmäinen yksityisnäyttely: öljy / pastelli / vesiväri (239). 1933 Seura alkoi ilmestyä, ”Kultainen pikari” -sarjakuva (240). 1938 Tuusulaan (257). 1946 äiti † ”oman käden kautta” (292). 1945–47 itse suunniteltu taitelijakoti Tuusulan Kanervala / Annivaara (196, 308). 1977 adoptoi 47-vuotiaan koltta-palvelijansa Helenan, joka peri talon. †1986, polttohaudattiin taiteilijakotiinsa (371). Hieno kirja, runsas kuvitus!

28.3.2024 Perttu Immonen: Suomen rahvaan historia (639 s., 2023). Järvi-, jokivarsi ja merenrantaesimerkkien Rantasalmi, Sastamala ja Kokkola kautta esitettyä historiaa 1400-luvulta 1800-luvun alkuun. Itä- ja länsi-Suomea eivät erottaneet elinkeinot, vaan kaski- ja peltoviljelyn suhde (37). Maatilan jatkuvuus edellytti, että vain yksi lapsista peri tilan (41), 1700-luvulla pikkuveljen asema pahimmillaan kuin palkollisten, mutta ilman palkkaa (524). Vesimyllyt rakennettiin sivuvirtaan (48). Virkatie = tie, jonka erämies ehti päivän aikana kokea (52). Saimaan kanava 1607– (140). Hollannin kauppalaivojen pulleuden syy: Tanska verotti laivojen kannen leveyden mukaan (153). 1600-luvun maailmankartassa Suomesta tervakaupungit (192), Kokkola Viipurin jälkeen suurin (198). Säädyt erottuivat vaatetuksellaan (219, 254). Nälkävuodet 1625–97 (277, 293), sieniä ja marjoja ei hyödynnetty (292). 1716 venäläisillä Pohjanmalla ”huonekuntavero” eli pakko lähettää orjia Venäjälle ja aina Persiaan saakka (325). Pikkuvihan rauhassa Rantasalmelle jäi ”vallatonta” aluetta, Loviisa perustettiin korvaamaan Haminan menetystä (409). Antti Lizeliuksen Suomenkieliset tietosanomat 1775 (2 x kk) ensimmäinen suomenkielinen sanomalehti (480). Rantasalmella 1700-luvun lopulla 10 000 asukasta, enemmän kuin Hgissä (538). Rantasalmen Haapaniemen kadettikoulu siirtyi 1821 Haminaan (582). Suomen historia nähtynä vähä vähältä kolmen paikkakunnan kautta, vei puolet maaliskuun lukuajasta! Suomen syntymä tiiviisti s. 577–585.

19.3.2024 Pirkko Soininen: Signe [Brander] (218 s., 2024). SB *1869 Parkano –> 4 v ikäisenä 1873 Kokkolaan, jossa isä tullihoitajana –> 1891 Hkiin, valmistui piirustuksenopettajaksi, mutta eli valokuvaajana (15). Daniel Nyblinillä harjoittelija (54), 1986 oma Atelier Olofsbad kylpyläkaupunki Savonlinnassa (54) –> Atelieri Helikon Hgissä, P. Esplanadi 37 (76). Hgin kaupungin Museoviraston valokuvaaja, tehtävänanto sivulla 84, katso kuvia: www.helsinkikuvia.fi. SB †1942. Koko kirja koostuu kuolinvuoteelle kuvitelluista takaumista ja valokuviin kiinnittyneistä muistoista. Kuoleman läheisyys loppusivuilla liikuttavasti. PS:n teknistä avuttomuutta: kuvien ”heijastaminen” pro projisiointi. ”Neulansilmäkamera” pro neulanreikäkamera: pitkulainen neulansilmä tuskin tuottaa kelvollista neulanreikäkuvaa!

1.3.2024 Marja Pirttivaara: Juuresi näkyvät – geneettisen sukututkimuksen ABC (207 s., 2017). Ihmisen 23 kromosomiparista 1 on sukukromosomi-pari. Nainen XX, mies XY, munasolussa X, siittiössä joko X tai Y. Naisella ei ole Y-kromosomia (27). Jos isältä tulee Y-kromosomi, syntyy poika, jos X, syntyy tyttö. Y-kromosomi periytyy isältä pojalle, mutta ei tyttärelle. Voi olla myös poikkeavuutta, esim. XXX tai XYY (47). MitokondrioDNA tulee vain äidiltä (59). Suomessa lännen ja idän välillä suuret geneettisyyserot (131). Alalla neljä isoa toimijaa, MP:n suosikkina suomalaisten eniten käyttämä Family Tree DNA eli FTDNA-yritys (31). Testin tilausohjeita (76). Loppusivuilla 169–207 erinomaista UKK- ja hakutietoa!

29.2.2024 Reetta Hänninen: Kapinaa ja kiusanteloa – Venäjän sortokoneiston vastutus Suomessa (167 s., 2023). Suomen kielletyt postimerkit Fazer-konvehtien käärepaperiaiheina 1901 (7). Säätyvaltiopäivät Porvoossa 1808, jo ennen rauhansopimusta (12). Puolan kansannousu 1863 (22). Postimanifesti 1890, poliisin väkivaltakoneiston synty 1898 (31). Bobrikoff 1898 tyytymätön: venäjää opetettiin Suomen kouluissa ”kuin mitä tahansa vierasta kieltä” (36). Helmikuun manifesti 1899: 11 päivässä 520 000 allekirjoittajaa (39). Laukkuryssien maanjakohuhut (99), venäläisboikotointi Tampereella (119), hanhenmarssit epäsuosittujen jalanjäljissä ja kaupunkien pimentäminen Venäjän juhlapäivinä (126). Hattulan nimismies Johan Simolan Venäjä-antipatiat –> erottaminen 1901 (150). 1903 keisarilta Bobrikoffille mm. maastakarkoitusvaltuudet –> Tukholmasta vastarintakeskus (157). Schauman † Bobrikoff 1904 –> hävitty Japanin sota heikensi keisarivaltaa, mutta silti 2. sortokausi alkoi 1905 (158). Kattava ja yksityiskohtainen kuvaus vastarinnasta Suomessa 1900-luvun vaihteessa.

25.2.2024 Satu Rämö: Jakob (400 s., 2023). Marraskuussa 2023 ilmestyneen kirjan varasin kirjastosta jo elokuussa, mutta olin silti vasta kymmenes jonossa! Tasalaatuista eloisaa rikasta juoksutusta, jokainen rivi tuo mukaan uutta määrettä. Toisin kuin Hildurissa (8.3.2023) ja Rosa & Björkissä (10.7.2023), Jakobissa ryvetään rikoksissa, jopa kahdessa eri maassa, Islannissa ja Suomessa. Kokonaisuus silti hallinnassa, vaikka välillä ollaan uskottavuuden rajoilla. Uusi varteenotettava taitava kirjailija on syntynyt. Huolellista taustatyötä!

20.2.2024 Walter Isaacson: Elon Musk (607 s., 2023). EM *28.6.1971 (23), vanhemmat erosivat, EM isälle 10-vuotiaana (29) ja 12-vuotiaana 1989 muutto Kanadaan (43). Piilaaksossa 1994–95, myi osoitehakukoneen 22 M$:lla (55). PayPalin osaomistaja (76). Ei kutsu kielteisiä ihmisiä palavereihin (103). Rakettien ostosmatka Venäjällä –> SpaceX (95) –> pääsy NASAn alaisuuteen (115). 55 onnistunutta SpaceX-lentoa (259). Teslan pj, päärahoittaja ja arkkitehti 2004 (211). ”Voimme julkistaa Teslan vain kerran ja siksi sen on oltava mahdollisimman hyvä” (126). Avioero 2008 [vaimo, kaksoset ja kolmoset] (159), avioliitto 2010–16 Talulah Rileyn kanssa (195), 40-vuotisjuhla 2011 Idän pikajunassa (196). Ero Amber Heardista, seuraavana Claire Boucher (276). Lasten luonnekuvat (309). PayPalilta 20 M$ neljänteen rakettiin kolmen epäonnistuttua, NASAn kanssa 1,6 B$ sopimus 12 edestakaisesta matkasta Avaruusasemalle (168). 48-metrinen Falcon9-raketti ja Cape Canaveralin alusta (186). Osti 2010 Akio Toyodalta LA:n lopetetun autotehtaan 42 M$:lla ja vei Teslan Pörssiin (199). OpenAI:tä perustamassa 2015, taustalla idea itseohjautuvista Tesloista. Toinen aarreaitta Twitter eli X (218), osto 2022 (467). Tesla Model 3:ssa 8 kameraa, 12 ultraäänisensoria sekä tutka eteenpäin v. 2016 (224), sarjavalmistus 7/2017 (242), 5000 kpl Model 3 / viikko, v. 2021 puolet Tesloista Kiinasta (284). EM:n serkut perustivat SolarCityn aurinkopaneeleille, EM niille PowerWall-akustot 2015 (229). 40 000 StarLink-satelliittia 550 km korkeuteen (290). Starship 119 m korkea, 100 tonnia rahtia (294). Sisällysluettelon kohdassa ”Musk Elon” 4 sivua elämää sivunumeroin. Jorma-Veikko Sappisen kelvoton käännös! JOM: 500 vuoden jakso: 1400-luku synnytti Leonardo da Vincin, 1900-luku Elon Muskin. EM:n viisi käskyä (256).

12.2.2024 Iiris Kalliola ja Kai Hypén: Haapa – ekosysteemin avainlaji (127 s., 2023). Haapa lisääntyy vesoen, harvoin siemenestä, koiras- ja naaraspuut erikseen (15). Pintajuuret jopa 40 m päähän rungosta (40). Laajakin haapakasvusto voi olla samaa yksilöä (63). Keväinen kaulaus vähentää vesomista estämällä energian siirtymisen vesoihin. Glyfosaatti kulkeutuu kannosta juuristoon tappaen vesat (41). Runkohaapsanen tekee reikiä kantoon (101). Kirkkojen paanut usein tervattua haapaa. Hiekkaisena puuna haapa tylsyttää sahanteriä. Mauttomana sopii esim. jäätelötikkuihin (113). Haavan eteeriset öljyt räiskyvät poltettaessa (115).

8.2.2024 Mirja Hakko (toim): Naiset kertovat sodasta (364 s., 1988). 150 naisen omakohtaiset kertomukset sodasta, kaikki erilaisia. Koskettavimpia Laanilan partisaanihyökkäys piispa Wallinmaan bussiin (73), Viimeiset terveiset isänmaan puolesta (110), Kohtalokas vuorojen vaihto (116) ja Kaksi veljeä samaan hautaan (284).

2.2.2024 Jaakko Anhava: Maailman kielet ja kielikunnat (288 s., 2005). Puhuttuja kieliä yli 5000, yli miljoonan puhujan kieliä noin 200 eli noin 95 % kaikista (11). Isoloivissa (vietnam, kiina) taivutusten sijasta apusanoja (17). Baski, etruski ja korea isolaattikieliä eli vailla sukulaiskieliä (103). Ludwig Zamenhof (1859–1911) loi 1887 esperanton (211). Latinan tärkein perintö on aakkosto (65). Pidgin alkeellinen apukieli, kreoli pysyvämpi (201). Suomessa ja eur. kielissä SVO (subj, verbi, objekti), SOV turkki ja japani, VOS Madagaskarilla, OSV Amatsoniassa (20).

Englannissa eläin/liha: pig/pork, sheep/mutton (23). Kielisukulaisuustodisteina ruumiinosat, persoonapronominit, lähisukulaiset, ”syödä”, ”juoda*, ”elää”, ”kuolla* (24). Mustassa Afrikassa ja Intiassa monikielisyys vauvasta lähtien (31). Kaisa Häkkisen väitös 1983: samojedi- ja suomugr-kielien johtumisessa pensasmalli selvän sukupuun sijasta (32). Uralilaisissa kielissä paljon päätteitä –> paljon sijamuotoja (35). Suomessa kongruenssi ”suuressa talossa”, unkarissa ”suuri talossa” (36). Agricolan Aapinen 1543 suomen vanhimpia tekstejä. Vanha kirjasuomi 1540–1820, varhaisnykysuomi 1820–70 (39). Pohjois- ja eteläviron välillä enemmän murre-eroja kuin suomessa (42). USAn ja Australian englannin ero pienempi kuin Ison Britannian sisällä (58). Islannissa murre-eroja tuskin lainkaan, mutta Fär-saarilla paljon (64). Saamissa päätteitä vähän, sanansisäistä vaihtelua paljon, 30 000 puhujan pohjoissaame hallitsee, lähes eri kieli kuin inarinsaame (45). Löytöretkien johdosta puolella maapallolla äidinkieli indoeurooppalainen, rakenneominaisuuksina suvut ja runsas vartaloäännevaihtelu (56). Kielellisen ekokatastrofin suurin vaara on lähin kansalliskieli (suomi vs. saame), ei niinkään englanti (229). Koko maailman kielet kattava, s. 215–240 hyvää loppupohdiskelua.

1.2.2024 Anna-Leena Härkönen: Huomenna hän ei tule (207 s., 2023). Vastikään leskeytyneen 60-vuotiaan naisen löytö: ammattiviihdyttäjä. ”Raejuusto on muumijauhelihaa” (45). Vuonna 1984 aloittaneen A-LH:n 25. romaani on luontevaa mukaansa tempaavaa dialogia.

28.1.2024 Kerttu Kotakorpi: Suomen luonto 2100 (252 s., 2021). Ilmakehättömän Maan keskilämpötila -18 °C, ilmakehän kanssa +15 °C, ääripäät -90 °C … +60 °C (29). Golf-virta viilenee, muttei pysähdy. Napojen ja päiväntasaajan lämpötilaero kaventuu –> muutoksia matalapaineisiin (45). Kevään aikaistuminen häiritsee eliöiden lisääntymisen ja ravintoketjujen synkronointia (132). Itämeren valuma-alue 4-kertainen, pinta sateiden johdosta Atlanttia korkeammalla (141), ongelmakaloina turska (mäti ei kellu makeassa vedessä) ja kampela: ravinto hapettomassa pohjassa (152), kuha ja ahven runsastuvat (154). Viimeinen palsa häviää v. 2080 (220), soista jää vain puolet (216). Merten nousun 0,5 metristä yli 50 % johtuu lämpölaajenemisesta, 16 cm vuoristo- ja napajäätiköiden sekä 6 cm Grönlannin sulamisesta (228). Omanlaatuistaan kielenkäyttöä: hituri, lämpäre, lähestulkoon, ”maksaa maltaita”, koittaa pro koettaa, Golfvirta, toistuvasti ”harva se …”, apiloja, vakiasukki, pohjoisemmas.

25.1.2024 Alex Matson (1888–1972): Muistelen, ensimmäinen kirja (288 s., 1971). Isä perusti Hullin Merimieskodin (25). Oppivelvollisuuden Englannissa päätyttyä AM lopetti 14 v. iässä koulun –> isän osaomistamaan merimies-vaatetusliikkeeseen, takaporttina ryhtyminen Sunlight-saippuatehtailijaksi Suomessa (54). Keuhkotautidiagnoosi –> Saksaan hoitoon (60), josta 1904 Viipuriin (102) –> Hulliin, jossa isä perustanut oman vaatetusliikkeen (128) –> AM lamppuöljyfirman konttorissa 5 kk (130). Keuhkotauti uusiutui –> Punkaharjun parantolassa 7 kk (134) –> Uuraan puutavarayhtiön konttoriin (154), takaisin Hulliin (164), paluu Uuraaseen (169). ”Halusin puutavaramiehestä kirjailijaksi tai maalariksi” (191) –> tussivehkeet ja pastellivärit (194). Hulliin taidekouluun (202), Viipuriin (210). Hullin taidekouluun 21 v. iässä (228). Isällä Hullissa hattu- ja tupakkakauppa, AM:llä taide- ja musiikkiharrastuksia (234). Liverpool–Quebeck-siirtolaislaiva Victorian tulkkina (239). Ateneumiin (263). ”Romaanitaide”-kirjan (26.2.2021) tekijältä arvoisensa selkeä ja laadukas teos, helppolukuinen, lyhyitä lauseita. Elämäkerta jäi kesken: AM † 1972, joten ”toista” kirjaa ei tullut. Vuosilukuja niukasti.

23.1.2024 Lari Kotilainen: Suomensuojelija – ohjekirja kielen pelastamiseen (115 s., 2009). Tavoite: suomen kukoistaminen kaikissa tilanteissa, arjesta juhlaan (9). Ranska torjuu englantia, Suomi ehdottaa 3. viralliseksi kieleksi (22). Ranskassa ranska-äidinkielisiä 93 %, Suomessa suomi-äidinkielisiä 94 % (93). Kieli hyötyy halusta puhua värikkäästi: ”mäyräkoira” vakiintui hetkessä! (27). Karski, murakka, nakerre –> näkkileipä (31). Aggressiivi: ”Mä mikään juntti oo” (34). Lappi / pello: saunhaan / sauhnaan (44). Kirjakieli on äidinkielisen suomalaisen ensimmäinen vieras kieli, ”jonka osaaminen ei ole itsestäänselvyys”. Kaikilla kielillä ei ole kirjakieltä (48). Kielipoliisi kuin joulupukki: ei ole olemassa. Ylin viranomainen suomen kielen lautakunta, joka 1980-luvulla kielsi sanan ”uutisoida” epätyypillisenä, mutta 2001 hyväksyi vakiintuneena (50). Arabian lukutaito ei yleistä kirja- ja puhekielen suuren eron vuoksi (54). Kirjakieli: puutarha vai kansallispuisto? (58). Englanti, rinnakkaiskieli (81). Kelassa päätoiminen kielenhuoltaja vsta 2002 (104). Tiivis ja ytimekäs, selvittää mm. kirja- ja puhekielen eroa.

21.1.2024 Sofi Oksanen: Samaan virtaan – Putinin sota naisia vastaan (227 s., 2023). SO pitää itseään ”postkolonialistisena” kirjailijana, koska hän tutkii viimeistä yhä purkautumatonta

siirtomaaimperiumia, Venäjää (224). Venäjän kolonisoimia vähemmistöjä ei Lännessä juurikaan tunneta, saati tiedosteta alusmaiksi (91). Ilman Siperian alusmaitaan Venäjän vientitulot olisivat pienemmät kuin Ukrainan (91). Diktatuurien missio: säilyttää valta niillä, joilla se on, ja poissa naisilta (219). SO:n lapsuuden päiväkirjoissa aukot Neuvosto-Viro-käynneiltä: ”lapsikin tiesi, mistä vaieta” (190). Kansanmurhan käsitteen kehitti juutalainen Raphael Lemkin paetessaan Saksassa pogromeja 1930-luvulla (20). Suuren isänmaallisen sodan myytti (45). NL:n kansallishymni palautettiin v. 2000 (49). Duuma hyväksyi 2023 syytesuojan Ukrainan ”erikoisoperaation” pienille ja keskisuurille rikoksille (52). Venäjällä II maailmansodan kärsimyshistoria varattu vain neuvostoliittolaisille, juutalaisia ja holokaustia ei mainita (73). Ihmisen tai maan (Ukraina, Baltia) identiteetin epääminen oikeuttaa tuhoamaan (76). Mielisairaalaan lähettämällä valtio säästyy oikeudenkäynniltä (87). Krimin historia vsta 1783 kuvattu hyvin (167–174). Baltian maiden onni oli joutua NL:n miehittämättömiksi myöhemmin kuin esim. Ukraina, ja tätä kautta vähäisempiin väestönvaihtoihin (174). Helmikuussa 2023 Moskovan TV:ssä 15-vuotias Ukrainasta varastettu tyttö halasi Venäjän armeijan komentajaa –> ICC:n pidätysmääräys Putinille ja lapsiasiainvaltuutetulle. Yli 2 milj. ukrainalaista siirretty, näistä lapsia yli 60 000 (175). Vuonna 2022 Ukrainan poliisi paljasti 13 Venäjän trollitehdasta, joilla yht. 1,5 milj. some-tiliä (205), konkreetti esimerkki SO:n kirjanjulkistus 2009 Hgissä (207).

19.1.2024 Sara Al Husaini: Huono tyttö (*1992, 297 s., 2023). Ilmoitti äidille eroavansa islamin uskosta (116) –> Suomessa kaikki muslimikaverit hylkäsivät (152). SAH:n 12-vuotias sukulaistyttö naitettiin Irakissa maan perustuslain vastaisesti, mutta imaamin toimesta, ”Irakin tytöt ovat erilaisia kuin tytöt Suomessa (173). Huivi takaisin äidin miellyttämiseksi –> houkuteltiin 2015 Irakiin –> pakotettiin avioliittoon –> perhe sai 2000 € myötäjäiset (194) –> matkatoimistoon salaa ostamaan lentoliput Helsinkiin, mutta isä esti viime hetkellä (196). Pakkopuolison kehotuksesta ”perheenyhdistämiseksi” lento Hkiin (238). Välit poikki vanhempiin. Suomen viranomaiset kalseita: eivät voi purkaa irakissa solmittua avioliittoa. Irakilainen aviomies vaatii isoja lunnaita ”aviohuijauksesta” (166). Silmiä avaava, vrt 11.6.2022 ja 17.1.2024.

17.1.2024 Vaula Norrena: Littana – kielletyn lapsen tarina (293 s., 2023). Päähenkilö Jenni Chen-Ye *1989 Kiinassa 2-kertaisesti kiellettynä: oli a) toinen lapsi ja b) poika (11). Kiinassa poikalapsi isän ansio, tyttö äidin syy. Tytöt eivät peri (19). Suku maksoi isot sakot Jenni-tyttövauvasta (32). Yhden lapsen politiikassa jäi syntymättä 400 milj. lasta (33). 30–40 milj. kiinalaista † kulttuurivallankumouksessa 1958–62, yliopistokoulutus palautettiin vasta 1978, yhden lapsen politiikasta luovuttiin 1979 (189). Muutto Hgin Kontulaan 5-vuotiaana 1994 (59). Kiusattuna alakoulussa (70) ja Vuosaaren yläasteella 13-vuotiaana, opettajien ja oppilaiden hylkäämä (147). 8–12-vuotiaana lapsitulkkina lääkärissä, poliisiasemalla, avioeroissa ja keskenmenoissa (78–91). Musikaalinen, pianon osto kotiin (142). Sai vihdoin 14-vuotiaana kiinalaisen luotto”kummitädin” (161). 13- ja 15-vuotiaat siskokset vastasyntyneen veljensä alistamina (163). Etunimi 15-vuotiaana Pingping –> Jenni (198). Koti kielsi pianonsoiton rahoittamisen –> vapaaoppilaaksi (201). Poliisi ei ottanut vastaan Jennin rikosilmoitusta kotona kiusaamisesta (208). Ylioppilaaksi 2008 (215), tradenomikoulutukseen vapaaksi kotoa Uuteenkaupunkiin (221). Jennille 2 lasta 24–25-vuotiaana, vasta poikavauva hellytti isoäidin (243). Jenni valmistui Haaga-Heliasta 2013 (246), Kokoomukseen 2008, neljä vuotta myöhemmin kuntavaaliehdokas, 2017 Vantaan valtuustoon (259). Kirja kiinalaisesta armottomasta kotikulttuurista ja -väkivallasta, äidin ja isosiskon sairaalloisesta alistamisesta, poikalasten järjettömästä palvomisesta ja suomalaisen yhteiskunnan täydellisestä piittaamattomuudesta.

14.1.2024 Maxim Fedorov: Minun Ukrainani (239 s., 2023). MF aloitti suomen kielen 17-vuotiaana (176), äiti *Kazakstan, isä *Latvia (11). Paljastava tunnussana japanilaisille ”Lollapalooza”, venäläisille ”höyryjyrä” ja ”yksi” (16). Ukraina ylempänä demokratia- kuin korruptiovertailuissa (52). ”Ensimmäisinä Euroopassa naiset saivat äänioikeuden Venäjällä” (64). Kiovan hisseissä sähkökatkojen varalta vettä, evästä, lukemista, jakkaroita (93). Sotilaan suurimmat pelot palvelustoverin kuoleman näkeminen, voimakkaat valot ja äänet sekä palava sotakalusto (99). Jo tsaari Aleksanteri II väheksyi Ukrainaa: ”ukraina on puolan vaikutteiden pilaama venäjän murre” (168). Huumoria, mm. tarjous Venäjälle: hyökkää yhteen mahdolliseen NATO-jäseneen, saat kaksi muuta ilmaiseksi (203). Ruotsin kielen pakollisuus Suomessa on kolonialismin jäänne (235). Ajankohtainen, monipuolinen ja ihmisläheinen kirja.

12.1.2024 Mika Waltari: Totuus Virosta, Latviasta ja Liettuasta (185 s., 1941/2008). Viro, Latvia ja Liettua julistautuivat 1918 itsenäisiksi (22), mutta joutuivat elokuussa 1940 NL:n ”osatasavalloiksi” (7). Virossa jo 1924 NL:n kaappausyritys (28). Viron ”Mainilan laukaukset”: Puolan sukellusvene Orzell Tallinnasta Englantiin ja höyrylaiva Metallistin muka ”upotus” –> Avunantosopimus 28.9.1939 (35), sama Latvialle 5.10. ja Liettualle 10.10. (39). Liettua ”iloitsi”, kun NL ”palautti” samassa yhteydessä Vilnan takaisin Puolalta. NL rosvosi Vilnan puhtaaksi (57). NL:n nootti Liettualle 28.5.1940 (63). NL valtasi 15.–17.6.1940 Baltian maat ja muodosti niihin nukkehallitukset (68). Baltian kommunistipuolueiden laillistus (83), journalistipuhdistus (173), suojeluskuntien lakkautus, NMKY:n ja Pelastusarmeijan kieltäminen, poliiseista työläismiliisit, Viron armeijan lakkautus 31.12.1940 (171). Baltian maissa ”vaalit” 14.7.1940, ehdokkaita yhtä paljon kuin valittavia (94–108). Baltian maat ”pyysivät” 21.7.1940 saada liittyä NL:oon (112). Kaikki maa valtiolle, maks 30 ha per viljelijä, viljeltävä ”omin käsin”. 80–160 ha tiloista ”mallitiloja”, verohelpotuksia kolhooseihin liittyville (119). Kotoa yli 20 km päähän vain viranomaisluvalla (139). Nyrkkeilyottelut venäläisiä vastaan suosittuja (153). Kiihkottomasti kirjoitettu teos julkaistiin suomen kielellä Ruotsissa 1941, mutta Suomessa vasta 2008. Yli 80 vuotta myöhemmin kirja on edelleen hämmästyttävän ajankohtainen.

8.1.2024 John Steinbeck: Vihan hedelmät (440 s., 1939/1989). USA:n kansan ”omantunnon herättäjä”, jonka pohjalta myös elokuva. Pankki pakottaa köyhän suurperheen Oklahoman viljelyksiltään yhdessä tuhansien muiden kanssa Kaliforniaan, nälkäpalkalle tai ilman palkkaa (272–5). Autokauppias (60–65), sikojen teurastus ennen lähtöä (102), muutto kuorma-autolla Kaliforniaan (111–119). Puuvillanpoimintaa (394–7). Nobelistilta (1962) luistavaa kuvausta.

16.12.2023 Haruki Murakami: Norwegian wood (426 s., 1987 / 20122). HM:n värikkäästi kerrottu kansainvälinen läpimurtoteos tokiolaisista opiskelijoista. Elävää dialogia. Suosittelen.

11.12.2023 Kimmo Jylhämö: Digi-askeesi (247 s., 2022). Digitaalisuus on kuin dementia: tyhjentää muistin (19). Liisa Keltikangas-Järvinen: diginatiivien lyhytjännitteisyys kuormittaa vain työmuistia eikä tue oppimisen perustana olevaa pitkäkestoista muistia (46). Lukemisen kokonaisvaltaisuus avartaa mieltä ja mielikuvitusta (23). Käsin paperille kirjoitettu on kehollista tiedon rakentamista (43), näyttöpääte on diginatiiveille korostetun haitallinen (44). Jos ei liiku, lihakset surkastuvat. Näin käy myös aivoille (53). Edward Bernays ”bacon and eggs” -aamiaisen isä (69). Paikallislehdistön hiipuminen luovuttaa vallan sosiaaliselle medialle –> kuplautuminen ja polarisoituminen lisääntyvät (77). Viiteindeksikilpailu ja algoritmit johtavat laadun sijasta suosituimmuuden ylikorostumiseen (126). Immanuel Kant: Toimi vain sellaisen maksiimin mukaan, jonka voit toivoa tulevan yleiseksi laiksi (193). Sivuilla 33–56 hyvää argumentointia koulun digikriisistä. Kova tikkuselkä haittaa kirjan lukemista.

8.12.2023 Markus Hotakainen: Eric Tigerstedt – Suomen Tesla (184 s., 2023). Toinen korva kuuro isän läimäytyksestä, myös jalkavaiva (14). Isä geologi ja valtioneuvos, äiti skotti (20). ET surkea koulussa, eritoten kielissä ja matematiikassa, koulu jäi kesken (22). ET Suomen 1. radioamatööri (34). L. M. Erikssonilla Tukholmassa 1906 (38), Saksassa ylioppilaaksi, polyteekkiin 1908 (42), sähkötekniikan insinööri 1911 (57). Suomeen 1910: värivalokuvausta, röntgensäteitä (49). Työnjohtajana Siemens & Halskella Hgissä 1912 (63). Patentti 1914 tyhjöelektroniputkelle konsentrisin elektrodein (107). Auttoi 1917 punaisten panssarijunan tuhoamisessa, ”Mouhun pamaus” (135). Avioon 1919 Ingrid Ruinin kanssa, poika 1921, avioero 1922 (141), vaimo ryöväsi omaisuuden (149), T. muutti Amerikkaan 1923 (154). Th. A. Edisonin suosituskirje (155). Auto-onnettomuus 1924 (159), kuoli ennenaikaisesti 20.4.1925 (161). Valitettavasti Markus Hotakainen ei tunnu olevan teknisesti orientoitunut. Pettymys!

29.11.2023 Maria Turtschaninoff: Suomaa (371 s., 2022). Mestarillinen kertomus sukutilan vaiheista 1600-luvulta 2000-luvulle. Vetävä monimuotoinen tyyli, jossa käydään läpi kaikki sukupolvet. Luonnonkasveista (135–). Loppusivuilla 329–371 sukutilan ja sen viimeisen omistajan hiipuminen. Koskettavaa: itselläni ollut vastaava sukutila ja tilanne omassa suvussa.

22.11.2023 Viktor E. Frankl: Ihmisyyden rajalla (120 s., 1959/1979). Wienin yliopiston psykiatrian ja neurologian prof. VEF kehitti keskityslerikokemustensa pohjalta logoterapian. Saapuminen Auschwitziin (18), viimeinen päivä leirissä, Punaisen Ristin saapuminen (58). Vapautumisen psykologiaa (82). ”Henkinen vapaus – jota ei voida ottaa pois – antaa elämälle merkityksen”. Tapa, jolla ihminen hyväksyy kohtalonsa vaikeimmissakin olosuhteissa lisää

elämän syvempää tarkoitusta (65). Yhtäkkinen toivon raukeaminen voi vaikuttaa kuolettavasti, kuten joulun 1944 jälkeinen kuolleisuuden nousu, kun vapautusta ei tullutkaan (73). Puolison kuolemasta selviäminen logoterapian avulla (103) antoi lukijalle avun.

18.11.2023 Marja-Leena Mikkola: Menetetty lapsuus, suomalaismiehittäjien vankeudessa 1941–44 (341 s., 2004). Jatkosodassa Itä-Karjalasta internoitujen ”epäkansallisten” ja ”kansallisten” haastatteluja 2000-luvun alkuvuosina. Petroskoin leirissä 1942 heinäkuun lopulla 3000 miestä, 6800 naista ja 7700 lasta (120). 90 kadunnimeä suomalaistettiin ja kaupungin: ”Äänislinna” (125). 128 kantasuomalaista opettajaa kurssitettiin Helsingissä (127). Leireillä kuoli päivittäin kymmeniä (261). Vankien reisiin V-polttomerkki (280, 299). Vallatuille alueille väkeä Saksasta sotavankileireiltä (310). ”Slaavilaiskysymyksen lopullinen ratkaisu” (316).

10.11.2023 Juha T. Hakala: Vähemmällä enemmän (205 s., 2020). Uberin syntyidea (54). Sinnikkyys, uteliaisuus, Intohimoinen lukeminen, verkostot (56). Oikea mielentila ja rentoutuminen tuottavat uusia oivalluksia (61). ”Kompassi” johtaa parempiin tuloksiin kuin ”GPS” (124). Kasvatustieteen tohtorin pehmokirja, olisi voinut jättää lukematta.

8.11.2023 Ville Jalovaara: Helsinki 1944 (312 s., 2023). Hgissä 300 000 asukasta 1941. NL menetti Viron tukikohtansa Saksalle 1941. Dianapuiston tuhoisa pommi 8.11.1942 tehosti IT-hankintoja (38). I pommitus 6.2.1944 ilmahälytys 18.51, kuutamo –9 °C, vaara ohi klo 4.55, 103 †, 295 haavoittui (63, 86). Mannerheim Pasilan väestösuojassa, juna yöksi Hiekkaharjun sivuraiteelle (83). II pommitus 16.2.1944, 9 tuntia, 406 konetta, ilmahälytys 20.12, –3...–6 °C (162). NL menetti 6–10 konetta (178). Toinen hälytys 23.46 (171), vaara ohi 6.30 (259). 3370 pommista vain 130 kaupunkiin (182). Noin 1000 lukiolaispoikaa (mm. Lasse Pöysti) IT-apuna (187). III pommitus 26.2.1944 ilmahälytys 18.45, 929 konetta, –7...–15 °C. Pommeja näillä kolmella kerralla Hkiin 331 / 130 / 338 (262). Vuosaaren harhautusroviot eivät totta (254). 6500 pommista vain 5 % kaupunkiin (260). Helmikuussa 1944 11 ”lapsilentoa” Malmilta Tulkholmaan Ju 88:lla, kaikkiaan Ruotsiin 6500 lasta, enimmäkseen Haaparannan kautta (121). Paasikivi ja Carl Enckell 26.3.1944 Brommasta Moskovaan 6 tuntia oranssiksi maalatulla DC-3:lla. Hkiin ei 27.2.1944 jälkeen pudotettu yhtään räjähdettä koko sodan aikana (288).

6.11.2023 Annika Hällsten: Anna-Maja Henriksson (258 s., 2023). *1964, Isä † 1964 (15), äiti † 1985 (30). Kuulee vain vasemmalla korvalla (35). Pso Janne Henriksson 1991, tyttäret Malin 1992 ja Mikaela 1995 (46). Hallintojuristina (56–66), Nuorkauppakamarin kautta RKP:hen 1996 (69), 2000 kuntavaalien 36 v. ääniharava (71). P-saaren valtuuston pj 2008–10 ja 2016–19 (84), RKP:n pj 2016 (131). Kirjassa ei juurikaan koulutuspolitiikasta, arvokkainta linjanvedot oikeusministerinä Uudenmaan koronasulusta 27.3.–15.4.2020 700 poliisin voimin (174–185) ja kuntavaalien siirrosta 18.4. –> 13.6.2021 (197–208). Ulkonaliikkumiskieltoa ei tullut, perustuslaki A-MH:lla kaiken ohjenuorana (209–216). Natoon 4.4.2023 (217). Upean uran konkreetti mutta kovin maanläheinen kuvaus, Kari Kosken kökkö käännös ruotsista.

31.10.2023 von Kramer, Uotila, Varpio: Kohti kauniimpaa kaupunkia (156 s., 2022). ”Taiteen katsoja on populisti, joka ei ymmärrä, mitä Suuri Taiteilija on työllään tarkoittanut” (24). Railo tavallisten ihmisten ja arkkitehtuurieliitin välillä (32). Koska kehityshistoriamme alussa olimme helpompi saalis keskellä savannia, viihdymme paremmin tarkkailijoina aukion reunoilla ja katsomme mieluummin yksityiskohtia kuin laajoja yksitoikkoisia pintoja (101). Pariisin tavoite: istuttaa 170 000 puuta v. 2026 mennessä (123). Nykyarkkitehtuurin ansaittua kritiikkiä.

29.10.2023 Philip Teir: J & B, kohtauksia eräänlaisesta avioliitosta (232 s., 2023). Kooste Jörn Donnerin elämästä. Mini-elämäkerta, JD * 1933 (98), avioitui Jeanette Bonnierin kanssa 1974 (56). JD:n ja Bitte Westerlundin (*1960) ensitapaaminen 1983 (42), Bitte maalaistalon tyttö Karjaalta (20, 81). JD pääkonsulina Los Angelesissa (129–137). Matka Antarktikselle JD:n viimeisiä haaveita (31). JD:n testamenttilisäys omiin hautajaisiinsa liittyen (221), kirjoituspalkkiona ilmaiset krematorio, tuhkaus ja uurna, Bitte kompostoi osan tuhkasta (27).

24.10.2023 Tapani Koivunen: Amerikkalainen painajainen (496 s., 2015). Virroilta kotoisin olevan MMK, MBA, yrittäjän ja ansiolentäjän kaikenkattava läpivalaisu kolmesta vankilavuodesta USA:ssa. Muutto Kaliforniaan 1998 (374). USA:ssa 4 % maailman ihmisistä, mutta 25 % vangeista (384, 479). USA:n maailman suurimmalla vankikuljetusvirastolla oma lentoyhtiö (67). Tilanteet eivät epätoivoisia vaikka ihmiset voivat olla –> kaikkeen on ratkaisu

(135). Nilkkavalvontalaite 18 kk (269). Aivovoimistelua vankilassa: lennonopetusta Freetown–Casablanka (322), Sierra Leonen maatalouden suunnittelua (359). Vankilakapina (413), -ruoka (338). Tiivistelmä (310) ja oikeudenkäynti (452) Suomeen siirtämisestä, lento Suomeen (477). Eri yhteiskuntamuotojen arvojen punnintaa (427). Mittajärjestelmäerot Euroopan ja anglosaksimaailman välillä, jopa Venäjän ilmailuteollisuus taantunut jälkimmäiseen (495).

16.10.2023 Ilari Aalto: Matkaopas keskiajan Suomeen (247 s., 2015). Suomessa 1400-luvulla 200 000 asukasta (16), 1300-luvun kaupungit Turku (1500 as.), Ulvila (200) ja Porvoo (200), Tukholma (6000) (23). Pähkinäsaaren raja 1323 ensimmäinen (18). Perunaa, lanttua ja tomaattia ei tunnettu (23). Suomen maatilat Euroopan suurimpia, talonpoikien omistuksessa 95 %, Ruotsissa 50 %, Tanskassa 20 % (41). Keskiajan lehmä 120–150 kg, nykyään 500 kg (171). Huvittavaksi pyrkivä ja lähdeviitteetön IA:n puolison vesivärein kuvittama teos sopii paremminkin lastenkirjaksi, Jälkisanat vie lopunkin pohjan uskottavuudelta.

12.10.2023 Göran Schildt (1917–2009): Lainasiivin – Nuoruuden muistelmat (256 s., 1995). ”Elämän lahjat eivät lopu, kun ihminen tulee vanhaksi, ne vain vuosien mittaan muuttuvat toisiksi” (7). GS laudaturylioppilaaksi vuotta etuajassa (27). Isän, Runar Schildtin itsemurha 27.9.1925 (36). ”Kirjallisuuden merkityksestä ei kauniimpaa esimerkkiä: talvisodassa kranaatinsirpale tunkeutui turkin ja kirjan kannen läpi, mutta pysähtyi tekstiin sydämeni kohdalle” (106). Minä–sinä–me-ihmiset (108). Ystävyys Georg Henrik von Wrightin kanssa ja Italian matkakertomus 1937 (115–140). Sotaan ja haavoittuminen (173–194), toipuminen ja avioliitto Monan kanssa (195–201). 1942 nostokölijolla Vita Nuova (206) –> haivene Galatea –> Daphne 1947 (239). Purjehduksen ylistys (252). Taitava kertoja!!

4.10.2023 Göran Schildt (1917–2009): Epäilyn lahja – hajamietteitä Jumalan kuolemasta (239 s., 2000). Isä Runar Schildtin itsemurha Hgissä 1925 (21), kirjastossa 10 000 nidettä (25). Uusia isiä Erik von Frenckell / Yrjö Hirn / Eino Kaila / André Gide (22). Eino Kaila: arvonnousu ihmislajin ikuinen päämäärä (59). Ihminen ei valitse kohtaloaan, puolisoaan eikä lapsiaan, vaan ne lankeavat hänelle (47). Tilaisuus tekee varkaan, professorin, emigrantin (66). Alvar Aalto: on vain yksi tapa osoittaa vapaata tahtoa, epäillä mitä merkitystä valmiilla systeemeillä kuten uskonnolla voi meille olla (49). GS:n puoliso 1941–64 ruotsalainen design-taiteilija Mona Morales (45, 84), 1966–2009 23 v. GS:iä nuorempi Christine Schildt (128), josta enemmän eloisasti muisteltujen naisjuttujen päätteeksi (148–189), GS muutti 1965 Christinen kanssa pysyvästi Kreikan Lerokselle (119, 130). Daphnen osto 1947, purjehduskirjoja 8 kielellä (103), 47 vuotta Sv. Dagbladetin kulttuuriavustaja, yli 1000 artikkelia (110), innosti suomenruotsalaisia lähentymään ruotsinmaalaisia (109). Alvar Aalto, Maire Gullichsen ja Daphne (203).

28.9.2023 Jouni Hokkanen: Pienen rakettimiehen maa (250 s., 2023). Pjongjangissa ei kadunnimikilpiä (24). Pilvenpiirtäjissä halutuimmat asunnot alimmissa kerroksissa, koska hissit toimivat vain kun on sähköä (36). Kim Jong Un murhautti vanhimman veljensä (79). KJU Sveitsiin Bernin kansainväliseen kouluun 1996, asui tätinsä luona (112). Jokaisen miehen armeijapalvelus 19 vuotta selibaatissa (119, 156). 20 % pohjoiskorealaisista käyttää huumeita (140). Kimin yksityislentokone Air Force Un.

25.9.2023 Mihail Siskin: Sota vai rauha, kirjoituksia Venäjästä ja Lännestä (217 s., 2023). Venäjällä demokratiapyrkimyksiä muutama kk 1917, muutama vuosi 1990-luvulla (9). Saksa selvittänyt 12 natsidiktatuurivuottaan, V:llä selvittämättä 800 vuotta (180). V:llä ei renessanssia, uskonpuhdistusta eikä valistusta (30). Hitlerin antisemitismi perustui kirjoitettuun lakiin, Stalinin kirjoittamattomaan mielivaltaan (25). Valtio pesiytynyt V:lle miehitysarmeijan tavoin (28). Diktatuurin ainoa päämäärä vallan säilyttäminen (109). V:llä voi omistaa vain valtaa (35), pelko on elämän lähde (86). ”Aito venäläinen laatu” ei mainoslause, heikon itsetunnon korvaa patrioottinen ylimielisyys (165). Voitonpäivän 9.5. teema ennen ”Ei koskaan enää sotaa”, nyt ”Voimme tehdä sen uudestaan” (166). Tolstoita kunnioitetaan, mutta ei lueta (170). Uudet kansallisvaltiot odottavat V:llä syntymistään kuin ennen Jugoslaviassa (186, 196). Vain selitys-, ei lähdeviitteitä. Kirjoittajan hyvää kokemusasiantuntijapohdintaa lopussa, s. 174–217.

21.9.2023 Yrjö Varpio: Elää, kokea, ymmärtää. Alex Matsonin elämä (331 s., 2023). Lyhytkasvuinen 168 cm (20) AM itseoppinut sivistynyt ateisti (37), lukio jäi kesken (12). *1988 merimiesperheeseen Kannaksen Tervahartialassa, pikkulapsena muutto Hulliin Englantiin (14). Kun AM 8-vuotias, isä perusti Hullin suomalaisen merimieskodin (22), 1903

vaatetusliikkeen, 1935 vararikko (47). Kotiin hankittiin piano (24). Tubiparantolassa nyk. Puolan alueella –> oppi saksan kielen (28), 1904 paluu Suomeen Viipuriin, heti takaisin Hulliin ja taas Suomeen Punkaharjun tubisairaalaan (32), konttoristina Uuraan satamassa (36), 1909 Hullin taidekouluun (41), siirtolaislaivalla monikielisenä tulkkina (43), rahtialuksessa Etelä-Amerikkaan (44), 1910 Ateneumin piirustuskouluun, akvarelleja, useita näyttelyitä (51). Merimiesromaanit ”Maata paossa” ja ”Knuuttilan turvissa” 1920–21 –> Suomen Kirjailijaliiton jäsenyys (82). Aviossa 1922–29 Kersti Bergrothin kanssa, asuivat aluksi Lontoossa 1927–30 yhteinen aikakauslehti Sininen kirja avasi ikkunoita Eurooppaan (87). Runsaasti käännöksiä, mm. 7 veljestä (myöhemmin mm. Douglas Robinson 2017) (99). Loppuelämän avioliitto sair. hoit. Kerttu Kailan kanssa (1830–72). Matkailunedistämisjulkaisuja 1930-luvulla (136). Valtion tiedoituslaitoksessa (157–181). 1943 muutto Hauhon Vitsiälään (180), 1954 Kangasalle (263), 1959 Tampereelle, missä Kerttu kirjastonhoitajana (306). Viimeinen teos ”Muistelen. Ensimmäinen kirja” 1971 (310). AM pikalukija, 3 kirjaa päivässä (311). Kuolemaa 29.11.1972 edeltävänä päivänä ”kaksi ihanaa kuolemaa” (321). Pääteos Romaanitaide 1948 (220), kts. 26.2.2021. ”Taideteoksessa merkittävintä sommittelu, joka syntyy osien välisistä suhteista” (230). Kirjaluettelo (234). Pirkkalaiskirjailijoista sekä ohjeita klassikoiden lukemiseen s. 242–323.

8.9.2023 Rutger Bregman: Hyvän historia (394 s., 2020). Elämme ihmiskunnan rikkainta, turvallisinta ja terveintä aikaa (28). Osallistuvien kansalaisten demokratia ei tarvitse politiikkaa (34). 6 poikaa Tongalla tosi versio Kärpästen herrasta (40, 25.9.2024). Ihmisaivot 2 % kokonaispainosta, mutta käyttävät 20 % energiasta (67). Neanderthal-ihmiset löytyivät 1856, aivot 15 % suuremmat kuin homo sapiensilla (70). Dimitri Beljajevin hopeakettu-domestikointi Novosibirskissä –> survival of the fittiest (75). Pääsiäissaarten myytit uusiksi (134), 1862 vietiin 1400 saarelaista orjiksi Peruun (143). Natsisotilaita ei motivoinut natsismi, vaan asetoveruus ja lojaalius, mikä pitkitti II maailmansotaa (212). Sotilaat eivät halua tappaa pistimillä eivätkä ampua läheltä (225), joulurauha 2014 Euroopan rintamalla (365). Terroristit eivät murhaa ideologiasta, vaan toistensa hyväksi (215). Leikin vastakohta ei työ, vaan masennus (297). Joka leikkii lapsena, leikkii myös aikuisena (287). Jo pikkuvauvat xenofobisia (217), laivojen sekamiehistöt auttavat rasisimiin / vuorovaikutus opittava jo lapsena (352). Kirja turhan laajasanainen, lopun 10 elämänohjetta (s. 377–392) tiivistävät: jos et ole varma, lähde hyvästä.

25.8.2023 Elina Grundström: Ukrainan musta multa – tositarina viljelysmaasta, jonka piti ruokkia maailma (234 s., 2023). Diplomaatti Kai Heleniuksen (25) perhe pakeni Pekingin kulttuurivallankumousta junalla Suomeen 1966 (26), poika Joakim Heleniuksen (*1962) Trigon Farmingin navetassa Virossa 2450 lypsylehmää (16). Trigon Capital Baltian suurin investointipankki, omisti 100 000 ha maata Ukrainassa (18). JH töissä Goldman Sachsissa ja Merrill Lynchissä, eli Lontoossa (46). JH virolaisen Hansapankin hallituksen pj (62), osti Hansa Investmentin ja muutti nimeksi Trigon Capital (68), perusti 2005 Trigon Agrin (73, 83), joka Tukholman pörssiin 2007 (90). Hankki 2008 puolessa vuodessa maata yli 100 000 ha (93). René Nyberg Trigon Agrin hallitukseen 2008 (95). Musta multa s. 99–110. Maata ei kynnetty (134). Peltomaan myynti vapautui Ukrainassa 2021 (140). JH konkurssiin: mullan hedelmällisyys yli- ja ilmastohaitat (kuivuus) aliarvioitiin, Venäjällä varastaminen ”osa palkkaa” (166). Viimeisetkin maat myytiin 2018 (179). Kirja osin hajanainen, tähtäin kateissa.

11.8.2023 Anneli Vainio: Eksyvä löytää – matkustamisen tärkeydestä (209 s., 2014). Uskonnot samalle vuorelle johtavia polkuja (31). On vaikea nähdä selvästi tai ajatella toisten ihmisten seurassa, yksinäisyys aikaansaa selvänäköisyyttä (69). Konkreettinen todellisuus on vain yhden ihmisen kokema pala ympäröivästä maailmasta (89). Juha Hurmeen Kiinanmatka (96). Matka ystävän kanssa auttaa havaitsemaan uusia puolia sekä itsessä että ystävässä (108). Home for Exchange: AV vaihtanut taloja 8 perheen kanssa: Ranska, Sveitsi, NZ, Australia, Meksiko... (158). BeWelcome, CoachSurf, Hospitality Club, Servas, Warm Shower List (161). Matkaillessa aika on suhteellista (171). Maailmanmatkaaja-anestesiologin kymmenien vuosien kokemuksia, lopussa lähtökohtia ja lopputuloksia s. 185–209.

27.7.2023 Päivi Istala (toim): Illusioni 2020, Mika Waltari -seuran vuosikirja (173 s., 2020). Ansiokas 11 kirjoittajan kokoelma, jossa kiinnostivat erityisesti sisätautiopin emeritusprofessori Jukka Mustosen ”Lääketiede Mika Waltarin tuotannossa”, joka esittelee samalla Waltarin hersyviä sanavalintoja (126–150), sekä Ritva Ylösen ”Mika Waltarin merkitys runoilija Saima

Harmajan tiellä sydänten runoilijaksi” (60–81). Leo Toivolan kertomus Mika Waltarista sisällissodan kuvaajana nosti myös esiin uusia näkökulmia (106–125).

26.7.2023 Johan Stén: Kulta-aika – Valistus ja luonnontieteet Turun Akatemiassa (501 s., 2021). Vuonna 1880 kansakoulua enemmän opiskelleita 1,8 %, muita luku- ja kirjoitustaitoisia 10,8 % (25). 1710 rutto Suomeen, isovihan 1713–21 (40) tuhojen (46) jälkeen 1722 Turun Akatemian uudelleenavajaiset (47). 1750– ”hyödyn aikakausi” (65): 1736 tilastointi srk asukastiedoin, 1749 Tilastovirasto, greg. kalenteriin 17.2.–>1.3.1753, 1757 isojako sarkajaon sijaan (87). Maankohoamisen syyn selityksiä (90, 114). Linnén historiaa / kasvien nimet paikan- ja henkilönnimistä, kirjallisuudesta ja mytologiasta (97–105). Negatiivisten lukujen välttämiseksi Celsiuksella aluksi 0 ja 100 päinvastoin (138). Pehr Kalmin matkat Ven. ja Amerikkaan (190). Peter Forsskålin kirja Onnellinen Arabia 1950 (244). Herman Spöring James Cookin mukana (247). Suomen läpikulkuselvitys 1725 Ugin rauhan katkaistua pääsyn Saimaalta merelle –> kanavatutkimusretki Hollantiin (270). 1700 binääriluvut Suomeen (281). Heliosentrinen malli vallalla 1600-luvun Suomessa (296). Maupertuis 1737: 1° pituuskaaren Tornio–Pello pituuden tarkka määritys (–> maapallon litistyneisyys) (297). Venus-pasaasin havainnointi 1761 ja 1769 selvitti Aurinkokunnan mittasuhteet (312, 322). Sotilasinsinööri Anders Planman (>Tasala) Hattulan Rahkoilasta väitteli ballistiikasta kuninkaan läsnäollessa / Turun Akatemian rehtorina / havainnoi 6 metrin teleskoopilla 1761 Kajaanissa yli 6 tuntia kestänyttä Venuksen pasaasia / paluumatkalla määritti pappiloiden pituus- ja leveysasteita / uudisti pasaasihavainnot 3.–4.6.1769 / havainnoi Jupiterin kuita Rahkoilassa (319–338). Abraham Edelcrantz kehitti 1794 binäärijärjestelmän optisen lennättimen 10 peltilevyyn 2^{10} = 1024 merkkikombinaatiolla, esitti keksintönsä 16-vuotiaalle Kustaa IV Adolfille syntymäpäivärunona (341). Anders Lexellin (1740–84) osuus Uranuksen löytämisessä (362). Johan Gadolinin elämäkerta (375–406), Gadolinium ainoa suomalaisen mukaan nimetty alkuaine, ruotsalaiset kemistit löytäneet 19! (399). H. G. Porthánin Aurora-seura (414–25) julkaisi 1771–78 Suomen 1. sanomalehteä (417). Peruna 1730-luvulta (457). 1700 Turussa 84 tuulimyllyä (479). Viehko Turun historia (477–92). Kirja on uskomattoman kattava ja upea suurtyö Johan Stémiltä!

24.7.2023 Lauri Järvilehto: Mestariajattelijan työkalut (257 s., 2023). Flow on ”tila, jossa synnyimme maailmaan” (25). Kiitollisuuslistaus päivittäin, viikoittain, vuosittain (56). Mission ohjattava toimintaa (59). Priorisoi (83). Kodin sisustus ajattelun ohjaajana: julisteet, miellekartat, Post-it-laput (120). Tiedostamattoman mielen ruokkiminen: lukeminen, matkustelu, pohdiskelu (136). Kirjaa oivallukset muistiin (141). Puheen rakentaminen (169–200). Hyviä vinkkejä!

22.7.2023 Päivi Istala (toim): Saima Harmaja – runoilijoista runoilijoin (302 s., 2013). SKS:n tuella 51 hengen SH-muistoja (10), alkuideana Suvi Aholan ja Satu Koskimiehen vastaava L. M. Montgomeryn tyttökirjoista (9). Useimmin siteeratut runot SH:n Koottujen 1942 sivunumeroin 297, 317 (Rannalla), 322, 335, 357, 441, 538, 541, 547, 548. Tapani Harmajan ”Sotalento iltahämärässä” (17). PI:n äiti runofriikki (15), ”Ensimmäinen kevätpäivä” PI:n jokavuotinen syntymäpäivälahja 31.3., aluksi äidiltä (22). ”Rannalla” kertoo Heimosta Lohjanjärven rannalla, ”maailmanlyriikan kauneimpia” (23). SH:n elämänäytelmä ”Tähtikeinun” ensi-ilta 2003 ja Kirsti Topparin tapaaminen (26). Kirsti Toppari muistelee sisartaan SH:aa (41–51). SH-seuran perustaminen 3.11.2003 (27). Hautuumaakävelyt (30). SH:n päiväkirjasta (35). SH:n neljän runokokoelman tiivis vertailu (268). Muistelijoita: Hilkka Sivula-Kuitula (119–), Ritva Ylönen (136–), Pirkko Nuolijärvi (156–), Sinikka Nopola ”Hyvä runo on puhetta”, ”Runo kuin rätin puristamista kuivaksi” (188–). Parasta koko kirja, mutta myös esseet s. 259–302.

18.7.2023 Päivi Istala: Ristivetoa (536 s., 2012). PI *31.3.1947 Joutseno. Parainen 1954 –> Vaasa 1954 –> oppikoulu Kokkola 1956–66 (55). Vanhempien ero 1966, eroilmoitus yo-ainekirjoituspäivän (laudatur ++) aattona (86). Salla (89) / Kokkola –> Hki 1966. Ensikosketus Yleisradioon 1966 (94). Isoisä †1970 (273). Isän oikeudenkäynti Sallassa (372), äiti †1983, isä †1985 (93, 382). Teatterikoulun kk-osastolle 1967 (129), valmistui 1971 (278), Ouluun 1972, Kemiin 1975 (299), (197, 275), tytär Anna *1978 (317), PI Annan kanssa Kemistä Hkiin 1981 (91, 331). 1. palkinto M. A. Nummisen tulkinnoin Unkarin radion kevyen musiikin olympialaisissa 1974, BBC toiseksi (294), YLEstä vakipaikka 17 v. jälkeen 1984 (337, 378). Naisten tunti 1990–2002 (122, 424, 499), ”Ristivetoa”-ohjelma 1969–70, jolloin ohjelmaneuvosto sen lopetti (223). ”Tänään iltapäivällä” 1981–90, Asiaohjelmissa 1990–2011. Puoliso Jussi Vilpponen 1968 (136, 263), avioon 22.7.1970, ero 1982, auto Jussin

sotilasosastoon 1969 (269, 414), Jussin tubi 1978 (319), onnettomuus Hgissä 1990 –> PI 7,5 vuotta hoivaajana (414), Jussi †1997 (432). Naimisissa oleva L 1981–83 (372). Eikan kanssa kihloissa 2003–2011 (524), Peukalomatkat-yhdistys liftareille 1969 (164). Arja Saijonmaa ja Mikis Teodorakis Vanhalla (176). Waltarin vieraana (224). Luther-juhla Saksassa (346). PI:n alkoholiongelma –> Myllyhoito –> korkki kiinni 5.7.1987 (384, 390–403). Pelastetaan Vuosaari! -liike 1990-luku (429). Leila Mélart YK:ssa 1995 (441). Kehityskeskustelu Juha Virtasen kanssa (465). PI Jokelan junaonnettomuudessa 21.4.1996 (505). Parasta radiotyössä (340). PI:n arviot YLEn johtajista (484). Valtion tiedonjulistamispalkinto ja HS:n seksi-ilmoitusboikotti (521). Eläkkeelle 2/2011 (530). Lopussa yli 1100 nimen hakemisto! (533). Kirja kuin sujuvaa soljuvaa puhetta.

10.7.2023 Satu Rämö: Rosa & Björk (360 s., 2023). Juonellisesti Hildur-kirjan (8.3.2023) jatkoa. Mestarillisesti kirjoitettu islantilaiseen ympäristöön istutettu henkirikosromaani, jossa kuitenkin rikosta vain sen vähän verran, mitä on tarpeen. Parasta yllättävä humaani ja todentuntuinen ajan henkeä peilaava loppuratkaisu, ja tietysti hieno tekstin ja juonen juoksutus. Lukijan henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen osuva sitaatti sivulta 359: ”Sellaista elämä on: sattumanvaraista. Täällä me vaellamme ja törmäämme toisiimme. Joskus törmäyksillä on seurauksia, eikä niitä voi etukäteen kukaan tarkasti ennustaa.”

27.6.2023 Alex Schulman: Kiirehdi rakkain (229 s., 2023). Suomalaissyntyisen ruotsalaistoimittajan paletti isäänsä liittyvistä muistoista peilaa muistojani omasta isyydestäni ja mitä kaikkea siihen olisi vuosikymmenien kuluessa voinut sisältyä. Sujuvaa kerrontaa, mutta sadan ensimmäisen sivun kohdalla alkoi turtua. Loppua kohden nousua: isän elämän viimeisten aikojen kuvaus alkoi taas ajankohtaisena kiinnostaa. Oikolukupuutteita.

31.5.2023 Ritva Ylönen: Järjellä ja tunteella – Laura Harmajan traaginen elämä (264 s., 2023). Suomen ensimmäinen höyrylaiva Ilmarinen Saimaan kanavaa varten (24). Suomalainen normaalilyseo perustettiin ensin Hämeenlinnaan 1873, siirto Hkiin 1877 (31). Lucina Hagman perusti SYK:n 1886 (46). LH yo 1900, FK 1905 (59), Outi (Suomen ensimmäinen Outi-niminen) 1911–36 (85, 183), Saima 1913–37 (191), Tapani 1917–40 (103, 216), Kirsti Toppari, Aku Ankan päätoimittaja 1978–88, 1923–2018 (121, 255). WSOY perusti Kotilieden 1922, LH toimituskunnan jäsen (127). Kotiliesi oli vaikuttaja: levikki 1941 125 000 ja 1948 234 000 (226). LH:n ja Saima Harmajan 2 kk 1930 Berliiniin ja Budapestiin (156). Saima vs. Jaakko Holma (170). Tuberkuloosista (180). Kirja LH:sta on samalla hieno kääre runoilijatyttärelle.

19.5.2023 Maja Ekelöf: Siivoojan raportti (186 s., 1970). Siivoojana toimineen ruotsalaisen ME:n klassikkopäiväkirja 1953–1969 vie lukijan keskelle Vietnamin sotaa, Palestiinan ongelmaa, Biafraa, Prahaa (124) jne. Viiden lapsen yksinhuoltaja ME (1918–89) tiedostaa globaalin ympäristönsä ja opiskelee iltakoulussa. ”Kun hoitaa taloutta, ei ole koskaan vapaa” (74). Siivoamisesta ammattina (80, 135). Ruotsi oikeanpuoleiseen liikenteeseen 3.9.1967 (61). ”Minä täytin 50, kun Vietnam paloi” (82). Vanhat vaatteet käyttökelpoisia (96). ”Jos on päässyt kirjojen maailmaan, yksinäisyyttä ei ole”. ”Ei ole yksinäinen vaikka olisi suljettuna selliin”. ”Voi olla missä vain, jos kerran on päässyt kirjojen maailmaan” (178, Jan Myrdal).

16.5.2023 Iida Rauma: Hävitys (380 s., 2022). Omakohtaisen oloinen relistinen kuvaus koulukiusaamisen kurimuksesta. Itselle tutut paikat Kaarina ja Turku, murre ja Turun seutuun liittyvät historiakertomukset tekivät synkän tekstin tutuksi. Aiheesta sinänsä esim. s. 192–

12.5.2023 Risto Isomäki: Maailmanparantajan muistelmat (316 s., 2023). Eurooppalainen siirtomaavalta maailmanhistorian pahin rikos (30). RI toiminut aina sivurooleissa (35). Äidinmaidon vastiketta kehittyviin maihin, Nestlén maitosisaret apostoleina (57). Tupakkayhtiöistä (113). Nellim, Kessi ja erämaalaki (162). RI: moottoriteiden vastustuksen lähtökohtana polttoaineen kulutuksen lisääntyminen nopeuden kasvaessa (184). Yksityiskohdat tarkasti kirjattu.

5.5.2023 Elisa Shua Dusapin: Sokcho talvella (148 s., 2023). Herttainen pikku tarina hotellin palvelijattaresta ja ranskalaisesta sarjakuvapiirtäjästä Koreoiden välisen rajan tuntumassa.

3.5.2023 Anneli Vainio: Kohtaamattomuus (221 s., 2023). Eläkkeellä olevan kymmenien vuosien kv-uran tehneen anestesialääkäri AV:n ajatuksia kuolemasta, kivusta, kohtaamisesta

ja toisen huomioon ottamattomuudesta. Naisen vapautuminen Suomessa aviomiehen kuritusvallasta 1860-luvulla, oikeus ansiotyöhön ilman miehen suostumusta 1919, vapautus miehen taloudellisesta holhouksesta 1930, avio- ja au-lasten tasavertaisuus 1975 (49). Hollannissa kaikista kuolemista 4 % eutanasiaa, näistä 85 % kotona perhelääkärin toimesta (58). Frida Kahlon tuskat (114). Ongelma saada lääkärinä hyväksyntä Kanadassa (190) ja vaikeus tulla ranskalaiseksi (196). Kiitos kv-avustustoiminnan, Suomessa ei sodan jälkeen kerjäläisiä, nyt suhtautuminen kylmää, kuitenkin Global Clinic paperittomille (199–208). Schubert (32), Matteus-passio (211), sävellajien mentaaliset erot! (213). Upeat loppusivut 199–221, synnin maksimi (220). Inhimillisyyden, empatian, tasavertaisuuden ja kohtaamisen syväanalyysi.

Huhtikuulta 2023 ei kirjoja puolisoni kuoleman 4.4.2023 vuoksi. Maaliskuun 8 kirjaa luettu pääosin asuessani hänen saattohoitohuoneessaan sairaalassa.

30.3.2023 Leino, Pohjola, Saukkomaa: Omistajan tahto (340 s., 2023). Taaperon 10 omistussääntöä, soveltuu myös Venäjään (20). Disneyllä Mikki Hiiri 2024 saakka (21). Wahlroos: pörssin tärkeimmät vallankäyttäjät valtio, työeläkeyhtiöt ja osuustoiminta (59). 5 suurinta osuustoimintayritystä SOK, Metsä-Group, OP, HOK ja Valio (87). Compagnie > cum panis = joukko, joka murtaa leipää yhdessä (122). Posti ja VR välttivät poliitikko-ohjaus-pilkkomisen (140). Solidium-kriteerit: kansallinen intressi, tuottavuus, ankkurisijoittajan olemassaolo (150). Perheyritysten sukupolvisuus (194). Lappset Oy (199), Ensto / Marjo Miettinen (202), Onninen Oy / Maarit Toivanen (210), Oras ja Paasikivet (221), Oy Karl Fazer Ab (246). Pääomasijoittajalle merkitseviä vain tuotto ja arvonnousu (262). Elämä on luopumista kaikesta (319).

26.3.2023 Kaseva, Räty, Seuri: Feature – Kirjoittamisen mestarikurssi (284 s., 2022). Kirjassa useaan kertaan periaate ”Näytä, älä kerro” eli yritä saada lukija tilanteita näyttämällä ajattelemaan itse (79, vrt myös fysiikan opettaminen havainnollistamalla!). Kirjoitusprosessin pohjana kirjoittamista edeltävä ajattelu ja aiheen rajaaminen (202). Rakenteen etukäteissuunnittelu (130), ulkomuistista kirjoittaminen (140), ääneen lukeminen, luottolukija (142), etäisyyden ottaminen (168). Miksi julkaista / mistä lähteä, mihin päättää / kuka kertoo / miksi (173). HS-kuukausiliitteen Lauri Malkavaara oikolukijana –> editoijana –> valmentajana –> kannustajana plus 5 vinkkiä (180). HS:n tuottaja Tuomas Kaseva: rajaus, kokonaisuus ja otsikointi / jaksotuksen tietoinen kyseenalaistaminen / sanojen ja virkkeiden kirkkaus (190, Räty 224).

24.3.2023 Tiina Torppa: Kylmä kutsuu – hyvinvointia talvesta (283 s., 2021). Kenelle kellot soivat -runo (69). Hämeenlinnan Ahveniston Pulahtajat ry:n (143) saunan villivihannesmies (75). Mitä eniten kaipaan Helsingissä: sattumanvaraisia kohtaamisia (77). Sujuvaa rönsyilevää kerrontaa kylmyyden myönteisistä vaikutuksista tutkimuksiin pohjautuen tai ilman.

22.3.2023 Erja Salmenkivi: Papyrusten aika (312 s., 2019). Papyrukset säilyvät kuivassa autiomaassa, mutta tulipalon jäljiltä hiiltyneinä myös kosteassa (7). Papyruksia muinaisilta kaatopaikoilta ja kierrätettyinä 3–5-kertaisina muumioiden maskikartongeissa (18). Papyrus-arkkeja (20 x 30 cm) liimattiin n. 20 arkin eli 4–6 m rulliksi (23). Alexandria (66). Egyptistä Rooman provinssi 30 eaa, verotuksen vuoksi selvitettiin (census) 14–62-vuotiaiden miesten syntymävuosi (70). ”Kolmen lapsen oikeus” –> nainen oli leskenä ja eronneenakin kolmen lapsensa perusteella itsenäinen toimija (77). Rosettan kivi 750 kg ja papyrologia (119, 150–177, 222–230). Aleksanteri Suuri toi Intiasta 200 elefanttia ajureineen (137) ja lisää kesytettiin Afrikasta. Papyrologia käytännössä (179–201). Vanhat kalenterit ja yksiköt (291–).

20.3.2023 Svetlana Aleksijevits: Sinkkipojat (431 s, 1991 / 2023). Nobelistin keräämiä sotilaiden kuvauksia Neuvostoliiton Afganistanin sodasta 1979. ”Sotatapahtumien muisteleminen on kuin työntäisi käden nuotioon” (110). ”Heräsin kauhuissani, kun ei ollut mitään, millä ampua itseni” (267). Sotilaiden uskomuksia (176) ja miinakokemuksia (180–191). Lopussa oikeudenkäynneistä Sinkkipojat-kirjaa vastaan (335), kirjailijaliittojen puolustuksesta (367) ja SA:n oma puolustuspuhe oikeudessa (397).

18.3.2023 Hodgkinson ja Humphreys (toim.) antologia Matkaopas joutilaisuuteen, The Idler’s Companion (213 s., 1996 / 1999). Touhukkuus koulussa ja yliopistossa on vajavaisen

elinvoiman merkki mutta kyky joutilaisuuteen kertoo vapaamielisestä halusta ja vahvasta persoonallisuudesta (45, R. L. Stevenson). Viisas ymmärtää kotoa poistumatta ja oivaltaa näkemättäkin – saa aikaan vaikka ei tee (112, Laotse). Kyky nauttia joutilaisuudesta löytyy vain niiltä, jotka eivät pidä vaurautta minään (124, Lin Jutang). Kun työstä tuli rahaa tuottava toiminto, vapaa-ajasta tuli asia, jonka tarkoitus oli kuluttaa rahaa (203, J. Robertson).

15.3.2023 Janne Saarikivi: Rakkaat sanat (270 s., 2022). Sanat ovat meillä vain lainana kuten esi-isien pellot (11). ”Sana” ja ”kieli” vanhoja, puhumista tarkoittavat sanat alati muuttuvia (21). Kantauralin käti, meti, toti –> suomen käsi, mesi, tosi, äännelaki ti–>si. Grimmin laki: pater, pisces –> Vater, fisk (42). Lek godt –> Lego (48). Luther: rechtschaffen = vakaan hurskas –> vanhurskas (50). Tsushiman taistelu (Ven–Jap, 1905) johti Suomen naisten äänioikeuteen (60). JS:n sukuhistoriasta (100) ja lääkityksestä (232). ”Neekerin” analyysi (126–134), ”Jumalan” (138–145). Rahan etymologia eri kielissä perustuu, nahkoihin, kultaan tai hopeaan (155). Sanan ”rakas” alkumerkitys kiivas, kärkäs (167). Al-kuhul = sekavuus, sotku, Likööri, liqueo = selkeys avoimmuus, läpinäkyvyys (188). Komissa porattu ”maavoita” jo 1745 (210). Kirjasta puolet etymologiaa, puolet JS:n raikasta joka suuntaan taipuisaa elämänfilosofiaa.

8.3.2023 Satu Rämö: Hildur (364 s., 2022). Kiehtova rikosetsivien yhteistyöhön perustuva jännityskertomus islantilaisessa ympäristössä. Erinomaisesti kirjoitettu ja koostettu. Hieno juoni, ei verisiä kohtauksia, esittelee islantilaista arkipäivää, suosittelen lämpimästi!

27.2.2023 Reetta Hänninen: Kapinaa ja kiusantekoa, Venäjän sortokoneiston vastustus Suomessa (167 s., 2023). Fazerin karamellikääreet kielletyistä postimerkeistä 1901 (7). Perättömät maanjakohuhut lupailivat maattomille tontteja, jonka puolesta jopa koottiin 64 työmiehen kiittävä adressi Bobrikoffille (98). Boikottiin venäläiset laukkuryssät (113), jäätelön- (119) ja kananmunanmyyjät ja santarmit (121). Hanhenmarssijonot epäsuosittujen perässä (126). Ortodoksikirkot: ikkunakivityksiä, pisuaari kirkon viereen (132). Nikolaigatan –> Nikolaisatan (140). Kansan aseistamiseen tähdännyt Suomen Metsästysyhdistys aloitti 1903 (145). Edvard Iston ”Hyökkäys”-taulusta kopioita kymmenin tuhansin (146). Hattulan nimismies Simolan erottaminen (152). Maastakarkoitukset (Erkko, Mannerheim ym) (157). Hieno värikuvaliite!

25.2.2023 Vesa Haapala: Alexis (361 s., 2023). Aleksis Kivestä tuotettujen eri lähteiden pohjalta rakennettu biofiktio Kiven luovimmalta ajanjaksolta 1866–1870. Luontevasti, uskottavasti ja eläytyen kirjoitettu Kiven tyylillä, kattaa myös nälkävuodet 1866–68.

23.2.2023 Sixten Korkman: Talous ja humanismi (368 s., 2022). Sibelius: musiikki alkaa siitä, missä sanat loppuvat (17). Valtioiden sosioekonomiset erot johtuvat uskonnoista, pohjoismaisen hyvinvointivaltion pohja on maalistuneessa luterilaisuudessa (20). Luther: järki on uskon pahin vihollinen (43). Luther myös muusikko ja säveltäjä, ev.lut kirkko Suomen suurin ammattimuusikoiden työllistäjä (76). Gandhi: silmä silmästä tekee koko maailman sokeaksi (48). Hawking: meillä on tämä yksi elämä arvostaa maailmankaikkeuden suurta muotoilua ja siitä olen äärimmäisen kiitollinen (108). Moraali on kristinuskoa vanhempi (53). Luottamus on yhteiskuntaliimaa ja yhteydessä onnellisuuteen, helpottaa myös sopimustaloutta (30). Juha Sihvola: rahalla on taipumus muuttua hyvää elämää palvelevan vaihdannan apuvälineestä Itsetarkoitukselliseksi voitontavoittelun päämääräksi (65). Kirkon ote kasvatukseen heikkeni n. 1850, kun perusopetus siirtyi kunnille (94). Chydeniuksen vaikutuksesta Ruotsiin maailman 1. painovapauslaki 1766 (155). Sosiaalinen liikkuvuus USA:ssa vähäisempää kuin pohjoismaissa (245). Voiton tavoittelu moraalin syöjänä (286). Polarisaatio (296). Ihmisoikeuksista (330). Upea kaiken kattava kokonaisteos!

6.2.2023 Jeva Skaletska: Ette tiedä, mitä sota on (229 s., 2022). 12-vuotiaan ukrainalaistytön vajailla sivuilla lihotettu päiväkirja, joka olisi saanut jäädä painamatta etenkin, kun siinä enimmillään kerrotaan pakolaismatkasta Ukrainan ulkopuolella.

27.1.2023 Keir Giles: Venäjän sota jokaista vastaan (355 s., 2022). Putin: valtiot eivät liity Natoon omien etujensa vaan USAn pakottamina, Varsovan liiton tapaan. Ajatus valtioiden omasta vapaasta tahdosta on vastoin Venäjän ajatuskulkua (43). Venäjällä ei ole ollut valistusta eikä uskonpuhdistusta (46). On vaikeampi luopua kaukana (Iso-Britannia, Espanja jne) kuin lähellä (Venäjä) sijaitsevista siirtomaista. Venäjällä on dekolonisaatio jäänyt kesken (50). Viron

ulkoministeri Luik: Venäjä aina osa ongelmaa, ei osa ratkaisua (61). Johan Bäckman Kremlin bulvaanina (146). Kun Putin haluaa toimintavapautta, hän mainitsee ydinaseet (201). Merkki KGB-kotikäynnistä: vetämätön wc-pytty (243). Selkeä erinomainen kirja!

24.1.2023 Anu Kantola ja työryhmä: Kahdeksan kuplan Suomi (276 s., 2022). Kahdeksan eri yhteiskuntaryhmän haastatteluihin perustuva kooste: 350 haastateltua 30 paikkakunnalta (9). Johtajat uskovat suomalaiseen yhteiskuntaan eivätkä halua erottua ”kansasta” (49). Suomalaisista 2/3 on keskiluokkaa 2200–5800 €/kk (62). Syitä muuttaa Suomeen: turkkilaisista yrittäjiä 38 %, somaleista 4 % (145). Suomen pitäminen asuttuna (171). 8 kuplan syvien tarinoiden yhteenvetotaulukko s. 244. Positiivisessa hengessä koottu läpileikkaus suomalaisista.

21.1.2023 Juha Hernesniemi: Aivokirurgin muistelmat (489 s., 2022). Sveitsin opisk. jälkeen kandidaatiksi Zürichissä 1969 (51), kiitettävin arvosanoin (69). Amanuenssi Treella (53), 1. aivoleikkaus 1973 (84). Kuopio 1981–97 (157), Miami 1992 (242), Hkiin professoriksi 1997 (277), maailmankuulu kollega nostaa JH:n maailmanmaineeseen Hgissä (341), työnarkomaani, eläkkeellä vuosi Nepalissa (444), 3 v Kiinassa 2018– (451), ”kehitys ajaa ohi” (464).
Poromies potilaana (113). JH soitti aina potilaan omaisille operaation jälkeen (425). ”Savon kielen aivokeskus” (210). JH:n aivoleikkausten live-kursseja videoitiin kymmenille paikalla ja tuhansille maailmalla: https://surgicalneurologyint.com/1001-hernesniemi-videos. (<– 1001 leikkausvideota ja työn etiikkaa (370–3). Monipuolinen kaiken kattava työuran ja ammattietiikan esittely alan kollegoille (leikkauskuvaukset) ja oman sukunsa jälkipolville!

18.1.2023 Minna Silver: Tutankhamonin salaisuudet (394 s., 2022). Egyptin valtiomuodostus alkoi 3400 eaa (20). Tutankhamon hallitsi 1336–27 tai 1332–22 noin 9 vuotta lapsihallitsijana (29). Hauta löytyi 26.11.1922 (35), tutkijat murtautuivat hautaholviin (110) ja arkku avattiin (126), muumioon käsiksi vasta 3 v myöhemmin (145). 1932 viimeinen lasti haudalta museoon (137). Ruotsissa tehty kopiot T:n 20 vaatekappaleeesta (180). Luxorin 250 m temppelin pohjakaava s. 227. 100 000 Talatat-kuviokivilaattaa (242). T:n ihonväri (343).

12.1.2023 Risto Murto: Puuttuvat puoli miljoonaa (192 s., 2022). Talouskasvu on tehdyn työn määrä plus tuottavuus (9). Afrikassa alle 14-vuotiaita 43 %, yli 65-v. 3 %, väestö nyt 1,2 mrd, vuonna 2100 3,4 mrd (20). Ranskalla EU:n suurin väestönkasvu, pian EU:n suurin maa (23). Venäjän väkiluku USA:sta 50 %, talous 10 %, suomalaiset elävät yli 10 v pidempään kuin venäläiset (30). Vuonna 2050 Nigerian väkiluku sama kuin USA:n, vuonna 2013 Nigerian kristityt tytöt 9 vuotta koulua, muslimitytöt 2 vuotta (36). Pohjois-Amerikassa v. 1500 vain 3 milj. ihmistä (79). Kanada malliesimerkki työperäisestä maahanmuutosta, osuus sama kuin Ruotsin (89). Ulkomailla syntyneitä lääkäreitä: Suomi 10 %, Norja 20 %, Ruotsi 30 % (116)

7.1.2023 Matti Leppäranta ym: Suomalainen järvikirja (338 s., 2021). Sisävesien suurin kala, monni, hävisi 1860-luvulla Janakkalassa (32). Suurin kirkkovene Säämingin 30-soutuinen, 3 x 40 m, runkonopeus 15 solmua (49). Kirkkoveneiden kaatumiskuvauksia: 11 kuollutta (1739), 14 (1756), 25 (1820), 26 (1845), 28 (1850) (57). S/s Kurun haveri 7.9.1929: 138 hukkunutta (170). Ammattikalastus Suomessa 1,2 kg / henki ja vuosi, sianlihaa 30-kertaisesti (63). Kuivasärki- ja muita kalaruokaohjeita s. 64–69). Järvimalmi-historiikki (82). Vaakasuuntaiset konvektiopyörteet ja seiching, Pyhäselän periodi 2,3 h (183). Baikalin näkösyvyys 50 m (208).

3.1.2023 Matti Leppäranta: Lumen ja jään maa (285 s., 2021). Alijäähtyminen järvi -1 °C, pilvi -30 °C (9). Maailmanlopun Fimbul-talvena 536–8 puolet ruotsalaisista menehtyi (15). Pikku jääkausi 1450–1850, 1708–9 jäitse Baltiasta Ruotsiin, Itämeri jäätyi 1800-luvulla kokonaan 10x, 1900-luvulla vain 3x. Suuriin kuolonvuosiin 1695–97 menehtyi 1/3 suomalaisista, 1866–68 10 %, viinan kotipolttokielto (viljan säästämiseksi) 1866 yhä voimassa (18, 172). Huippuvuorilla kaamosaikana täysi pimeys (50). Lapin lumisanastossa poron näkökulma (71). 5 cm kantaa ihmisen, 3 cm pilkkijän (121). Suomen jääsaarto päättyi 1873 Hangon satamaan ja Hanko–Hyvinkää-rataan. J. L. Runebergin pojan Robertin suunnittelema Expressen-höyrylaiva aloitti Hanko-Tukholma-linjan 1877 (176). Murtaja 1890–1958 maailman ensimmäinen jäänmurtaja (177), Tornio ympärivuotiseksi 1972 (180). Etelänapamantereen jäistä (256). ML selittää taivaan sinisyyden puutteellisesti, kirjassa osin toistamisen makua.

1.1.2023 Jari Korkki: Kyösti Kakkosen tie huipulle (229 s., 2022). ”Kiina on hymyilevä kuolema” (73). Capman 2004 Tokmannin enemmistöosakkaaksi: liikevaihto 5 vuodessa 60 –> 600 M€ (76). KK ei pidä Tarja Halosesta (106): jalkaväkimiinojen hävitys / kissan saaminen valtiolahjaksi oli loukkaus (109). Tokman 2012 Ruotsin Nordic Capitalille, Kakkoset myivät omistuksensa (119). Tokman ei Venäjälle: ”Läpimätä ja epädemokraattinen roistovaltio” (124). Kaupan hävikistä puolet henkilökunnan tekosia (135). Sijoituskohteita s. 2022 (158). Asuntona Bulevardi 10 (196) ja Savonlinnan Rauhanlinna (204), 2. vaimona pankkiiri Juliana Borsos.

19.12.2022 Aleksi Rikkinen, Emil Kastehelmi: Sturmbock – tutkimusmatka Lapin sodan linnoitteisiin (313 s., 2022). Käsivarren keskivaiheilla saksalaisten vetäytymisvaiheen linnoitteilla uusien teiden pituus 53 km (51). Järämän entistetty museoalue (56). Saksalla Suomessa 30 000 pakkotyövankia Hyrynsalmi-Kuusamo-radalla ja Karifasniemi-Karasjoki-tiellä (100). Saksan vaneeriteltat hyvä bisnes Puutalo Oy:lle (162). Saksalla suomessa 40 000 kuormaeläintä, 20. vuoristoarmeijalla ei yhtäkään moottooroitua divisioonaa, ajoneuvopula, Käsivarressa vain yksi pienlentokenttä (170). Piikkilankakerät Kalkkoaiilla (213). Ropitunturin langattoman viestiaseman ensiyhteys 17.10.1944, purku ja poiskuljetus jo 27.11.1944 (261). Viimeinen saksalainen pois Suomesta 27.4.1945, Käsivarresta jo tammikuun alussa (294).

3.12.2022 Marja Saarenheimo: Vanhenemisen taito (283 s., 2017). ”Vanhenemme, jos meillä on onnea” (18). Ikänsä vanhemmiksi tuntevat kuolevat keskimäärin nuorempina (64). Viisaus = kyky soveltaa aikaisempaa kokemusta uusien ongelmien ratkaisemiseen. Toimintatapamuistot (hiljainen tieto / intuitio) ovat hyvin kestäviä (106). Mindfullness = hyväksyvä tietoinen läsnäolo (202). Vanhuuden strategiat: valikointi (mitä jättää pois), optimointi (merkityksellisyyden priorisointi), kompensointi (273). Kirja vanhenemiseen havahtuneille kuusikymppisille.

19.11.2022 Frank Martela: Elämän tarkoitus (154 s., 2020). Sana ateismi 1. kerran v. 1540 (62). Tsekki ja Viro maailman uskonnottomimmat (74). Psykologisten perustarpeiden autonomia, kyvykkyys ja yhteenkuuluvuus tavoittelu lisää hyvinvointia enemmän kuin esim. rahan, maineen ja ulkonäön (96). Elämän merkityksellisyys syntyy siitä, että tekee itsestään merkityksellisen muille (103). Säännöllinen vapaaehtoistyö ennustaa pitkää ikää (117). Minä kukoistaa, kun teet työtä, johon sinulla on kyky ja taito (133). Sosiaalinen pääoma = luottamus + verkostot + normit (Robert Putnam, 109). Hieno kirja merkityksellisyydestä ja altruismista!

18.11.2022 Mari Tossavainen: Ella (Helene Schjerfbeck 1862–1946) (157 s., 2022). Tutuille ”Ella”, etunimistä s. 12–16. Lonkkavamma 4-vuotiaana portailta pudottua –> Lina Ingmanin kotiopetukseen (26), Lina 40 vuotta Hgin suom. tyttökoulun opettaja (36). Kirjan kirjeenvaihto alkoi 1922, kun HS 60- ja LI 71-vuotias, ja päättyi LI:n kuollessa 1939 (39). HS 18-vuotiaana 1880 Pariisiin (56) ja 25-v. Englannin St Ivesiin, jossa maalasi ”Toipilaan” (62), Piirustuskoulun maalaustaiteen opettaja 1892–1902 (67), muutti äidin kanssa Hgistä Hyvinkäälle 1902 (72) ja äidin 1923 kuoltua (119) Tammisaareen 1925 (91), ”himolukija” (129). HS:llä paljon omakuvia, koska holhoavan välittäjä Gösta Stenmanin mukaan ”malleja on vaikea saada” (191). HS neljästä tyttärestä ”keskimmäinen” (35). Viitteitä ja lähteitä 70 sivua eli yli 30 %.

14.11.2022 Hannu Salmi: Tunteiden palo, Turku liekeissä 1827 (197 s., 2022). Turun palo alkoi tiistai-iltana 4.9.1827 kauppias Hellmanin talosta Puutorin kulmalla nyk. Maariankatu 2 (15, 116). Pohjoismaiden suurin yliopistorakennus Turun Akatemiatalo vihitty käyttöön 1817, Engelin suunnittelema tähtitorni 1819, Turussa 13 000 asukasta 1820 (18). Lönnrot, Runeberg, Snellman ja yli sata muuta kirjautui 1822 (21). Opiskelijat lomilla (22), tuli tuhosi 2500 rakennusta (61). Porvarien palovahinkokomitea 1827–36 (90). Palo-oikeudenkäynnissä (100) ei syyllinen selvinnyt, mutta uutinen ”teurastaja” Hellmanin Maria-piiasta talinpolttajana levisi aina Tasmaniaan asti puoli vuotta myöhemmin, Turkua säälittelevä ”muusien asuinsija” -termi levisi uutisten mukana (116). Tähtitorniin 25.10.1827 kokoontunut YO:n konsistori kuuli Nikolai I:n päättäneen siirtää yliopiston Hkiin. Turkulaisille 10 vuoden vapautus kruunun maksuista (143). C. G. Hellman †1828, vaimo uusiin naimisiin, †1868, piika Maria Vass †1874. HS eläytyy täysillä Turun paloon, kansissa Turun kartta 1827.s

12.11.2022 Kira Jarmysh: Naisten selli nro 3 (395 s., 2022). Aleksei Navalnyin tiedottaja KJ on Suomen kautta paennut Venäjällä etsintäkuulutettu. Omakohtaista kokemusta tilittävä värikäs

ja eloisa esikoisromaani kertoo mielenosoituksessa pitätetyn ja hänen viiden kumppaninsa kymmenen päivän sellivankeusrutiineista. Arja Pikkupeuran hieno käännös.

8.11.2022 Laura Kolbe: Keho, matkoja ikään, mieleen ja minuuteen (213 s. 2022). ”Kehoni kautta lapsilleni ja lapsenlapsilleni” (211). Englannissa Suomea monisävyisempi luokkapaletti: urban middle class etc. (14). Vanhuuden hiipumisen kivut, tuntemukset, krempat (19). Empaattisella lääkärillä pisimmät jonot (147). LK ei luonto- eikä metsäihminen (91). Koko Suomen asuttuna pitäminen (93). Tarton kaupunki tarjonnut Hgille 4 m korkuista Lenin-patsasta ilmaiseksi (197). Tiukka ei puhepyynnöille korvauksetta tai pro bono -hengessä (193), ”jätän vastaamatta kännykkään, jos numero ei ole tuttu” (199). Kts. myös 1.10.2017 ja 22.1.2018.

29.10.2022 Thomas J. Peters & Robert H. Waterman: Menestyjän muotokuva (376 s., 2007). Voitto on liiketoiminnalle sama kuin hengittäminen elämälle (15). Japanin etumatka: uskollisuus, sitoutuminen tehokkaan koulutuksen avulla, samaistuminen yrityksen menestykseen (73). ”Haluamme epätoivoisesti tarkoitusta elämällemme ja uhraamme paljon instituutioille, jotka voivat tarjota tuota tarkoitusta” (92). Tarkoituksellisuuden tarve voi ylittää vapauden tarpeen (114). Positiivisen vahvistamisen on tultava heti – ennalta arvaamaton palkinto on parempi kuin säännöllinen – pieni palkinto on parempi kuin suuri (107). Yrityksen ja työntekijöiden etuja ei voi erottaa toisistaan (113). Pienryhmät ovat menestyvien organisaatioiden peruspalikoita (164). Yli 500 ihmisen laittaminen saman katon alle aiheuttaa huomattavia ja ennalta arvaamattomia ongelmia (320). Noin 10 hengen ryhmissä jäsenet näkevät, mitä annettavaa kullakin on (321). Kohtele ihmisiä vastuullisina aikuisina (281).

18.10.2022 Hassan Blasim: Allah99 (328 s., 2018). Sujuvasanaisia ja eloisia tarinoita pakolaisuudesta kahden kulttuurin välissä (Irak / Suomi). Arabinäkemys kapitalistisen lännen osuudesta Lähi-idän katastrofeihin (171–182). Automatkan kuvaus Suomessa (188–211). Bagdadin katubasaareista (228–240).

16.10.2022 Pekka Tarkka: Nuori [1893–1928] Aaro [Hellaakoski] (391 s., 2022). AH *1893 huulihalkiolapsena, †1952 (25), raahelaista merenkävijäsukua, isä omavaltainen luonnonhistorian lehtori Oulussa ja Treella (21). Kesäpaikkoja Tyrväntö, Mäntän Peltola, Sääksmäen Tarttila, jäi luokalleen matematiikassa, kymppejä ainekirjoituksessa (34). Tutki 1915–17 noin 400 Itä-Suomen muinaisrantaa (65), myöhemmin Uskelanjoen sortumia (135) ja Suur-Saimaan järviprofiileja (138). Esikoisteos ”Runot” 1916 (75). Valkoisten puolella, ystävänsä Juhani Siljo †1917 (108). Treelle aiottu 7 m sankaripatsas 4 m korkuisena Savonlinnaan, mallina olleen punikiksi osoittautuneen painijasankarin pään tilalle AH (123). AH:n ainoa romaani ”Suljettujen ovien takana” 1923 kriisistä Wäinö Aaltosen Lempi-sisareen, jonka kanssa AH avioitui 1924 (232). Välit poikki WSOY:n ja Otavan jälkeen myös Karistoon (273). Auskultointi –> lehtori 1927 Tyttönormaalilyseoon (281), Katri-tytär *1925 –> runo ”Tyranni” (283). Vaimo ja äiti kastoivat Katrin salassa uskonnottomalta AH:lta (289). Väitöstilaisuus 1928 Puulan järviryhmän kehityshistoriasta sanaharkaksi vastaväittäjä Leiviskän kanssa (306). AH ja vaimonsa W. Aaltosen ”Runoilija ja muusa” -veistoksen malleina (325). Runo ”Murhaaja” Lempi-vaimoonsa ihastuneeksi väitetyn itsemurhasta (338). Hyvä paperi, hieno kuvitus, stereokuvapari s. 40, piilokuva s. 62. Ansiokasta HS:n kirjallisuuskriitikko Pekka Tarkan AH:n runojen analyysi – mm. säejuoksutuksen typografiasta – loppusivuilla 349–388.

9.10.2022 Teuvo Peltoniemi: Kohti parempaa elämää (232 s., 1985). Varhaisin suomalaissiirtokunta swedenborgilainen Uusi Jerusalem 1792 Sierra Leonessa (14): ”yksityisen omistamisen, hallitsemisen ja vallan halu poistettu” (17), edustuksellinen demokratia, ”optimikoko 10 000 ihmistä” (18). Australia ja Kanada 1900-luvun vaihteessa myönteisiä maahanmuutolle. Matti Kurikan (1863–1915) yhdyskunnat Australiassa (31–40), Kanadan Sointula Malkosaarella (41–62) ja Sammon takojat Fraser-joella (63–69): ei pappeja, ei kirkkoja, palkan sijasta vaihtokauppa, Sammon takojissa ei edes naisia. 1920-luvulla Karjalaan USA:sta 5000 ja Kanadasta 3000 suomalaista, perheellisiä ja varakkaita (104). Kirja vaikenee Stalinin vainoista! Kanadan Sointulan ohella Brasilian Penedo onnistui, muuttoaallot 1929 ja 1940-luvulla (122–141). Ansiokas yhteenveto utopioista (214–232), listaus 18 suomalaisesta siirtokunnasta (13). Perusongelmina tohelointi maanhankinnassa ja taitamattomuus maanviljelyssä (217).

5.10.2022 Katariina Vuori: Merireittejä menneisyyteen – kun rakastuin kuolleeseen merikapteeniin (382 s., 2022). Fridolf Höök (1836–1904) johti 1868 50 suomalaista ihannesiirtokuntaan Siperian Amurinmaalle, itsemurha 67-vuotiaana, haudattiin uudelleen 1987 (23, 340), toimitti 346 antropologista esinettä British Museumiin (346), sai purjeenkäärimispatentin 1867 (133). Aleksanteri II:n houkutuksia: maksuton maa, 40 v. verovapaus, vapautus sotapalveluksesta –> noin 50 lähti v. 1867 nälänhädän ja 138 000 kuolleen jälkeen (52). Aleksanteri II:n kustantama purjealus perillä 1869 10 kk jälkeen (113), Turusta samoihin aikoihin höyrylaivalla 55 perheen ryhmä samaan paikkaan (113). Amurinmaan bolagin säännöt (77). Yhteisomistus ajan henki (80). Siirtokunta heti erimieliseksi nälän ja kylmyyden kourissa (241), turkulaisten höyrylaiva upposi (241), purjelaivan myynnillä kuitattiin velkoja, ihmiset hajaantuivat (271). Hunghuusien hyökkäys 1879 (305). Euroopasta 40 milj siirtolaista 1867–1913 (54), Suomesta 1838 Venäjän Alaskaan 51, lopulta yli 100, Uno Cygnaeus Sitkan pappi 1830-luv. (39). KV:n 5 vuotta purjeveneessä maailman merillä omine parisuhde-haaksirikkoineen onnistunut rinnakkaiskertomus FH:n 100 vuotta aikaisemmalle merimatkalle ja siirtokunta-utopialle. Koukuttava täyteläinen lukukokemus. Suttuiset esilehti-valokuvat olisivat ansainneet parempaa.

28.9.2022 Tuomas Heikkilä: Lalli, kansallismurhaajan muotokuva (191 s., 2022). Kansallishenki kuin uskonto, omin opinkappalein ja pyhimyksin (25). Suomi-neito 1800-luvulla: ensin klassinen, sitten kansallispukuinen, lopuksi turvaton. Lalli koti-uskonto-isänmaa-kolmion joka kärjessä (27). Pyhän Henrikin legenda kirjoitettu muistiin 1200-luvun lopulla, Piispa Henkrikin surmavirsi yli 400 v. myöhemmin (53). Lalli-nimi kirjoitettuna 1. kerran 1486, yhdistetty Henrikin tappajaksi vasta 1600-luvulla (Hemminki Maskulainen, 75). Lakki Lallin tuntomerkki yli 80 %:ssa hänen keskiaikakuvissaan (114). Kuvia Lallista ja Henrikistä löytyy Ruotsia ja Italiaa myöten! (116). Ansiokasta TH:n kuvitelma oloista 1100-luvun Köyliössä s. 94–100. Hiirikuva s. 174 tuo mieleen kirjan 13.6.2022 ja hiirimaalauksen Hattulan P. Ristin kirkon sakastissa.

24.9.2022 Eero Ojanen: Vesunnan kartano 700 vuotta (255 s., 2022). Paul ja Melutha luovuttivat 4.11.1319 Hattulan Vesunnan kokemäkiselle Gunnelle (30). Vuonna 1530 Vesunnassa 14 härkää ja 2 hevosta (84). 1500-luvun ruoka-aineista (98), sisustuksesta (118). Kustaa Vaasa (77–102) / Arvid Tavast (103–128). Ensimmäiset: tarkka Vesunnan henkikirja 1634 (135), srk:n väestökirjanpito 1720-luvulta (148), kartta 1750-luvulta (155). Isoviha (144). Jaakko Juteini (173). Asiakirjoja tapettina (174). Lampuodit vaihtuivat renkeihin 1830 (180). Wetterhoff myi Vesunnan 1838 Lepaan Heimbürgerille (1781–1847) ja osti myöhemmin mm. Inkalan kartanon (183). Heimbürger rakensi 1840 kivinavetan 82 x 18 m (187). Konkurssihuutokauppa 1868: peltoa 63 ha, niittyä 177, metsää 610, yht. 850 ha (191), uusi omistaja Carl Packalén, Hattulan kuntakokouksen 1. pj (193) –> myi Vesunnan 1870 Retulan Matilda Reinströmille –> kauppa peruuntui –> Hattulan Tenholan vuokraaja Gustav Karénille (194). Kauko Kare 1914–1996 (210, 219–227, 244, kts myös 1. ja 3.11.2020). Karénit Suomen osuustoiminnan ja mehiläishoidon pioneereja (215). Uusi isäntä 1934 Kaukon veli Arvi Kare 1912–1998, lapset Matti, Anneli ja Hannu (244). Arvi Kare myi 1992 koneet ja pellot Hannu Kareelle ja Anneli ja Reino Ketolalle (244). Historiikki (248–9). Hyvin kirjoitettu, havainnollinen, nelivärikuvitus. Oikolukupuutteita, sama pitkä kappale (150 palstamillimetriä) kahdesti s. 236–7.

20.9.2022 Osmo Soininvaara: 2020-luvun yhteiskuntapolitiikka (402 s., 2021). Ajalla 1900–2020 Suomen bkt-elintaso kasvanut 15- ja työn tuottavuus 17-kertaiseksi (10). Vailla Keski-Euroopan feodaaliperintöä Pohjoismaissa myönteisempi näkemys valtiosta (58). Euroopan hallitsijat vastustivat (liikkuvuutta edistäviä) rautateitä 1800-luvulla –> Englannin teknisen etumatkan kasvu (22). Pohjoismaissa, Kanadassa ja Itävallassa nopea sosiaalinen liikkuvuus, USA:n verrokkina Brasilia (38). Kansan lahjakkuussreservin hyödyntämisessä Suomen tulonjako 1980-luvulla maailman tasaisin (60). Suomen 1950-luvun valtionyhtiökonsepti –> pääomavaltaisuus –> insinöörivaltaisuus –> Suomi edelleen Ruotsia parempi koneenrakentaja, mutta huonompi kulutustavaroissa (52). Suomen maataloudesta elävien lukumäärähuippu 1946 (46), nyt kaupan kassoilla enemmän väkeä kuin maataloudessa (94). Suomen perustuslaki ei edellytä ministereiltä kansanedustajuutta (40). Museokortti on kertakustannustuote, josta kaikki hyötyvät: museokäyntien lisäys yli 30 %, museoiden tulojen yli 70 % (166, 388). Hgin Katajanokan kerrostaloissa 30 vuotta asunut OS hyväksyy kyllä veroprogression tulojen tasaamisessa (199), mutta ei vastaavaa tulonsiirtoa kaupunki–

maaseutu-asetelmassa. OS:n kaupunki-hypetystä mm. s. 173 ja 177–190. ”Suomi ylivoimaisesti EU:n maaseutuvaltaisin” (241) ja ”Maaseudulla ei ennen sähkövaloa pystytty tekemään töitä kaamosaikana” (11).

15.9.2022 Abdul Razak Gurnah: Loppuelämät (339 s., 2022). Nobelin kirjallisuuspalkinnon 2021 saajan myötäelävä kuvaus 1900-luvun alkupuolen Itä-Afrikan ihmiskohtaloista Saksalta Englannille vaihtuvan siirtomaavallan alla. Sujuva, pitää lukijan otteessaan, kulminaatio s. 228–264. Sujuva käännös, banaali ”pilvin pimein” toistuu lähekkäisillä sivuilla 111 ja 113.

9.9.2022 Asta Raami: Älykäs intuitio (299 s., 2016). Luovuus on kyky nähdä yhteyksiä ja tunnistaa merkityksellisyyttä (116). Kokenut ja pikakoulutettu ensihoitaja vertailussa (71). Pasteur: valmistautunut mieli hyötyy sattumasta (72). Intuitio ja itsevarmuus neurokirurgin (Juha Hernesniemi, 97) ja kätilön (106) työssä. ”Jokin alkaa itsessä virrata, yhdistyä ja kirkastua” (118). Luovuuden BBB bed, bath and bus: unen ja valveen rajatilat vuoteessa, kylvyssä ja matkalla (123, 181). Yöpöydän muistikirja (166, 181, 183). Harry Potter -kirjaidea avautui J. K. Rowlingille junassa (165). Keksijä tuntee hyvän idean sisällään (184). Intuitio on nopein tapa käsitellä suuria kokonaisuuksia, se etsii alati tietoa siitä, mikä milloinkin on fokuksessa (205). Sydänsiirrännäisen mukana siirtyy luovuttajan muistia (226). Epäolennaisia tarpeettoman pitkiä ja yksityiskohtaisia sitaatteja ihmisten tuntemuksista, esim. s. 208–221 ja 247–250.

3.9.2022 Olli Seuri: Avoin kysymys – haastattelun käsikirja (303 s., 2020). Interview > inter = keskellä, välissä, videre = nähdä (17). Haastattelu ≠ keskustelu (keskeytykset, hoputukset, tungettelevat kysymykset) (19). Taustatyöt tasoittavat haastattelijan tietoalivoimaa (80). Haastattelijoiden tyyppijako-nelikenttä (32), kyselytekniikat (113, 122), haastatteluvinkkejä (196, 271). Sawatskyn kysymystyypit (143). Haastateltavan sulattelu (181). ”Keskustelu on ihmisten ja ajatusten törmäyttämistä” (245). Paneelikeskusteluihin maks. 4 henkeä (251). Journalistin etiikka (279). Kirja pääosin toimittajatyöhön opastamista ja selostajatähtien esittelyä.

30.8.2022 Katleena Kortesuo: Journalismin kuolema (261 s., 2022). KK pitää polarisoitumista pahempana uhkana yhteiskunnalle kuin ilmastonmuutosta ja kestävyysvajetta –> media ei saisi polarisoitua kuten CNN vs. Fox News (10). Journalistin ohjeet, JSN (25–39). Mediakritiikki (40–53). Faktantarkistuksen 24 kriteeriä (53). Tasapuolisuusharha asiantuntijoita valittaessa (86), kehystys (139), harhaanjohtavat klikkiotsikot (76), piilomainonta (210). Twitter Suomessa alle 13 %:n marginaali (113). Debateissa työntekijä voittaa aina työnantajan (146). Sulku taikauskolle ja horoskoopeille (162). KK ymmällä naistenlehdistä: kritiikitöntä journalismia, erityisesti feminismistä (182). YLEn kasvava rahoitus, rahoituksen läpinäkymättömyys ja viihdetuotantorönsyt (251). Ohjenuora ja viiltävän terävää kritiikkiä jokaiselle journalistille!

27.8.2022 Antto Vihma: Nostalgia (249 s., 2021). Virkistävä uusi näkökulma nostalgikkoihin politiikan touhussa: perussuomalaiset, Putin, Trump, Unkarin Orbán, Turkin Erdögan jne. Nostos = kotiinpaluu, algos = kipeä (8), ”surullinen mieliala, joka johtuu halusta palata kotimaahan” (21), ”menetetyn valta-aseman haamusärky” (119), ”nykyaika on monelle vieras maa” (9). SMP:n ja perussuomalaisten populismiretoriikan terävä analyysi (176–191). Populistisessa viestinnässä kansa on aina yhtenäinen, autenttinen ja moraalisesti oikeassa (85). Nostalgia menestyy alueilla, joilla väki vanhenee ja tulevaisuus vaikuttaa epävarmalta (129). Falklandin sota: kahden kaljun miehen taistelua kammasta (139). Nykyinen Länsi-Saksan alue on immuuni AfD:lle (159). Svetlana Boym: entistävä nostalgia on osa nationalistista herätysliikettä kaikkialla maailmassa (198). Upea analyysi nostalgian vaikutuksesta politiikkaan!

16.8.2022 Mikael Wahlström: Koneet, joilla pelastamme planeetan (195 s., 2021). Älykkäillä koneilla on keskenään maagista telepatiaa muistuttava yhteys (47). Autojen itseohjautuvuus tulisi kotouttaa kunkin maan ajokulttuuriin (69). Uber on uuttaa kolonialismia: tulot valuvat Kaliforniaan ja eri maiden köyhät raatavat työt (74). Miehittämättömän merenkulun automaatiotasot (93) ja automaattiohjausta: Parainen–Nauvo-välin Falco-lossi (110) ja Norjassa kahden laiturin väliä sukkuloiva Yara Birkeland (120). Espooseen suunnitteilla alue, joka ei perustu auton käyttöön (132). Kiertotalouden edistyksellisyysluokittelu (136). Etähuollon keinot: cobot eli collaborative robot / lisätty todellisuus / digitaaliset kaksoset (144). Robottitaksit

/ älykkäät laivat / droonikuljetukset / kiertotalouden valmistava teollisuus: pullonkaulat, ratkaisut ja edellytykset yhteiskunnallisista toimista (159). Kirjoita selaimeen Boston Dynamics Atlas!

8.8.2022 Delia Owens: Suon villi laulu (416 s., 2020). Seuraansa koko 416 sivun mitallaan vangitseva ja voimaannuttava kertomus hyljeksityn yksinäisen naisen eristäytymisestä USA:n itärannikon laajoilla suoalueilla. Maria Lyytisen paikoin kökkö käännöstyö häiritsi lukemista.

31.7.2022 Tarja Roinila: Samat sanat – kirjoituksia kääntäjän elämästä, postuumi, toim. Mika Kukkonen (234 s., 2022). 1964 syntyneen ja 19.5.2020 rekka-auton alle polkupyörällään menehtyneen ”legenda jo eläessään” -taiteilijaprofessorin kirjoituksia. Mielipide > Mielpie = hunajapiirakka (11). Alkuteksti on ”kääntäjän paras kaveri”, ”kääntäjä ei ole koskaan yksin” (12, 49). Käännös on kokonaan kääntäjän kirjoittama, kirjankirjoittaja ja lukija ovat kokonaan kääntäjän armoilla, kääntämisessä vapaus on epäilyttävämpää kuin uskollisuus (45). Esteettisyys: ei saa kuulostaa käännökseltä, eettisyys: uskollisuus alkutekstille (58). Esimerkki alkuperäistä paremmasta käännöksestä s. 63. Proosan ja runon kääntämisen ero on sama kuin sisällön ja muodon eli ruumiin ja sielun välillä (128). Goethe: toisessa kielessä kirja tuoreutuu ja nuortuu uudeksi (196). Kirjojen esi- ja jälkipuheet ovat turhia ja jopa haitallisia: puhukoon teksti itse puolestaan (327). Olennaisinta puheessa (230), äänen olemuksesta (232).

27.7.2022 Kersti Juva: Tolkienin tulkkina – tarina Sormusten herran suomentamisesta (232 s., 2021). KJ aikoi 1969 äidinkielen opettajaksi (16), Tolkienin kotikaupungista Oxfordista 1970 tuli toinen koti (18). ”Konteksti puristaa merkityksen esiin” (40, 51). Sanojen kaveruussuhteet vaihtelevat eri kielissä (65). Modaaliverbeillä voida, ehtiä, malttaa ja osata ei vastinetta englannissa (75). Puheen kääntämisestä (88). Henkilöiden ja taustojen kuvaukset (105). Raamatun käännös esikuvana: Feänorin valan äännemaalailu ja sanajärjestyukset (142). Tolkienilla tarkat ohjeet kääntäjille mm. erisnimistä (148). Erisnimien aakkoselliset selitysluettelot (153–230). Parasta sivut 42–102, joilla voi noin 190 esimerkissä testata omaa käännöstaitoaan KJ:ta, Eila Pennasta ja täysin kaksikielistä Alice Martinia vastaan. Kokeile esim. s. 63–64.

22.7.2022 Geoffrey Cain: Totaalinen poliisivaltio (318 s., 2022). Kiinan äärimmilleen viedyn valvontakoneiston nimellisinä kohteina Xinjiangin provinssissa ovat ”terrorismi, ääriajattelu ja separatismi”. Työpaikoilla aamu alkaa kansallislaululla ja terroristintunnistusvideolla (15). 2009 lähtien uiguurit ovat opetelleet terrorismia mm. ISISilta ja järjestäneet attentaatteja Kiinassa (117). Kiinan ”5 myrkkyä”: demokratia-aktivistit, Taiwanin kannattajat, tiibetiläiset, Falun-Gong ja uiguuriterroristit (131). Vuonna 2016 tuhottu 70 % Kashgarin moskeijoista (149). Kiinassa maksetaan yleisesti kännykällä, mikä helpottaa urkintaa (154). Joulukuun 2017 ”Yhdessä perheeksi” -teemaviikko: yli miljoona puoluekaaderia asumaan uiguuriperheisiin vakiintui kotimajoitusohjelmaksi 2 kk välein 5 pv kerrallaan (217). Teknologia eli mm. massiivinen kasvojentunnistus, kamerat ja naapuriurkinta korvaavat väkivallan (219).

15.7.2022 Heikki Kuva: Kaksipyöräisten vuosisata, polkupyörä- ja mopediteollisuuden ja -kaupan vaiheet Suomessa (402 s., 1988). Ohjattava etupyörä 1817 (12). Ranskassa 1850-luvulla poljettavien pyörien kokeiluja, sarjavalmistusta 1862, tieto levisi Pariisin maailmannäyttelystä 1867 (15). 1869 useita havaintoja Suomesta: ”pikajalka”, ”hullu hevonen” (17). 1882 perustettiin H-fors Velocipedklubben, 7 jäsentä (19). 1886 ensimmäiset polkupyörämainokset Suomessa ja I. K. Inhan pyöräretki Sveitsiin, Inha keksi sanan ”polkupyörä” (21). Ilmarengas 1888, vapaanapa 1894 (25), Turun poliisilla polkupyörä 1894 (27), rekisteröintipakko Hki 1895, Vaasa 1898, Tku 1909 (50). Merilä Kaarinassa aloitti 1904 teollisen valmistuksen, menetti työväkeä siirrettyään palkanmaksun juopottelun vuoksi pe –> la (57). Gummitehdas 1925 (97). 1942 kansanhuoltoministeriö julisti pyöränrenkaat takavarikkoon, polkupyöriä myytiin ilman renkaita, uuden renkaan saaneen luovutettava vanha vastineeksi (153). Putkirungosta prässättyyn: Helkaman Jopo 1964 22” renkain (266). Rengas- ja ketjuvetoiset apumoottorit 1952–53 (328), ensimmäiset mopot Suomessa 1954 (332), moposta ajokortti- ja rekisteröintivapaa 1957 (337), vakuutuspakko 1960 (354), polkimien pakollisuuden poisto 1970 (375), kypäräpakko 1982 (386). Vuosilukuhistoriikki 1817–1988 (397–402).

13.7.2022 Lauri Viita: Ne runot, jotka jäivät (115 s., 2016, toim. Sakari Katajamäki). Vain myötämäki loiva / ja torviparvi soiva / on joukot haltioiva (14, 95). Työnä kun on / maata, laulaa,

/ päälle runon / kastaa kaulaa (22). Ei pakossa, ei uhassa / synny säyseitä sävyjä. / Pitää olla pitkä päivä, / kun käy laulujen lumossa (59). LV:n tuntemattomaksi jääneen tuotannon selityksistä (93–112) ilmenee, että kuuluisakin runoilija varioi riimejään sopimaan eri tilaisuuksiin.

11.7.2022 Teppo Räisänen: Paratiisiranta (410 s., 2021). Kertomus suomalaisen insinööri-toimittajaperheen Sri Lankan huvilasta ja heidän tamilitaustaisen miespalvelijansa perheen kurimuksesta sisällissodassa rakentuu mielenkiintoisena kaksoisspiraalina kohti onnellista loppuratkaisua. Todennäköisesti ainakin osaksi omakohtaisesti koettu. Vangitseva, asiallinen ja tiiviisti etenevä, pakko lukea kerralla kokonaan. Kuvitusta jäi kaipaamaan. Alun kartta Sri Lankasta hyvä, mutta ihan kaikkia tekstissä mainittuja paikkoja ei merkittyinä.

9.7.2022 Helena Kujala: Tekla Hultin (1864–1943) – tahtonaisen elämä (291 s., 2022). TH syntyisin Jaakkimasta, Haminan tyttökoululuokkansa priimus (25), yo 1886 (29). Suomen ensimmäinen naispuolinen FT, väitöskirja Suomen vuoritoimen historiasta (34). Päivälehden toimittajana. Helsingin Sanomat aloitti Päivälehden lakkauttamisen jälkeen 1904 (47). Asui Hgin Katajanokalla yli 40 v. (62). Suuren adressin kopioija 1899 (69, vert 18.6.2022). Bobrikoff †16.6.1904 (75). Yksikamarisen eduskunnan synty (93). Kesällä 1905 yli kk retki juuri itsenäistyneeseen Norjaan (110). TH 1901–29 tilastollisen päätoimiston aktuaari, kansanedustaja 1908–24 (122). Naisten äänioikeus (131). Puhujamatkoja, mm. Englannin parlamentissa (142). I maailmansota (150). Suomen kypsyminen itsenäiseksi (156–195). Presidentinvaali 25.7.1919: TH vastusti Ståhlbergia, joka ei ymmärtänyt ”naisia, monarkisteja, itäkarjalaisia, jääkäreitä eikä Suomen itsenäisyyspyrkimyksiä, ollen tosin ahkera”. Häpesi, kun Mannerheimia ei valittu (206). TH Aunuksen ja Inkerin vapauttamisen kannalla 1919 (213). Repolan ja Porajärven patriootti Bobi Sivénin itsemurha luovutusten johdosta (229), vallankumouksen pakolaiset (222), Läskikapina (226). TH haastattelee Mannerheimia Tarton rauhasta (230). TH sai kansanedustajana aikaan ulkomaalaisille kiellon kiinteän omaisuuden hankkimisesta Viipurin läänistä, vastusti Lucina Hagmanin ehdotusta naisten puolueesta (236). Suomen kielen puolesta kirja ”Suomalaisuuden herätys” (252). Yhteenveto (286). Hyvä yleiskuva Suomesta itsenäisyyden kynnyksellä ja sen jälkeen. Minä-muotoinen kerronta häiritsi.

26.6.2022 Pekka Sauri: Onnen harha (267 s., 2022). Merkityksiä kannattaa tavoitella: onni on joka aamu edessäsi, kun silmäsi avaat (34). PS:n jumalattomuus (81) kontra agnostikon kaksinaamaisuus (87). Ateistin syyllisyys perustuu oman pään sisäiseen normijärjestelmään (105). Jumalattomalle armo on anteeksiantamista ja -saamista (106). PS:n aikakone-aihe synttäripuheille: vähennä syntymävuodesta nykyinen ikä: millainen maailma oli silloin? (136). Kompensoi saavutustesi devalvoituminen juhlistamalla niitä (144). Vanheneminen on vapautustarina (146). Parhaan argumentin periaate (155). Kirjan lopun puuduttavaan minuus-ykseys-pohdintaan voi siteerata PS:ia itseään: Sekavasti kirjoitettu on sekavasti ajateltu (52).

25.6.2022 Ilpo Huhtaniemi: Hyvä ja paha testosteroni (321 s., 2021). Miehillä nimetön sormi keskimmäistä pidempi, toisin kuin naisilla, pätee myös hiirillä (68). Miehiä enemmän ÄO-ääripäissä. Naiset parempia havaintonopeudessa, sanallisessa sujuvuudessa, näkömuistissa ja hienomotoriikassa, miehet 3D-havainnoinnissa, paperintaittelussa, osumatarkkuudessa ja piilokuvissa. Naiset muistavat paremmin yksityiskohtia ja emootioita, miehet ydinasioita. Naiset koulutetumpia, miehet syrjäytyneempiä (72). Alzheimer ja skitsofrenia miehillä yleisempiä (86). Naiselle annettu testosteroni alentaa emootiokykyä (75). Homomiehet verbaalisempia, lesbot urheilullisempia kuin heterot (106). Identtisistä kaksosista toinen voi olla homo ja toinen hetero (117). Naisjohtoiset maat selvisivät koronasta vähemmin kuolemin (135). Finasterid (143), testosteroni ja doping (150), eturauhassairaudet (186). Ikääntyvä mies, testosteronivoide (245, 267), lääkkeet (265). Testosteroni naisilla (305).

18.6.2022 Riitta Konttinen: Anni Swanin (1875–1958) elämä (415 s., 2022). Sisko Saimi ∞ Aino Sibeliuksen veli Eero Järnefelt, sisko Nelma ∞ Jean Sib. veli Christian. 9 tyttären perhe, ”nio svarta svanor” (6), eliittisukujen muuta aatelia (115). Vanhemmat innostivat lastenkirjoihin, isä Aleksis Kiven ystävä (46). Muutto 1884 L-rantaan, tytöt auttoivat isää L-rannan Uutisissa (50). AS Mannisen ja Leinon ”välimaastossa” (120). AS:n ja Otto Mannisen kohtaamisia (80, 117, 208), AS 32 v ∞ OM 1907 (224), lapset Antero *1907, Sulevi *1909, Mauno *1915 (248, 253, 302), lasten suhde vanhempiin (364). AS kotiopettaja Haapaveden pappilassa 1892 (84) –>

Hkiin, ylioppilas 1895 (99), Hgin YO:n opinnot kesken –> 1897 kirjanpitokursseille –> pankissa 1,5 v –> Jkl opettajaseminaariin, tietoiseksi kertojanlahjoistaan (145). Swanin naiset manifestin 1899 kopioijina (140). AS 1901– kansakoulunopett. (177). Satutätinä Jkl:ssä (150), ”Metsä paras innoittajani” (192), Satukontti (171), Pääskynen, Joulukontti, käännöstöitä, näytelmiä, miljoona kirjaa (256): mm. Kaarinan kesäloma 1918 ”opettavaisin” (315), tuotannon huiput Pikkupappilassa / Ulla ja Mark / Kootut sadut 1922–24 (339). Nuorten toverin päätoim. 1918–1945, lähes 30 000 tilaajaa (324). Matka Kreikkaan ja Italiaan AS:n kirjoissa (271). Sotaa ja punakapinaa paossa Hgissä ja Kangasniemen Kotavuoressa (306). OM:n kirjailijaurasta (349), AS:n koko tuotannon listaus (424). AS:n sadut ja nuortenkirjat 1914–49 Rudolf Koivun ja Martta Wendelinin kansin ja kuvituksin olivat oman lapsuuteni tarupohjaa.

13.6.2022 Antti Tuuri: Mies kuin pantteri – Wahlroosin elämä (158 s., 2022). Hellyttävä tarina Down-oireisesta Jukka Hjalmar Wahlroosista, *18.9.1955. 40-vuotiailla naisilla 40-kertainen todennäköisyys 20-vuotiaisiin verrattuna saada D-lapsi (14). Tanska tarjosi ensimmäisenä D-seulonnan –> 95 % äideistä valitsi abortin –> vuonna 2019 Tanskassa syntyi vain 19 Downia, USAssa (ei seulontaa) 6000. Islannissa abortoidaan kaikki (23). Epilepsia D-vaivoja (38). Äidit haluavat D-lapsen kuolevan ennen heitä (69). Luther: vammaiset on lupa hukuttaa, Cygnaeuksella inkluusio-kanta (116). Kiinassa abortoitu tai surmattu 30 M tyttöä, Intiassa 63 M, natsit tappoivat kaikkiaan 11–17 M ihmistä. Vammaisen ihmisarvosta s. 121. Vertaus Björn Wahlroosiin ravintolassa: seteleitä vasta sitten riittävästi, kun saa kolikoita vaihtorahana (51).

11.6.2022 Ujuni Ahmed ja Elina Hirvonen: Tytöille, jotka ajattelevat olevansa yksin (226 s., 2022). Hunnuttomuuden häpeä (10). Viikonloppu Hgin Kivikossa: koraanikoulu, käyttäytymisoppia, opettaja lyö kepillä kämmenille (18), mutta UA kapinoi vastaan (43). Yläkouluun siirtyminen lopetti koulukiusaamisen (56). Lukion sijasta lähihoitajakouluun –> Laajasalon lukio –> keskeytys –> tanssitunnit –> tappouhkauksia (63) –> pako kotoa viikoiksi (90). Äidin kanssa isän luo Lontooseen, passi takavarikoitiin, salaa uusi passi, pako Suomeen (101). Ympärileikkaus kaikilla ystävättärillä (116). Juttu Voima-lehdessä 2007 (122), näytelmärooli somalityttönä –> TV –> UA naistenlehdissä (128). Nuoriso-ohjaajaksi (140), eduskunnan lakivaliokunnassa (149). Tyttöjä pakolla Suomesta Somaliaan ja pakkoavioliittoihin (144). Omatahtoiset somalitytöt elävät faktisesti kulttuurinsisäisessä vankeudessa, mutta asia ei kiinnosta naisasialiikettäkään. UA harras muslimi edelleen, kritisoi vain vanhoillisia tapoja.

9.6.2022 Saga Roos: Sadun ja seikkailun Kongo (218 s., 1949). Tampereella 1906 syntynyt SR oli Teneriffan suomalaisyhteisön kuningatar, kuoli Teneriffalla 1999. Kirja kertoo hänen 1930-luvun vuosistaan miehensä jokilaivalla Kongossa. Siipirataslaiva ”Kigomalla” Lisalaan, vihkiminen lähetysasemalla avioliittoon Klas Roosin kanssa (44–72). Klas oli valtion suurimman jokilaivan, ”merenmittausalus” Mongalan, kapteeni. Laivan tehtävänä oli raivata Kongon ja sen mittavien sivujokien väylät kulkukelpoisiksi kaatuneista puunrungoista ja laivanhylyistä. Kolmen vuoden palvelun jälkeen sai 6 kk loman (79). Kanat, vuohet ja rautalanka maksuna mustasta vaimosta (89). Mustien kielessä ei r-kirjainta eikä sanaa ”kiitos” (91), krokotiilin jalat mustien suurinta herkkua (113). Tiiviisti ja seikkaperäisesti kirjoitettu SR:n oman päiväkirjan pohjalta, lukijan apuna Kongon jokikartta, johon kirjan kaikki paikat merkitty.

7.6.2022 Jouko Aaltonen ja Seppo Sivonen: Kongon Akseli – suomalaiset ja skandinaavit kolonialismin rakentajina (300 s., 2022). Belgian kuningas Leopold anasti Kongon muilta mailta (68). Kumiterrori 1985–1908 puolitti Kongon väkiluvun 20 miljoonasta (10, 145–165). Ruotsalainen lähetyssaarnaaja paljasti Leopoldin kauheudet (203). Akseli Leppänen Kongoon 1913 (28), 1881–1916 Kongojoella 500 pohjoismaista laivakonemiestä (22). Suurimmat jokilaivat 185x44 m, 450 hv kone, matkustajalaivat 150x30 m, 280 hv, virtaa ylös 6 solmua, alas 12 (61). Hierarkia: mustat – masinistit – kapteenit – belgialaiset (121–7). Norsun torahammas max 55 kg (128–136). Leverin veljesten Sunlight perustui Kongon palmuöljyyn (224). 1886–1914 Suomesta 1200 kullankaivajaa Etelä-Afrikkaan (234). Tamperelainen Saga Roos Kongossa (279). Seikkaperäinen kirja perustuu pääosin Akseli Leppäsen päiväkirjaan.

5.6.2022 Heikki Peltola, Kari Neilimo, Lasse Mitronen, Hannu Kuusela: Kaupan huiput (251 s., 2022). Huippukauppa kasvaa, kannattaa, kiehtoo ja mullistaa alan käytäntöjä (16). Suomen 200 kauppaketjusta 80 ulkomaalaisomistuksessa (21). Biltemalla 700-sivuinen painettu tuotekuvasto (63). Puuilo alkoi Puolangalla 1982, 1. myymälä Kajaanissa 1998, nyt yli 30

tavarataloa. Rusta osti Hong Kongin 24 tavarataloa (64). Toivo Sukari osti 15-vuotiaana 100 sikaa (66). Palveluyrityksen kilpailuetu: taito tuottaa elämyksiä. Konsepti myytävä ensin omille työntekijöille (86). S-ryhmä (104), K-kaupat (110, 165). Lidlillä perheyrityksen arvomaailma (121). Bromanien Motonet (147). Norjalainen Gigantti Ruotsiin 1994, Tanskaan -96, Islantiin -98, Suomeen -99, oma varasto Jönköpingissä, Suomessa 42 Giganttia (152). Samuli Seppälä perusti Verkkokauppa.comin 16-vuotiaana 1992, asuu nyt Kaliforniassa. Edelleen vain 4 myymälää. Itse luotua IT-alustaa vaikea kopioida (156). ”Kaupat ovat brändättyjä konsepteja, tavaratalot kauppakeskuksia, kauppa kännykässä, tavarat tuodaan kotiin” (177). Paljastaa kaupan alan kehityskulkujen moninaisuuden, tarjoaa valtavasti taulukko- ja muuta asiatietoa.

3.6.2022 Antti S. Mattila, Pekka Aarnisalo: Onnen taidot (122 s., 2009). Onnellisuudesta 50 % geeneissä, 10 % ulkoisissa olosuhteissa, 40 % muutettavissa, positiivisuus pidentää elämää kuin tupakoinnin lopettaminen (12). Keiden kanssa koet positiivisia tunteita (21). Onnellisuuden lajit: onnen tunne ja iloisuus / energinen aktiivinen osallistuminen / positiiviset tunnetilat (22). Bertrand Russell: kiinnostus ihmisiin ja asioihin / tulla rakastetuksi / työ onnistumisen mahdollistajana (26). Kukoistamisen 10 osatekijää: elämä / terveys / itsenäisyys / mielikuvat / tunteet / käytännöllinen viisaus / yhteys muihin ihmisiin / luonto / leikki / kyky hallita omaa ympäristöä (31). Onnellisuuden piirteitä: aikaa ystäville / kiitollisuus / auttaminen / optimismi / nauttiminen / liikunta tapana / päämääriin sitoutuminen / stressin hallinta (37). ”Kun elämä tarjoaa sitruunoita, tee niistä sitruunamehua” (46). Lista onnellisuudelle haitallisista tekijöistä (47). Happ = sattuma, onni (happiness) (51). Hyväonniset huomaavat tilaisuuksia ja keskustelevat tuntemattomien kanssa (57). Pessimismi on toimiva itsensä toteuttava ennuste (60). Lopussa harjoitteita mm. mindfulnesiin ja meditaatioon. Tämän ammattioppaan toivoisi jokaiselle itsestään epävarmalle tai onneaan etsivälle. Tikkuselkä hankaloittaa lukemista!

1.6.2022 Sofia Ruutu ja Anna Horppu: Naiseuden tie (175 s., 2022). On vahvuutta sallia itsensä olevan heikko, tarvitseva ja tietämätön (13). Ohjeita äidiltä lapselle (48). ”Toisen huomioiminen pienillä asioilla ja teoilla luo magneettisen jännityksen” (65). Oman energian ja positiivisuuden varjeleminen (92). ”Kuplivan vertaispuheen kautta SR pohtii naisen elämään liittyviä teemoja” (takakansi). 45 aukeaman tai pienempää narsistista valokuvaa SR:sta.

27.5.2022 Mika Waltari: Lähdin Istanbuliin (239 s., 1948). Kirjan 16.5.2022 kanssa samoihin kansiin sidottu kertomus sodanjälkeisin kokemuksin Hki – Istanbul – Hki laivoilla, junilla ja lentäen. Lentomatkustamisesta (258), kirjailijan ja tiedemiehen ero aineistojen etsijöinä (264), Olavi Paavolainen pahan onnen enteenä (290). Värikäs tinkimisepisodi (361). Tavattoman hidas lukea ympäristöä tarkasti ja eloisasti kuvailevan kirjoitustavan johdosta.

16.5.2022 Mika Waltari: Yksinäisen miehen juna (177 s., 1929). Mestarillinen värikäs havainnointi minäkertojan jokahetkisestä ympäristöstä junamatkalla Suomesta Konstantinopoliin ja Italian ja Pariisin kautta takaisin. Tyypillistä huumoria mm. sutenöörin suistaminen mereen (129) ja kokonaan hunnutetun naisen vertaaminen sairaalakääreissä olevaan päähän (136).

9.5.2022 Kirsti Paltto: Voijaa minun poroni (362 s., 1986). Saamen kansan arkeen upotettu mukaansa tempaava kertomus 1930-luvulta Lapin sotaan. Johanasin ja Heihkan koulunkäynnin aloitus ummikkoina (94–115), talvisodan alku 1939 (187). Sukupuu auttaisi lukijaa, kun saamen nimistä ei aina ilmene sukupuoli ja usein jää myös ikä epäselväksi: lapsi vai aikuinen.

30.4.2022 Veli-Pekka Lehtola: Entiset elävät meissä – saamelaisten historiat ja Suomi (383 s., 2022). Lappalaiset Hagenbeckin eläintarhassa (15). Saamenmaan rajasulut 1852 ja 1889 (34). Koutokeinon saamelaiskokouksen alkamispäivästä 6.2.1917 Saamen kansallispäivä, repatriaatio ja totuuskomissiot (61). Kallonmittaajat (1924–34) tutkivat rikollisten ja saamelaisten rotuominaisuuksia kaivausnäyttein mm. Inarin hautuumaasaaressa, 795 saamelaista mitattiin (234). Asuntolakiusaamiset (72). Kolonialistinen uteliaisuus (101–131). Rinnastus muihin alkuperäkansoihin vasta 1970-luvulla, mutta Suomessa kiistetään koloniaalisuus (163). Sukututkimusinnostuksen pohjana uudistilojen ajoittaminen mahdollisimman kauas menneisyyteen, mutta porosaamelaisilla ei ”uudistiloja” (145). Suomen-Saamen suhteet palautuvat yhteiseen suomalais-ugrilaiseen kantakieleen, Ruotsissa ja Norjassa nurjempi suhtautuminen (175). Selviytymisstrategiana sovinnollisuus, väistäminen ja

viivyttely (210). Vasta nykysaamelaisilla kirjallista tuotantoa, aikaisempi kulttuuri suullista ja siten dokumentoimatonta (325).

8.4.2022 Miki Toikkanen, Noora Kananen: Blog by the book – blogiopas (120 s., 2014). Ulkoasuvinkki: vaalea pohja ja isot kuvat (16). Kuvituksen jako: koko-, lähi-, maisema- ja yksityiskohtakuvat (21). Sponsorit (38), laki ja blogit (45). Esimerkkeinä 16 nuoren naisen pinkit lifestyle- ja tyyliblogit, 17. sukunimetön kiintiömies, ”tämän kylän homopoika” Eino.

6.4.2022 Juhani Koivisto: Tuijotin tulehen kauan – Toivo Kuulan lyhyt ja kiihkeä elämä (667 s., 2008). Isä Matti Taikinamäki –> Kuula. Toivo *1882 (15). Oppikoulu jäi 5. luokkaan (27). Vapaaoppilaaksi Hgin musiikkiopistoon 1900, köyhä ja nälissään! (35). Isästä Vaasan aseman poliisi –> Toivolle VR:n vapaalippuja (40). Opintojen keskeydyttyä musiikin opettajana Vaasassa (43), 1904 1. julkinen esiintyminen Isossakyrössä (49), 1905 Aamulaulu / Syystunnelma / Pirun polska (54), avioitui 1905 luokkatoverinsa Silja Valon (Rauha Nelimarkka), tytär eli vain 2,5 kk (55). 1906 Tuijotin tulehen kauan (87). 1907 kansanmusiikin kerääjänä Pohjanmaalla (126), kaukoputken hankinta (165, 174, 345). 1908 Häämarssi Alman sisar Emmille (174). 1908–9 Italiaan (213), avioero (302, 435), Alma Silventoisen kanssa kihloihin (437) ja 1914 naimisiin (481). Berliini ja Milano (375), Helsinkiin (408), 1913 Pariisissa (423). 1916 oma purjevene (530). 1917 sisällissota Viipurissa (579), 1918 vappuna sai pistoolista Seurahuoneella (603), kuolema 3 viikon kuluttua 34-vuotiaana 18.5.1918. JK:n tiiviit loppusanat (631–667). Kirja vertautuu intensiivisyydessään Tawaststjernan Sibelius-elämäkertaan.

3.4.2022 Suvi Vaarla: Westend (334 s., 2019). Uppoutuminen aidon omakohtaisilta vaikuttavin kokemuksin 1990-luvun lamaan ja sen seurauksiin. Kauniisti kaartuva helppolukuinen ja todentuntuinen sukupolvikuvaus espoolaisen yrittäjäperheen ja sen lähipiirin kokemuksista.

31.3.2022 Tilar J. Mazzeo: Irenan lapset (294 s., 2017). Taru Puolan synnystä: Linnut ohjasivat kotimaata etsinyttä perhettä: ”Po lin, Po lin” eli ”Asu täällä” (21). Juutalaisille 1935 oma penkki Varsovan yliopistossa (37). Kristittyjen kuolleiden lasten identiteettejä siirrettiin juutalaislapsille (92), Lwowin palaneesta kirkosta samaan tarkoitukseen tyhjiä syntymätodistuksia (101). Treblinkan leirin perustaminen, elokuuhun 1942 mennessä jo 190 000 uhria (148). Aseellista vastarintaa Varsovan ghetossa, Treblinkassa ja Auschwitzissa (199, 211, 238). Varsovan kansannousu ja Varsovan hävitys elokuussa 1944 (258). Irenan pelastus teloituksesta (244), †2008 (278). Irena Sendler, ”naispuolinen Schindler” pelasti 2500 juutalaislasta.

23.3.2022 Minna Salami: Aistien viisaus (240 s., 2020). Nigerialais-suomalaisen kirjoittajan esikoiskirja feminisminäkökulmasta. Afrikan luomismyyteissä ei yhtä ylivertaista miesjumalaa, luonto ja eri lajit ovat samanarvoisia (53). Koska kuolemaan ei uskota, afrikkalaisten elämänkatsomuksessa ei ole taivasta eikä helvettiä (54). Jos jonkun identiteetti on vain ja automaattisesti politisoitu, hänen ihmisyytensä kutistuu vastarinnan esittämiseksi (104). ”Haluaisin tutustua paremmin Suomeen, mutta en voi unohtaa siellä kokemaani rasismia, missään ei ole niin ihanaa kuin Lontoossa” (110).

18.3.2022 Jukka Rislakki: Paha sektori – atomipommi, kylmä sota ja Suomi (470 a., 2010). USAn Interstate-maantieverkko luotu osin kaupunkiväestöjen siirtämiseksi ydinpommituksilta suojaan (14). 1980-luvulla 70 000 ydinasetta (15). Alfred Nobel: dynamiitti… Jules Verne: sukellusveneet… Turun Sanomat kaksi päivää Hiroshiman jälkeen 1945: ydinpommi tekee sodat mahdottomiksi (19). NL:n 1. ydinpommi 29.8.1949 (39). Kekkosen ansio YYA-sopimuksessa: tuntea KGB-yhteyksiensä kautta NL:n joustovara (105). Ennen Suomen TV-aikaa 1955 näkyivät Suomessa (jos olisi ollut katsojia!) Tallinnan, Petroskoin ja Leningradin TV-lähetykset. Espoon linkkimasto 1971 avasi Suomen TV-lähetykset Viroon (185). Risteilyohjukset (236), USAn vakoilulennot (294), Ruotsin ydinpommi (316). Toukokuun 1947 auringonpimennys: R. A. Hirvonen Brasiliaan, T. J. Kukkamäki Kultarannikolle (myöh. Ghana), Yrjö Väisälä, V. A. Heiskanen (339). Seismografiaa (365), NL:n vetypommilaskeuma Suomessa (386). Rislakin uuvuttavan yksityiskohtainen hakukirja otsikkoaiheesta!

13.3.2022 Björn Natthiko Lindeblad: Saatan olla väärässä (195 s., 2021). Irtisanoutuminen ekonomin työstä (22). ”Saatan olla väärässä” (78). Luopuminen metsämunkkeudesta, Thaimaasta Englannin ja Sveitsin kautta (126) takaisin työelämään (144). Als-diagnoosi (155).

Isänsä ja oma eutanasiakuolemat (179). Kuolema ei ole elämän, vaan syntymän vastakohta (193). Itsensä ulkopuolelta katsomisen ja anteeksiantamisen ja nuhteettomasti elämisen filosofiaa. Ruotsin myydyin tietokirja 2020.

10.3.2022 Olof Lagercrantz: Lukemisen ja kirjoittamisen taidosta (92 s., 1986). Viehättävä pikku kirjanen, jossa lukemista hankaloittava tikkuselkä. ”Kirjailija kirjoittaa vain puolet kirjasta, lukija hoitaa toisen puolen” (8). ”Kirjalliset supersankarit Marcel Proust ja James Joyce kuluttavat itse kaiken hapen” (8). Se joka ei lue, ei kirjoitakaan (19). Toiseen kertaan lukeminen avaa ajatuksia kuten elokuva toiseen kertaan (22). Sujuva lausemelodia (32). Kuinka eroon harakoista: paperitötterön sisälle lintuliimaa, pohjalle pala raakaa lihaa. Harakka nousee ilmaan ja putoaa kuin Ikaros (30, Sven Nilsson: Skandinaviens fauna). OL:n äidinisä Hugo Hamiltonin loru: En gammal mara / uti Sahara / åt korv med sked. / Men negrer tvenne / de åto henne / och korven med (26). ”Ei merkitse mitään, ymmärtävätkö lapset sellaisia sanoja kuin mara tai tvenne. Maaginen elementti on välttämätön”.

8.3.2022 Alex Haley: Juuret (591 s., 1976 / 78). Aluksi kyläkuvausta Gambiasta 1750-luvulta lähtien, päähenkilö Kunta Kinte vangiksi (131), orjalaivakuljetus Atlantin yli (140), laivalla epäonnistunut kapina (161). Orjahuutokauppa (180). Kuntan Kizzy-tyttären syntymä (289). Luku- ja kirjoitustaito johti orjan erottamiseen eli jälleenmyyntiin (385). Kuntan pojanpojan häät 1827 (429) ja poikansa syntymä (440). Vapauskirja (517), Lincolnin julistus (542). Kirja sopii USAn historian yksityiskohtien tarkan läpikäynnin johdosta parhaiten amerikkalaisille.

27.2.2022 Simone de Beauvoir: vanhuus (375 s., 1970/1992). Toukasta syntyy perhonen, mutta ihmisillä perhosesta tulee toukka (19). Rilke: jokainen kantaa vanhuutta sisällään kuin hedelmä kiveä (23). ”Joutuvat ne vuodet, joista olet sanova…” (41). Grimm: Jumala määräsi kaikkien iäksi 30 vuotta, mutta aasi, koira ja apina saivat protestoimalla vähennystä 18, 12 ja 10 vuoteen. Ihmisen pyysi pidennystä ja sai 30 omaa + aasin 18 (kuormia) + koiran 12 (ärinää) ja apinan 10 (hassahtava) eli yhteensä 70 vuotta (71). Hemingway: pahin kuolema ihmiselle on kaiken sen menettäminen, mikä oli elämän keskus ja teki hänestä sen, mikä hän todella oli” (167). Proustin naamiaiset (194). Pari päivää matkoilla hidastuttaa tapausten syöksymistä eteenpäin, tottumus taas siloittaa ajan: liukuu kuin vahatulla parketilla (266).

23.2.2022 Kati Outinen: Niin lähelle kuin muistan (349 s., 2021). Aki Kaurismäen improvisoinnin ja ”ensimmäisen oton taika” (72). Lopputili Kom-teatterista: työttömäksi, free lanceriksi (105) ja käsikirjoittajaksi (172). Iniön huvilakesät (172), Kanadaan filmijuhlille (223), muutto Herttoniemestä Karjaalle (260), äidin kuolema (316). Tiukasti kalenterimerkintöihin (192) pohjautuminen on tuottanut puuduttavan ja melko hengettömän aikajanakertomuksen.

20.2.2022 Mikko Hyppönen: Internet (288 s., 2021). Omistaja ei voi ohjelmoida iPhonea, iPadia eikä pelikonsoleja –> ei haittaohjelmia, verkkopankki turvallisin kännykällä (74). Maerskin globaalin suurtuhon pelasti Ghanan yksikön sähkökatko (88). Verkkolehti kerää tietoja sinusta, paperinen ei (166). Facebook ja Google myyvät tietojasi, Apple ei (170). Apple rajaa sormenjälki- ja kasvobiometrian tiukasti oman laitteen sisälle (174). Vaalimainonta somessa tulisi kieltää, syinä brexit, Trump ja Capitolin valtaus (178). Sähkökatkot ja yhteiskunta (146). Vastaamon tapaus (199–211), kryptovaluutat ja bitcoin (213–231). Kyberhyökkääjien etevämmyysjärjestys 1) USA, 2) Israel, 3) Venäjä, 4) Kiina (253). Kirja, joka jokaisen pitäisi lukea!

18.2.2022 J. Sakari Salonen: Viisi maailmanloppua (253 s., 2021). Elämä alkoi 540 M v sitten, kussakin 5 joukkotuhossa 50 % tuhoutunut, vain 1/1000 lajeista enää jäljellä (23). Dinosaurukset tuhonnut Ø 10 km meteorin jättämä 1 cm iridium-kerros löytyi Italiasta 1970-luvulla, törmäyskraatteri 1991 Jukatanin niemimaalta (43). Suurin tuho 250 M v sitten: tulivuorten aiheuttaman merten happikadon vuoksi (46). Joukkotuhoissa 30 M v jakso Auringon kaksoistähti Nemesis / Shiva: Linnunradan kiekon läpikulku / Oortin pilvi (59). Tulivuoriluokitus VEI 0–9 (78–85). Indonesian Toba-purkaus 73 M v sitten ihmispopulaation pullonkaula (83). Yellowstonen supertulivuori (95), komeetat ja asteroidit (105). Jääkausia ohjaavat Milankovicin syklit: eksentrisyys 100 M v, akselikulma 41 M v, prekessio 26 Mv (161). 20 M v sitten jäätiköt laajimmillaan: Beringin kannas, valtameret -120 m nykyisestä (161). Ydinaseet (183). Marsin vuorokausi 24 h 40 min (239).

15.2.2022 Irina Takala: Taistelua ja kuolemaa, Neuvosto-Karjalan suomalaiset 1920–30-luvuilla (256 s., 2021). Vuonna 1900 Pietarin nuohoojista valtaosa suomalaisia, siirtolaisista yli puolet naisia (10), keväällä 1918 Pietariin muutti 6000 suomalaista (13). Lamavuosina 1931–34 Neuvosto-Karjalaan 6500 henkeä Amerikasta ja 13 000 Suomesta (18). Eripuraa paikallisten ja maahanmuuttaneiden välillä (189). Suuressa terrorissa 1937–38 tuomittiin ”albumeittain” (208), suomen kieli kiellettiin 1937 (237). Kirjassa tietoja uuvuttavan pikkutarkasti, lähes kaikki valokuvat naamapotretteja Karjalan merkkihenkilöistä.

12.2.2022 Anneli Kauppinen: Mistä kieli meihin tulee (342 s., 2020). Simpanssit viestivät käden liikkeillä ja ilmeillä, eivät ”puhu” (23). Peilisolun idea: aivojen tarttumisalueen FS neuronit aktivoituvat makakiapinalla silloinkin, kun se vain näkee ihmisen tarttuvan, pitelevän tai repivän. Toiminto ja havainto siis peilaavat toisiaan (26). Ihmiskieli lähti aluksi liikkeestä eli toimintojen peilaamisesta. Kurkunpään ja aivojen yhteispeli kehittyi myöhemmin (28). Homo sapiensilla valmiit kieliaivot jo 200 000 vuotta sitten, protokieli tuli vasta 100 000 vuotta sitten (30). Ihmisaivojen broca-alueella sekä manuaalinen että puhuttu kieli (31). Jo 2,5-vuotias lapsi on sosiaalisempi kuin aikuisapinat (35). Ääntöväylä kehittyy puhe edellä, hengityksen ja syömisen kustannuksella, mutta lapsena on vielä toisinpäin (44). Meemit ”jäljittelyn moninaisia tapoja” (139). Kirja muilta osin tolkutonta ja puuduttavaa pikkulapsikielen analyysiä.

8.2.2022 Anneli Jussila: Pentti Linkola ja minä (215 s., 2021). ”Herukka” PL:n mukaan raivoraittiiden nimiehdotus viinimarjalle (29). PL ei tiennyt ”ketään ylioppilaaksi kirjoittanutta, joka osaisi puhua hyvin” (48). Paatsjoen sillan räjäytysaie (151). Luonnonperintösäätiö syntyi 1995, peruspääoma 400 000 mk PL:lta, säätiön hallituksessa Linkoloita ja Leikoloita, ensimmäinen suojelualue 25 ha Akanvaara itärajalta, säätiön pääoma sittemmin miljoonia euroja (154). PL: ”Kesällä minulle ei ole osoitetta” (169), ”Puu alkaa elää vasta kuoltuaan” (185).

31.1.2022 Merete Mazzarella: Kun kesä kääntyy – Vanhenemisen taidosta (219 s, 2001). Cicero: Hyvä vanhuus edellyttää aikaisempaa hyvää elämää, joten vanhuuteen voi valmentautua (12). Nuorilla ”kehitysromaani”, vanhoilla ”täyttymys-” (33). ”Nämä eivät minua miellytä…” (44). Maurice Chevalier: ”Elämästä kannattaa olla kiitollinen – jos nimittäin muistaa, mikä on sen vaihtoehto” (46). Miksi juuri eläkeläisten täytyisi seurustella keskenään? (57). Kehitys ei pääty vuosien karttuessa, vaan liukuu uusiin vaiheisiin, ”kirkastumiseen” (65). Toiminnallisen ja tuottavan kyvyn menetys merkitsee arvostuksen menettämistä (215). Loppusivuilla ansiokasta dementian analyysiä.

26.1.2022 Timothy Snyder: Tie epävarmuuteen – Venäjä, Eurooppa, Yhdysvallat (302 s., 2019). Ivan Iljin (1883–1954) Putinin oppi-isänä (24). Putin: ”Venäjä on sivilisaatio eikä valtio” (72). Putin hylkäsi 2012 Euroopan ja Naton ystävinä (92). Euraasia-utopia: Moskova välittäjäksi, jos Ukraina haluaisi neuvotella EU-jäsenyydestä EU:n kanssa (111). Venäjän sabotointi Trumpin valinnan ja Brexitin puolesta (118). Ukrainan historiallisen synnyn kuvaus (124), Maidanin (136) sala-ampujien 44 uhria, Janukovytsin pako ja Krimin valtaus 20.–24.2.2014 (151). Ukraina luovutti 1994 pois 1300 mannertenvälistä ohjusta (154). Krimin valtauksen taktiikka (175), Malesian Airlines MH17 alasampuminen 17.7.2014 (192). Itä-Ukrainan venäläissotilaat Venäjän periferioista (201). Venäjän summittaisten Syyria-pommitusten tavoite lisätä Saksaan pakolaisia (212). Sekavampi kirja kuin TS:n edelliset (kts 8. ja 20.10.2016 ja 9.8.2017), puuduttavan pitkästi vaikka ehkä todenmukaisesti Venäjän vaikuttamisesta Trumpin valintaan. Ei väliotsikoita. Koko kirjaa alusta loppuun hallitsevat ”vääjäämättömyyden” ja ”ikuisuuden” käsitteet jäivät epäselviksi! Vähintäänkin kääntäjän olisi pitänyt ne selittää.

13.1.2022 Kristiina Markkanen & Leena Virtanen: Wivi [alun perin Olivia Lönn, 1872–1966] & Hanna [Parviainen, 1874–1938] – arkkitehdin ja kauppaneuvoksen yhteiset vuodet (286 s., 2021). W:n isä torppareita, äiti tilallisia (23), äidinisä rakennusmestari, äiti olisi halunnut piirustuskouluun (28). H:n vanhemmat pappis- ja kauppiassukua, isä osti Säynätsalon saaren 1897 (35). H lähetettiin 14-vuotiaana 1888–89 Sveitsiin ”tapoja oppimaan” (41), keskikoululuokkansa huonoin oppilas (68). W 1893 Polyteekkiin ylimääräisenä, ilman yo-tutkintoa (47), valmistui 1896 ja jo 1898 suunnitteli Treen suomalaisen tyttökoulun, matka-apuraha Skotl., Engl, Saksa ja Ranska (55), suunnittelua H:n Sulkulan tähtitorni (74), Treen talouskoulu, kauppaoppilaitos, paloasema (77), Hgin Uusi yo-talo ja Tallinnan Estonia-teatteri (88), Ebeneser 1908 (106). Arkkitehtikilpailujen käynti nimimerkillä auttoi naista voittoihin (77).

W ja H tapasivat 1911, W osti talo Kulosaaresta 1916 (131), ensimm. yhteinen Euroopan matka 1921 (192), Hannan Marmon-autolla Eurooppaan 1928, oma autonkuljettaja (202), oma asunto Pariisista 1929 (205). 1931 pankit syrjäyttivät H:n tehtaittensa johdosta (233), tehtaat myytiin pankeille (238). W:n suunnittelemien rakennusten luettelo s. 283–286.

9.1.2022 Marija Vantti: Älä koske perhosen siipiin – Uuno Kailaan (1901–33) elämä ja kuolema (189 s., 2021). UK:lla oli noin 40 eri osoitetta Suomessa. Helpot muutot: kirjoituskone, kirjalaatikko ja vaatteet (39). Äidittön, isän karttama, isovanhempien Heinolassa kouluttama (75). ”Pallokentällä”-runon rampa kahdella kävelysauvalla kulkeva luokkatoveri Aatto, ”lepakko” (84). UK innostui 15-vuotiaana runoista Nuoren Voiman Liiton lehden kautta (87). 1919 Aunuksen sotaretkellä (92) ja ylioppilaaksi (98). Nimenmuutos Salonen –> Kailas 1922 (105). Elokuvakäsikirjoitusta, liittyminen Tulenkantajiin, asevelvollisuus Mikkelissä, siviiliin 1925, pedantti pukeutumisessaan (108). Kuluttajain lehden toimitussihteeri, novelleja, käännöstöitä (112). Ero Eino Salmelaisesta, ystävystyminen Unto Koskelaan (115). Urho Kekkonen tervasi Hgin venäläisiä kadunnimikilpiä (118). Aistiharhoja ja paranoijaa, 1929 mielisairaalaan (129), alkoholi, keuhkotuberkuloosi 1931 (135). Kuoli Nizzassa, siunaustilaisuus 32-vuotispäivänään Hgin Vanhassa kirkossa (183). MV kulki Kailaan jalanjäljissä, Nizzaa myöten.

5.1.2022 Mikko Porvali: Kohti itää, Päämajan kaukopartio-osasto Vehniäinen 1941 (363 s., 2021). Talvisodan edeltä 21.9.1941 saakka runsain valokuvin etenee kolme rinnakkaista kuvausta: juonto / sotapäiväkirjat / tiedustelupäiväkirjat, jotka kertovat kirjan lopun karttoineen Päämajan tiedustelusta rintaman takana. Talvipartioinnin käytännön vinkkejä (45). Vangeilta tietoa jopa yli tarpeen, mutta talvisodan jälkeen tietojen saanti tyrehtyi NL:n evakuoitua luovutetun alueen (81). Kyynel- ja Töpö-radiot (90, 212), jälkimmäisissä kiinteä viritys Lahden aseman taajuudelle. Jo 3. sotaviikolla heinäkuussa 1941 NL:n joukot päällystön nimiä myöten Suomella tiedossa (176). Auttaakseen Leningradin tilannetta Stalin neuvotteli elokuussa 1941 USA:n kanssa Suomen irrottamiseksi sodasta (223). Sortavala Suomelle (244), Viipurin valtaus (289). Kannaksen palauttamisen mahdollisti Porlammin motti 1.9.1941: Suomella 3000 kaatunutta tai haavoittunutta, NL:llä 7000 kaatunutta, sotasaaliiksi 0,5 milj. tn viljaa, 430 000 litraa polttoainetta, 55 panssarivaunua, 673 autoa, 4500 hevosta jne. (300). Kirjan lopussa 22 kaukopartioretken kuvausta esimerkkeinä (332–363). Huolellisesti toimitettu kokonaisuus!

29.12.2021 Serhii Plokhy: Tsernobyl – ydinkatastrofi (408 s., 2020). Reaktorien rakentaminen alkoi 1966 (48), valmistuivat 1977, -78, -81 ja -83, aina joulukuussa, jotta puolue voi liittää valmistumisen ko. vuoden saavutuksiin (50). Pripjatissa 50 000 asukasta, vuosittain syntyi 1000 lasta, pk:ssa 15 rinnakkaisluokkaa (54, 80). Nelosreaktorin pysäytys pe 25.4.1986 klo 4.48 (92). La 26.4. klo 1.23.44 painekattila räjähti säätösauvojen jumiuduttua, palokunta 72 m korkealla rakennuksella 5 min –> kaikki säteilysairaina sairaalaan (109), klo 5 tieto Gorbatsoville (150), klo 20 tapahtuneen kieltäminen päättyi, evakuointi 1200 linja- ja 240 kuorma-autolla (173). Vappuun mennessä helikoptereilla 5000 tn hiekkasäkkejä tilkkeeksi (189), reaktorin alle 25 tn nestetyppeä (249), vapun päivä Kiovassa normaalisti (219). Ma 28.4. säteilyhavainnot Forsmarkin voimalassa Ruotsissa (16, 208). 340 000 sotilasta ”biorobotteina” 1986–89 (261). Marraskuuhun 1986 mennessä 200 000 työläistä rakensi 400 000 tn sarkofagin (296), heinäkuussa 1987 18 pv oikeudenkäynti (318), Ukraina itsenäistyi 1.12.1991 (371).

18.12.2021 Hassan Blasim: Kelloja ja vieraita (219 s., 2021). Alkupuoli tavanomaista ISIS-tarinaa Irakista, mutta loppu purevaa kritiikkiä hyväosaisten pohjoismaalaisten suhtautumisesta maanpakolaisuuteen (121–). Aksel Sandemosen Janten lain kohdat (125) nimetään uudelleen (128), kun kovien ulkoisten olosuhteiden sijasta vastustajiksi otetaan maahanmuuttajat. Stereotyyppinen kysymyspatteristo kantasuomalaisille (157). ”Valkoisten rasismi on ideologia siinä missä muutkin ja sen juuret ovat syvällä heidän piilotajunnassaan” (159).

16.12.2021 Nellie Bly (oik. Elizabeth Jane Cochran, 1864–1922): Maailman ympäri 72 päivässä (234 s., 1890 / 2021). New York Worldin toimittajana matka maailman ympäri (9). Lähtö laivalla 14.11.1889 NY:sta, käsilaukussa kaikki matkatavarat (10, 26). Käynti Ranskassa Jules Vernen kotona (49), Verne kertoo oman maailmanympäri-kirjansa alkuideasta ja esittelee asuntoaan (53). Junalla Italiaan ja sieltä laivalla Colombo (5 pv) – Penang – Singapore – Hong Kong – Jokohama – San Francisco – NY. Vertailuja: am. ja engl. matkustajavaunut (46), kiinalainen ja japanilainen kulttuuri (197). Kilpailijatar Hong Kongissa, tavoitteena 70 pv (162). Käynti jouluna Kantonissa (176), kiinalaisten sadistiset kidutuskeinot (185) ja leprakylä (189), uusi vuosi 1890

laivalla (195), japanilainen polttohautaus (208), Tyynen meren ylitys (212), 3 hengen erikoisjuhlajunalla New Yorkiin (219). Koko matkan tiivistelmä (228–233).

9.12.2021 Kirsti Gallen-Kallela: Isäni Akseli Gallen-Kallela, II osa ”Elämää isän mukana” (496 s., 1967). AGK:n ja MGK:n häämatka 1890 Raja-Karjalaan (1), Pariisi kev. 1892 (12) –> Paanajärvi (17). Alexanteri II patsaan paljastus 1894 (57). AGK:n ”symposium-periodi” 1892–95 (35). Tytär Marjatta †1895 (84) –> valtava suru, Kirsti kuulee siskonsa lempinimen vasta 70-vuotiaana (88). Vastoinkäymisiä 1895 seuraa luomisvuosi 1896, mm. Kirsti *1896 ja Sammon puolustus (100). Poika Jorma *1898 (193). Hästholmenin osto 1906 Porkkalasta (264), Unkarissa 1908 (278), koko perhe 10 kk Keniassa 1909, 28 pv laivamatka Ranskasta, 4 kk safarilla AGK ampui 5 sarvikuonoa, palatessa 4 vko Egyptissä (290–338). Jorma merille 1914 (360). AGK:n 50-v-juhla 1915 (362). Muutto Tarvaspäästä 17 v asumattomana olleeseen Kalelaan Ruovedelle (367). L. da Vincin silmä / korva (384). Kirsti ja vht USAssa 1923–26 (423). Muutto 1926 11 v asumattomana olleeseen Tarvaspäähän, johon suuremontti (482). AGK:n monitaitoisuus ja luonnekuva (196–8, 344). Viimeinen työ Kansallismuseon freskot 1928 (484). AGK †7.3.1931 Tukholma (496), mihin KGK päättää kirjansa, kertomatta sanaakaan AGK:n taideomaisuuden sukuriidasta (kts 25.11.2021). KGK ammattisellisti, erinomainen kertoja.

4.12.2021 Kirsti Gallen-Kallela: Isäni Akseli Gallen-Kallela, I osa vuoteen 1890 (300 s., 1964). AGK:n kotona Tyrvään Jaatsissa 30 lehmää, 8 hevosta ja 150 ha salaojitettua, eloisa kuvaus talosta ja tanhuvilta (31–45). AGK lyseossa Hgissä (46), 19-vuotiaana 8 kk Pariisissa 1884, köyhä äiti rahoittajana, satoja kirjeitä (68), ei miehistä tukea, vain äiti, anoppi ja morsian (78). AGK ei kelvannut sotaväkeen silmänsä vuoksi (180). Tämä I osa ennen kirjoittajan syntymää 1896 perustuu enimmäkseen kirjeisiin ja on sellaisena hiukan kuolettavaa luettavaa. KGK rinnastaa johdantosivulla VII vanhojen kirjeiden polttamisen ja hävittämisen murhaan.

30.11.2021 Helena Ruuska: Olisit villiä villimpi, Mary Gallen-Kallela 1868–1947 (466 s., 2021). M(ary Slöörin) ja A(xelin) ensikohtaaminen 9- ja 12-vuotiaina Hgissä 1877 (28). M vietti 15 kesää Kustaa Pietolan Rapolassa 1880–94 (39). M Hgin musiikkiopistoon Busonin oppilaaksi (77). M & A ∞20.5.1887 (89). Aino-triptyykin Ainona M ja Väinämöisenä Vienan Rimmin Eljas Ahtonen (96). A:n maalauksia: Paanajärven paimenpoika ja Palokärki (120), Sammon taonta (133), Probleemi 1894 (138) pilasi A:n maineen ja tyrehdytti taulumyynnin vuosiksi, Ad Astra (140), Velisurmaaja ja Sammon puolustus (181), Lemminkäisen äiti (185), Ilmarinen ja kyinen pelto Pariisin maailmannäyttelyssä 1900, suurimmalla kyyllä Romanovien kruunu (209), Juseliuksen mausoleumi 1901 (224), Purren valitus (252), Seitsemän veljeksen kuvitus 1908 (257), Bil-bol-autojuliste (266), Omakuva 1916 (326), Kansallismuseon freskot 1928 (408). //// ”Kalela”-ateljee Ruovedeltä, 16x18 m, korkeus 13 m (143, 163). Lapset: Marjatta †1895 (152), Kirsti *1896 (173), Jorma *1898 (201), Sibelius ja Kajanus Kalelaan ristiäisiin (205). Stipendi Italiaan (190), Bucklan Ehrström A:n oppilaana (204, 229). Muutto Keravalle 1904, Hkiin 1905 (242). A:n Kallela-sukutila Lemussa –> sukunimeksi 1908 Gallen-Kallela (isä hienosteli Kallela –> Gallén)(260). Koko perhe Afrikkaan 1909 laivalla: Välimeri – Suez – Pun.meri – Mombasa – juna Nairobiin, 17 matka-arkkua (271), Halleyn komeetta 1910, 1986 (284). Kultakausi / modernistit 1912 (303). Tarvaspää valmis 1913 (304), 1. maailmansota, muutto 1915 Ruovedelle, ero Taiteilijaseurasta (322), Suomen lipun värit (347). Professori 1919, Mannerheimin suojatti (353). Muutto Porvooseen 1921 (361). USA 1923, josta 1926 Tarvaspäähän (369). A †1931 Tukholma, Sibelius säveltää Surumarssin, samana päivänä vihitään Eduskuntatalo (414). Maalaukset talvisodan Noormarkun kirkon kellarissa (445). Vihollisen alasammutun lentokoneen miehistö ampuu Jorman 1939, tapahtuma pelastaa Adolf Ehrnroothin (446). Perintöriita: A:n koko omaisuus M:n kauhuksi Pirkko-miniälle. Mary kuolee 1947 (460). Ruuskalla päiväntarkkoja aikamääreitä, mutta vuosiluvut jäävät arvauksen varaan. Tekstin maalauskertomuksiin toivoisi sivuviittaukset valokuviin. Mustavalkokuvat pieniä, karkealla rasterilla. Muutoin taas kerran Ruuska-laatutyötä (kts. 3.12.2019 ja 9.1.2020).

25.11.2021 Matti Mörttinen: Shlomo Zabludowicz (236 s., 2021). Holokaustissa vanhempansa ja 5 sisarustaan menettänyt puolanjuutalainen SZ pelastui Folke Bernadotten valkoisilla busseilla 21 000 muun ohella Ruotsiin, tapasi Taalainmaalla 1946 niinikään juutalaisen vaimonsa Polan (55). Kotiopettajana Hgissä 1947 (76). Poika Poju Z syntyi keskosena 1953, lääkärinä Arvo Ylppö (138). SZ:lla Suomen passi vsta 1974, siihen saakka Israelin (99). Treella 1950-luvulla n. 45 viipurilähtöisen juutalaisen ruotsinkielinen yhteisö, mm. Kihlmanit ja Steinbockit, joihin SZ ystävystyi (105). Tampellan asekoneet pimitettiin Israelissa toimivan Solel

Bonehin ja Tampellan Soltam-yhteisyritykseen (131). SZ ja Tampellan omistajasukuun kuulunut asekeksijä Hans Otto Donner ystäviä (153). Valtiomiesten tuttu SZ oli pimeä taustavaikuttaja asemyynnissä Israeliin, Chileen, Indonesiaan, USA:han ym. Kuoli 1994 Treella, missä asui 20 vuotta, haudattu Kesareaan (199). Pojan omaisuus 3 mrd $, tyttären 1,3 mrd $.

23.11.2021 Veikko Erkkilä: Kello 04 Moskovan aikaa (309 s., 2021). Kirja venäläisten ”partisaanien” siviilimurhista Suomen itärajalla. Vainolaisilla runsaasti paikallistuntemusta mm. Sompiosta v. 1918 jälkeen lähteneiltä 200–300 loikkarilta (31). Suomussalmen Ylivuokissa 26.6.1943 sadesuojassa olleet 11 ammuttiin konepistooleilla ja 4.7.1943 lisää kranaatein, kirvein ja konepistoolein (35, 42). Kuusamon hirmuteot 3.10. ja 11.7.1942 sekä 18.7.1943 (46). Seitajärvi 7.7.1944 (82), Lokka 14.7.1944 (169), Kuhmon Hirvivaara 8 henkeä 27.7.1944 (186), Lieksan Kuorajärvi 30.7.1944 (270), Piispa Vallinmaan murhan 4.7.1943 pohdintaa (293). Kaikkien tapahtumien listaus (199). Kysymys eduskunnan puhemiehelle 9.10.1998 ja ulkoministeri Halosen vastaus (54). Venäläiset tappajat kertovat itse (101).

20.11.2021 Mikko Porvali: Vakoojakoulu – Päämajan asiamieskoulutus jatkosodassa (237 s., 2010). Sotavankileireiltä koulutettuja ”asiamiehiä” pudotettiin laskuvarjoilla miniradioineen rintamantakaiseen tiedusteluun, heikoin tuloksin. Opetuskieli, (ortodoksi)uskonto ja kaikki vaatteet, arvomerkit ja varusteet ja jopa morsemerkit venäläisiä (50). Koko sotien aikana karkasi 1321 sotavankia, mutta jatkosodan jälkeen 1400 (175), monia autettiin Ruotsiin. Mitro Pilvehinen (162), lääkäri Leppo (179). Koulutus oli täydellisen salaista ja kaikki dokumentit hävitettiin pikkutarkasti. Valvontakomissiota (183) kiinnosti vain asekätkentä, mutta ei lainkaan se, miksi suomalaisilla oli iso varasto venäläisiä asepukuja ja varusteita (185).

16.11.2021 Björn Wahlroos: Barrikadeilta pankkimaailmaan (373 s., 2021), päiväkirjat 1952–92. Isä-Buntta intohimoinen lukija, 24 vuotta KTM:n kansliapäällikkönä, hävisi 1991 eduskuntavaaleissa Eva Biaudet’lle (21). BW täysin välinpitämätön kilpaurheiluun (22). 1985 SYP:n Tiivolan seuraajaksi (67). SYP:n huvittava yrityskulttuuri (74), KOP:n Lassila taitava markkinoija (77), Suomen 1. pankkifuusio: SYP osti HOP:n, valtauskilpailussa 66 mk osakkeita ostettiin yli 100 mk hintaan (88). Kaukaan ja Kymi-Strömbergin fuusio (98), Schauman (101), Strömberg (113), Tampella (122), Tamro (135), Rauma-Repola (174), Kouri-kaupat (195), Masa-Yards –> Kvaerner –> Aker –> STX –> Meyer 2014 (233). Nokian pitkä alkuhistoria (261–), Mandatum 1992 (362). Hauskat sanasivallukset keventävät puuduttavaa usein öistä miljardileikkiä pankin rahoilla, 64 miljoonan mk laskinvirhe ”paksujen sormien” vuoksi (206).

9.11.2021 Timo Kalevi Forss: Reino Helismaa (353 s., 2021). RH (1913–1965) menetti 5 vanhana isänsä Hgin valtauksessa (12). Uusi isä 5 lapsen perheelle Lahdessa, opiskelu jäi keskikouluun (14). Esikuvana J. Alfred Tanner (1884–1927) (16–21). Helenius –> Helismaa 1935 Kalevalan 100-vuotisjuhlavuonna, naimisiin 1936, muutto Viipuriin, tutustui kirjapainossa Masa Niemeen (25), 1940 muutto Hgin Puistolaan (27), jännityskirjailija, viihdytysaliupseeri 1942 (29, 38). Tutustui Tapio Rautavaaraan (1915–79) 1945 (47), jätti kirjapainoalan 1948 –> rillumarei-porukka RH + Rautavaara + Esa Pakarinen (1911–89) 1949, välirikko 1950 (54). Toivo Kärki (73), Rovaniemen markkinoilla 1951 (82), Meksikon pikajuna 1949 (108), 13 Pekka Puupää -elokuvaa, Toivo Särkkä (1890–1975) osti pilkkahinnalla PP-oikeudet Ola Fogelbergin (1894–1952) leskeltä (115). 13. PP-elokuvasarja päättyi 1960 Masa Niemen itsemurhaan (132). Helismaa–Kärki-lauluja levyillä 560 kpl (223), RH teki YLElle 104 radiokuunnelmaa, mm. Laiska-Lassi (136). Tapaa Eemelin –> 3 Eemeli-elokuvaa (188). Suosikki-lehden toimitussihteeri (208). Peltoniemen Hintrikki –> Hintriikka, RH sanoitti väärälle sukupuolelle (220). ”Hiilen kiertokulku luonnossa” sanat RH 1956, levytys 2010 (224). Kirjan parasta RH läheisten muistelemana (226–). Fahr-jenkka (261). Työväentaustainen RH ensisijaisesti ilmiömäisen nopea riimintekijä (140), sävelsikin korvakuulolta. Oma arvio: Reino Helismaalla, Aale Tynnillä ja Lauri Viidalla samalla tavoin erehtymätön rytmin taju ja tietoisuus siitä.

3.11.2021 Edward Bellamy: Vuonna 2000 (190 s., 1888/1999). EB (1850–1898) vaipuu 1987 uneen ja herää 113 vuotta myöhemmin v. 2000 (22) kuvaillen, millaiseksi maailma on muuttunut. Valtio on ainoa suuryritys (35). Ei ole enää sotia, sotavoimia eikä politiikkaa (38). Hallinto ylläpitää tasapainoa eri ammattien houkuttavuudessa (42). Kaupankäynnin tilalla suora jakelu valtion varastosta (52–59), kaikissa kaupoissa sama valikoima ja valintamyymäläperiaate, myyjät eivät ”myy”, vaan jakavat. Jokaiselle kansalaiselle vuoden

alussa rahaluotto, joka vastaa hänen osuuttaan vuoden tuotosta, luottokorttiperiaate (60–65). 24 vuoden työpalvelu alkaa 21-vuotiaana ja päättyy 45-vuotiaana, jonka jälkeen voidaan vielä 10 vuotta kutsua töihin (49). Ihmisen eliniäksi oletetaan 65 vuotta (115). Musiikkia kuunneltavissa kaikkialla ympäri vrk:n, Spotifyn tapaan, ”nappulaa vääntämällä” valikoiden (66). ”Vuonna 2000 on helppo uskoa Jumalan isyyteen” (155). Lakimiehistä kitkerästi s. 118. Lopulta kirjoittaja herää unestaan takaisin vuoteen 1887 (174). Mielenkiintoinen näkymä kahden maailmansodan yli!

31.10.2021 Christa Steinby: Herodotos (210 s., 2021). Länsimaisen historiankirjoituksen isällä Herodotoksella (484–425 eaa) oli toimiva kronologia, analyyttinen ote, syiden ja seurausten erittely sekä lähdekritiikki (118). H kertoi, kuinka pienet kreikkalaiset kaupunkivaltiot pysäyttivät Persian laajenemisen. Niilin matkoineen H oli myös ensimmäisiä egyptologeja (204). Meritaistelut käytiin aina rannan lähellä, koska keveissä sotaveneissä ei ruokaa eikä juomaa (180). Pikalähetit saattoivat edetä jopa 230 km päivässä, kun 24 km välein sijoitetut ”hippon”-asemat tarjosivat alati uuden ratsun (146). Kiintoisaa H:n tekstin tarkistaminen mm. arkeologisten kaivausten avulla. Mm. Ilias ja Odysseia paljon aikaisemmin: n. 1200 eaa (19).

27.10.2021 Raija Oranen: Kaikki tämä valo (286 s., 2021). Fiktiivistä minämuodossa oopperalaulaja Anita Välkistä (1926–2011). Ei päässyt teatterikorkeakouluun –> Kokkolan teatteri (25), lapsi (Rapsu) ja avioero 1949 (27), Raija-lapsi, Vaasan teatteri (28), ensikonsertit Hgissä ja Vaasassa 1954 (49), avioon Usko Aron kanssa, Arolla oli 5 lasta ja appena Sillanpää (90), Tukholma ja Covent Garden 1961 (145), Metropolitan 1962 (151), Wienin valtionooppera 1962 (163). Ura päättyi välirikkoon Jussi Jalaksen kanssa (260–270). Orasenko omia ruokamieltymyksiä (mm. 125, 250, 274)? Mannerheim-kontakteissa Oranen sekoittaa Rudolf ja Juuso Waldenin (150). Oma päätelmäni: poikkeavasti kouluttautuneet, esim. Anita Välkki, Martti Ahtisaari, Peter von Bagh, Juha Hurme lannistetaan Suomessa, meriiteistä riippumatta. Saisiko ulkopuolinen luvan kirjoittaa minämuotoisen fiktiivi-elämäkerran elävästä henkilöstä?

20.10.2021 Unto Parvilahti: Berijan tarhat (378 s., 1957/2004). Sisäministeriksi 1945 noussut Yrjö Leino (20) toimitti UP:n ja 18 venäläistä emigranttia käsiraudoissa Malmin kentältä Moskovaan GPU:n tutkintovankilaan (23) –> Temnikovskin leiri 800 km Moskovasta kaakkoon 1946 (109) –> Vladimir 180 km Moskovasta itään 1947: lämmintä, parempi ruoka, lakanat, mutta täysi eristys ulkomaailmasta (157). Vapautus 5 v tuomiosta 23.4.1950 –> Gorjkinin leirille –> Krasnojarsk –> siipirataslaiva Jeniseille –> napapiirin taakse Norilskin satamakaupunki Dudinkaan sähkölaitoksen hoitajaksi, 71 pv, 2028 km –> Dudinkan sairaalan mekaanikko ja lämmittäjä (182, 214) –> sahalaitoksen monttööri ja työhinnoittelija (221) –> laivakuljetusten tarkastaja 1952–53 (224). Vapautus 15.6.1954 (304) Stalinin kuoleman 1953 (277) jälkeen –> Petroskoihin elok. 1954, maastalähtöviisumi joulukuussa (317) –> Suomeen 12.12.1954 (374). Talonpojan velvollisuudet (211), äänestysprosessi (246), työelämän käytännöt (252–71). Lopussa Erkki Vettenniemen (s. 1966) 2004 laatima arvio Unto Parvilahden, alkuaan Unto Bomanin natsisympatioista ja Saksa-palveluista karkotuksen syynä (345–378).

16.10.2021 Jyri Häkämies: Väistämättä (300 s., 2021). Asiallisen kuivakka omaelämäkerta tarjoaa välähdyksiä lähihistorian kulisseihin: Finnair (148), Destia (158), Pankkikriisi 2008 (161), SOTE-ratkaisu (243). Tosikon näköinen ”olin oikeassa” -kirja.

12.10.2021 Klaus Laalo: Säkeistä patoihin – suomen kielen monitulkintaiset sanamuodot (110 s., SKS 1990). Suomen juoksevan tekstin joka 10. sana on monitulkintainen (23). Polysemia tarkoittaa merkitysvivahteita: ”laskea”, homonymia samasanaisuutta: ”luuttu” (26), homofonia monitulkintaisuutta puheessa: ”muistakin, menekin” (34). Suomi synteettinen kieli, jossa paljon suffikseja –> paljon morfologisia yhdistelmiä (39). Kumman näköinen lapsi, koululaiskuri.

10.10.2021 Pirkko Soininen: Valosta rakentuvat huoneet, Wivi Lönnin (1872–1966) elämä vuoteen 1932 (373 s., 2021). Treen teollisuuskouluun 1892 (35), Hgin polytekn. kouluun 1893 (41). Stipendimatka 1898 tutustumaan Skotlannin graniittirakentamiseen ja koulujen pohjaratkaisuihin sekä Pariisiin (56). Treen suom. tyttökouluun valoa, naulakot pohjakerrokseen (64), Treen talouskoulu (69), Treen paloasema (92), Ebeneser Hki 1906 (98), Hgin Uusi ylioppilastalo 1908 (114). Tallinnan Estonia-teatteri 1910 (122), oma talo Jkl:ssä (138), Rauman ja Joensuun yhteislyseot (150). Muutto Jkl:stä Hgin Kulosaareen (245). Ei suunnitellut juuri mitään Hkiin (280), tilaukset tyrehtyivät 1926, viimeinen Sodankylän Tähtelä

1945 (280, 373). Hanna Parviaisen Sulkulan tähtitorniin 1926 Yrjö Väisälän Ø 200 mm peiliteleskooppi (1926). ”Hyväkään julkisivu ei korvaa huonoa pohjapiirustusta”, ei käytäviä, valo muovaa tiloja (104). WL leikkasi itse tukkansa (168) ja eli kauppaneuvos Hanna Parviaisen kumppanina.

29.9.2021 Helena Åhman: Keskusteluälykkyys painetilanteissa (361 s., 2019). ”Luova kitka” on tila, jossa erimielisyyksistä voidaan puhua avoimesti (43). Onnistuneen keskustelun edellytyksiä: 1) uskallus ottaa vaativa asia puheeksi, 2) oman olotilan säätelyn osaaminen, 3) taito luoda luovaa erimielisyyttä, 4) kyky luoda tunnesiteitä toisen kanssa (49). Vaativissa tilanteissa tunteet pitää sanoittaa: ”Olen pettynyt / iloissani /…, koska…” (125). Erota, mitä haluat sanoa, ja mitä pitää tai kannattaa sanoa (131). Lääkärikin tekee diagnoosin ennen kuin tarttuu veitseen (137). Äänensävyllä luodaan tilannetta ja tunnelmaa (179). On tärkeää kokea tulevansa kuulluksi (190). Hankalat tilanteet katkaistava ajoissa (304). HÅ:n omat opit (340) ja kysymysten lajityypit (208). Kovan sarjan ammattikirja vaativiin neuvottelutilanteisiin.

27.9.2021 Tapio Lehtinen, Ari Pusa: Yksin seitsemällä merellä (236 s., 2020). Maailmanympäripurjehduksen 1.7.2018 – 19.5.2019 glorifioitu kuvaus. Kiireessä tehdyt valmistelut pysyvä ongelmien lähde matkalla. Nemon pisteestä 2700 km lähimpiin saariin ja Etelänapamantereeseen (141). St. Peter and Paul Rocks on Islannin lisäksi ainoa paikka, missä Atlantin keskiharjanne kohoaa näkyviin (185). Korkea reelinki voi edesauttaa sivuttaiskaatumista (214). Matkalukemisina mm. Erik Tawaststjernan Jean Sibelius 1–5, ei kommentoinut (107).

21.9.2021 Juha Flinkman, Petri Puromies: Vrouw Marian viimeinen matka (138 s., 2014). Lähtö Amsterdamista 5.9.1771 (21), tullaus Tanskassa 23.9. (32), karille 3.10. (42), meriselitys Turun käräjäoikeudessa 14.10.1771 (49). Kukaan ei haverissa hukkunut, kapteeni Reinoyd Lourens jatkoi merillä ja liikemiehenä (50). Löytämisen perustana Christian Ahlströmin ”Sjunkna skepp” 1979 (62). Rauno Koivusaari löysi 1999 hylyn viistokaikuluodilla 41 m syvyydestä, pituus 26 m, leveys 7 m, mastonhuiput 20 m pinnasta (67). Sukelluskaasujen paineista (111), verisuonissa kupliva typpi korvattu seoskaasuissa heliumilla (113). Sukeltajantyön kuvausta hylyllä s. 117–135. 1700-luvulta asti säilyneen tarkan dokumenttitiedon määrä yllättää.

19.9.2021 Puu-Käpylä 100 vuotta (166 s., 2020). Runsaasti kuvitettu arvokirja lehtevän puutarhakaupunginosan historiasta. Kahden ja neljän hengen talot irtiotto työväenkasarmiperinteestä (30). Asemakaavasuunnitelman kehitys: 1911 jugendia Eiran ja Kulosaaren tapaan, 1912 barokkilähtöistä Saksan malliin, lopulta 1917 luovuttiin dramaattisista akseleista ja päädyttiin ruutukaavaan (36). Talosuunnittelijana 27 v. Martti Välikangas, jolla meriittejä Donetskista Ukrainasta (40, 74). Vaakahirsi-elementtitekniikka (76). 1970-luvun 199 parkkipaikan lisäysongelma hupeni autojen vähyyteen 2010-luvulla (110). Henkilögalleria (159). Oikoluvussa puutteita. Tekstin nyanssiesittelyissä olisi toivonut viittaukset asianomaisiin kuvasivuihin.

17.9.2021 Marjo Heiskanen: Mustat koskettimet (352 s., 2017). Eloisa sisäpiirikuvaus Suomessa ja ulkomailla keikkailevan klassisen trion (piano, viulu ja sello plus assistentti) vähittäisestä murentumisesta. Kirjan Spotify-soittolista: https://tinyurl.com/mustatkoskettimet

12.9.2021 Lasse Vihonen: Radio sodissamme 1939–1945 (326 s., SKS 2010). Upean sotahistoriakirjan nimi johtaa harhaan, vaikka alussa tosin on tekniikkaakin: sähkömagneettiset aallot 1886, värähtelypiiri, kipinäinduktori (14), 1906 sähkötysradioyhteydessä 400 rannikkoradioasemaa ja 250 laivaa (16), elektroniputki 1914 (17), 1. ääniradiolähetys 1906 (jouluevankeliumi ja viulu) (18), Suomen 1. yleisradiolähetys 1923 NVL:n Talvipäivillä, YLEn perustettiin 1926, (26) 1. levytaltiointi 1934, magnetofoni 1939 (30). Suomen ja NL:n ystävyyden ja rauhan seura perustettiin välirauhan aikana 22.5.1940, mutta lakkautettiin oikeuden päätöksellä 11/1940 (134). Morsemerkkiradiolähetys Saksan lentoaseen suunnistusapuna (152). Viipurin radiomiinat ja Säkkijärven polkka (192). Turun tuomiokirkon keskipäivän lyöntien radioinnin aloitti Gerda Ryti 16.4.1944 (289). Hitlerin ja Mannerheimin keskustelu litteroituna (325) sekä liitteen DVD-levyllä. LV pikkumaisen tarkka lauseenvastikkeiden pilkuttaja!

5.9.2021 Teemu Keskisarja: Kyllikki Saari (341 s., 2021). Kauko Kanervo *1911 (53), jalka puimakoneen ruhjoma, pappisvihkimys (55), Ambomaalle 3 lapsen kanssa (58), Isojoen khra (61). Kyllikki Saari *6.12.1935 (66), †17.5.1953 (100), katoaminen (113), ruumiin löytyminen 11.10. (160). Hautajaisissa 25 000 henkeä, jopa puihin kiivenneinä, hautakiviä kaatui, istutukset vaurioituivat, suohaudalle bussikyytejä (165). Tutkimusmenetelmistä (210), 5000 kuulusteltua (318). Epäonnisten ja alkeellisten poliisitutkintojen kertomusta, spekulaatioita syyllisistä.

28.8.2021 Norman Ohler: Hitlerin tabut (324 s., 2016). Huumeet Hitlerin ja natsiarmeijan energialähteenä. Pervitinille patentti 1937 (48) ja sen keksijälle DDR:n urheilusaavutuksista valtionpalkinto 1957 (47). Pervitin vauhdittama salamasota Dunkerqueen (75–105). Pervitinin paljastuttua briteille 1940 alkoi Berliinin lääkäriliitossa kritiikki (122). Henkilääkäri Morellin kymmenen polytoksiko-lääkkeen lista Hitlerille (145), terveyden romahtaminen (169), attentaatti (190). Piensukellusveneen kuljettajien epäonnistunut erityishuumehanke neljän vrk:n yhtäjaksoisen sukelluksen kestämiseksi (234). Keskitysleirin kenkätestausryhmä huumeita testaamaan (239–248). Hitlerin omaa lääkitsemistä kuvattu uuvuttavan yksityiskohtaisesti.

24.8.2021 Anna Takanen: Sinä olet suruni – kertomus sotalapsesta ja sotalapsen lapsesta (266 s., 2020). Sotalapsuuden sukupolviset jäljet juurettomuutena, alistamisena ja kiusatuksi tulemisena. AT:n omiin kokemuksiin perustuva koskettava kertomus huipentui hänen ohjaamiinsa teatteriesityksiin Ruotsissa ja Suomessa, viimeisin ensi-ilta 1.9.2021 Lilla Teaternissa.

23.8.2021 Stephen Webb: Missä kaikki ovat, 50 ratkaisua Fermin paradoksiin (311 s., 2005). Fermi esitti ongelmansa Los Alamosissa 1950 (28). Draken kaava: Linnunradassa kommunikaatioon kykenevien sivilisaatioiden määrä N = $Rxf_pxn_exf_lxf_ixf_cxL$. Tähtien vuotuinen syntymisnopeus on R ja muut, miten suurella osalla f_p tähtiä on planeettoja, miten monella tähden planeetoista n_e on elinkelpoinen ympäristö, millä osalla f_l planeetoista kehittyy elämää, millä osalla f_i älyä, millä osalla f_c kommunikointiin pystyvä kulttuuri ja kuinka monta vuotta L tuo kulttuuri käyttää kommunikointiin (30). Lentävät lautaset (40), Tunguska ja von Däniken (44), Lagrangen pisteet (47), Titius-Bode (183). Ilman meteoritörmäystä 65 milj. vuotta sitten hirmuliskot voisivat edelleen olla Maan valtalaji (189). 0,5 mrd vuoden aikana ollut 15 sukupuuttoaaltoa (202). Laattatektoniikka (207). Kuu Maan ratakaltevuuden vakauttajana (216). Omaa selitystäni lähinnä on tulokseton sähkömagneettinen SETI-skannaus (115–130), ratkaisu 27:n uraanin keksiminen (142) sekä ”äly sammuttaa itsensä” (206). Kirja on kattava pohdinta maailmankaikkeuden, maapallon, ihmisen ja elämän todellisista ja kuvitelluista kehityskuluista.

17.8.2021 Bertta Hietamäki: Vanhenemisen taidottomuus (109 s., 2003). 80-vuotias BH täytti 98 vuotta 19.6.2021, samana päivänä kuin itse täytin 80 vuotta. Jaan BH:n toisaalta etuoikeutetun (24) ja toisaalta syyllisyydenkin (13) tunteen monen jo kuolleen tai heikompiosaisen ystävän rinnalla. ”Kun tulee vanhaksi, ei jaksa olla toisten vanhojen kanssa tekemisissä” (38). Yhteisten rutiinien merkitys (27). Saisipa vanheta rauhassa! (66). Nuorten ja yhteisöllisyyden puolustus (84). Sodan ajan kokemuksia (53). Kainuun (72) ja avaruuden (88) pohdiskelua. Löysin kymmenien vuosien etsinnän jälkeen vihdoin lähteen isävainajani vanhuus-sanonnalle ”… tulevat päivät, jotka eivät sinua miellytä” (102, Saarnaajan kirja). BH kuoli 13.8.2021, liittyen siten kahden muun äskettäin lukemani vainajan seuraan (kts. 1. ja 19.7.2021).

16.8.2021 Bertta Hietamäki: Laineita pimeässä vedessä (119 s., 1995). BH:n pojalta Anterolta osuvasti 80-vuotislahjaksi saamani kirja kertoo pääosin sairas- ja vanhainkodin ylihoitaja Aune Rautiaisen työelämän ja elämän loppuvaiheista (39–107), mutta samassa hengessä myös kainuulaisen uudistilan historian kaaren (12). Huvitti runomuoto virka-asioiden vauhdittajana (98), olenhan itsekin todennut sen tehokkaaksi. Vaivatonta ja sujuvaa kerrontaa.

14.8.2021 Keskinen, Seikkula, Mkwesha (toim): Rasismi, valta ja vastarinta – rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa (245 s., 2021). Suomalaisten osallisuus siirtomaavaltaan Karibialla, Afrikassa (erityisesti Ambomaalla) ja Amerikassa (73). Suomalaisten mongolijuuret 1900-luvun Saksan ja pohjoismaiden tietosanakirjoissa (76). Arjen

rasismia kuvattu sitä kohdanneiden piirin sisältä. Jotkut kappaleet korostettu marginaali-pystyviivoin. Miksi?

12.8.2021 Jari Sinkkonen: Nerouden lähteillä – Suurten säveltäjien hauras elämä (355 s., 2015). Monet säveltäjänerot lyhyitä: Mozart 160 cm, laskettiin 1791 köyhäinhautaan ilman yhtäkään saattajaa (84), kuudesta lapsestaan vain kaksi jäi eloon (90). Franz Schubert 157 cm, ainoa syntyperäinen wieniläisklassikkomuusikkonero (153). Wagner 166 cm, hintelä juutalaisvihaaja (208, 215). L. van Beethoven pienikokoinen, pahanhajuinen, ”koti kuin sikolätti”, 44-vuotiaana umpikuuro (100, 128). Mozartin (77) ja Lisztin (236) isät käyttivät ihmelapsiaan kiertueilla Björlingien tapaan (kts. 22.11.2020). Syntymäkasauma: Mendelssohn *1809, Chopin ja Schumann *1810, Liszt *1811, Wagner ja Verdi *1813 (171). Tuberkuloottinen Chopin eli vain 39-vuotiaaksi, George Sandin kanssa 1838–47 (179). Robert ja Clara Schumannilla 8 lasta, Clara ansaitsi enemmän (193). Brahms edellisten sydänystävä (255). Sibelius pelkäsi 7 vuotta syöpää, jonka vuoksi raittiina, äänihuulen kasvainleikkaus 1908 (267). Säveltäjien sairauksista (265–281), varallisuudesta (286–292), perhesuhteista ja isyydestä (329–343).

8.8.2021 Saana Rossi: Rekrytoija (280 s., 2020). Henkilökohtaisilla kokemuksilla ryyditetty kokonaisnäkemys rekrytoinnista. Vinkkejä työnhakuun (102). Aktiivinen työn tarjoaminen (205–221). Rekrytointiprosessi on pitkä ja päättyy vasta irtisanoutumiseen (255). Hauska Ankkalinna-vertaus (35): Tupu l. missio pohtii, miksi on olemassa, Hupu l. visio, mitä haluan hetken päästä olla, Lupu l. arvot saa muut helposti nauramaan itselleen. Rupu l. strategia opastaa, kuinka Hupu pääsee haluamaansa paikkaan. Aku on johtaja ja Roope Ankka rahoittaja, mutta Iines todellinen hallitsija.

1.8.2021 Pertti Klemola: Juuso Walden – viimeinen patruuna (243 s., 1970). Muisti kaikkien alaistensa nimet, mutta karsasti työväenaatetta ja vieraili harvoin NL:ssa (37). Henkilökuntalehdessä vain ammattinimikkeitä, ei koskaan ”työläinen” tai ”työväki” (56). Keskiviikkokerhon henkilökuvamaalaukseen osui pari työväen edustajaa –> maalaus siirrettiin Suomalaiselta klubilta Valkeakoskelle (149). Viilari Erkki Leppälän elämä (43). JW sienesti, mutta ei metsästänyt eikä kalastanut (40). Yhtiö hallitsi V-kosken kaavoitusta, hankki rautatien 1930-luvun lopulla, myi tontteja markalla (61) sekä kustansi ja julkaisi Valkeakosken sanomia (66, 168). Suomen idänsuhteet ja yöpakkaset (150). Ilmari Turjan Uusi Kuvalehti (164). Konsernin jaosta 1952 kattava kuvaus: JW rakennutti Björnbergien suvulle siirtyneen Myllykosken sijaan 2021 lakkautetun Kaipolan paperitehtaan Jämsän asumattomaan korpeen (209–238).

28.7.2021 Joel Lehtonen: Putkinotko (531 s., 1920/1955 7. painos). Yhden päivän tapahtumien kuvaus. Putkinotkon (10) ja Juutas Käkriäisen (61) värikkäiden kuvausten lisäksi Rosina tapaa Pertan (193) ja on pilkattavana apteekissa (181), jauhojen haku Könöliniltä ja Rosinan paluu kaupungista (229–289) sekä ruokalevot Putkinotkon pihalla (304–310). Mauno Kypenäinen taivuttelee Käkriäisen viinanpolttoon (311–333). Saunaillan lopuksi Aapeli Muttinen lahjoittaa Käkriäisille heidän osuutensa tilasta. Kirjan lukemisen aiheena Suomen kirjailijanimikkoseurat ry:n Savonlinnan vuosikokous 14.8.2021, jolloin tutustutaan Putkinotkoon.

24.7.2021 Timo Forss: Unohtumattomia kirjeitä Suomesta (270 s., 2020). Sata litteroitua ja originaaleista valokuvattua kirjettä, mm. Lönnroth kysymässä 12.4.1835, olisiko ”Kalevala” sopiva nimi runokokoelmalle. Schaumanilla Bobrikoffin ampumahetkellä 16.6.1904 taskussaan ollut kirje tsaarille. Aino <–> Janne Sibelius 1891 ja 1909. Mannerheim presidentti Kallion kuolemisesta käsivarsilleen 19.12.1940 Hgin rautatieasemalla. Churchill Mannerheimille 29.11.1941 / vastaus 2.12.1941. Risto Ryti Adolf Hitlerille 26.6.1944 / vastaus 4.7.1944. Väinö Linna WSOY:lle 3.3.1947. Stalinin ehdotus 22.2.1948 Paasikivelle YYA-sopimuksesta. Hertta Kuusinen isälleen Otto Ville Kuusiselle 28.5.1948. Kyllikki Saari kolme päivää ennen murhaansa pastori Kauko Kanervolle 14.5.1953. Erinomainen hakemisto, merkityksellisiä kirjeitä!

21.7.2021 Martti Helminen, Aslak Lukander: Helsingin suurpommitukset helmikuussa 1944 (256 s., 2014). Yksityiskohtaisin tekstein ja kartoin varustettu kuvateos öisistä terroripommituksista 10 päivän välein 6.–7.2. (728 pommikonetta, 105 kuollutta, 295 haavoittunutta), 16.–17.2. (383, 25, 29) ja 26.–27.2. (896, 21, 35). Laivueet koottu n. 20

kentältä, jopa 650 km päästä, Moskovan takaa (165). Tarkasti ajoitetun sulkuammunnan häikäisevä tulimuuri pelotti pudottamaan pommit mereen ja kääntymään takaisin (112). Pommeista vain n. 4 % osui Hkiin. Aukeamalla 244–245 vertailu Dresdeniin vailla ilmatorjuntaa 1945, jossa kolmena yönä yhteensä 1320 pommikonetta (Hgissä 2007) ja 40 000–200 000 kuollutta (Hgissä 151).

19.7.2021 Martin Panelius, Risto Santti, Jarkko Tuusvuori: Käsikirja (727 s., 2013). Neurologin, anatomin ja filosofin yhteistyön kaiken kattava lopputulos (64). ”Käsi” on uhmannut aikaa ja sen miellepiiri on joutunut päämerkityksensä ulkopuolelle kuvaannolliseen käyttöön (621). Abstrakti ”käsitteellisyys” perustuu konkreettiin: concifere, mansipare, grasp, käsittää (621). Täynnä etymologiaa, mm. autopsia = omin silmin katsominen (80). Sopeutumattomat vastaavat edistyksestä tieteessä ja politiikassa (36). Raajoihin perustuvat mitat (74). Iho kädessä paksumpaa kuin keskimäärin, sormenpäissä eniten hermosolupäätteitä koko ruumiista (96), Yläraajan 32 luusta 27 ranteessa ja käsissä, sormissa viimeiset 14 (104). Tulpin anatomian luento -taulun analyysi (170). Sarjakuvaeläinten sormilukumäärät (183). Gibbonit etenevät puissa yli 50 km/h (188). Darwinin isoisän ajatuksia lajien synnystä (191). Ihmisen raajojen ero muihin kädellisiin (198), mm. ihmisvarpaissa ei peukalo-oppositiota (196). Kaskelotin aivot 8 kg, mutta ihmisaivot ruumiinpainoon verrattuna mittavimmat (225), 1,5 litraa verta kierrossa / minuutti (227). Kantoaikoja: jänis 1 kk, kissat ja koirat 2 kk, lammas 5 kk, ihminen, hirvi ja lehmä 9 kk, norsu 2 vuotta (282–310). Oikea- ja vasenkätisyys ja lapsen käden kehittyminen (322–), vanheneminen (329), Voltaire ihmisen kehittymisestä iän mukana: sormet, varpaat, keskelle (murrosikä), sydämeen, päähän ja lopuksi mahlana kuin vanhassa puussa (334). Spengler: silmä tutkii syytä ja vaikutusta, käsi toimii päämäärän mukaan (340). Käsityökaluista: Luddiitit 358, Cygnaeus 646, Dewey, Pestalozzi 372, Freire 374, kahvikuppiin tarttuminen 379, urheilulajit 382, taikatemput 393, musiikki 399. Käsivammat: Dupuytren 426, hermopinteet 443, verenkiertohäiriöt, vapina, Parkinson 450. Puhumisen fysiologiaa (481–514): ihmiskasvojen muoto, jos käsiä ei olisi (487), viittomat (498). Kättely, tervehtiminen, käsieleet (517–549). Suomen sukukielten käsisanasto sekä sormet ja varpaat lukujen pohjana (593–612). Kirjoittaminen alkoi Sumerissa 2400 eaa, lukutaito Suomessa yleistyi 1600-luv., kirjoitustaito 1800-luv., Toivo Salervon tyyppikirjaimiston kaunokirjoitus 1931–1986, jolloin Toivo Heiskasen irtokirjoitus syrjäytti sen, nykyinen tyyppikirjaimisto 2004 (629). ”Kännykkä” keksitty 1977, rekisteröity 1987 (633). Lawrencen toisenlainen Jeesus (694). Kurkottamisessa on puolet tarttumista: kun alkaa havitella jotain esinettä, käsi mukautuu sen muotoon jo ennalta (712). Anatomian professori, 29.4.2021 kuollut Risto Santti on sukulaiseni. Kolmesta eri kirjoittajasta huolimatta täytyy ihmetellä yhtenäistä, taitavaa ja rentoa tyyliä alusta loppuun.

10.7.2021 Jouko Lehtonen ja Ilpo Tiihonen (toim): Kirjoittajan eväät – 16 kirjailijan näkökulmia luovaan kirjoittamiseen (180 s., 1976). Niin syvällisiä ajatuksia kirjoittamisesta, että ostin kirjan omaksi. Kirjoitustaitoa tulee pitää yllä kuten soitto- tai urheilutaitoa (26, 34). Kirsi Kunnas runouden melodisesta sfääristä (73–80). Kaj Chydenius tekstin ja sävellyksen liitosta (81–85). Eila Pennanen romaanin teemasta, juonesta, henkilöistä, ympäristöstä (99–110). Anu Kaipaisen omakohtainen tarina romaanin kirjoittamisprosessista (130–9). Marja-Leena Mikkola romaanitaiteesta vuosisataisena kaanonina, referoiden mm. Alex Matsonia / Cervantes, Defoe ja Kivi, kts myös 26. ja 28.2.2021 (143–153), Väinö Kirstinä kirjoittamisesta yksilöllisen kasvun mahdollisuutena, erityisesimerkkinä Toivo Pekkanen (154–161).

8.7.2021 Matti Kuusi: Miten opin kirjoittamaan paremmin (64 s., 1980, 14. painos). Laadittu alun perin kirjeopistoa ja itseopiskelua varten. Osuvan sanan valinta (6), värikäs ilmaisu Martti Rapolan esimerkein (9), tiivistäminen, tilkesanojen karsinta (18), lukijaa ei saa eksyttää (30). Käytännön ohjeita ”tyylikerhon” ohjaajille (58–62).

6.7.2021 Taru Kolehmainen: Kielenhuollon juurilla (428 s., 2014). Agricolan Uusi testamentti 1548 (52). Raamatunsuomennos 1642 vakautti kirjoitustavan. Juteini ja Renvall vakiinnuttivat k:n (c, ck > k) ja luopuivat z:sta ja x:stä (56). Kouluasetuksessa 1841 suomi oppikouluissa ruotsin rinnalle, kieliasetus 1863 (57). Gottlundilla murre-liberalismi, Ahlqvistilla alkuperäisyyden ihannointi (58). SKS per. 1831, mutta alkoi käyttää suomea vasta 1868. Ahlqvist perusti Kotikielen seuran 1876 riitaannuttuaan fennomaanien kanssa, piti yliopiston rehtorin virkaanastujaisesitelmänsä suomeksi 1884. SKS:n Kielitsto 1945 (199), Kielikello 1968 (136). Hapankerman / happamankerman 158–165, suomen kieli / suomenkieli (166–), svetisismi 176–183, haltija / haltia 189–195, hevonen / hevoinen 195–213, ästeetee ja Kari

Rydman 214–225 (kansakouluissa äs, oppikoulussa es). Suhuäänteet ja hattupäät 226–242. Sm / cm ja lyhenteiden pisteettömyys SKS:n ja Standardoimisltk:n kiistana 242–256 (kansakoulussa sm, oppikouluissa cm). Vaunulasti / vaununlasti 286–298. Länsimielinen alkaa tekemään hyv. 2014 (svetisismin häivä ”begynna göra”) 299–306. Keho / ruumis 306–317, uudissanakilpailuista 331–340, kielenhuollon henkilöesittelyt 358–367, merkittäviä päätöksiä 368–428. Kielenhuolto joskus perustellen ja ärhäkästi päin yleistä mielipidettä: äs, cm ja alkaa tekemään.

3.7.2021 Marsa Luukkonen: Tekstiä tekemään! (223 s., 2004). Esiteteksti ei sovellu verkkotekstin pohjaksi (21). Verkkosivusto on kuin hakuteos: valikot, jäsennys, linkitys (85). Missiot ja arvot jäävät ulkopuoliselle sanahelinäksi, kuuluvat intranetiin (23). AIDA = Attention – Interest – Desire – Action (35). Tietotekniikan suomenkielistä sanastoa (68–82). Tekstin 9 tarttumakohtaa (97). Vain yksi sivu on ”kotisivu” (100, 104). Asiakirjatekstin vakioasettelu: SFS 2487 (204). Parasta ohjeet verkkosivujen kirjoittamiseen (110–142) ja käsitekarttoihin (170–186). Kirja on edelleen täyttä tavaraa, vaikka painettu jo vuonna 2004.

1.7.2021 Marsa Luukkonen: Hauskaa kielenhuoltoa! (406 s., 2006). Maailman kielistä vain 2 % kansalliskieliä, suomi yhtenä (41). Suomen kirjakielen historiaa (53–58), osin hauskoja ohjeita toimittajille (152–188). Sanat manipuloivat mieltä (106–111, Hitler, populistit). Sanajärjestys tuottaa merkityseroja (190–): suomessa epämääräinen ja määräinen ilmaistaan sanajärjestyksellä: uudet ja tärkeät lauseen loppuun (195–202). Substantiivitauti (203). Lauseenvastike ”heikentää lauserytmiä”, kun pää- ja sivulause sulautuvat pilkuttomaksi kokonaisuudeksi (209). Kaksoispiste pisteen tapaan (242). Yhdyssanojen samanarvoiset osat erotetaan yhdysmerkillä: parturi-kampaaja (278–). Suomen 15 sijamuotoa ja prolatiivi (postitse) (362–). Legendaarisen 22.6.2021 kuolleen kielenhuoltajan todellakin hauska kielenkäytön opas.

23.6.2021 Ville Eloranta, Lotta Jalava: Sana sanasta – Suomen kielen jäljillä (269 s., 2021). Käännöskoneet eivät ymmärrä metaforia (12). Nimet kuvanneet suorasukaisesti ihmisten luonteen- tai ruumiinpiirteitä (42). Magister – magis – enemmän, minister – minus – vähemmän (52). Suomen sukukielten sijamuodoista lähes puolet paikallissijoja, unkarissa niitä on peräti 3 sarjaa: sisällä, päällä ja luona (58). Päätteiden ekonomiaa: taloissammekin = också i våra hus, auttaisitkohan = I wonder if you could help (73). Suomensukuisia kieliä yli 30 (79, luettelo s. 81). Agricolalla peruna = päärynä (128). Vuosisataisissa äänteenmuutoksissa (208–215) sanavartalon lopun e ja i paljastavat sanan iän (234): kuusi-kuus**e**n on vanhempi kuin siili-siil**i**n. Spirantit eli rakoäänteet (214). Kantauralissa SOV-sanajärjestys yleisempi kuin nykysuomalais-eurooppalainen SVO. Kantauralilaisia mm. silmä, suu, sydän, kieli, yö, ääni, soida, sataa, salko, suksi, pato, jousi (74). Eurooppalaisten kielten vertailua (254). Kirjan paras anti, kielen kehittymishistorian selvittely, uhkaa hukkua etymologia-esimerkkien tulvaan.

22.6.2021 Éric Vuillard: 14. heinäkuuta (205 s., 2021). Eloisa ja värikäs kertomus Jaakko Juteinin 8-vuotispäivänä 14.7.1789 tapahtuneesta Bastiljin valloituksesta. Kova tikkumainen selkä hankaloittaa lukemista.

13.6.2021 Anneli Kanto: Rottien pyhimys (405 s., 2021). Maalausaiheiden sijoittelu kirkkoon (35). Nainen (Pelliina) sabluunamaalariksi (114). Kristoforos etuhuoneessa sisääntulijoiden nähtävänä (123–7) synneistä muistuttavien kanssa: hevoskauppa, piru, juoruavat naiset, para maitovarkaissa (128). Etuhuoneen tikapuut (137), oven päällä hyvän ja pahan niskalenkki (146). Värien valmistaminen (144), keltainen on petturin väri (147), papin kritiikki maalauksista (148–156). Hämeen linnan pitoruuat (226–232), tiilien koko (194). Kuorin ja sakariston kuvat (163–7), apostolit (173–181), pylväänkannattajat (237), 7 kuolemansyntiä (268), yksisarvinen katossa (278), Tutivillus-piru tovereineen apostolien viereen (288), Helena ja lapiomiehet (352), Kain, Abel ja pirut (359), viimeinen tuomio (361), opetuslapset surevat Marian kuolemaa (366), rottien pyhimys Kakukylla (361, 368), armonistuin katossa (370). Erinomainen johdatus kirkkoon 2 km päässä kotoani. https://www.annelikanto.fi/hattulankivikirkko.

8.6.2021 Helena Steen: Paikka hyvässä perheessä (351 s., 2021). Englannissa asuvan HS:n viehättävä fiktiivinen esikoisromaani Suomesta Englantiin piikomaan menneen suomalaisen Anni Tikan päiväkirjamerkintöjen pohjalta aikavälillä 23.8.1933–26.2.1934. Luokkayhteiskunta

jakaa jopa eri tehtävissä toimivat piiat omille tasoilleen. En olisi uskonut aiheen kiinnostavan – ja vielä esikoisromaanina – mutta näin vain kävi! Hieno tarina, hyvin kerrottu.

3.6.2021 Keir Giles: Moskovan opit (243 s., 2020). V:n vuosisatainen rytmi: vallankumous – luhistuminen – lujittuminen – seisahtuneisuus (176). Kulloinenkin hallitsija korjailee annaaleja miten tahtoo (178). Venäläisiä ei saa arvioida Euroopan mittapuilla, koska V on Aasiaa eikä Eurooppaa. Sanoilla presidentti, parlamentti ja vaalit on V:llä oma merkityksensä (35). Lait koskevat alamaisia, eivät hallitsijoita eivätkä valtiota (150). V:n suurvaltakäsityksen perusta: 1) alusmaiden puskurivyöhyke, 2) veto-oikeus, 3) erivapaus poiketa säännöistä (47). 1990-luvun hetkellinen vapaus on traumaattinen muisto. Demokratia ei ollut päämäärä vaan lännen vaurauden synonyymi (109, 189). Kellä tahansa, jolla on valtaa, on automaattinen oikeus paikata omia taskujaan (118). V kunnioittaa vain voimaa. Vuonna 2018 sisäministeriöstä sai matkustaa vain Kuubaan, Vietnamiin ja Kiinaan (132). Television ja jääkaapin ristiriita (170). Vaihtokauppa-ennuste: Krimin anastuksen hyväksyntä poistaa joukot Itä-Ukrainasta (238).

31.5.2021 Sami Sillanpää: Keskellä virtaa Kongo (165 s., 2021). Helsingin Sanomien toimittaja Kongojoella. Kongossa 90 milj. ihmistä mutta rajojen sulun vuoksi 10/2020 vähemmän koronaa kuin Suomessa (9). Päiväntasaajalla kulkevan Kongon virtaama ei vaihtele, koska sadekaudet vuorottelevat molemmin puolin (48). Kongolla 1900-luvun alussa noin 200 suomalaista mm. jokilaivojen konemestareina (67), nyt 6 suomalaista koko Kongossa (154). Leopold II otti armeijansa pohjoismaista, koska niillä ei siirtomaita (78). 17 Afrikan maata itsenäistyi 1960 (89). Suomessa ”bussi lähtee pysäkiltä, vaikka ketään ei kyydissä” (108).

28.5.2021 Krisse Lipponen: Resilienssi arjessa (329 s., 2020). Omaa osaamistaan, oppimistaan ja onnistumisiaan kannattaa kirjata muistiin (50). ”Taustani huomioiden olen selviytynyt hyvin” (55). Identifioidu lähiympäristöösi (68). Hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa rakenteellista resilienssia (76). Tarinan rakentaminen auttaa vaikean vaiheen yli (134). Resilienssi kylän väestökatoa (228), perheen onnettomuutta (lapsen menetys) (252–265) ja työyhteisön vaikeuksia (282) vastaan. Lapselle perheen ulkopuolinen aikuinen voi olla iso voimavara (247, 82). Esimerkkeineen erinomainen ja monipuolinen käytännön perusopas arjessa selviytymiseen.

26.5.2021 Jack Fairweather: Mies joka murtautui Auschwitziin (352 s., 2021). Puolalainen Witold Pilecki soluttautui Auschwitziin 1940 (58) selvittääkseen tilastoja (165). Liittoutuneille keskitysleiritappaminen paljastui 11/1942, mutta BBC julkisti asian vasta 4/1943 (235). WP menetti verkostonsa Buchenwaldiin (259). Pakeni Auschwitzista (264). Varsovan kansannousu 9/1944 (298). NL valtasi Varsovan 17.1.1945 (314). Patriootti WP joutui venäläisten näytösoikeudenkäyntiin ja teloitettiin 25.5.1947 (327). Vakuuttavaa: noin 800 viitettä.

24.5.2021 Eddie Jaku: Maailman onnellisin mies (178 s., 2020). EJ valmistui hienomekaanikoksi (24), Buchenwald –> Belgia –> Ranska –> Auschwitz (36). Pako vankimarssilta sodan lopussa, päätyminen amerikkalaisille –> Brysseliin (119). Avioliitto 1946, Australiaan 1950 (140). Holokaustista selvinneen satavuotiaan Valitut Palat -tyyppinen heikosti käännetty kirja.

23.5.2021 Are Nikkinen: Haukivuoren Houdini, Aimo Leikkaan elämä ja kuolema (243 s., 2020). Aimo Leikas (1947–1976) oli haukivuorelainen itseoppinut sirkusesiintyjä: akrobaatti, kahlekuningas, hypnotisoija... Maakuntaesitykset harvenivat 1970-luvulla maaltapaon ja TV:n vuoksi (141). Riippui hirressä jopa 3 min. Esiintyi giljotiinissa ja kuoli lopulta epäonnisessa venäläinen ruletti -esityksessä (223). MTV 3:lla lastenohjelma hirtosta ja giljotiinista (160).

22.5.2021 Jouni Ranta, Marko Erola: Mieletön vilppi, tositarinoita suuresta taidehuijauksesta (216 s., 2020). Veli Seppä (1947–2022), lempääläläinen ”kuvantekijä”, itseoppinut Kihniön kyläpoliisin poika varasteli poliisi-isän takavarikoimia välijuomia. Hyvä piirtämään ja laulamaan, hitsari, rauhanturvaaja, keikkamies, Lohja Oy:n rakennuksilla Irakissa. 25-vuotiaana kahdesti eronnut ja kahden pojan isä (25). Seppä oppi 80-vuotiaalta Eero Nelimarkalta taiteesta, rikastui taulutuonnilla Ruotsista (32). Pokeripeli opetti ja antoi verkoston Jouni Rannalle väärennösten myyntiin (44). Rannan sairaskohtaus 1998 (198) vaihtoi 1998 taulumyyjäksi rahanahneen Markku Matikan, joka kuoli 2011 (112). Kaikki todistaja-taulukauppiaat kuolivat, kaksi oman

käden kautta (12). Hinnoista: 1980-luvun lopulla ”nousuvesi nosti kaikkia veneitä” (66). Huijaukset loppuivat poliisin kotitarkastukseen Veli Sepällä 2014 (127).

21.5.2021 Pete Poskiparta: Muisti, mentalistin tehokurssi (103 s., 2021). Villit assosiaatiot ja mielikuvat kiinnittävät asioita muistiin. Numerot kuviksi yksöisjärjestelmällä (33), sijaissanatekniikka (41), sata seinäkoukkua (64), matkareitit ja korttipakan muistaminen (92). Muistamisen mestari Poskiparta paljastaa perustekniikkansa. Sata koukkusanaa 0–99 kannattaa kertotaulun tapaan opetella elämäniäksi ulkoa (67–68). Koukkusanoina esimerkiksi tunnusluku tai ovikoodi 3449 on ”mari-reppu”, helpompi muistaa kuin 3449.

19.5.2021 Anna-Liisa Haavikko: Kaari (495 s., 2021). Kaari Utrion (*1942) isä Untamo moniaktiivi, mm. Tammen toimitusjohtaja ja sosiaalidemokraatti (16). Kaarin huono näkö koulussa parani laseilla, Jokamiehen maailmanhistoria herätti (40). Hakaniemi –> Vallila –> Tapiola 1955, Kaari saa kirjoituskoneen lahjaksi (50), opiskeli venäjää ja pikakirjoituista (54). I aviol. upseeri Jaakko Virkajärvi 1965 (89), II Kai Linnilä 1973 (135). Lapset erossa Virkajärvelle. Suuressa suom. kirjakerhossa 3 v kuluttua 150 000 jäsentä, joista 82 % ei ollut koskaan käynyt kirjakaupassa (133). Somerniemelle 1975 (151). Neidontanssi (224) omaelämäkerrallinen: rakkaudeton liitto –> rakkausliitto juopon kanssa. Linnilä raitistui 1980 (226). Oma kustannusyhtiö (238) Amanita (=kärpässieni). Juppikulttuurista kertova Ruusulaakso 1982 oli siirtymä nykyaikaan (239). Eevan tyttäret 1984: 154 000 kpl vuodessa (261). Kalevan tyttäret (281) suomal. versio Eevan tyttäristä. Naistutkijoiden reviirikateus (263). Sukunimi- ja tasa-arvolaki 1986 (270). Ei halunnut Somerosta kaupunkia: enemmän sikoja kuin ihmisiä (277). Venus – naiskauneuden historia alistamisesta ja julmuudesta (280). Vasta 22. kirja, Vendela, käänsi arvostelut positiivisiksi (300). Romaanin paikkojen visualisoinnista (334) Eurooppa-trilogian kynnyksellä. Tverin Karjala ja ”ylimaallinen” Pertti Virtaranta (357). Ruma kreivitär 1830-luvun Hgistä (415). Kai Linnilä käynnisti Vammalan vanhojen kirjojen päivät (425). Kaari maaseudun puolustaja (431) ja NATO-kannattaja (429). Pärekattoja Suomessa vasta v. 1845 (442). Upea elämäkerta yli 50 kirjan kirjoittajasta, itsenäisestä oman tien kulkijasta ja vaikuttajasta. Kirjan kansi, kuvitus, taitto ja väliotsikointi kaikki malliksi kelpaavaa, KU-ammattilaiselta!

10.5.2021 Venla Hiidensalo: Suruttomat (253 s., 2021). Sujuvasti kerrottu ja taitavasti rakennettu ”faktoista innoituksensa saanut fiktio” taidemaalarien Tyko Sallisen ja Helmi ”Mirri” Vartiaisen liitosta, jossa holtiton Sallinen varasti Helmin kaksi tytärtä itselleen.

7.5.2021 Henrik Meinander: Suomi 1944 (398 s., 2009). NL hyökkäsi Baltiaan 14.1.1944, Narvan päänäyttämöllä syyskuuhun 1944 NL menetti 160 000 sotilasta (40). NL:n maaliskuun 1944 rauhanehtojen hylkäämisen syynä pelko Saksan toimista Suomea vastaan (79). Lukuhinkua: WSOY:n keskipainos v. 1944 11 000 kpl, mutta 2000-luvun alussa vain 2000 kpl, Suomi luki romantiikkaa, taskukirjoja, huumoria (Armas J. Pulla, Sakari Pälsi), mutta ei sodasta (154). Pessi ja Illusia 42 000 kpl julkaisuvuonnaan 1944. Atos Wirtanen oli Tove Janssonin suurin innottaja ja puoliso (160). Kaikki kaatuneet kotimaan multiin: 622 sankarihaudassa 83 000 kaatunutta (203). Väsynyt 77-vuotias Mannerheim presidentiksi 4.8.1944 (243). Välirauhan hieronta seikkaperäisesti s. 243–303. Paasikivi nyreissään, kun ei valittu Moskovaan neuvottelemaan. Suomalaisilla salakuuntelu hotelli Tornissa, Zdanovin junassa kolme junaa peräkkäin, silloilla vahdit (290). Asekätkentäorganisaatio Suomen alueellisen puolustusjärjestelmän pohja (302). Hgin kolmessa suurpommituksessa k. 1944 vain 144 kuollutta ja 358 haavoittunutta (45–75). Kaikkiaan kuoli 93 000 sotilasta, mutta vain 2000 siviiliä (387–398), haavoittuneita noin 150 000 (356). 300 000 hevosesta rintamalla yli 60 000, joista 15 000 menehtyi (355). 340 000 karjalaisevakkoa, 63 000 inkerikkoa (123), 80 000 sotalasta Ruotsiin, lopullisesti jäi 7100 (126). 450 000 suomalaista joutui lähtemään kotisijoiltaan (296).

4.5.2021 Jan Andersson: Ahvenanmaan Postitie (76 s. 1999). Kustaa Vaasa vahvisti 1527 yksinoikeuden kuljettaa matkustajia Ahvenanmeren yli. Vanhin tunnettu taksa 1564 (8). Vuoroja kahdesti viikossa 1757 lähtien, kirjekopioita varmuudeksi Pohjanlahden ympäri (11). Eckerön Postitalo 1828. 1910 viimeinen postiruotu Vårdöstä Kumlingeen (13). Kirjassa kuvataan postitie Ahvenanmaan läpi. Kirjanen herätteli vanhoja nostalgioita 1960-luvun alun geodesia-kesätöistä ja myöhemmistä purjehdusretkistä Ahvenanmaan Postitien vaiheilla.

27.4.2021 Heikki Ylikangas: Kustaa Vaasa ja hänen uhmaajansa (296 s., 2021). Tanskan Kristian II tapatti 1520 Tukholmassa 82 vastustajaa (65), KV menetti omaisuutensa. KV sai kansaa puolelleen, voitti Kristianin, nousi Vadstenassa 1521 valtionhoitajaksi (88) ja 1523 kuninkaaksi (99). Vesteråsin valtiopäivät 1527 sinetöivät tyranni-KV:n yksinvallan (109). KV kielsi 1540-luvulla lopunkin roomalaiskatolisuuden (153). Dacken talonpoikaiskapina 1542–3 Smoolannissa (197–286). Alhaissyntyisen Vaasa-suvun perintökuninkuus 1544 (257).

Wittenbergissä opiskellut Olaus Petri (1493–1552) ensimmäinen luterilaisuuden saarnaaja Ruotsissa (145), Martti Lutherin teesit 1517. Olaus 1531 valtakunnankansleriksi, veljensä Laurentius arkkipiispaksi (160). OP:n tuomarinohjeet alun perin KV:n mielivaltaa vastaan (172–192). Varas ei kelvannut lautamieheksi, tappaja kelpasi (177). KV:n saavutuksia (193): Ruotsi irti Kalmarin unionista ja katolisuudesta, kirkon omaisuudet valtiolle, verotuksen uudistus talon tarkkuudella, oikeudenkäynnit sopimuspohjalta lakeihin perustuviksi (256). Esimoderni valtio: rahan paluu irrotti kaupunkivallasta luomalla valtioille palkkasoturiarmeijat (290). Aatelin heikkouden vuoksi Ruotsi säästyi maaorjuudelta (293) ja sai nelisäätyiset valtiopäivät.

24.4.2021 Eliot Higgins: Me olemme Bellingcat (231 s., 2021). Geopaikannukseen perustuvaa (26) tiedustelupalvelua verkossa. Venäjän ja muiden sotarikoksien sitovaa ja aukotonta paljastamisesta nettiin ladattujen pohjattoman laajojen arkistojen avulla. Kirjan kaikki viitteet osoitteessa https://www.bit.ly/bellingcat-viitteet

15.4.2021 Esa Anttala: Päämajan kaukopartio (203 s., 1960 / 2014, 13. painos). Lukemista rauhoitti, kun huomasi, että kirjan kaikissa jutuissa käy aina suomalaisille hyvin. Joissakin silti epätoden tuntua, erityisesti viimeisessä ”Suurhyökkäyksen pyörteissä ahtaalla Kannaksella” (135–203). Tyylissä ja mitassa jotain sama kuin A. E. Järvisen eräkirjoissa.

11.4.2021 Matti Virtanen: Ääripäät – Miten identiteettipolitiikka hajottaa Suomea (308 s., 2021). Itselleni tuttu MV havainnollistaa mm. sukupuolikirjoa (155–178), saamelaisuutta (185–220) ja suomenruotsalaisuutta (228–260). ”Inari kuin Sveitsi: jylhiä maisemia ja neljä eri kieltä”. Suomessa 85 ruotsin murretta ja 15 slangia, virallinen suomenruotsi on epäaitoa (234).

29.3.2021 Sofi Oksanen: Koirapuisto (405 s., 2019). Tallinnaan, Hkiin, Ukrainan kaupunkeihin ja puolilaittomiin hedelmöityshoitoihin kytkeytyvä sotku. Ehkä kirjassa on joku juonikin, mutta se jäi epäselväksi. Sanonnan taitavuus ja Ukrainan arkeen eläytyminen saivat lukemaan.

20.3.2021 Halonen, Nyström, Paunonen, Vaattovaara: Stadin syntinen s (307 s., 2020). Tiivis teos suomen kirjakielen kehitykseen (tiivistys 62–69) ja fonetiikkaan. V. 1808 Hgin palon jälkeen asukkaita 1810 vain 3500, vuonna 1850 15 000, yliopisto vasta 1828 (24). Kielet Hgissä 1870: ruotsi 57, suomi 26, venäjä 12, saksa 2 %, 1910 suomi-kotikielisiä 59 % (27). Lauantaiseura 1830 (29), Kotikielen seura / Virittäjä-lehti 1876 (51). Kasvava nationalismi tuki valtiota toisin kuin muissa maissa (31). Kieliasetus 1863, kouluasetus 1865, Hki ruotsinkielinen, papit ja opettajat levittivät suomea muualle (33). 1860 Hgissä vain 1 suomenkiel. kansakoulu (34). 1906 (Snellman *100 v) noin 32 500 sukunimen suomentamista, kosketti 100 000 suomalaista (43). ”Kodin sanasto” 1896 puhdisti svetisismi-kyökkisuomen (60). Sihahtava s venäjän ja ruotsin kielistä (105, 145). Stadin slangin synty (101–113). Katupoikakieli (182–189). Äänteiden muodostumisalueet suussa (138–9). Art Housen kirjassa karmea kansi ja ruma selkä!

17.3.2021 Sirkka-Liisa Ranta: Suomalainen teekirja (219 s., 2020). Kivasti taitettu ja kuvitettu, etenkin alun sisällysluettelo malliksi otettava. Silti pettymys: odotin apuja nykyiseen oman kotini teejuoman tekemiseen, mutta törmäsinkin teen valmistuksen ja käytön historiikkiin.

14.3.2021 Antti Heikkinen: Einari, Ponssen perustaja Einari Vidgrenin elämä (352 s., 2020). Aivan ihastuttava paljolti murteelliseen kuviteltuun dialogiin perustuva kertomus, joka pakottaa tutustumaan nilsiäläisen monilahjakkuuden, AH:n, muuhunkin tuotantoon. EV (1943–2010) ponnisti teknisillä ja sosiaalisilla taidoillaan pokasaha-metsurista pörssiyhtiön johtajaksi. AH innostuu kirjoittamaan aivan erillisen kappaleen koirasta nimeltä Ponsse (193–199).

5.3.2021 Petteri Taalas: Ilmastonmuutos (181 s., 2021). Merkittävin vesikierto käy meristä ilmaan (40). Revontulet alentuneet ihmisen vaikutuksesta (42). CO_2 tuottaa 66 % lämpenemisestä, metaani 17 %, mutta metaani viipyy ilmakehässä vain 11 vuotta (44). Israelin

metsät hakattu höyryvetureille (52). Ihmisen tuottamasta lisälämmöstä päätyy meriin 93 % ja ilmaan vain 4 % (74). Eniten lämminneitä: 1. arktis, 2. Välimeren alue (uhka turismille) (75). Vaarana paikoilleen jämähtävät säätyypit (82). Neljän jäänmurtajan letka Koillisväylällä! (83). Kosteuden vaihtelut tulevat haittaamaan enemmän kuin lämpötilan nousu (87). Maankäytön suurin epäkohta: pelloista 70 % karjanrehun kasvattamisessa (123). Ilmatieteen laitos pitänyt kursseja toimittajille (152). Kaikkien nuorten pitäisi lukea tämä kirja omasta tulevaisuudestaan!

28.2.2021 Aleksis Kivi: Seitsemän veljestä (342 s., 1870/1956). Veljeksissä kahdet kaksoset, ikähaitari vain 18–25 vuotta (13, 18–25). Emännän töiden kuvaus (25), hyvän ja huonon vaimon (277), kaupunkilaisten (115). Venla (37), Toukolaiset (42), Lukkarinkoulu (52), Rajamäen rykm (60), saunan palo (88), välikirja nahkapeitturille (95), Impivaaraan (97), uuden pirtin palo jouluna (139), pako Jukolaan, Taula-Matti (151), Hiidenkivi (167), Eero, Simeoni ja viina Hml:ssa (225), vääränä päivänä kirkkoon (241), huutokauppa, tappelu Toukolaisten kanssa, Eero ABC-opettajaksi (259). Aapo: ”Ehkä jätämme viinan, johon onneksemme emme ole juuri tottuneet vielä” (159). – Luin kirjan testatakseni Alex Matsonin Romaanitaiteen teesejä.

26.2.2021 Alex Matson (1888–1972): Romaanitaide (194 s., 1947). Cervantesin motiivina Don Quijoteen oli raha. C ei alistunut ritariromaaniin ja keksi parodian DQ:een. Ritariromaaneista puuttuu realismi, Robinson Crusoesta huumori (20). Ehjä kokonaismuoto tärkeämpi kuin se, mistä kerrotaan (25, 42). Seitsemän veljestä teemoittainen (67) sinfonia (62, 148, 162). Viimeistä edellinen eli 13. luku päättää veljessarjan, mutta 14. kertoo veljesten tulevaisuuden yksilötasolla (72). Kilven Alastalon salissa visuaalinen (108). Romaanin määritelmä (129), pituus (132). Kirjailijan pysyttävä kokemuspiirissään (145), lukijan kehitettävä jatkuvasti muodontajuaan (149). Putkinotkon muoto: luonto – Muttinen – Käkriäinen (157). AM mollaa Ahon ja Sillanpään täysin (176–189) pedantisoiden kolmella aukeamalla S:n henkilöiden ikäkronologiaa. Vanhan ruotsinkielisen ”paremman muotokulttuurin” hylkääminen johti ”uudemman romaanitaiteemme lapsellisuuteen (174)”! AM vaikutti Viidan ja Linnan kehitykseen. Katso myös 10.7.2021 / Marja-Leena Mikkola.

13.2.2021 Pekka Korvenmaa: Lars Sonck, arkkitehti (195 s., 2020). Papin poika (1870–1956) syntyi Kälviällä, muutti 7-vuotiaana Finströmiin Ahvenanmaalle (7). Treen tuomiokirkon tornissa muistumia Finströmin kirkosta (15). Laajensi alaansa huonekaluista kaavoitukseen vaatien sen eroa sekä insinöörivetoisuudesta että rakennusmestareista (24). Kaavoitti Kulosaaren (36). Ei naimisissa, yksi tytär, johti keskustelemalla, hyväntahtoinen, avulias (58), ei käyttänyt viivoitinta (43). Eli tilaustöillä, kunnes mesenaatit 1920-luvulla kuolivat, Eliel Saarinen muutti USA:han 1923 (50). Kultaranta, Ainola, Turun Mikaelinkirkko (”kunpa venäläiset pommittaisivat”), Treen tuomiokko, Kallion kko, jne, Hgissä noin 30 toteutumaa, kokonaisia kerrostalokortteleita. Luovuus juuttui Kallion kirkkoon ja Hgin Pörssitaloon. Kotipesät hävisivät: Kulosaaren purettiin, Porkkalan hävittivät venäläiset, Finströmin korjattiin kömpelösti palon jälkeen. Testamentti arkkitehtinuorille (195). Erinomainen kuvitettu opas LS:n töihin.

7.2.2021 Aila Meriluoto: Vaarallista kokea – päiväkirja vuosilta 1953–75 (420 s, 1996). Arvelen motiiveiksi 1: ansaita paljastuksillaan, 2: raottaa näkymää Suomen kulttuurieliittiin, 3: kertoa runotyttö AM:n arjesta. Riittävän meritoitunut, julkkisten ympäröimä ja rahapulassa oleva saa painatetuksi tällaistakin. AM:n oma arvio kirjastaan s. 81 ja 420. Etuhampaat h-lääkärissä (86), Helsingin Sanomien kirjeenvaihtoilmoitukseen 35 vastausta (343), öljykriisi (389). Vakuutuin taas kerran siitä, että kirjojen optimisivumäärä on 180–220.

2.2.2021 Panu Rajala: Lasinkirkas, hullunrohkea – Aila Meriluodon (1924–2019) elämästä ja runoudesta (312 s., 2010). AM, Kirsti Ortola ja Marja-Liisa Vartio luokkatovereita Pieksämäellä, puolisoina Lauri Viita, Tauno Palo ja Paavo Haavikko (18). Sandemosen Janten laki ja Rilke (32). AM eroon Kai Laitisesta (83), joka ei koskaan lausunut AM:n nimeä, vaikka oli kotim. kirjall. prof (133). ”Lasimaalausta” (85) 1946 myyty kaikkiaan yli 40 000, nosti Sinuhen kanssa Suomen sodasta (98), innotti 40 v. vanhemman V. A. Koskenniemen loppuiäkseen AM:n ihailijaksi (88, 106 Klaus Kurki, alastiriisuminen). AM Rolf Nevanlinnan avulla Zürichiin Rilkeä tutkimaan (113). Lauri Viita 1948–57 (120, 178), Lasse Heikkilä kesä 1959, Ruotsin Nilimarkissa / Enköpingissä / Harry Martinsonin Aniara-käännös, HM:n itsemurha (243). Enköpingissä kirjoitettu trilogia Pommorommo - Ateljee Katariina - Meidän linna kertoo omasta perheestä ja lapsista, kirjeromaani Peter-Peter suhteesta Mart Grünthalin kanssa (264). Poikkeuksellisen estottomassa päiväkirjassa ”Vaarallista kokea” 1996 (374) Panu Rajala

mainittu 160 kertaa! Rajala on upea kirjoittaja etenkin tässä hänelle perin juurin tutussa aiheessa!

29.1.2021 Lauri Viita: Moreeni (353 s., 1956). Viidan Pispalan lapsuus- ja nuoruusvuosiin kansalaissodasta 1930-luvulle ulottuvan työläisromaanin teksti on tiivistä ja filosofiset ajatusrakennelmat paikoin vaikeaselkoisia. Sivulla 230 ”Miehet ... keksivät nerokkaista lukutelineitä erilaisia makuu- ja istuma-asentoja varten”. Löytyisikö näitä Viita-museosta!

25.1.2021 Aila Meriluoto: Lauri Viita (153 s., 2008). Näkymä Viidan perheen sisältä. Yrjö Jyrinkosken kuristus (56). LV:lla oli perfektionistina teknillinen intohimo kieleen. LV:n kirjat olivat AM:n mukaan vain ”luonnonmullistuksen sivutuote” (40). Absoluuttinen kielikorva: ”vasta on kuivattu vihta” (125). LV:lla ”yhteyksien, havainnollistamisen ja konkretian taju”, runot jäivät jälkeen suullisesta performanssista (41). LV ei koskaan nauranut eikä nähnyt unia (66), käytti kirjoituskonetta vain pakosta (60), piti itseään ”isompana aikaa”: ainoana kellonaan herätyskello (31). Näytelmäidea ”Lindströmin pihvi” (77). Väinö Linna: ”Työläiskirjailijat lukevat tiedekirjoja, koska sovinnainen koulunkäynti ei ole latistanut tiedon hinkua” (73). Syvä pettymys: sairaanhoitajat pyysivät Väinö Linnan nimikirjoituksia tämän vieraillessa sairaalassa Viitaa katsomassa (128). Lopun lähellä LV liittyi kirkkoon ja alkoi kehua AM:n runoja (141).

17.1.2021 Jukka Lyytinen: Lauri Viita (193 s., 2020). Viita (1916–65) oli ikänsä äärimmäisen hallitseva, itsevarma, kovaääninen ja suulas, käytti alkoholia vasta 25-vuotiaana sodassa (36). 7 lasta. 1. vaimo Kerttu Solin (47) 1939 ei arvostanut miehensä kirjailijuutta, 2. vaimo Aila Meriluoto 16-vuotiaana avioon Paasikiven luvalla 1948 (90), ero -56 (Ailan vht Pieksämäen yhteiskoulun rehtori ja saksan opettaja), 3. vaimo kosmetologi Anneli Kuurinmaa 1962 (160). Upea Betonimylläri-runokokoelma 1947 (70–77). Kukunor 1949 pettymys (94), esikoisromaani Moreeni 1950 (103), Käppyräinen 1954 (128), Suutarikin suuri viisas 1961 (154), Entäs sitten, Leevi 1965 (169). Muutto 1951 Muroleen saareen (108), 1952 Hkiin (118). Vuodesta 1952 psyyken hoidoissa eri paikoissa. Kuolema Mäntsälässä nokkakolarissa humalaisen kuorma-autonkuljettajan kanssa (180). Ikätoveri Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan 1954 menestys harmitti syvästi (132). Hyvin kirjoitettu osin huumorin höystämä elämäkerta.

15.1.2021 Caroline Criado Perez: Näkymättömät naiset (335 s., 2020). Naisten osa miehille mitoitetussa maailmassa. Hieno johdanto (17–41). Murhaajista 96 % on miehiä (18). Epätasa-arvo suurin maissa, joiden kielissä on kieliopillinen suku (23). Karlskogassa kävelyväylät lumiaurataan ensin –> vähemmän murtumia (45). Nykytoimistot naisille 5 °C liian kylmiä (128). Liian raskaat sementtisäkit, sopimattomat suojavaatteet, altistus kemikaaleille (131). Kyntöaurahypoteesi: Miesten ylävartalomassa 75 % suurempi kuin naisilla –> vain miehet jaksavat kyntää –> kuokkiin ja haroihin perustuvat kulttuurit naiskeskeisempiä (161). Pianon sormitus sopii naisille huonosti (173). Autojen törmäysnormit tehty miesvartalonukeille (202).

12.1.2021 Hiski Haukkala: Suuren pelin paluu – Suomen tulevaisuus kriisien maailmassa (223 s., 2020). Sprengtportenin syntysanat Suomelle Ruotsin ja Venäjän välissä (17). Höyrylaivaliikenne 1830-luvulla päästi suomalaiset Ruotsin ohi Keski-Euroopan yliopistoihin (32). Toimijuuskolmio: aika / tila / mittakaava (26). EU:n integraatiodilemma (116). Suomen venäjästrategia: suvereniteetin vaalimiseen pohjautuva resilienssi plus hyvät suhteet mm. kaupankäynnin avulla (152–7). Parasta alun historiaosuus, heikkoa kirjan sekava nimi ja loppusivujen (190–) jälkiviisaus mm. koronan suhteen. HH:n lempifraaseja ”lähestulkoon” ja ”juurikin”.

7.1.2021 Marja-Liisa Vartio: Hänen olivat linnut (256 s., 1967). Täytettyjen lintujen rovasti, ruustinna ja tämän lähipiiri taitavasti muotoillussa dialogissa, ketä se sitten kiinnostaakin.

4.1.2021 Jyrki Koulumies: Moskova, Mullova ja minä (196 s., 2008). Edellisen kirjan paikkausta. Mullova-loikkausta on vain 25 %, s. 147–. Paljon asiaa naapurista, kuten kuinka kävellä miliisin ohi (109) tai millainen on Vladivostokista lähtenyt kahden viikon laivaristeily Okinawalle, Filippiineille ym., kun loikkausten pelosta ei kuitenkaan käyty kertaakaan maissa.

30.12.2020 Jyrki Koulumies: Koulumies riittää (280 s., 2020). Kiintoisinta sisäpiiritieto Kekkosen / Koiviston presidentinvaalitaitteesta (131–150). Siinä missä Kekkonen haastatteluun tullessaan nautti YLE-pomojen saattueista, Koivistolle ”Koulumies riitti” (145).

Koivisto halusi puhua Linnasta, käytti teleprompterin puuttuessa piirtoheitintä. George W. Bushin haastattelun viivästyminen oli estää JK:ta ehtimästä Victoria Mullovan loikkaukseen Kuusamosta Ruotsiin.(151). Virhe: Vara-Manu oli Ismo Kallio eikä Paavo Lipponen (138). Sujuvaa kerrontaa, lyhyet lauseet, väliotsikot. Samaistuin ikätoveri-JK:hon esipuheen 1. kappaleen alusta lähtien.

27.12.2020 Aimo Ruusunen: Punakankaan suomalaiset (144 s., 2020). Selostus Krasnyi borissa 20 km Petroskoista kaakkoon 9.8.–15.10.1937 ja 26.9.–11.10.1938 teloitetuista 1200:sta, joista 582 suomalaista (28). Epäyhtenäinen ja sotkuinen kirja filosofian tohtorilta!

26.12.2020 Juha Hurme: Suomi (474 s., 2020). Jatkoa ”Niemelle”, kts. 6.1.2018. Kalevalan syntyä ja merkitystä Agricolan ajoista 2010-luvulle. Vanhimpia sanoja musta, kylki, saari, suo ym. (19), Agricolalta lisää sanoja (60–65). Latina Suomen 1. kirjakieli (50). Kokemäeltä: ”Tasavalta tappelussa, lyöpi kuka kerkiää” (254). Agricola kuvanveistäjänsä Oskari Jauhiaisen näköinen (60). Hiisijärven pinnan lasku (101). Könnin kelloseppäsuku (112). Huvitus-omenalajike Yläneeltä (137). Matti Pohto (149). Juteini (154–7). SKS:n perustaminen (160). Kalevala-35:n 500 kpl painosta myytiin 12 vuotta, Keckmanin saksasta kääntämän SKS:n 1. kirjan Kultala 2500 kpl heti (177), Topeliuksen Maamme-kirjaa 3 milj. (260). Uusi Kalevala -49 JH:n 10 kohdan arviointeineen (213–5). Tyttökoulu-perustaja Sara Wacklin edelsi Minna Canthia (201). I. K. Inha polkupyörien maahantuojana (277). Turun yliopiston rahoitus Joutsenten Alaskan-kullalla (309). Monon etymologia (363). Kärki-Helismaa-Rautavaara (409). Kärjen sisarukset Usko, Lahja, Armo, Toivo, Rauha, Voitto, ja Ilo (219), Helismaan Fahr-leikkuupuimuriruno (416). ”Suomi” on kuin puhutusta äänikirjasta litteroitu, vailla kustannustoimitusta: vuosisatavirheitä mm. s. 433, tuplapassiiveja ”oltu perattu” s. 162 jne. Epäolennaiset Fazer- ja ravikulttuurihistorian sekä hirvi- ja punkkimäärät olisi voinut jättää pois!

21.12.2020 Tuula Malin: Putinin pihapiirissä – Venäjän suurvaltaoperaatiot Suomessa (286 s., 2020). Ongelma 2000–2020: venäläiset ostivat vapaasti kiinteistöjä Suomesta, mutta ei päinvastoin (258, 261). Suurin osa rahanpesua: utopistisia hotelli-, lomakeskus- ja kylpylähankkeita (126, 205). Varojen jäädytys Virossa uhka venäläisille (246). Hankintoja strategisten kohteiden läheltä (163). Turussa, Hgissä ja Kotkassa venäläisten 20–30-metrisiä pikaveneitä Ahvenanmaan valtaamiseksi (119), Putinilla Saltvikissa rantakiinteistö (122). Airiston Helmi hyvin selvitetty (140–163). Bäckmanin väitöskirja (104). Halosen kissadiplomatia ja jalkaväkimiinat (32). Krimin miehitys ja Itä-Ukrainan 300 ”avustus”rekkaa Troijan hevosina (30). Suomen hallituksen ja kuntapäättäjien naiiviudesta Venäjän kyberhankkeiden alla (41–53).

17.12.2020 Päivi Aikasalo: Alli Wiherheimo (293 s., 2004). Kotilieden perustanut ja sitä yli 40 vuotta johtanut AW (1895–1978) kiinnosti, koska poikani on ostanut AW:n kirjassa kansikuvaa myöten laajasti esitellyn Hgin Hesperiankadun asunnon. AW:n isä Mouhijärveltä, äiti Tyrväältä (20). WSOY:n kustannusvirkailija 1920, Kotiliedessä 1922–63 (42). Otavan Oma Koti kilpailijaksi 1931, mutta yhdistettiin Yhtyneiden Kuvalehtien perustamisessa 1934 Kotilieteen. Oma Kodista omaksuttiin Martta Wendelinin kannet, Kieku ja Kaiku ja Isoäidin kirjeenvaihtopalsta (77). Muutto Hesperiankadun uudisasuntoon 17.2.1932 (91). Huippulevikki 234 000 v. 1948 (122). Olisin vaihtanut AW:n päiväkirjojen miehen ja perheen puutteen valitukset Kotiliedestä kertomiseen. Kieku ja Kaiku mainittu vain kerran, Asmo Alhoa ei lainkaan, ei myöskään ”huomattavaa remonttia” 1964 (290). Naimattomuuden filosofiaa (268). ”Hotelli Aulanko Hyvinkäällä” (217). Sujuvaa tekstiä naisten pukeutumisihanteista väitelleeltä PA:lta.

11.12.2020 Jarmo Heinonen: Senioriteetti voimavarana (203 s., 1998). 15 kirjoittajan kooste, jossa neljä hienoa timanttia: Eino Jutikkala: Vanhuuden raja on siirtynyt (110–), Antti Hervonen: Aivojen suojelu on viisasta vanhenemista (173–), Aino Räty-Hämäläinen: Luovuus ei jää eläkkeelle (189–) ja Anne Fried: Korkean iän kaksoiselämä (201). Ruotsissa 1523–1809 vain yksi kruunupää 15:sta saavutti 70:n ja neljä 60 vuoden iän (112). ”Toiminnallisuuden tarve ja kokemuksen puute altistaa nuorison” (48). Konfutse: ”valitse ihmisistä vanhat ja työkaluista uudet” (74). Aivojen kehitysvaiheet (180). Vanhan ihmisen sydän sykkii aivoille (181).

9.12.2020 Stefano Manguso: Loistavat kasvit (186 s., 2017). Kasvit pystyvät itse tuottamaan tarvitsemansa energian, eläimet eivät (43). Telluksen biomassasta 99,7 % kasveja (141). Eläin

on in-dividual (46) eli jakamaton, kasvin toiminnot hajautettuja, jolloin sitä voidaan leikellä miten vain ilman että kasvi kuolee. Kasvin aivot ja ”parviäly” ovat juuren kasvuvyöhykkeessä (158). Arvokas sivu 166 maapallon ulkopuolisen älyn ymmärtämisestä. Kirja odotti kuukausia lukematta, kun luulin ”loistavat”-sanan viittaavan valoilmiöihin!

4.12.2020 Lea (*1983) ja Santeri (*1950) Pakkanen: Se tapahtui meille – isän ja tyttären matka inkerinsuomalaisuuteen (413 s., 2020). Kolppanassa 1785 suomenk. koulu ja 1863 seminaari. 1913 Inkerissä 8000 lasta 129 suomenk. koulussa (27). 1920-luku suomen kielen kulta-aikaa, 1928 pakkokollektivisointi, 1931 pakkosiirrot: 18 000 inkerikkoa Uralille (34, 205), 1937 suomenk. koulutus lakkautettiin (52), 1938 suuri terrori (207), 1949 Itä-Karjalaan pakkosiirrettiin 60 000 inkerikkoa (198–217). 1943/44 Saksa lähetti Suomeen 63 000 inkerikkoa Suomen työvoimapulaan (164). 11/1944 Heimosoturien palautusjunan ovet auki –> 450 karkasi, vain 268 NL:oon, palautuksia vielä 1953 (177). Stalin: ”Kun on ihminen, on ongelma, kun ei ole, ei ole ongelmaa” (328). Lenin ja Gylling avoimen suopeita Itä-Karjalan suomalaisuudelle (201). Paluumuuton (323–43) syynä NL:n vähemmistökammo: 2 milj ven.-saksalaista Saksaan, 700 000 juutalaista Israeliin, 32 000 inkeril. Suomeen, juuri 1990-luvun laman edellä (369, 402). Lea ja Santeri huippujournalisteja, kulkevat maan ääriin perheensä pakkotyö-gulageille, kertovat elämästä 1930–2010-luvuilla. Sukutaulu takakannessa. Suomalaisuuden muotoja: savolaiset, suomenruotsalaiset, inkeriläiset (405). Oma valintani vuoden 2020 tietokirjaksi.

29.11.2020 Tommi Kinnunen: Ei kertonut katuvansa (351 s., 2020). Alaotsikkonsa mukaisesti kirjaimellisesti ”vaellusromaani”. Alkukesällä 1945 viisi saksalaisten sotilaiden kanssa tekemisissä ollutta Narvikissa hiuksistaan kerittyä (42) suomalaisnaista kävelee Kilpisjärveltä Kemin-Kemijärven tasalle. Aili jää alkumatkaan (191), muut neljä jatkavat. Miinaharavaepisodi (228). Ei auennut, miksi TK käyttää ihmisistä ”se” eikä ”hän”. Kuvaa, kuinka erilaiset kasvot sodalla on naisille, miehiin verrattuna. Irene kääntää lopussa selkänsä menneelle oman tilansa tiedostaen ja kotinsa hävityksen nähtyään. Hyvin kirjoitettu, lyhyet lauseet, luin päivässä.

28.11.2020 Juha-Antero Puistola ja Johanna Suhonen: Itä-Ukraina, lännen etuvartio (240 s., 2020). ”Ukraina” tarkoittaa ”rajalla” tai ”rajamaa” (78). Ukraina luovutti ydinaseensa (11), mutta Mustanmeren laivasto jaettiin Venäjän ja U:n välillä, U:n osuus tosin meni heti ”velkojen maksuna” Venäjälle (17). Krimillä nyt 315 000 venäläistä sotilasta (181), ETYJillä U:ssa 1300 henkeä 40 maasta (110). U:n ortodoksikirkko itsenäistyi Venäjästä (80). Venäjä ei tunnusta Luhanskin ja Donbassin ”kansantasavaltoja”, mutta ei myöskään halua niitä taakoikseen (88). Venäjän rankka valhepropaganda johtanut Venäjällä kansalaisvihamielisyyteen U:aa kohtaan, mutta kääntänyt myös ukrainalaiset lopullisesti Venäjä-vastaisiksi (157). Lasten (yli 8 v) sotilaallinen koulutus alkoi Venäjällä 2015, tavoite yli miljoona jäsentä 2020 (212). Kirja on erinomainen, laaja-alainen ja tarkka asiantuntijakuvaus U:sta ja Venäjän häikäilemättömyydestä, mutta myös lännen kovin hitaasta heräämisestä Venäjän hybridisodankäyntiin.

22.11.2020 Yrsa Stenius: Kunnes siipi murtuu – Jussi Björlingin taru (343 s., 2002). Kenelläkään Björlingin laulavasta veljeskolmikosta ei äänenmurrosta; laulaja-isä paineli poikien kurkkuja. Äiti / isä kuolivat Jussin ollessa 6 / 17-vuotias, (27). JB:llä käsittämätön musiikkimuisti, opetteli oopperat kokonaisina, siis myös muiden laulajien roolit (60). JB vain laulaja ilman laajempaa kulttuuriperinnettä (281), ei ylioppilas (290). Konsertoi ahkerasti USA:ssa. Alkoholi ongelmana ja lopulta sydän, kuoli nuorena (1911–60). YS kirjoittelee runsaasti ohi JB-aiheen (153–), mm. taiteilijoiden alkoholismista (212–8), tosin sujuvasti. Kirjan liitteenä JB-cd.

18.11.2020 Francis Fukuyama: Historian loppu ja viimeinen ihminen (413 s., 1992). Neuvostoliiton romahduksen ja Berliinin muurin jälkeen FF arveli eri maiden ”vankkurien” vähitellen saapuvan ”historian loppuna” samaan liberaalin demokratian päämäärään (412). Keskeisenä Sokrateen thymos eli taistelu tunnustetusta asemasta (riitojen ja sotien sijasta) niin yksilön kuin kansakuntienkin tasolla (190), esimerkkeinä DDR, Tiananmen ja Romania 1989 (210). Václav Havelin vihanneskauppias (214). Maailmansotien syy: ihmiskunnan tekninen kehitys 1800- ja 1900-luvuilla nopeampaa kuin moraalinen (33). Uskonto kirittää Japania, mutta lamaa Intiaa (284). Rajojen muutokset 1945 jälkeen pääosin kansallisuuksien eikä imperialismin mukaan (339). Erinomaisia päätelmiä, lähdöt 1700-luvun filosofeissa.

16.11.2020 Pasi Saukkonen: Suomi omaksi kodiksi – kotouttamispolitiikka (243 s., 2020). Suomi neljäntenä hyvien kotouttajamaiden kärjessä (132). Suomessa vuokra-asumisen harvinaisuus ohjaa mamujen asumista (38). Kotihoidon tuki pitää mamu-naiset kotona (192). 1945–2010 Suomesta Ruotsiin töihin 575 000 henkeä (69). Suomenkielisen käsitteistön kehittämistarve (157). Kotoutuksen budjetointi (113–5). Hyvä 10 kohdan loppukiteytys (242).

13.11.2020 Milla Peltonen: Erakot (227 s., 2020). Lämmöllä ja antaumuksella tehty kokonaisuus kullankaivajista osa-aikaerakoihin sekä erakkouteen. Erakko-sanan etymologiaa (77) ja ekokylään pyrkivien demografiaa (137). Pitkähkö (83–112) kuvaus perhetuttuni Pekka Mannerin (94) arkkitehtiystävästä Klaus Backbergistä, 1933–2015. Esimerkillinen viiteluettelo!

11.11.2020 Katariina Baer, Kalle Koponen: Kiinan suurin harppaus (190 s., 2020). Puoleksi vuodeksi 2019–20 Kiinaan muuttaneen keravalaispariskunnan KB ja KK kirja on väistämättä pintapuolinen keskittyessään vain valvontakameroiden lukumääriin ja koronavirukseen. Kiinassa on yli puolet maailman valvontakameroista. En suosittele lukemaan.

9.11.2020 Valdur Mikita: Kantarellin kuuntelun taito (190 s., 2018). Virolaisten identiteettiä, luontosuhdetta ja animismia. Suullisen esittämisen perinne (48), kukkaiskalenteri (148). Alisteisuus Venäjälle hävitti rajavyöhykkeinä sekä merikulttuurin että rantakylät. Koin kirjan virolaisten itsetunnon pönkittäjänä, vrt. Lennart Meri 4.3.2019. En suosittele lukemaan.

3.11.2020 Seppo Konttinen ja Kari Vitie: Eri mieltä – todenpuhuja Kauko Kareen elämä (251 s., 2020). Noin 50 ensimmäistä sivua Kareen kirjasta ”Vanhan kuninkaankartanon iloiset vuodet”. Loppu ansiokasta kuvausta Kekkos-ajan suomettumisesta, jota KK (1914–1996) kiivaasti kritisoi. Kalevalan juhlavuonna 1935 Karén –> Kare. KK keskeytti yliopisto-opintonsa (88). Isä kuoli 1934 ja äiti 1940. Sylkirauhassyöpä ja kasvohalvaus 1958 (177). Kekkosen radiopuhe Stalinin kuoltua (170), Tamminiemen lastenkutsut 1960–72 (201). ”Pidot Aulangolla” 1962 (194). Suomettumisen paisetta puhkaisemaan syntyi 1967 yli 70 000 myynyt ”Tähän on tultu” omakustanteena, koska KK:ta ei valittu 1966 kuolleen Esko Aaltosen jälkeen Suomalaisen Suomen päätoimittajaksi eikä KK saanut juttujaan muuallakaan hyväksytyiksi (191, 210).

1.11.2020 Kauko Kare: Vanhan kuninkaankartanon iloiset vuodet (125 s., 1993). Outo suomalaisten kulttuuripersoonien name dropping -kirja kotini lähellä Hattulassa sijaitsevasta Karen kotipaikan Vesunnan kartanon historiasta. Silppua suvun sisäpiirille.

29.10.2020 Tuija Wetterstrand: Punaisten panssarijuna 1918 (209 s., 2017). Fredriksbergin (Pasila) varikolla panssaroitiin 12–13 mm teräslevyin punaisille kuusi junaa (10, 203), veturi keskellä kahden vaunun välissä (27). Leninin lahjana 15 000 kivääriä ja yli kaksi miljoonaa patruunaa (23). Parolan panssarimuseon ps-juna koottu eri junista (203). Ps-junilla ei strategista merkitystä, kirja kuvaa pääosin kommelluksia. Vilppulassa ps-junan tykin ammus repi sen eteen nousseen päällikkö Toivosen pään irti (62). Rahojen perhehistoria (82), runoilija Juhani Siljon kuolema (102). Vilppulan aavejuna (96). Ps-junien miehet selvisivät punakapinasta lievin tuomioin, koska olivat Helsingistä eikä heidän paikallistaustojaan tunnettu (204).

22.10.2020 Markku Salomaa: Hiski Salomaa (1891–1957), ”Vapauden kaiho” (182 s., 2020). Räätäli HS lähti 1909 Kangasniemeltä New Yorkiin (27). Pääaiheeseen liittymättä Amerikkaan lähtevien ohjeita (24), USA:n rautatieteknologiaa ja suomalaisista USA:n hallinnossa (50–70) sekä USA–Suomi II maailmansodassa (149–). HS ja vaimonsa Aini (1889–1954) elivät lapsettomina, palasivat tuhkauurnissa Ainin kotikuntaan Vehmaalle. Räätälin laulaminen vain suomalaisille ei rahakasta, mutta äänilevyt tallettivat laulut. Pitivät New Yorkissa majataloa ja 300 kanan kanalaa (128). HS rahoitti lukuisat Suomen käyntinsä myymällä aina tuomansa hienon auton (161). USA:n kansalaisuus 1947 (139). Republikaani, ei ”työväen” edustaja.

20.10.2020 Ulla-Maija Paavilainen: Suurin niistä on rakkaus – Kirsti Paakkasen tarina (335 s., 2020). Saarijärvellä 1929 syntynyt KP myy 5-vuotiaana ohukaisia (30). Oppikoulu jää kesken (37). Helsinkiin 16-vuotiaana iltaoppikouluun, mutta ei yo:ksi (52). Naimisiin 1952 Jorma Paakkasen kanssa (56), ero 1961. Womena Oy 1975 (80), Hellä Mietonen (106), Womenan myynti 1989, loppu 1997 (139). Sokean kerjuukupissa ”On kevät, olen sokea” (103). ”Mustaa

ja valkoista suosiva pääsee elämässään vähemmällä” (117). KP:n Workidea ostaa 1991 Marimekon Amerilta (142), listautuminen 1999 (238), Tj:ksi Mika Ihamuotila 2008 (270), Tiina Alahuhta-Kasko 2019 (287). Kehityskeskusteluista (282). Tunteella kirjoitettu hyvä kirja.

15.10.2020 Johanna Venho: Anne Brunila – Kuka olisi uskonut, muistikuvia (304 s., 2020). Suomen liike-elämän huippunaisen elämäkerta on vetävästi kirjoitettu, lukee päivässä. AB on himolukija, isäkin luki aina (31). Lopussa (264–) buddhalaisuudesta. Bodhicitta = valaistuminen. Avalokitesvara, Chenrezig. Kolme tietä: Dzogchen (suuri täydellisyys, opettajana Chogyal Namichai Norbu), Sutra (luopuminen), Tantra (transformaatio). Geshe Tenzin Wangyal, Yongdzin Rinpoche, ”opettajien opettaja”.

13.10.2020 Anne Applebaum: Demokratian iltahämärä (193 s., 2020). Autoritäärisyyden analyysiä AA:n kotimaasta Puolasta, sekä Unkarista ja muualta. Autoritäärisyyden tukijoista (24), Englannin traumat ja brexit (70–109). Pakolaisuus (112) ja sosiaalisen median algoritmien kierre (118) yksisilmäisyyden syventäjinä ja autoritäärisyyden herätteinä. Amerikkalaisuuden alennustila (162), koronavirus Orbanin ym. auttajana (188). ”Yhtenäisyys on epänormaalia, polarisaatio normaalia, autoritarismin houkutus ikuista” (62).

11.10.2020 Daniel Defoe: Robinson Crusoe (718 s., 1719/2012). Englannissa 1632 syntynyt Robinson Kreutznaer [–> ”Crusoe”] pestautuu 1651 laivaan (14) –> Brasiliassa plantaasinomistajaksi. Palaa 1659, mutta laiva haaksirikkoutuu. Muut 10 hukkuvat, RC rantautuu 30.9.1659 (64). Vaatetuksen kuvaus (189), jalanjälki rannassa 15 v jälkeen (195), nuotio 23 v jälkeen (227), toisen laivan haaksirikko (234), Perjantai 24. vuonna (251), P:n isän pelastuminen ihmissyöjien vankina (293). Lähtö saarelta 28 v jälkeen 19.12.1686, Englantiin 11.6.1687 35 v poissaolon jälkeen (342). Paluu Brasiliaan, josta upporikkaana Lissaboniin (350) –> susijahti Ranskassa (370), Bras. omaisuuden myynti, naimisiin Engl., 3 lasta, vaimo kuoli (375).
”Myöhemmät seikkailut” 61-vuotiaana (379). Kotisaaren hyvinvoinnin turvaaminen ja lähes 100 hengen asuttaminen 1695 (392–506), kolmen siirtokunnan perustaminen (esp, engl, käsityöläiset). Meriseikkailuja. Perjantai kuolee villien nuoliin (567). RC:n loput 11 vuotta: Madagaskar (580), –> Bengali 6 v (603) –> Kiina, josta Siperian halki 1 v 5 kk Arkangel –> Hampuri –> Lontoo ”oltuani poissa 11 vuotta”. Lopussa (714–8) hyvä yleiskatsaus robinsonadien yleisfilosofiasta. Alle puolet kirjasta klassista autiosaaren yksinolon kuvausta.

30.9.2020 Jules Verne: Kahden vuoden loma-aika (217 s., 1888 / 1990, ”mukaillen suomentanut” Anni Swan). 14 valkoista nuorta, 8–14 v, ja neekeripoika Moko, irtautuvat myrskyssä Aucklandin satamaan kiinnitetyn laivan mukana haaksirikkoutuen Etelä-Amerikan lähellä olevalle saarelle ja pelastautuen 2 v päästä takaisin. Moko toimii palvelijana ja kokkina, ilman äänestysoikeutta (134) yhteisön vaaleissa. Viittauksia Robinson Crusoeen. Lastenkirja.

25.9.2020 Sayaka Murata: Lähikaupan nainen (126 s., 2020). Lähikaupan kassalta ja hyllytystyöstä 18 vuodeksi elämänsisältönsä löytäneen tarina. En suosittele.

16.9.2020 Kimmo Oksanen [teksti], Heidi Piiroinen [kuvat]: Ohikuljetut – erään kerjäläisperheen tarina (415 s., 2020). Perusteellinen Romanian romanien tilannetta Suomessa, Romaniassa ja muualla Euroopassa selittävä asiallisen huumorin höystämä teos. Kirjan luettua ymmärtää hyvin ongelman kokonaisluonteen. Piiroisen kuvista suuren osan olisi saanut karsia pois. Kokoaukeamakuvien usein tärkein keskiosa kärsii, kun kirja ei aukene litteäksi.

14.9.2020: Niilo Wälläri [1897–1967]: Antoisia vuosia (377 s., 1967). Punkalaitumelta Lietoon muuttaneen (5) nahkurin poika – etäinen sukulaiseni – aloittaa mielenkiintoisesti, mutta loppu hukkuu ammattiyhdistysliikkeeseen. Karkasi Bostonissa 1917 laivasta (13). Oppi Hannan hiilikaivoksilla, että koko työväki voi olla järjestäytynyttä ja sovelsi sitä Suomen Merimies-Unionissa. Ei sanaakaan USA-hoboilusta (vrt 18.3.2020). Sabotage-etymologia tulee ranskalaistarjoilijoiden puukengistä (= sabot, 35). Paluu Suomeen (45), Merimies-Unioniin 1930 (75). Juutalaisten auttaminen (137), Suomen Joutsenen pelastaminen Saksan romutukselta Aurajokeen merimiesammattikouluksi 1959 (241–8). Vuoden 1956 yleislakko (275).

23.8.2020 Pertti Rönkkö: Aselevon maksumiehet – suomalaiset merimiehet natsi-Saksan keskitysleireillä 1944–45 (175 s., 2020). Upea kirja. Autenttisia suomalaisten merimiesten keskitysleirikuvauksia II maailmansodan ratkaisuhetkillä Pohjois-Saksassa. Syksyllä 1944 60 Suomen laivaa Norjassa, joista 110 miestä ja 9 naista internoitiin Oslon edustan saarelle (38). Stutthoffin ja Pölitzin keskitysleirit, sadistisia pahoinpitelyä, kidutusta, summittaisia teloituksia (40, 56). Pölitzin bensiinitehtaan 30 000 orjatyöläisestä puolet kuoli liittoutuneiden pommituksissa (61). Stutthoffin 11 000 vangin parin viikon kuolemanmarssi 160 km päähän Lauenburgiin helmi-maaliskuussa 1944 venäläisten lähestyessä: 600–1000 vangin ryhmissä, kilometrin välein, 20 asteen pakkasessa (76). Venäläisten tulo (110). Eräänä johtoaiheena seurataan 20-vuotiaan Martti Finnbergin ryhmän pakoa leiriltä Ukrainan kautta Suomeen (96…156). Cap Arcona-vankilaivan brittipommituksessa 4000 hukkui (108). Merimies-Unionin ja Niilo Wällärin leppymätön natsiviha (166). Lista takavarikoiduista suomalaislaivoista ja henkilöistä (173).

22.8.2020 Milan Kundera: Olemisen sietämätön keveys (390 s., 1984 / 2010). Tsekkoslovakian ja Prahan tapahtumiin 1968 verhoutuva kepeästi filosofoiva klassikko neljän intellektuellin rakkauselämästä ja heidän työuriensa rapautumisesta neuvostomiehitykseen liittyen, mm. kirurgista ikkunanpesijäksi. Kaikki on sattumaa ja kerran tehty ei ole oikeastaan mitään: historian oikein-väärin-vaihtoehtojen punnintaa (278–280). Ilkikurista Jumala-pohdintaa (245, 306). Puoliväliin päästyä olin hylätä koko kirjan pitkästyttävänä, mutta sen jälkeen kerronta piristyi.

18.8.2020 Eddy de Wind: Pääteasema Auschwitz (253 s., 1946/2020). Vuonne 1916 syntyneen lääkärin Auschwitzissa 1943–45 kirjoittama teksti on tasapaksua. Loppuanalyysissä 237–253 hän erittelee toivon hiipumista kuuden trauman kautta: matkatavaroiden riistäminen / ero perheenjäsenistä / leirin työläisten kohtaaminen / sähköistetyn piikkilanka-aidan näkeminen / hiusten ajeleminen / vankinumeron tatuoiminen. ”Kuoleman hyväksyminen on vangille hengissä säilymisen edellytys”. ”Syvää persoonallisuuden muutosta on hyvin vaikea palauttaa ennalleen” pätee varmaan lievempiinkin tapauksiin kuten koulukiusaamiseen.

15.8.2020 Kurt Vonnegut: Teurastamo 5 (190 s., 1969 / 2012). Dresdenissä teurastamon kellarissa pommituksista selvinneen sotavanki-KV:n sotkuinen psykedeelinen pikkukirja tuskin olisi tuntemattomammalta päässyt painoon asti. Sana Dresden mainitaan vasta s. 127, Dresdeniin saapuminen s. 134 ja pommitukset s. 159. ”Niin se käy”.

13.8.2020 Sinclair McKay: Dresden 1945 täystuho (391 s., 2020). Alussa sadan sivun lihotus Dresdenin historialla. Kirja keskittyy muutamien henkilöiden kertomusten erittelyyn ennen pommituksia, niiden aikana ja jälkeen. Juutalaisnäkökulma esillä, mm. juutalaisille kukkien ja jäätelön myyntikielto 1942 (65). Tulimyrskyjen historiaa (120). Suhtautuminen pommituslentäjiin (146), miehistön työnjako, kansallisuudet ja psyyke (148–166), pommitusten moraalinen arvostelu Brit. ja USA:ssa (325). Yöllä 13.2.1945 1. aalto brit. 244 konetta (215), 2. aalto am. 522 konetta (255), 3. aalto päivällä 14.2.1945 am. 311 konetta (288). Ruumiita poltettiin torilla (319). Venäläisten tulo (348). Jälleenrakennuksen neuvostoliittolaisesta kolossiarkkitehtuurista tuli Dresdenin lopullinen tuho. Churchill ei mainitse Dresdeniä kirjasarjassaan (355).

11.8.2020 Mika Waltari: Neljä päivänlaskua (138 s., 1949). Sinuhe egyptiläisen kirjoittamiseen liittyvä ja MW:n sota-ajan tehtäviin kytkeytyvä vallattoman humoristinen pienoisromaani, sivujuonena MW:n peitetty rakkaustarina. Nimisivun runo tuo mieleen Jaakko Juteinin hautapaaden: Oi, pyyntöämme kainoa / ei enää mullan painoa / ei sotaa eikä vainoa / unessa onni ainoa.

29.7.2020 Perttu Pölönen: Tulevaisuuden lukujärjestys (186 s., 2020). Alakoululaisella älypuhelimessaan enemmän tietoa kuin aiemmin hallitsijoilla (32). Uteliaisuuden pitää näkyä (40). Luovuus = leikki + mielikuvitus + hauskanpito (43). Koulun oikein-väärin-kulttuuri tukahduttaa ajattelun (44). Pölösen Sävelkello-keksintö ja mitä siitä seurasi (57). PP ”vähemmän kyvykäs, mutta sinnikäs” (59). Intohimoista ihmistä ei voi voittaa, brändisi on paras henkivakuutuksesi (70). Digitalisointi katkaisi tietotaidon periytyvyyden historian (62). Kuittirulla, valkotaulu ja vihko ideoiden purkittajina (64). Hla Hla ja Myanmar (107). Rakastu

ongelmaan, älä ratkaisuun (116). Odotettua syvällisempi sisältö olisi ansainnut paremman taiton ja otsikon.

22.7.2020 Marjo-Riitta Simpanen: Serlachiusten kartano (175 s., 2019). Kesäisten Mäntän taidevierailujen vuoksi valittu kirja. Taidesäätiön julkaisu ei kaunistele Gösta Serlachiusta (1876–1942). GS ei lukumiehiä (21): reput suomen kielessä, keskeytti lakiopinnot 3 v jälkeen. Opiskeli suomea maatilalla parina kesänä, avioero 1918 (22). Sotilaana 1918 ”suosi pikaisia tuomioita ilman lainsäädäntötoimia”. Nimitti itseään everstiksi ja sai 1919 Mannerheimilta vuorineuvoksen arvon (25). Sydänkohtauksia, sepelvaltimotauti, kihti, diabetes (28). Yritti siirtää Petäjäveden puukirkon Mänttään (160). Avioitui 1919 agronomi Ruth Björkenheimin kanssa. Loivat Mäntän Joenniemestä maatalouden mallitilan, jona se toimi kuitenkin vain 13 vuotta. GS suunnitteli itse heraldiikan vastaisen sukuvaakunan (88). Joenniemi ei ollut suku- eikä aatelisperintöä (53), mutta rakennustoimissa pyrkyä siihen suuntaan ei puuttunut. Bucklan Ehrströmistä (kts 5.12.2019) yllättävän vähän mainintoja, vain s. 132, 156 ja 159.

18.7.2020 Anni Valtonen: Elämäni Kolumbia (191 s., 2020). Vuosien 1996–2000 kokemukset avioliiton, kahden lapsen ja palavan intohimon kautta. Pinta-alaltaan 4 x Suomen suuruinen Kolumbia on 49 milj asukkaineen (Bogotássa 2,6 km korkeudella 9 milj) Etelä-Amerikan ainoa kahden valtameren maa (39). 14 miljoonaa yksinhuoltajaäitiä (61). Kolumbiassa ei vahvaa vasemmistoa, koska ”vasemmisto” liitetään väkivaltaan (48). Kansa jaetaan 6 luokkaan (98). Vahva uskoo ihmeisiin (156). Oman Suomemme peilaamiseksi tällainen kirja pitäisi olla kaikista maista, esim. suomalaisiin pesiytynyt sosiaalisten tilanteiden lukutaidottomuus (164).

15.7.2020 Lauri Viljanen: Runoilijan sydän (313 s., 1946). J. L. Runebergin 1804–1877 ja Emilie Björksténin 1823–1896 rakkaus kirjeiden ja EB:n päiväkirjan valossa. EB nuorena orvoksi: isä Hauhon khra †1833, äiti †1837 (11 ja 27). EB ei koskaan naimisiin, eli tuttujensa nurkissa. Onnellisen avioliiton edellytykset EB:n ja JLR:n silmin 65–83. JLR luovuttaa runojensa originaaleja EB:lle (92) ja EB päiväkirjansa JLR:n luettavaksi (93) sekä esittää Maamme-laulun EB:lle (119). Ystävät eristävät EB:n JLR:stä (122). EB:n runoja JLR:lle (207, 217, 272, 283) sekä Fredrika Runebergin arvioita EB:lle (255). Jos mielii lukea rakastavaisten tuntoja toinen toisistaan, niin tässä kirjassa sitä on ylenpalttisesti!

11.7.2020 Panu Rajala: Kansallisrunoilija J. L. Runebergin 1804–1877 elämä (387 s., 2020). Pietarsaarelaisen kapteeniperheen 6 lapsesta vanhin, äiti Malmin kauppiassukua, isä Ruotsista (14). Isä runoili, äiti musisoi (16). Turun Akatemiaan 1822 yhdessä Snellmanin ja Lönnrotin kanssa (27). Kotiopettajana 1823–26 Saarijärvellä ja Ruovedellä (56), jossa kuuli tarinoita Suomen sodasta (74). Takaisin Tkuun 1826 (79), josta Turun palon 1827 jälkeen Paraisille Fredrika Tengströmin naapuriksi (84) ja Helsinkiin 1828 (91), avioitui Fredrikan kanssa 1831 (121), Porvooseen 1837 (116). Ei pystynyt lukemaan Kalevalaa, enemmän innostunut serbirunoista (108). Esikoiskokoelma Dikter 1830 (42), Hirvenhiihtäjät 1832 (126), Hanna 1836 (136), Jouluilta ja Nadescha 1840 (192), Kuningas Fjalar 1844 (243), Maamme-laulu 1848 Kum-tähdessä (264), 25 virttä (339), taistelurunojen yhteenveto (352). Muusana Emilie Björkstén 30 vuotta (219), tuottoisimmat vuodet 1846–48 (270), 1850-luku niukin (336). Ankara kurinpitäjä koulussa (179). Ainoa ulkomaanmatka Ruotsiin 1851 (323), jossa nautti ylenpalttista kunniaa (331). Runebergin tortut (337), lapsilla upeat urat (378). Runeberg oli runoilija vailla vertaa, ujo, ei historioitsija, koki sarjan akateemisia nimitysvastoinkäymisiä. PR keskittyy paljolti Emilie Björksténin vaikutukseen. Kadehdittava tyyli ja asiantuntemus.

4.7.2020 Marina Vahtola: Intohimona brändit (369 s., 2020). Vahva brändi tuntee asiakkaansa ja kehittää toimintaansa sen pohjalta (61). Oral Hammaslääkärit kerrostaloista keskustoihin, ”olohuonemaisiksi” (63), H & M (69), Amazon / Jeff Bezos, Tesla / Elon Musk, Facebook / Mark Zuckerberg (81). Markkinointiosastoa ei pidä ulkoistaa (125). Henkilöbrändin rakentaminen (156–168): uskottavaa toimintaa haasteellisissa tilanteissa. Fokus aina tulevassa (81), tavoitteet korkealle (172). Lammilainen Voglia 2018–20 (210–219). Hyvä johtajuus 184–187, kiteytys 240 ja 255–258. Kiiltokuvamainen kertomus MV:n virheettömästä työhistoriasta.

27.6.2020 Michael Jones: Leningrad – Piirityksen vuodet (407 s., 2020). Saksan yllätyshyökkäys NL:oon 22.6.1941. L:n ruokavarastot tuhopommitettiin 8.9. (73), Kelvoton Voroshilov korvattiin Zhukovilla 11.9. (82, 157), 40 000 upseeria teloitettiin (97). Ei konepistooleja: ”ammusten haaskaajia” (101). Radiot takavarikoitiin (127), piirityksestä ei

saanut kirjoittaa julkisuuteen sanallakaan, valvottiin mm. käsialatarkistuksin (371–81). 11/1941 pidätettiin 63 ja ammuttiin 10 ”keinottelijaa”. 1/1942 ammuttiin 22 kannibalismista (261, 325) johtoportaan mässäillessä ruualla (266). Junalla kissoja syötyjen tilalle, rottia tappamaan (374). Lasten evakuointijunan pommituksessa yli 2000 uhria (144), yli 50 NL-laivan upotus 28.8.1941 (160). Laatokan jäätie 1942 alussa: 6 kaistaa, satoja kuorma-autoja vajosi jäihin (297), jonka varalta ajettiin ovet auki. Punatauti, isorokko, pilkkukuume (320). – Perusteellinen, paikoin uuvuttava.

4.6.2020 Eero Ojanen: Jaakko Juteini (216 s., 2020). Erinomainen perusteos Suomen ensimmäisestä kirjailijasta. JJ 10-vuotiaana isästään orvoksi (10). 10 vuotta Turun Akatemiassa kotiopettajuuden katkomana, ei loppututkintoa (25). Varhaisin JJ-muisto 11-vuotiaalta C. A. Gottlundilta (33). JJ osallistui Porvoon valtiopäiville 1810 (35), jolloin myös ensimmäinen runokokoelma (37). Keisarin ylistystä 1810–13, Viipuriin 1813 (51). 26 teoksen tuotantohuippu 1815–19 (54), kunnes JJ-vastaiset kiistakirjoitukset 1818 (64) lamasivat (84). Kapteeni Appellöwiltä hopeaa 1818, josta JJ teetti astiaston (92). Näköongelmia, silmälasit Pietarista 1823 (87). Naimisiin 1825 (98), lapset Laura (†1 v) ja Joel. Lehtikirjoittelua ja ”Nimipäivä”-novelli 1824 (95). ”Anteckningar”-syyte ja kirjarovio 1829, poltti oman tuotantonsa 1844 (101, 115). ”Sanansaattaja Wiipurista” -lehden 1833–37 toimittaja (117). Perusti VSKS:n 1845, eläkkeelle kunniatohtorina 1844 (124). Sananlaskut 1842 (130), ”julkaisuaalto” 1844 (133), oma kirjapainoaie (138), sensorina 1846–49 (139). ”Laulu Suomessa” -analyysi (149–158), hyvänsuondo (161), näytelmät (165), kasvatus (168), eläinsuojelu (170), satoja hautakirjoituksia (174), runo kontra laulu (185). JJ:llä ei mitään mainintaa Kalevala-eepoksesta (183).

30.5.2020 Jukka Tarkka: Ahvenanmaa, Itämeren voimapolitiikan pelinappula (208 s., 2019). 1809 Ruotsilta Venäjälle (16), joka rakensi Bomarsundin –> Krimin sodassa Britannialle ja Ranskalle (20). 1856 Venäjän lupaus linnoittamattomuudesta (23), 1914 Venäjä linnoitti Saksaa vastaan 11 patteristoa (26), jotka purettiin 1919 (41). 1921 Kansainliitto: A kuuluu Suomelle (50), mutta NL ei päättäjien joukossa (54). 1940 Suomi rakensi (121) ja purki (125) linnoitteet ja rakensi uudelleen (142). Saksa esti NL:n hyökkäyssuunnitelman 1940. Personaaliunioniaie Ruotsin kanssa kariutui (140). Valvontakomission 1945 puretuksi käskemien linnoitteiden laajuus yllättää (154). Venäjän M-haminan konsulaatti ”miniatyyrikokoinen valvontakomissio” (163). JT:n lauseenvastikkeissa pilkku systemaattisesti! Juntti.

26.5.2020 Antti Kujala: Kivenmurskaajat – kolonialismin historia (452 s., 2019). Kaikenkattava perusteos. Ilman siirtomaita teollinen vallankumous olisi ehkä alkanut Kiinassa (19, 78) eikä Englannissa. Espanja ja Portugali jakoivat (25) maailman 1494 (Atlantti) ja 1529 (Tyyni valtameri). Espanjan käännytysinto teki Filippiineistä kristityn (31). Siirtomaakullan ansiosta (34) Portugalilla ei valtiopäiviä 1697–1820). Kana, nauta, hevonen, sika, lammas, vehnä ja kahvi <–, maissi, peruna, maniokki, tomaatti ja kaakao –> (36). Afrikkalaisilla orjamyyntimonopoli (55). 1850 mennessä Briteillä nyk. Intia, Pakistan ja Bangladesh, englannin kieli kouluissa (120), junien kivihiili Englannista (149). 1914 Afrikassa vain Etiopia ja Liberia suvereeneja (125). 1938 Telluksen pinta-alasta 42 % siirtomaita (136). Britit hallitsivat paikallisen eliitin avulla, ranskalaiset sulauttivat hallinnon emämaahan (203). Algeria (305), Vietnam (381), Japanin ekspansio (409), hyvä yhteenveto kolonialismin toimintatavoista (437).

23.5.2020 Otto Gabrielsson: Rikkaruoho. Viimeinen kirje isälle (227 s., 2020). Jörn Donnerin vuonna 1981 syntyneen (30) aviottoman ruotsalaispojan pohjattoman katkera purkaus isästään. ”Ainoa kulttuurinen aikaansaannoksesi ... on ollut kirousten ja hävyttömyyksien latelu mediassa” (96). ”Onko toista pohjoismaisen kulttuurielämän edustajaa, joka on onnistunut lyömään Bergmanilla rahoiksi yhtä hyvin kuin sinä” (186). Sympatiani loppuivat sivulla 154, jossa on armoton koko Suomen ja kaiken suomalaisuuden mollaus kehitysmaaksi.

14.5.2020 Anna Fifield: Loistava toveri Kim Jong Un (364 s., 2019). Kim Il Sung s. 15.4.1912, samana päivänä kun Titanic upposi (46), †8.7.1994. Pohjois-Koreassa vain yksi syntymäpäivä, Kim Jong Unin 8.1. (151). 1. ydinkoe 2006 (49), ydinpommit (246), ydinaseohjelma ja armeijan IT-kyberkorkeakoulu (284), rikastamosta ainetta kymmeniin ydinpommeihin (293). 12-vuotiaana Berniin 1996 (69). Kokki Fujimoto (53), koripalloilija Dennis Rodman (219), oligarkit (184), vallan ylätaso ja tappamiset (169), Trumpin tapaamiset Singap. & Vietnam (336). Valta

säilyy, kun lähipiiri pidetään vauraana, ainoa uhka Kim Jong Unin terveys: 170 cm, 140 kg (324). Pohjois-Korea mainitaan luonnonvaroiltaan ”rikkaana” (41) ja ”köyhänä” (300).

11.5.2020 Tuula-Liina Varis: Kilpikonna ja olkimarsalkka (293 s., 1994). Kertomus 8 avioliittovuodesta 1967–75 ”vailla sosiaalisia kykyjä ja käyttäytymistaitoja” olevan epileptikon, Pentti Saarikosken (1937–1983), kanssa. Loimaalainen 17-vuotias T–LV jäi kaksoissisarensa ja 19-vuotiaan sisarensa kanssa orvoksi, kun isä ampui itsenä ja äiti kuoli 2 kk myöhemmin syöpään (17). Ensitapaaminen PS:n kanssa (22), PS:n vanhemmat (80), perhetaustojen yhtäläisyydet (59). PS:llä ei loppuhenkosia: karjalainen Ella-äiti antoi kielen, Simo-isä juoppouden (94). Lasse Sammalisto (71), Armo Hormia (118), oselotti (127), porttikielto Vanhaan (142). T–LV yritti itsemurhaa 50 diapamilla (253). Kirje Sirkka Garamille (254), ero (262).

28.4.2020 Steven Pinker: Enlightenment now – the case for reason, science, humanism and progress (453 s., 2018). Koronaviruksen suljettua kirjastot (18.3.–1.5.) tämä omaksi ostamani jäi ainoaksi lukuseuraksi. Perusteellinen kirja vei mukanaan viikkokausia. Järjen, tieteen, humanismin ja kehityksen kudelma tekee maailmasta koko ajan paremman. Kattaa myös Trumpin aikaa. Kieli melko vaativaa, amerikkakeskeisyyttä paikoin liiaksi suomalaisen makuun. Eetos samansuuntainen Hans Roslingin Faktojen maailman kanssa (12.2.2019).

23.3.2020 Kamila Shamsie: Joka veljeään vihaa (300 s., 2017). Kolmesta lontoolaisesta muslimisisaruksesta poika, Parvaiz, radikalisoituu ja joutuu Syyriaan ISISin teloitusten videokuvaajaksi. Katuu ja pakenee Istanbuliin tullen siellä ISIS-veljiensä murhaamaksi pyrkiessään Ison Britannian lähetystöön. Alkupuoli kiehtovaa, mutta loppukolmannes sotkuista ja epäuskottavaa, ehkä johtuen Sofokleen Antigonen juonen liian orjallisesta tavoittelemisesta.

21.3.2020 Katja Bargum, Heikki Helanterä: Suuri suomalainen muurahaiskirja (201 s., 2019). Suomessa n. 60 lajia, maailmassa 15 000, yli 25 % kaikkien eläinten biomassasta (32, 52). Punainen murkuille ”pimeää” (25). Eivät ylitä spriiliukoista tussiviivaa (81), karttavat etikkaa (85). Sinivuokkojen ja orvokkien levittäjiä (39). Linkkejä huipputeknologiaan (87, 114). Muurahaisten leukoja käytetty haavojen sulkemiseen (59). Kuningatar elää jopa 20 vuotta (14), pesä myös kymmenien muiden lajien koti (40). Hygienia pitkälle kehitetty (135–), lypsävät kirvoja (150). Innostanee lapsia tutkijoiksi, muutama suttuinen kuva (46), eikö ollut Photoshopia?

18.3.2020 Jenni Stammeier: Suomalaiset junapummit (278 s., 2019). 1900-luvun alun ”kulkureista ja kerjäläisistä Amerikan raiteilla” kuuluisimpia (13) Oskari Tokoi (273) ja Niilo Wälläri (201). Suomalaisia syrjittiin (212) mongoleina eli ”värillisinä” (215), Wälläri tuomittiin laittomasta siirtolaisuudesta ja anarkismista (233). Vuorten ylämäissä tarvittiin viisikin veturia (20) ja tunneleissa oli junan katoilla savuista (70). Hobojen (177) majoituspaikkojen eli jungelien säännöt (83) tuovat mieleen Lapin autiomajat. Ohjeita liikkuvaan junaan nousemiseksi (101). Punainen jäsenkirja auttoi (204). Lauluja (205–211) ja tukkijätkän rukous (261). Hieman hajanainen teos kuvaa puoltakymmentä suomalaissyntyistä, mukana pontevia naisiakin (235).

14.3.2020 Jaan Kross: Wikmanin pojat (534 s., 1988/2001). Krossin (1920–2007) omaelämäkerrallinen mestariteos lukiovuosistaan 1930-luvun lopulla. Poikalukiolaisten yhteisön satojen sivujen (osin pitkästyttäväkin) kuvaus kääntyy loppusivuilla järkyttäväksi Viron joutuessa saksalaisten ja venäläisten jalkoihin. Lunttauksen analyysi (42), arvostelun nelikenttä (103), kosmografia (319–35), ympyrän piirtäminen vapaalla kädellä (323). Lopussa (530–34) tiivistelmä Jaan Krossista Viron historian kuvaajana. Krossia myös 29.12.2017 ja 8.1.2018.

10.3.2020 Heather Morris: Cilkan tarina (405 s., 2019). Fiktiivinen mutta yhtä vangitsevasti kirjoitettu jatko-osa ”Auschwitzin tatuoijalle”. Venäläiset vapauttivat 16-vuotiaana 1942 Auschwitz-Birkenauhun tuodun ja siellä 3 vuotta leirin komentajan orjana viettäneen slovakin Cecilia ”Cilka” Kleinin (1926–2004), mutta tuomitsivat hänet ”saksalaisyhteistyöstä” pakkotyöhön Vorkutan kaivokseen, jossa hän toimi 10 vuotta sairaanhoidossa. Kaikesta tästä lajityypistä lukemastani (Snyder ym.) yllättävästi vasta HM paljastaa raa’an seksuaalisen väkivallan natsien ja venäläisten keskitysleireillä. Loppusivuilla 376–400 tiiviisti Cilkasta ja Vorkutasta.

8.3.2020 Heather Morris: Auschwitzin tatuoija (286 s., 2019). Tosikertomus Auschwitz-Birkenaun keskitysleirin sisältä slovakki Lale Sokolovista (alk. Ludvig Eisenberg, 1916–2006) ja hänen vaimostaan Gitasta (1925–2003). Hengissä pysyminen perustui monimuotoiseen vaihtoon mm leivänmuruin ja timantein. Kirja oli pakko lukea yhdessä päivässä alusta loppuun. Lisätietoja: http://www.heathermorrisauthor.com/. Australialaiselle Heather Morrisille esiteltiin vuonna 2003 iäkäs herrasmies, Lale, jolla ”saattoi olla kertomisen arvoinen tarina”.

6.3.2020 Hannah Arendt: Vita activa (327 s., 1958/2002). Länsimaisen elämäntavan raamattu 10 suomentajan kääntämänä. Alaviitekirja: sivulla 87 on 6 riviä tekstiä ja 44 riviä alaviitteitä! Retoriikka vakuuttelun taitoa, dialektiikka filosofista puhumista (34). Kreikkalaisille säännöllinen päivätyö tarkoitti orjuutta (38). Orjuus on yritys poistaa työ itsestä (89). ”Työn” merkityksiä eri kielissä (54): tuska ja vaiva, ”labare” = joutua taakan alle, ”travailler” (85) = kidutus. Erinomaisuus edellyttää vertaisten läsnäoloa (55). Goethe: vanheneminen on asteittaista vetäytymistä näkyvistä (57). Etymologioita: Adam = maa (111), Homo faber (139, 211). Amerikan löytäminen, uskonpuhdistus ja kaukoputki (262) uuden ajan elementtejä (252). Varastamisen etiikka (258), Royal Societyn idea (275). Enemmänkin lähdekirja. Raskas läpiluettava.

1.3.2020 Hannah Arendt: Totalitarismin synty (672 s., 1973/2013). Jätin väliin antisemitismin ja imperialismin ja luin vain osan kolme, ”Totalitarismi” (375–552) sekä sen johdannon (37–43). HA ei tee eroa natsismin ja bolshevismin välillä. Totalitaristiset liikkeet organisoivat kansanjoukkoja, eivät luokkia eivätkä yhteisten asioiden hoitamisesta kiinnostuneita. Kansanjoukot koostuvat välinpitämättömistä, jotka eivät juuri käy äänestämässä. Tältä pohjalta on helppo hyökätä ”vanhoja puolueita” vastaan (379). Himmler rajattomasta lojaalisuudesta: ”Uskollisuus on kunniani” (395). Valtaan noustuaan totalitarismin piittaamattomuus tosiasioista ja tiukka pitäytyminen valemaailman sääntöihin käy yhä vaikeammaksi (461). Keskitysleireissä ihmisiä kohdeltiin ikään kuin he eivät olisi koskaan eläneetkään ja heidät hävitettiin kirjaimellisesti (509). Yksilöllisyyden hävittäminen onnistuu, kun moraalinen minä on murhattu ja juridinen minä murhattu (522). Tiivistetty kokonaiskuva: 27.2.2020 Kurt Sontheimer.

27.2.2020 Kurt Sontheimer; Hannah Arendt – Suuren ajattelijan elämä (235 s., 2006/2019). Mihinkään sitoutumaton juutalaistaustainen itsenäinen (105) ajattelija, FT 22-vuotiaana (23). Gestapo vangitsi 1933 (26). Välit poikki akateemiseen maailmaan (29). Pariisiin ja USA:han 1941 (35), missä kolumnistina. Ero 1936 Sternistä, avioitui 1940 Blücherin (189) kanssa. Intohimona ”ymmärtää hullua maailmaa” (39). Totalitarismista: kirja 1951 (56), tiivistys (62–72), ”politiikan rappeutumisen äärimuoto” (80). Politiikka / Polis on HA:lle vuorovaikutusta puhumalla, ei vallankäyttöä (83). Vita Activa (87). Vallankumouksista (95–99): USA:ssa rauhallinen, Venäjällä ja Ranskassa sotaisa, ihaili Unkarin kansannousua 1956. ”Natsismi ei ollut mitään saksalaisuuden historian jatkumoa, vaan päinvastoin kaiken tradition kieltämistä” (119). Ajoi juutalais-arabialaista liittovaltiota (166). Vietnamin sota (138), Brecht (152), Eichman-oikeudenkäynti (170–185). Henkinen perintö (219–). Tiivis HA:n ajattelun esittelyteos.

25.2.2020 Rutger Bregman: Ilmaista rahaa kaikille (282 s., 2018). Ilmaisen rahan antaminen ratkaisee köyhyysongelman (42). Kehitys (12) alkoi v. 1880 (Bell, Edison, Benz). Siihen asti köyhyyttä pidettiin itsestään selvänä (75). ”Suurin syy köyhyyteen: ihmisillä ei ole rahaa”. Lehmän lahjoittaminen (3000 $) = 5x ruandalaisen vuosiansio (35). Perustulo Mincomessa (43). Asuntoja asunnottomille Hollannissa (79). Henry Fordilla 5-päiväinen työviikko 1926 (138). George Mooren laki Electronics Magazinessa 1956 / mikrosirut ja merikontit (187). Mitä pienempi maailma, sitä vähemmän voittajia (190). Luddiitit (200), sijaintibonus (229). Hyvällä kirjalla karmea kansi! Samanhenkistä: Rosling 12.2.2019.

23.2.2020 Riitta Liede, Kaija Pesonen: Kaija Pesosen talvisota (247 s., 2018). 16-vuotiaan hoitaja-pikkulotan päiväkirja (KP 1923–2009) Petsamosta pommitusten alla ilman omaa ilmapuolustusta, vasta lopussa ruotsalaisia ilmatorjuntatykkejä (181). Oma pistooli (125). Tie Liinahamariin vasta 1932 (54). Yllätysherkkuja Suomen 1940 olympialaisiin (70). Sillanpää kirjoitti marssilaulunsa Suomen Kuvalehteen poikansa Eskon YH-tervehdykseksi (140). Parasta kuvaus Petsamosta takaisin saatuna 13.3.1940 jälkeen sekä Liinahamarin tienvarren oudon kapean kiilamaisen taistelualueen karttakuvat (203–5). Kaipasin selitystä voitolle ylivoimaista vihollista vastaan, joka joutui lopulta vetäytymään ja jättämään Jäämeri-henkireiän

edelleen Suomelle. Taistelun erityispiirteet (201) sekä talvi- ja jatkosodan tappio-yhteenveto (208).

21.2.2020 Heidi Köngäs: Mirjami (348 s., 2019). Talvi- ja jatkosota-fiktio Mäntän naisten näkökulmasta. Todentuntuinen pikku epäilyksin autenttisuudesta (kutsuttiinko urheiluharjoituksia jo tuolloin ”harkoiksi”). Joka luvun otsikkona naisen etunimi (toi mieleen tuttavani, joka pelkin etunimin luettelee muille tuiki tuntematonta laajaa jälkeläiskaartiaan). Erillinen otsikkonaisten sukutaulu olisi siis kovasti tarpeeseen. Lavantaudin tuhoisuus Mäntässä 1942 (177) yllätti.

17.2.2020 Helena Anhava: Toimita talosi (284 s., 2006). HA:n (1925–2018) isä, teologi ja kirjailija Lauri Pohjanpää oli F. E. Sillanpään luokkatoveri (18). Kuuluisan isän tytär kirjoitti salanimellä (134), kuuli ”ääniä”, näki ennusunia (166, 220), vastusti naispappeutta (276), puolusti Koskenniemeä (141) ja isänmaallisena (196–216) kärsi stalinistien häirintäpuheluista 1970-luvulla. ”Vasta Ahtisaari päästi veteraanit Presidentinlinnan kutsuille”. Eloisa kuvaus sota-ajasta ja työstä lottana (52–80). Runojen mitallisuudesta Haavikko / Anhava / Tynni / Mustapää (136). ”Luonnonlapsi”-Marja-Liisa Vartiosta (144, kts. myös 9.1.2020), Touko Voutilaisesta ja yhtenäiskoulun opettajista (157–165), mm. juttu Putte Ålanderista. Sääksmäen Tarttila / sukulaiseni Aukusti Veuro / Väinö Aaltonen (268). Miellyttävä lukukokemus.

15.2.2020 Kaarina Davis: Toisinnäkijän päiväkirja (213 s., 2013). Amerikansuomalainen (s. 1970) Kaarina muutti 3-vuotiaana Suomeen, toimi 10 vuotta sairaanhoitajana ja poistui 2004 työelämästä Hämeenkyrön Alhonlahden perintötilalleen, jossa ärsyyntyy naapurien avohakkuista. Hienot blogisivut (www.kaarinadavis.com), elää kirjoillaan. Alku kiintoisaa henkilöhistoriaa, loppu päiväkirjamuotoista ympäröivän luonnon sekä naapurien avohakkuiden observointia. Testamenttasi tilansa Luonnonperintösäätiölle rakennuksineen, paikoilleen rapistuvaksi.

11.2.2020 Kaisa Broner: Arkkitehtuurin visiot – Reima Pietilä ja muodon merkitykset (239 s., 2019). Alkupuoli Bronerin Pietilästä (1923–93) vuonna 1987 tekemän haastattelun vuoropuhelu-litterointia, loppu (117–239) kerronnallista kuvausta RP:n elämästä ja tuotannosta. RP kertoo shamanismi-filosofiansa pohjaksi Paavo Ravilan suomalais-ugrilaisen kielitieteen luennot (21, 169). Kodin, talaan ja takan etymologia (35). ”Alvar Aalto sai muodon puhumaan ylittämällä liian pelkistyksen houkutukset” (51). Dipoli (141–5), New Delhi (155), Metso (197) ja Mäntyniemi (211) suunniteltu matkalla (173). Paljolti fakkifraaseja, osin vaikealukuista.

4.2.2020 Harmanen, Kaipainen, Murto: Uusi apulainen, Kieliopas (160 s., 2014). Vuosia kaipaamani ”kieliapulainen” (sain ÄOL:n toimistosta) täydentää Markus Itkosen Typografian käsikirjaani, joka liikkuu lähempänä dokumentin tuottamista. Miksi nainen on jaoton, mutta vesi jaollinen (21)? Ymmärsin, milloin ”montaa” on sallittu (34). Perfekti = ”loppuun viety” (41), entä pluskvamperfektin selitys? ”Ollen” on suomea, miksei myös ”ollee” (47)? Yskäys pro yskähdys (62). ”Filettä” esitetään oikeana (20) ja vääränä (83). Miksi pilkku: ”Saku lukee, ja Rami leikkii” (107)? Kaipasin sanajärjestyksen käsittelyä, vrt 30.10. ja 16.11.2019. Outin taivutuksesta (15) kts. 22.3.2019. Erinomainen kirja, mutta onko levinnyt riittävän laajalle? Tällaisen hakukirjan selän pitäisi avautua kokonaan eikä olla kuin tönkkö tikku, vrt. 5.3. ja 17.12.2019.

1.2.2020 Timo Polari: Murhenäytelmä Grönlannissa (203 s., 2019). Kirja, jota ei olisi pitänyt lainkaan painaa, ei ainakaan SKR:n ja Kordelinin apurahoin. Grönlannin ylihiihdon katastrofista 1997 ainoana kolmesta selvinnyt (52) liikunnan opettaja tekeytyy napaseutujen sankariksi. Osallistui 2001–2 kaupalliseen (45 000 $ / henki) 52 päivän retkeen Etelänavalle. Toinen muista kahdesta osanottajasta oli aiemmin kaksi tuntia hiihtänyt (127) australialainen miljonääri, toinen retken maksettu johtaja. Matkalla navalle tarviketäydennyspaikkoja, jokaisella oma teltta, soitto soi ja lämmintä riitti (130). TP pönkittää egoaan kymmenillä tutkimusmatkailijoiden ja valtiomiesten sitaateilla ja aforismeilla sekä ylisuurilla värivalokuvillaan. Grönlannissa menehtyneiden omaisten syytöskirje (192) tukee inhoani kirjan julkaisemista kohtaan.

31.1.2020 Aino Kuusinen: Jumala syöksee enkelinsä (359 s., 1972). Otto Wille Kuusisen vaimo (1886–1970) poliittisena vankina 1938–55, vasta Oton 1964 kuoltua (320) Suomeen 1965 (336). Stalin osasi suomeksi ”Onko teillä kahvikermaa” (27), ei uskaltanut äitinsä hautajaisiin

(29). Moskovan Ljubjankan vankilan kellarissa krematorio (198), piipusta tuhka levisi vankien kävelytysalueelle. Vorkutan hiilikaivokselle ennen rautatietä uskomaton meri- ja jokikuljetus. AK kuunteli miehensä radiopuheen Vorkutassa (233). Parakeissa ei koskaan kylmä (248). Kominternin korrupti ruplatalous (83–91). Aino 2,5 vuotta USA:ssa (110): organisoi työväenlehdistön ja säälitteli Karjalaan rekrytoimista. Japanissa 1934–37 (141). Stalinin vaimon kuristusjäljet peitettiin ruumisarkussa (119) ja haudan marmoripatsaassa (121). OWK:n luonnekuva (323–35): ”oikean renkaan valinta” (7), tunteeton teoreetikko, vihasi Suomea vuoden 1918 häviön vuoksi ja halusi Itä-Karjalaan suomen tilalle venäjän. Lenin pahoitteli OWK:ta ”Suomen syöjäksi” (334). Sota Suomeen idulla jo 1935 (161). Lukuelämys!

29.1.2020 Tarja Lappalainen, Martti Turtola: Stalinin tappamat, Muurmannin suomalaiset (321 s., 2019). Suomalaiset toivat hevosen Ruijan rannoille (237). ”Fennoskandia” sisältää myös Kuolan (299). Petsamoon ja Ruijaan muuton syinä (23) 1860-luvun nälkävuodet, punapakolaisuus 1918 ja Muurmannin ratatyöt (248). Rata valmistui 1916, Siperian rata 1905. Poro- ja kalastuskolhoosi 1929 (92), suomalaisten pidätykset, murhat 1937– (94, 184) ja pakkomuutto (111). Kuolan 24 suomalaista koulua lakkautettiin, samoin suom. sanomalehdet ja kirjallisuus (102). Autenttisia ensikäden kertomuksia s. 127–183, mm. Orvo Björnisen haastattelu. Lokan kylän 21 murhaa 14.7.1944 (189). Turtolan historiaosuus (211–321): Kuolan rantavesiä hallitsivat 1800-luvulla Englanti ja Hollanti, koska Venäjä ei ollut merimahti (224) ja Suomenlahden rannikkoa linnoitettiin, koska Venäjä menetti laivastonsa Japanin sodassa 1905 (247). Läskikapina (265). Talvisodan aiheena taloudellinen ryöstöaie (tehtaat ja Vuoksen energia) eikä Leningradin turvallisuus (296). Saksalaissotilaat kelvottomia erämaihin (312). Sisäkannessa periaatteessa erinomainen kartta, mutta minikirjaimin täydellisen lukukelvoton!

26.1.2020 Teemu Keskisarja: Murhanenkeli. Suuren Pohjan sodan ihmisten historia (259 s., 2019). Viiden tutkimusavustajan tiedonsirpaleista (esim. 84–95) kokoon raavittu, WSOY:n Kirjallisuussäätiön nähtävästi avustama. Näkökulma ihmisissä: taistelun todellisuus (25), välskärin toimet (41), orjakauppa (172). Historiaan vähemmän perehtynyt olisi toivonut myös kokonaiskuvia ja karttoja eikä pelkkiä yksityiskohtia, esimerkkinä Norjan retki (185–).

9.1.2020 Helena Ruuska: Marja-Liisa Vartio (484 s., 2012). Hössöttävän äidin ja ankaran isän 41-vuotiaana kuollut (1924–66) avioerolapsi liikkui ääripäiden välissä: Sääminki ja kansanrunous / Helsinki ja modernismi. Esikuvina Kaila, Kivi ja Harmaja, mutta myös Södergran. Tupsahti 20-vuotiaana maalta Helsingin kirjallisen seurapiirin keskiöön. Yli 1000 liuskan (70) päiväkirja toimi ”sanataidekouluna” (66). Pyysi kirjeitään takaisin ja käytti sekä niitä että lähipiiriään kirjojensa pohjana. Parin koekihlauksen (149) jälkeen avioitui 1945 alkoholisoituvan galleristi Valter Vartion kanssa (152), kunnes rakastui (276) Paavo Haavikkoon 1952. Sylvi Kekkosen suojatti –1956. Mies kuin mies, tyttö kuin tyttö (338), Kaikki naiset näkevät unia (351). Hyvä kertoja, pelkistämisen taituri (373). Luonnekuva (428–439). Esimerkillinen aikajana, yhdeksän Helsinki-asunnon osoitteisto ja tuotantolistaus (468–484). Kts myös 17.2.2020.

5.1.2020 Jouko Aaltonen, Seppo Sivonen: Orjia ja isäntiä (301 s., 2019). Silmiä avaava perusteos ruotsalais-suomalaisesta siirtomaaherruudesta Delaware-joella (27), mutta erityisesti Ruotsille 1878 saakka kuuluneella Saint-Barthélemyn saarella. Suomen Sokerin, Finlaysonin ja kahvinvalmistuksen historia orjuudessa (sokeri, puuvilla, kahvi, indigo). Axel Oxenstjernalla ja Klaus Flemingillä (24–30) tupakkamonopoli Delawarelta 1635–55. Sen Uuteen Ruotsiin muuttajat olivat Ruotsin suomalaisia, joilta oli kaskeaminen Ruotsissa kielletty. Suomessa 1786 ”Karibia-kuume” (75), jossa kaikki eivät mahtuneet laivoihin. S-B-saari surkea, mm. vesi vain sateesta. Muutenkin Ruotsi oli alisuoriutuja jo vain Tanskankin rinnalla (57). Musta Badin 1747–1822 Ruotsin hovissa (51). Piteå on S:t Barthélemyn Gustavian ystävyyskaupunki. Kaarle XII Kustaa S-B:llä 1988 (177). Orjakaupasta ja -tilastoista s. 175–203. Antti Chydenius 1765 ja Adam Smith 1776 orjuutta vastaan. Haiti syntyi 1804 orjakapinasta. Orjuuden lakkautus Britannia 1838, Tanska 1847, Ranska 1848, Hollanti 1863, USA 1865, Kuuba 1886.

2.1.2020 Antti Tuuri: Lähikuvassa Erno Paasilinna (202 s., 2009). Kevyttä jutustelua AT:n, EP:n ja Hannu Mäkelän ystäväkolmikosta, kirjan ainoa otsikko kannessa. Ravintolan valomerkillä keskusteluraha kirjailijoille (27). ”Ison Inarin” 5 kpl pilaversio (166). EP:n mieltymys

taksikyyteihin (119). Panu Rajala -kritiikkiä (93), Esko Aho -kirja Tuurilta 14 päivässä, tuloksena Kepu-leima (170). Koitereen purjehdus (176). EP:n kuolema ja hautajaiset s. 195–202.

29.12.2019 Erno Paasilinna, Antti Tuuri: Isoa Inaria kiertämässä (175 s., 1999). Soudettava 6 m purjevene piti tilata itseltään Björn Nybergiltä, mutta Tuurin Lappajärveltä hankittu purjehduskokemus ei vakuuta. Rinnakkaiskuvaukset Lapista (Erno) ja veneestä (Antti) toistavat paikoin samaa (32, 35, 36, 54). Erinomainen kartta. Hyvää saamelaistilastoa (44), mutta miksi vain 1900-luvun alkuun asti? Saamelaisten riitaisuudesta (100), Lapin kanavankaivajista (126), saamen aapisen rahoituksesta (146). Lopussa (148–) Petsamo-syntyisen Ernon muutakin mielenkiintoista tarinaa Lapin miehityksestä ym.

26.12.2019 Matti Salminen: Erno Paasilinnan (1935–2000) kirjallinen elämä (244 s., 2018). Petsamon 160 ha tila ja iso päärakennus vaihtuivat siirtolaisuudeksi Tervolassa. Tulevien kirjailijoiden Ernon, Reinon, Arton ja Maurin isä kuoli 1950 ja Erno (15 v) astui isän tilalle (12). Ärhäköitä kirjallisuusarvosteluja jo 1955 (20), Helsinkiin 1959, yli 100 lehtijuttua 1960, burnout 1962 (54), Pidot Aulangolla (60), Kaltion 1963 ja Pohjoisen päätoimittaja (67), Kariston kustannustoimittaja 1966–71 (88), avioero 1988 ja muutto Hml:sta Treelle (187), taiteilijaeläke 1998. Kuoli 30.9. kuten idolinsa Pentti Haanpää v. 1955 (235). Suomen Kuvalehden avustaja 30 v (82). "Itseoppinut on ainoa oppinut. Muut ovat opetettuja" (75, 129). Timo K. Mukan hautajaisiin 855 km taksilla (130). Poleemikko ja satiirikko, ei pitkän proosan taitaja, kokosi kirjoja vanhoista teksteistään. Ainoa romaani Kadonnut armeija 1977 (145). Kaikki EP:n TV-keskusteluohjelmat on hävitetty (120). Hyvä yleiskatsaus s. 182–.

24.12.2019 Jarno Valkonen (toim): Tervetuloa jäteyhteiskuntaan! (141 s., 2019). Viiden (kaupunkilais?)kirjoittajan monografia, jossa jätepussiongelma abstarhoidaan ja sosiologisoidaan. Jäteajattelu alkoi terveydenhuoltolaista 1927 (17), sitten jätehuoltolaki 1979 (21). Massiivisen energiapolton edellytys: jätettä riitettävä jatkuvasti (41). Pakastinjääkaappien hävittämistä kuvataan (72) ilman riviäkään siitä, kuinka vakuutusyhtiöt torpedoivat ko. laitteiden korjaamisen edellytykset. Ruokahävikistä ansiokkaasti (94–) ja bokashitistä perusteellisesti (110–). "2000-luvun puoliväli" (64) tarkoittanee 2005. Kongruenssivirheet häiritsevät tutkijatason tekstiä. Kirjoittajien nimijärjestys älyllinen knoppi (8). Sopivaa lukemista jouluaattopäiväksi!

22.12.2019 Hanna-Reetta Schreck: Minä maalaan kuin jumala – Ellen Thesleffin (1869–1954) elämä ja taide (370 s., 2017). Tuhansia säilyneitä kirjeitä (15). Perhetytön uraa varjostivat kuolemat: isän 1892 köyhdytti (87), äidin 1919 tummutti värit (268), siskon 1939 vei parhaan ystävän (332). Tukikohtina Ruoveden Muroleen ”Casa Blanca” (137), Helsinki, sekä vuosikaudet Firenze ja Etelä-Eurooppa ja lopulta (317) Lallukan taiteilijakoti (1933–), jonka lähellä kaatui 1952 joutuen pysäkillä ratikan töytäisemäksi (356). Oppi 1905 Vasili Kandinskiltä a) värien käytön, b) palettiveitsitekniikan paksuine maaleineen sekä c) pienen koon ulkotöissä (151). Puukaivertaja 1909– (204). Ammatillinen vuosikymmenten tuki ja ihastus Gordon Craig. Tahtonainen ei alistunut opettajaksi eikä muotokuvamaalariksi. Taidehallin kattomaalaus 1934 (320) ja Muroleen Pekkalan kartanon seinäpaneelit 1928 (302). Sivullisen näkökulmia I (241) ja II maailmansotaan. Hgissä Zeppelin-varoitus ja pimennys 16.10.2017 (262).

18.12.2019 Hans Alviste, [Antti Henttonen]: Kolyman verinen kulta (123 s., 2011). HA pakeni 17-vuotiaana 1943 Virosta Suomen jatkosodan virolaiseen heimopataljoonaan, palasi elokuussa 1944 Suomen-poikana vapauttamaan Viroa, kärsi 10–15 v. rangaistuksen Kolymassa Siperiassa, josta vapautui Viroon. Realistinen elämänkuvaus, johon toivoisi nykypäivän nuorten tutustuvan. Äitini lapsuudentuttu Haljand Pingas (1924–2002) koki samat ja kertoi aikanaan minulle oman tarinansa mm. pakkotyöstään Neuvostoliiton hiilikaivoksissa. Itsenäisyys-idealistit HA ja HP ennättivät kaikkien kauheuksien jälkeen vielä kokea Viron vapautumisen.

17.12.2019 Vesa Heikkinen, Harri Mantila: Kielemme kohtalo (208 s., 2011). Parempi otsikko olisi ”suomen taistelu länttä vastaan”. Vahva koko kansan suomi: 4,9 milj. äidinkielistä (ruotsia 300 000), opetetaan yli 100 yliopistossa n. 30 maassa (91). Vaikka anglismi hiipii jopa lauserakenteisiin (111–138), suomen abstrahoituminen ja viranomaistuminen on silti pahempi uhka (175). Vuoden 1809 merkityksen kontrafaktualisointi kielelle (86). Nuolijärven kielenhuollon periaatteet (168) ja tulevaisuusskenaariot (200). Kohtelias – hövlig (96). Olisi

ansainnut pamflettimaista asua paremman taiton, konkreettisemmat väliotsikot ja avautuvan selän.

13.12.2019 Alice Zeniter: Unohtamisen taito (568 s., 2017). Mika Waltarin tiiliskivien kokoinen kertomus Algerian itsenäistymisestä Ranskan siirtomaavallan alta. ”Välimeri halkaisee Ranskan niin kuin Seine Pariisin” (80). Kirjassa seurataan siirtolaisten muuttoa 1962 Ranskaan pakolaisleirille (180–), perheen historian häviämistä ”puhtaaksi valkoiseksi sivuksi” (342) ja omaisuutensa konfiskointia Algeriassa (346). Jumalan anteliaisuutta ei tule laskea (24), joten ei siis lasketa esimerkiksi kananmunien eikä ihmisten lukumääriä. Lautasantennien lisääntyminen Pariisissa on suora mitta ulkomaisen muslimikulttuurin leviämisestä (455).

5.12.2019 Helena Hänninen (toim): Olli & Bucklan (157 s., 2019). Taiteilijapariskunta Olga ”Olli” Gummerus-Ehrström (1876-–1938) ja Eric O. W. ”Bucklan” Ehrström (1881–1934) tuottivat yhdessä ja erikseen hengästyttävät määrät julkisten ja yksityisten rakennusten (31, 33 jne) kupari-ulko-ovia, kalustoja, lasimaalauksia, pylväänpäitä, heloja, portteja, kaiteita, freskoja, pukuja, valaisimia, tauluja, kirjakuvituksia, sinettejä, vaakunoita, tekstiilejä, ornamentteja, koruja, tuotemerkkejä ja ex libriksiä materiaaleinaan kulta, hopea, kupari, pronssi, rauta, tina, nahka, norsunluu jne. Bucklan Axel Gallénin oppilaana Ruovedellä 1899–1900. Bucklanin – homo faberin eli ”kätevän ihmisen” – oikea käsi katkesi 1927 Hgin asemalla junan ruumisvaunun astinlautaan (49). Pariskunnan kuolemaan saakka ulottunut symbioosi Serlachiusten kanssa (54–) oli tuottoisa molemmille osapuolille (tästä näyttely Mäntässä kesällä 2019). "Probleemi"-maalaus puhelimen kääreenä (62). Olli ja kulinaristi Bucklan pitivät Suomen Kuvalehdessä 1917 muoti- ja ruokapalstaa (68), Bucklanin kuolemansyynä "lihavuus" (81).

3.12.2019 Helena Ruuska: Hugo Simberg (1873–1917) – pirut ja enkelit (419 s., 2018). Valinta johtui Taidekoti Kirpilässä 23.11. kuulemastani HR:n Simberg-esitelmästä. HS hukkasi puolet elämästään piru- ja enkelikuviin ja lehmänturpa-logoihin (82). Joutui Gallénin oppilaana Ruovedellä ”hämäläisessä korvessa Euroopan uusimpien virtausten pyörteisiin” (85). Aito arvostus alkoi vasta 1898 Alexandra Simbergin muotokuvasta (171). Luonut UPM-Kymmenen aarnikotka-liikemerkin (172). Haavoittuneen enkelin selityksiä s. 229–. Tampereen Johanneksen kirkon köydenkantajapoikien alastomuus hyväksyttiin yhden äänen enemmistöllä (265), samaa aikakautta oli Vallgrenin Havis Amanda. USA:n matkakuvaus (307) eloisa.

30.11.2019 Ville Ropponen ja Ville-Juhani Sutinen: Luiden tie – Gulagin jäljillä (339 s., 2019). Omakohtaiseen matkailuun ja alan klassikkoihin pohjaava, ilman ainuttakaan lähdeviitettä. Lievä 10 vuoden tuomio ”todiste syyttömyydestä” (52). Miljoona teloitettiin 1936–38 (156), vuonna 1950 2,8 miljoonaa Gulag-vankia (213). Vorkutassa ei aitoja: ”Taiga on laki ja karhu yleinen syyttäjä” (162). Vorkuta-vanki Aino Kuusinen kuunteli miehensä radiopuhetta Moskovasta (159). NL:n omia juutalaisia pidettiin maanpettureina Israelin asetuttua kylmässä sodassa USA:n puolelle (260). Parasta (323–) Gulagien uusi tulo: suojasää 1955–65 / stagnaatio 1965–85 / perestroika 1985–91 / toisinajattelijoiden ”hiipivä skitsofrenia” (360). Kivasti kerrottu, tähditetty ja väliotsikoitu, kuvat heikkoja, kartta surkea (etukansi / 384). Loppusivujen lukemista herkisti YLEn samanaikainen ohjelma talvisodan alkamisen 80-vuotismuistelusta.

22.11.2019 Aapo Roselius ja Oula Silvennoinen: Villi itä – Suomen heimosodat ja Itä-Euroopan murros 1918–1921 (333 s., 2019). Suomen ja Neuvostoliiton valtioiden syntyvaiheissa irrallisten suomalaisten vapaaehtoisosastojen omavaltainen huseeraaminen Itä-Karjalassa ja Baltiassa ei mm. summittaisine teloituksineen ollut Suomelle pelkästään kunniaksi. Ståhlbergin valinta presidentiksi (271) Mannerheimin sijasta 1919 tasoitti tilannetta. Aiheiden poukkoilu ja yksityiskohtien rönsyily olisi kaivannut kustannustoimittajan otetta.

19.11.2019 Anna Kontula: Eduskunta – ystäviä ja vihamiehiä (180 s, 2018). Eduskunnan sisältä tuotettu kadehdittavan sujuvasti ja analyyttisesti kirjoitettu autoetnografinen (157) selvitys eduskunnasta kolmesta näkökulmasta: 1) valtaanpyrkimisen velvollisuudesta ja sen hierarkisesta säätelystä, 2) sanattomasta käytöskoodista konfliktien hallitsemiseksi ja 3) valiokuntien ja muiden alaryhmien sosiaalisten satamien suojavaikutuksesta (153).

16.11.2019 Kersti Juva: Löytöretki suomeen (397 s., SKS 2019). Englannista kääntävä KJ loihtii satoja napakoita ilmaisuja kuin taikuri kolikkoja ilmasta, käsitellen pisteen pyhyyttä (13), virkkeiden suuntaa (65), sanajärjestystä (tutut alkuun, uudet loppuun 73, viskurilaki 101), aikamääreitä (114), modaaliverbejä (160) ja omia ajatuksiaan kielen tajusta (113). Satoja esimerkkejä, mutta olisin silti kaivannut enemmän KJ:n omia kielipäätelmiä. KJ sivuaa (mm. 232–) peruseroa suomessa (paikallisuus, subjektivetoisuus 232) ja indoeurooppalaisissa kielissä (liike, verbivetoisuus) mainitsematta kuitenkaan Frode Strömnesiä. Suomessa ”jossakin on jotakin” ja englannissa ”joku on jossakin”. Jälkimmäisessä on kova tarve kertoa, kuka jotakin tekee (236). Suomen joustava sanajärjestys korvaa senkin, mihin englanti voi tarvita kursivoinnin (186). Hän/se-kritiikkiä (272), lopussa tiivis analyysi (394–6). Vrt. 30.10.2019.

6.11.2019 Roosa Rentola: Kielestä kiinni – kuinka kielentutkimusta käytetään rikosten selvittämisessä? (135 s., 2019). Kahdeksan rikostapausta, joista kuusi käännetty englannista. Ainoa ansio Anneli Auerin Ulvilan surman 1.12.2006 hätäpuhelun analyysi.

4.11.2019 Harper Lee: Kuin surmaisi satakielen (374 s., 1960 / käännös 1984). Hyvää klassikkoa lukee aivan eri tempossa kuin tietokirjoja. Kökkö suomennos palvelee älä-tee-näin-jatkona Vilokkisen oppaalle. Kuvattu mustaihoisen tuomitseminen palautti mieleen ikuisen kammoni monijäsenisten toimielinten päätöksiin, kts myös 16.9.2019.

30.10.2019 Natasha Vilokkinen: Tiedontuojat – opas tietokirjan suomentajalle (264 s., 2017). Läkähdyttävän täydellinen opas suomentamiseen ja suomen eroihin muista kielistä. Uudet lyhenteet ensin isolla (51). Välimerkkioppia (60–71). Kääntäjän perusdilemma: suomi on taivutuksineen, päätteineen ja lauseenvastikkeineen (raskaita: 193) synteettinen ja tiivis (83–94) toisin kuin sanajärjestyksiin ja intonaatioihin perustuvat muut kielet. Sanajärjestysten viskurilaki: painavat elementit lauseen loppuun (107). Arjen apuja: sujuvoittaminen (150), napakoittaminen (”tietoa juuri sopiva määrä” 163), ilmavoittaminen (169) ja verbit (183). Vakuuttava lista kielenoppaita (232) ja Google-hakuoperaattoreita (256). Diigo (261). Vrt. 16.11.2019.

25.10.2019 Pentti Linkola: Sielunmessu (143 s., 2019). Markus Leikolan toimittama ja Juha Metson valokuvin varustettu teos tiivistää Linkolan periaatteet. Erinomainen lahjakirja tiedostaville. Linkolasta myös 25.12.2017.

24.10.2019 René Nyberg: Patriarkkoja ja oligarkkeja (243 s., 2019). Kirkollisuudesta ja kunniamerkeistä (186–) kiinnostumatonta viehätti vallan sakraalisen luonteen (113) analyysi ja hallitsijan (nyt Putin) patrimoniaalinen omistusoikeus (206–218). Alamaailmakin on alistettu vallalle ja bisneksen tulee pysytellä erossa politiikasta. Metsää ei voi omistaa (166). 500 ruplan setelissä oli kuvattuna Solovetskin luostari vankilaversiona (41), kunnes virhe havaittiin. René Nyberg kirjoittajana myös 16.4.2017 ja 3.4.2016.

21.10.2019 Jussila & Rantanen (toim.): Nälkävuodet 1867–68 (263 s., SKS 2018) kertoo aiheesta 8 tutkijan voimin sään, maatalousmurroksen, keskushallinnon toimien, pettu- ja jäkäläleivän, kv lehdistökuvausten ja kirjallisuuden näkökulmin. 1868 nälkään kuoli 138 000 eli 8 % kansasta. Sahateollisuusbuumin (100) alla Suomi oli ”saarekkeenomainen agraariperiferia” (69), BKT 25 % alle Euroopan keskiarvon. Murros kaskiviljelystä peltoviljelyyn (78), ”skotti”-kääntöauran (92) tulo. Topeliuksen nälänhätäkuvaukset saivat pontta äitinsä kuolemasta 1868 (243). K. A. Tavaststjerna lähes ainoana kirjailijana kritisoi hallintoa rinnastuen Hårda tider -romaanillaan myöhempiin Väinö Linnaan ja Paavo Rintalaan (257). Vrt. 28.10.2017.

19.10.2019 Juha Rautaheimo: Hermo, Murharyhmän mies (353 s., 2019). Helsinkiläisen rikospoliisin sujuvat muistelmat kertovat kuitu- (52) ja palonsyyntutkimuksista (62–) sekä jäljitettävyydestä (191), eräänä esimerkkinä Lahden taksimurha (218–237). ”Kuolleella ei ole enää mitään hätää” (263) lohdutti pahimman tapahduttua, kun oma esikoistytär kuoli ja toinen pahasti vammautui vastaan tulleen aiheuttamassa nokkakolarissa. Vrt 7.5.2019.

16.10.2019 Staffan Bruun: Muurarin pojasta miljonääriksi (283 s., 2019). Ahvenanmaalainen kouluja käymätön lahjoittaja ja mesenaatti Anders Wiklöf on rakentanut 349 miljoonan euron

liikevaihdon konserninsa: elintarvikkeita, hotelleja, pelastushelikoptereita, teollisuushalleja, laivojen tax-freetä jne. Kohtuullisen kapitalismin kannattaja paheksuu SOTEn yksityistämistä (271), maksaa nurkumatta 300 000 € ylinopeussakkoja (223) ja haluaisi perustaa positiivisen sanomalehden (140). Kun on oma lentokone ja helikoptereita, voi haettaa luokseen, kenet haluaa. Lapseton. Kelvoton käännös menettelee, kun hyväksyy sen ruotsinvoittoisen nuotin.

9.10.2019 Satu Laatikainen: Saunan kansa (374 s., 2019). Läpikotaisin tutussa asiassa pari uutta tietoa: siirrettävien saunojen kokoontumisajot Teuvalla vuodesta 2006 (181) ja että löylyttömyys on estänyt infrapunasaunojen rantautumisen Suomeen. Runsaasti kuvitettu kirja palautti mieleen omakohtaisia unohtumattomia saunamuistoja, -tuoksuja ja -tunnelmia.

18.9.2019 Stephen King: Kirjoittamisesta (268 s., 2000). Alku omahyväistä rehentelyä, luin pelkästään otsikkoaiheen (131–268), josta ei siitäkään paljoa kirjoitusoppia suomalaiselle herunut. Vain puolittain käännetty: esimerkit vaativaa englantia. Olisi saanut jäädä kokonaankin kääntämättä. Pedagogina ilahduin tästä: ”Älä kerro mitään, minkä voit näyttää” (169).

16.9.2019 Martti Backman: Rintamalääkärin kuolema (211 s., 2019). Jatkosodassa teloitettiin sotapelkuruudesta 47 miestä, ainoana päällystöön kuuluneena lääkäri Urpo Viinikka (1920–1944). Vain hänen omaisensa nostivat oikeusjutun. Hävisivät jutun, murskaavasti.

14.9.2019 Tapio Saarelainen: Simo Häyhä, Talvisodan legendaarinen tarkka-ampuja (429 s., 2018). Luin sen vähän, mitä kirjassa on Simo Häyhästä (mm. 542 vainajaa). Samojen asioiden toistoa, paljon isoja surkealaatuisia heikkokontrastisia mustavalkokuvia, suurin osa turhia.

12.9.2019 Kaj Chydenius: Muistin juuri (363 s., 2009). Tarvitsin 70-vuotispäiväksi tehtyä omaelämäkertaa KC:n Hattulan 80-vuotiskonsertin 6.10. lehdistöjuttuun. Säveltämisen ydinsivujen 132–300 ja 317–338 ulkopuolella yllättävän banaalia. Pienten ryhmien fani (86) ”ilman hajuakaan jazzista” (54, 63). Ahti Taposen kaunis runo (120–1). Sanaleikkien (”Muistin juuri”) harrastajalle ”runo on aina ensin” (132) ja säveltämiseen riittää vain muutama säe ihan keneltä vain, säätyyn ja arvoon katsomatta. Marja-Leena Mikkola (153–8), Sulevi Peltolan aamuk(r)apula (243), liikennekulttuurista (258). KC:n nykyinen ansaintalogiikka (320–34).

7.9.2019 Markus Tiittula: Valkokaavuista punahattuihin (268 s., 2019). Iltalehden toimittajan selkeä raportti USA:n johtumisesta Ku Klux Klanista (93–) nykyiseen Hitler- ja Mussolinityyppiseen fasismiin, arvioijina myös Lewitsky (224), Snyder (226), Paxton (232) sekä Altemeyer 12 kohtineen (210, kopio kirjapäiväkirjan lopussa). ”Fasismi on joustava ja taipuu vallitsevaan kulttuuriin” (107). Trumpin mielenterveydestä (18) ja epätoivottujen äänestämisen vaikeuttamisesta (70–78). Charles Lindberg oli juutalaisvastainen Hitler-fani (103). Hurmoskokous (134–), FOX News henkilökultin rakentajana (217). USA:ssa on 25 % maailman vangeista (126). Presidenttitesti (249). – Perusteos kaikkeen yhteiskuntaopin opiskeluun.

4.9.2019 Malena Ernman: Sydämen asioita – Perhe ja planeetta kriisissä (326 s., 2019). Oopperalaulaja Malena Ernman kertoo tyttäriensä Beata Ernmanin ja Greta Thunbergin (304–308) ilmastotietoisuuden heräämisestä. ”Jokaista sähköautoa kohti tulee olemaan uusi vesiskootteri ja jokaista bussiin vaihtavaa kohti uusi citymaasturi” (145). ”Elämme aikaa, jona vinkiksi arjen ekoteosta annetaan teepussien vaihtaminen irtoteehen” (167). Lentojen hyvitysmaksut antavat selvän signaalin, että hiilidioksidi voidaan lunastaa ilmasta rahalla takaisin. Päästöjen kompensointi on kuin palkkaisi köyhät laihduttamaan puolestamme (199). Kevin Anderson syö yleensä samaa ruokaa joka päivä (200).

1.9.2019 Marjatta Koivisto: Jääkaudet (233 s., 2004). Suomen maaperän vaiheet havainnollisesti kuvitettuna. Voisi innostaa lapsia alalle. Eem-kaudella 125 000 BP Pohjoismaat olivat saari (49), lämpötila 4°C nykyistä korkeampi ja ”Itämeri” suolaisimmillaan. Veiksel-kaudella 115000–14590 BP Pohjoismaat peitti n. 3,5 km jää (53), joka lommoutti Perämeren aluetta 1 km. Tästä vielä 100 m nousemassa 12 000 v. kuluessa (168). Salpausselät vapautuivat jäistä 11590 BP ja koko Suomi 10200 BP (57). Salpausselkää muotouttivat Yoldiameri –> Ancylusjärvi –> Litorinameri (64) ja sillä on 9 kaupunkia, 8 lentokenttää ja puolet Suomen hiekasta (102). Lappajärvi on Ø 1–2 km meteorin työtä. Aaro Hellaakoski julkaissut Laitilan rapakiven kulkeutumistutkimuksen 1930 (152). Jääkausiteoria korvasi

Vedenpaisumuksen Suomen tiedepiireissä lopullisesti 1865, mannerlaattateoria hyväksyttiin vasta 1960-luvulla (21).

26.8.2019 Ossi Kamppinen: Palkkana pelko ja kuolema. Neuvosto-Karjalan suomalaiset rakentajat (304 s., 2019). Yli 80 % kirjasta kuvaa onnistunutta ja innokasta rakentamista. Jopa lentokoneita tehtiin (202), ensimmäisen nimenä ”Vastauksemme lapualaisille” ja toisen ”Toinen vastauksemme lapualaisille”. Kanadalaiset kirveet, sahat ym. osoittautuivat ylivertaisiksi (54–66). Idealistinen ”Säde”-kommuuna (106–136) tuhottiin lopulta (272). Joukkorankaisuaktin 2.7.1937 jälkeen otettiin suomen kielen sijaan kyrillinen bubrihinkarjala, hävitettiin kirjapainojen suomenkieliset kirjasimet ja yli 1,5 miljoonaa nidettä. 1937–38 Karjalassa 8000 kuolemantuomiota. Kirja kuvaa terroria yksityiskohtaisesti. Jos sattumalta vältti ensimmäisen kiinnioton, uudelleen ei enää välttämättä tultu hakemaan, koska vain lukumäärät ratkaisivat.

22.8.2019 Mikko-Olavi ja Riitta Seppälä: Aale Tynni – Hymyily, kyynel, laulu (449 s., 2013). AT:n tyttären ja tyttärenpojan teos luo syntytaustaa runokokoelmille: Kynttilänsydän (s. 124), Vesilintu (142), Lähde ja matkamies (157), Lehtimaja (180), Soiva metsä (191), Ylitse vuoren lasisen (224), Tuntematon puu (241), Torni virrassa (243), Yhdeksän kaupunkia (319), Maailmanteatteri (351), Balladeja ja romansseja (371), Pidän rastaan laulusta kiinni (339, 384), Tarinain lähde (403), Vihreys (419), Vuodenajat (441). Inkerissä syntynyt AT (1903–1997) ei käynyt v. 1919 jälkeen Venäjällä (25). Toteaa, ettei runoissaan ole milloinkaan mittavirheitä (67) ja pyrkii luontevaan sanajärjestykseen koettaen ”lähentää mitallista säettä puherytmiin” (89). AT:tä etoi, kun uskovaiset luulivat hänen runojensa Jumalaa omakseen. Piti uskontoja ”välttämättöminä valheina” (87). Jakoi kaikkien kirjoittajien lukijapalautteen puutteen (128). Tuottava kääntäjä ja lastenrunoilija (260–70), mm. sata ”Nappula”-sarjakuvaa, joissa kuvittajana Asmo Alho kuten myös Mika Waltarin Kieku ja Kaiku -sarjakuvissa (267). Koottujen runojen AT-omistuskirjoitukseni on Porthaniasta v. 1968 (391). Raamitan lempirunoilijani AT:n elämäntarinan karkein linjoin omaani.

13.8.2019 Emma Hooper: Koti-ikävän laulut (379 s., 2019). Kuvitelma Kanadan syrjäisestä autioituvasta kalastajakylästä ei keksityssä runollisuudessaan ollut mieluisinta luettavaa.

10.8.2019 Anne Applebaum: Punainen nälkä – Stalinin sota Ukrainassa (447 s., 2018). Ukrainan ongelma: ei luonnon rajoja (21). Vuoden 1933 nälänhätä vaati 4 miljoonan ukrainalaisen hengen (350) ja johtui maatalouden pakkokollektivisoinnista (154–182) ja Stalinin tarpeesta saada valuuttaa viljanmyynnillä ulkomaille. Kulttuuri hävisi ja Ukrainan kieli vaihtui venäjäksi. SNTL:n väestö romahti 170 –> 162 miljoonaa, joka salattiin. Tilastotieteilijät teloitettiin (374). Ukraina uudelleenasutettiin venäläisillä, jotka huomasivat jopa koirien ja kissojen tulleen syödyiksi –> hiiriongelma (360–). Hirvittävä vuosi 1933 oli tabu ja nousi pintaan vasta 1986 Tsernobylin onnettomuuden myötä (423). Jokaisen pitäisi lukea loppusivut (398–447), jotka tuovat esiin ukrainalaisten ajatukset Venäjästä nyt ja Putinin pelon, että Ukrainan kansan vapaudenkaipuu ja hinku länteen toimisi mallina koko Venäjälle. Nykyinen korruption suvaitseminen ja yleinen epäluulo valtion laitoksia kohtaan juontuvat vuodesta 1933 (443).

30.7.2019 Jussi Konttinen: Siperia (410 s., Livonia Print 2019). HS:n toimittajan ”Maamme-kirja” Siperiasta, järjettömästä byrokratiasta, ikiroudasta ja Konttisen 5-henkisen perheen parista vuodesta Jakutian Töhtyrissä. Yhtenäiskulttuurissa ei ole edes murre-eroja, asuitpa Viipurissa tai Vladivostokissa (34). Auton katsastuksessa (98) katsotaan vain paperien kunto, ei auton. Satoja metriä syvän ikiroudan ja –50 °C Jakutiassa ei sada lunta aurattavaksi asti. Uimahalli edellyttää lääkärintarkastusta kolmen viikon välein. Siperia on eri ”maa” kuin Venäjä. Parasta lopun asiantunteva ilmastotarkastelu (385–398) ja tiivis yhteenveto (404–410).

27.7.2019 Walter Isaacson: Leonardo da Vinci (548 s., 2019). Tasan 500 vuotta sitten kuollutta pakkomielteistä täydellisyyden tavoittelija -yleisneroa innotti enemmän intohimoinen uteliaisuus kuin töiden loppuunsaattaminen: ”Hän joka voi käydä lähteellä, ei käy vesiruukulla” (22). Kirjapainotaidon tultua juuri keksityksi L oli ensimmäisiä tutustumaan tieteeseen äidinkielellään. Korvasi matematiikan analogioilla ja teki mm. Galileon (112), Huygensin (200) ja Newtonin keksintöjä, mutta ei julkaissut. Mollasi taiteiden tärkeysjärjestyksellään (184, 397) mm. aikalaistaan Michelangeloa (389–399). ”Lahjakkaat saavat toisinaan eniten aikaiseksi tehdessään vähiten työtä, sillä heidän mielensä on keskittynyt ajatuksiin ja he voivat myöhemmin toteuttaa ne” (302). Kuvasi naturalistisesti taistelua (381), oli edelläkävijä

anatomiassa ja avasi yli 30 ihmistä ja hevosta selvittääkseen kudosten ja elinten toimintaa (417–447). Loi Mona Lisan (498–517). Upea kirja, piti mielenkiinnon yllä. Tero Valkosen ansiokas suomennos.

14.7.2019 Nura Farah: Aurinkotyttö (253 s., 2019). Hyvin kirjoitettu ja rakennettu tarina pikku tytöstä eronneeksi nuoreksi äidiksi Somaliassa. Kirja sai ajattelemaan, kuinka vaikeaa on Suomeen muuttaneiden, mutta kotiinsa sidottujen somalialaisnaisten ”kotouttaminen”.

7.7.2019 Sven Lindqvist: Tappakaa ne saatanat (210 s., 1996). Kolonialismin eteneminen perustui osin valloittajien asetekniikan paremmuuteen (64–69), mutta useimmiten pelkkä läsnäolo riitti (108) tautien viimeistellessä demografisen katastrofin (104). Churchill kirjoitti uroteoistaan Omdurmanin (80) taistelussa 1898. Tasmania (147) ja Gran Canaria (138). Valloitussodat innottivat jopa Darwinin (132) epäilemään ”alempien rotujen” olemassaolon oikeutusta. Pygmit (127) ajateltiin välitilana apinan ja ihmisen välillä jo luonnostaan tuhoon tuomituiksi. Kirja tuo esille 1800-luvun lopun rotuajattelun ja elintilakysymykset kolonialisaation perusteluna. Hitlerin viljelysmaan hankintaa kohdistui itä-Eurooppaan, kun se näytti helpoimmalta suunnalta (188–). Ilman tätä upeaa kirjaa tietäisin maailmasta paljon vähemmän.

7.6.2019 Heikki Hiilamo: Kuoleman listat (348 s., 2010). Diplomaatti Tapani Brotherus pelasti Chilessä Pinochetin valtaannousun jälkeen 1973–77 Suomen ulkoministeriön ohjeiden vastaisesti jopa 2500 ihmisen hengen, valtaosan näistä DDR:n avustuksella. HH on tehnyt tarkan työn ja mukana on myös hauskaa, kuten C. J. Hedberg (79–81) ja verinen lihasäkki (87). Lopussa (320–) yhteenveto, mm. realismia presidentti Allenden kyvyttömyydestä hallita maataan. Chile on todellakin ”maailma pienoiskoossa” (20): Eurooppaan suhteutettuna Chile ulottuisi 38,5 leveysasteellaan Suomen Nuorgamista Välimeren etelärannalle asti.

31.5.2019 Elias Lönnrot / kuvitus Aarno Karimo: Kuva-Kalevala (621 s., 3,7 kg, 1849 / 1953). Ensimmäinen kerta, kun luin koko Kalevalan (kirjan 30.5.2019 innottamana). Kalevala on paljon laajempi kuin miksi olin sen aikaisemmin kuvitellut, tavattoman monitasoinen teos, jossa on lähtöjä moniin suuntiin. Olisiko Suomea itsenäisenä kansakuntana ilman Kalevalan runouden ja runonkeräyksen käynnistämää kansallista herätystä?

30.5.2019 Tiina Piilola: Kalevalan naiset (242 s., 2019). Naisnäkökulmaa (38–42), jossa myös Kalevalan synnystä (22–32), Lönnrotista (32–37) sekä hauskasti tuntojen kuvausta (75). TP kuvaa Kalevalaa yritysten ja erehdysten jatkumona (132), vaikka Kalevala ei hyväksykään naisten virheitä (133). TP käy läpi rajapintaa fyysisen ja mentaalisen välillä (94–101 sealskin – soulskin, ja 199–242). Lopussa hyvät viitteet. Luin rinnalla koko Kalevalan (31.5.2019).

25.5.2019 Herman Melville: Moby Dick eli valkoinen valas (655 s., 1851 / suom. 1956). Upeasta klassikosta tuli monen viikon lukunautinto. Kirja kertoo vain valaanpyynnistä, mutta tarina on samaa sarjaa ihmisen hillitöntä hävitystyötä mm. löytöretkien, orjakaupan, sademetsien hävittämisen ja muun tuhovimman kanssa. Teosta voi lukea allegorisesti ihmiskunnan häviönä ilmastonmuutosta vastaan. Valaanpyynnin tekniikkaa (321–355) ja sääntöjä (446–454). Ilmastokatastrofin tapaan myös tuhoisa Moby Dick ilmestyy näkyviin vasta lopussa (611–).

10.5.2019 Juha Herkman: Populismin aika (179 s., 2019). Populistit: itsensä politiikasta pois suljetuksi kokenut porukka, joka mieltää itsensä unohdetun kansan edustajaksi, alkaa määritellä itseään kansaksi ja asettuu jotain muuta ryhmää, yleensä ”eliittiä”, vastaan (53). Hyviä luokitteluja sivuilla 69 ja 136. Viestinnän professorin kuivakan innotonta tekstiä.

7.5.2019 Susanna Reinboth, Jarkko Sipilä: Etusivun rikokset (199 s., 2019). Oikeustoimittajat ry:n 30-vuotisjuhlajulkaisussa 18 kirjoittajaa kertoo oikeustoimittajan arjesta ja ammattietiikasta. Pakko lukea suurennuslasilla (leipätekstin perusrivikorkeus 1,0 mm, palstaleveys 89 mm). Toinen taittovaiheessa käsittämättömästi pilattu kirja on 20.12.2018. Reinboth ihmettelyyni 14.5.2019: ”Olemme saaneet myös muilta palautetta siitä, että Etusivun rikosten teksti oli todella pientä. Olen itse samaa mieltä. Vahinko, etten tajunnut tätä ajoissa”. Vrt 19.10.2019.

1.5.2019 Mika Aaltola: Poutasään jälkeen (299 s., 2019). Selontekonsa maailman ja Suomen tilasta Venäjän Krimin anastuksen jälkeen Aaltola perustaa pitkälti virta-analogioille: Kiinan

silkkitie, Venäjän kaasuputki, Finnairin Aasian lennot jne (60–). Toimijoiden fyysinen tai kuvaannollinen sijainti virtojen suhteen vaihtelee (Haapamäki-efekti). Vertauskuvien runsas käyttö viehätti. Toistuvat viittaukset presidentti Niinistön puheisiin antavat ymmärtää, että MA:lla olisi osansa ko. puheiden muotoilussa. Aaltolaa voi myös kuunnella esityksessä, jonka hän pyynnöstäni piti kotiseudullaan Petäjävedellä järjestämässäni seminaarissa 4.4.2019.

28.3.2019 Sofi Oksanen: Baby Jane (231 s., 2010). Oksasen toinen teos. Hyvin kirjoitettu, mutta sekava lukijalle, jonka arvomaailma on toisaalla. Oksasen meikkausohjeita s. 52–55.

22.3.2019 Ritva Ylönen: Saima Harmaja (255 s., 2019 SKS). 23-vuotiaaksi eläneen varhaiskypsän runoilijan (1913–37) elämäkerta kertoo (sinnikkään yksipuolisesta) rakkaudesta keuhkosairauden varjossa. Tuberkuloosin yleisyys 1930–40-luvuilla yllättää: Harmaja, Sarkia, Kailas ja Vala kuolivat siihen, seitsemän muuta kärkirunoilijaa selvisi (135). SH kaksine sisaruksineen kuolivat neljän vuoden sisällä. Ritva Ylönen menetti kahdessa auto-onnettomuudessa perheestään neljä. SH:n tuotanto vetoaakin erityisesti lähiomaisensa menettäneisiin ja traagisen rakkauden kynsiin joutuneisiin, mutta on innottanut myös kymmeniä nykypolven säveltäjiä (250). SH on alkanut elää uudelleen Päivi Istalan 2003 perustamassa SH:n kirjailijanimikkoseurassa (251). SH:n äiti Laura Harmaja julkaisi SH:n ”Kootut runot” (600 sivua), mutta sensuroituna. Soinnillisuus ja rytmi tuovat mieleen Aale Tynnin. Tarkkaa matematiikkaa: 2000 mk = 752,40 € (203). Outi Harmajan Outi-tyttärentytär JOM:lle 9.9.2019: 1) Outi-sanan genetiivi on suvun piirissä kirjan mukaisesti ”Oudin”, 2) isoäitinsä oli Suomen ensimmäinen Outi, 3) Ilman omia menetyksiään Ylönen tuskin olisi ryhtynyt tähän kirjahankkeeseen.

17.3.2019 Antto Vihma, Jarno Hartikainen, Hannu-Pekka Ikäheimo, Olli Seuri: Totuuden jälkeen (250 s., 2018). Neljän asiantuntijan upea läpileikkaus totuudellisuudesta mediassa. Trumpismin kolme syytä USA:ssa: taloudellinen eriarvoistuminen, demografian monipuolistuminen ja puoluepolitiikan polarisoituminen (44). Valehtelija esittää tieten tahtoen väärää tietoa, mutta paskanpuhujaa totuus ei kiinnosta pätkänkään vertaa (60). ”Verkostoitumisen vaihtoehto on epäonnistuminen” (72). Loppupuolella esitelty ansiokkaasti Venäjän yksipuolista propagandatoimintaa ja ruodittu kattavasti ja kriittisesti suomalaisen median suhtautumista siihen. (168–). Hyviä neuvoja toimittajien kriittisyyden lisäämiseksi (223–244).

7.3.2019 Pirjo Hassinen: Parit (299 s., 2018). Pääosin Jyväskylään sijoittuva vaihtelevasti polveileva sukuromaani kirjavista parisuhteista. Vetävä kirjoitustyyli, Hassisen 16.

5.3.2019 Eeva Luhtakallio & Maria Mustranta: Demokratia suomalaisessa lähiössä (127 s., 2017). Selostus kolmen naisen sinnikkäistä yrityksistä valaa maahanmuuttajataustaiseen helsinkiläislähiöön uskoa ja tahtoa poliittiseen ja demokraattiseen osallisuuteen ja kansalaisena toimimiseen. Pelkästään ravinnon ja yhdessäolon tarjoaminen olivat jo paljon, samoin tilataksimatka Kiasmaan ja Ryhmäteatteriin. Lopulta saatiin aikaan osallistava näytelmä. Hankala lukea (Riiassa painettua) kirjaa, jonka selkä on avautumaton kuin puutanko.

4.3.2019 Lennart Meri: Hopeavalkea (422 s., 1983). Paljolti Viron Saarenmaalle noin 700 v. eaa pudonneen Kaalin meteoriin liittyvää spekulointia ja sen pohdintaa, olisiko meteorin valoilmiö säilynyt meidän päiviimme (Kalevala) kansanrunoudessa. Entä millaisiin sepäntöihin 450 tonnia rautaa (114-5) on aikoinaan antanut aihetta? Tuleeko Thule sanasta ”tuli”? ”Miksi Tulenmaan meridiaanista ei tullut Greenwichiä” (297). Aina antiikin merenkävijöiden teksteistä saakka Meri yrittää hakea Virolle ja Saarenmaalle merkityksellistä historiaa Pohjolan napana.

28.2.2019 Aki Ollikainen: Nälkävuosi (141 s., 2012). Toivottavasti viimeinen esikoisromani, johon tartuin. Hatara ja sekava fiktio nälän kurittaman perheen matkasta Pietariin v. 1867.

27.2.2019 Anna Kortelainen: Hyvä Sara! Sara Hildénin kolme elämää (404 s., 2018). Orpona köyhiin oloihin syntynyt Saara (1905–93) lopetti koulunkäynnin Lempäälässä sodan keskellä 13-vuotiaana (55) ja loi elämänsä tyhjästä. Tampereella vaatemyyjästä kauppiaaksi ylenneen mies-kirjeenvaihtoon ja -tuttavuuksiin kuluu 200 ensimmäistä sivua, kun taas itse liiketoimintapuolesta ei paljoa kerrota. Vuonna 1949 SH avioitui 44-vuotiaana 34-vuotiaan köyhän (253–259) ja alkoholisoituvan taiteilija Erik Enrothin kanssa ottaen tämän taulut

maksuksi taiteilijan kuluista, kunnes erosivat riitaisesti 1963. Loi osin Enrothin töillä ja 1952 perustamiensa naisten vaatekauppojen tuotoilla Sara Hildénin lopulta 1200 työn taidesäätiön, jolle Tampere rakensi tilat. Avajaiset 1979. Kuvituksineen lukijaystävällisyydessä huippua siinä, missä kirja 20.12.2018 edustaa häntäpäätä (molemmissa kuitenkin verraton tekstisisältö).

23.2.2019 Masha Gessen: Venäjä vailla tulevaisuutta (483 s., 2018). Vuoden tietokirja USA:ssa on upea analyysi homo sovieticuksesta 1980-luvulta 1990-luvun hetkellisen vapautumisen kautta Putiniin ja Krimin miehitykseen 2014. ”Bushin kanankoivista” ei enää tarvinnut polttaa sulantynkiä (135). NL:n tietosanakirjakustantaja lähetti Beringinsalmi-sivut korvaamaan teloitetun Berijan irtileikattavat sivut (163). Parasta totalitarismin, autoritarismin ja ”jälkikommunistisen mafian” ominaispiirteiden listaus: Sturzo / Arendt / Friedrich / Linz (294–387). Vahvan johtajan kaipuu (180) ja vapauden pelko (255). Krimin pakotteiden jälkeen ruuasta tuli taas paras tuliainen (442). Lukemista haittaa, kun kirjan päähenkilöiden Ljosan, Masan, Serjozan ja Zannan sukupuolet jäävät suomalaiselle epäselviksi. Toisin on he/she-englannissa.

21.2.2019 Veli-Matti Värri: Kasvatus ekokriisin aikakaudella (143 s., 2018). Lainasin kirjan tekeillä olevan ilmastonmuutos-lehtijuttuni tueksi. Petyin kasvatusopilliseen mömmöön, jota valui vielä kirjoittajan omiin peräti 26 sivun mittaisiin viitteisiin! ”Kasvatus on olennaisesti tulevaisuuteen suuntautuvaa” (21), mutta ”heijastaa aina aikakauttaan” (109). Niinpä!

16.2.2019 Teemu Keskisarja: Saapasnahka-torni, Aleksis Kiven elämänkertomus (258 s., 2018, Livonia Print, Latvia). Kirjoitettua kieltä edeltänyt puhekieli ollut erityisen rikasta (149, kts. samaa aihetta myös Eeva Lennon 5.1.2019). Katovuodet 1867–68 Seitsemän veljeksen taustalla (150–156). August Ahlqvist (209–218, 254–255) ruttaa (kylläkin kolme omaa lastaan juuri menettäneenä) Seitsemän veljestä yhtä armottomasti kuin Toini Havu Tuntemattoman sotilaan 1950-luvulla. Agathon Meurman löi lyötyä vielä lisää (214–6). Vain Elias Lönnrot ymmärsi ”juonen sivistyspäämäärän” (217). Vaikka Suomessa oli valokuvattu jo melkein 30 vuotta, AK:n ruumisarkku oli erikseen avattava kasvopiirrosta varten (253), josta 17-vuotias Albert Edelfelt teki myöhemmin ”lopullisen”. Revolverilla ampuminen kattoon (219) näytti olleen ajan tapa, vrt. Aleko Lilius 10.2.2019. – Eloisasti kirjoitettu, TK:lle pikkupiirteisiä lähdeviitteitä etsimässä peräti kolmen hengen porukka.

12.2.2019 Hans Rosling: Faktojen maailma (288 s., 2018). Lumoavan ”kaiken kirjan” maailman todellisuuden ymmärtämisestä tulisi olla kaikille pakollinen. ”Pelot ovat auttaneet esivanhempiamme säilyttämään henkensä, mutta nykyään ne auttavat journalisteja säilyttämään työpaikkansa” (121). ”Maailmankuvan muodostaminen mediaan turvautumalla olisi sama kuin muodostaisi kuvan minusta vain katsomalla kuvaa jalkaterästäni” (203). ”Markkinoita ja kilpailua ei pitäisi koskaan päästää lähellekään julkisia palveluja” (219). Maailman väestösuhteiden PIN-koodi nyt 1114, mutta vuonna 2100 1145 (Am-Eur-Afr-Aasia). Kirjoittajan tragiikka s. 279–281. www.dollarstreet.org, http://www.gapminder.org/test/2017/results.

10.2.2019 Aleko Lilius: Aikoja on eletty (298 s., 1957). Pettymys: Lilius (1890–1977) kertoo elämästään vain 21-vuotiaaksi asti eikä siis esimerkiksi Uudenkaarlepyyn rautatien ostamisestaan v. 1916 tai 1950-luvusta, jolloin DX-kuuntelijana tiesin hänet Radio Tangerin yhteyshenkilönä. Paljon tapahtui Liliukselle jo alle 21-vuotiaanakin, mm. saamelaisten hankkiminen poroineen Hampuriin Hagenbeckin eläintarhan nähtävyydeksi sekä Suomen ensimmäinen lentonäytös v. 1911. Revolverilla ampuminen koululuokassa (kattoon, s. 50) oli v. 1902 yhtä huomaamatonta kuin v. 1980, jolloin annoin oppilaani I. S:n ampua pistoolillaan Eurajoen lukiossa ballistisen heilurin kokeessa. – Miellyttävä kirjoitustapa muistuttaa Göran Schildtiä.

3.2.2019 Risto Isomäki: Viiden meren kansa (333 s., 2018). Suomen ja suomalaisten esihistoriasta arvailevan kirjan huteraa teoriaosuutta (285–333) edeltää ikäänkuin värityskirja, jossa pikku-Däniken panee omiaan. ”Voi hyvin olla, että olen innostunut tässä asiassa liikaa” (307). Sivujen 317–321 looginen jatkumo skyyttien naissoturihaudoista Suomen naisten äänestysoikeuden ja II maailmansodan naispommituslentäjien (”Yönoidat”) kautta Tyyne Leivo-Larssoniin ja Anneli Jäätteenmäkeen hakee vertaistaan ja menee jo komiikan puolelle.

31.1.2019 Jukka Rislakki: Vorkuta! Vankileirien kapina ja sen suomalainen johtohahmo (360 s., 2013). Stalinin terrorissa ammuttiin syksyllä 1938 päivittäin yli 150 suomalaista. Kontupohjassa vangittiin niin paljon teknikoita, että paperitehdas pysähtyi (21). Suomessa painettuja kirjoja käytettiin lämmitykseen ja upotettiin Ääniseen. Napapiirin pohjoispuolelle perustettuihin Vorkutan hiilikaivoksiin ja muualle vankileirien saaristoon siirrettiin yli 2 miljoonaa orjiksi kymmenistä kansallisuuksista. Stalinin kuoleman jälkeen keväällä 1953 työväki alkoi lakkoilla vaatien ja saadenkin paremmat työolosuhteet. Tilanne johti elokuun 1953 kansannousussa yli 40 vangin kuolemaan. ”Suomalainen johtohahmo” Eino Prykä on esillä melko vähän, ollen ilmeisesti vain myyntikikka kirjan nimessä. – Johdonmukaisempi kuin 28.1.2019 tilkkutäkki.

28.1.2019 Jukka Rislakki ja Eila Lahti-Argutina: Meillä ei kotia täällä (336 s., 1997). Tuhansien suomalaisten 1930-luvun loikkareiden vainoaminen ja karmea joukkotuho Uralilla osoittaa, minkälaisilta seurauksilta Suomi talvi- ja jatkosodan uhrauksilla välttyi. Sirpaleinen rakenne koostuu satojen yksilöiden kohtaloista mm. kirjeiden avulla: ”Äiti, minulla on aina nälkä. Laita minulle täikampa”. Lopussa omaisiaan etsiville NL:n arkistoista glasnost-aikana koottu ansiokas yli 1700 loikkarin nimilista niukkoine henkilötietoineen.

19.1.2019 Jukka Rislakki: Mullistusten mies (354 s., 2018). Tutkivan lehtimiehen havainnollinen ja hauska elämäkerta työstä Helsingin Sanomissa ja Baltiassa, erityisesti Latviassa. Kirjaa kannattaa kirjoittajan taito nauraa omille edesottamuksilleen. Maailmanhistorian suurin merikatastrofi: 9000 hukkui 30.1.1945 Itämerellä Wilhelm Gustloffin myötä. Lopussa taustaa Rislakin omille kirjoille (272–324) sekä arvokkaita kirjoitusohjeita (338–351).

6.1.2019 Leila Slimani: Kehtolaulu (237 s., 2016). Goncourt-palkittu psykotrilleri pariisilaisen pikkulastenhoitajan kahdesta maailmasta. Kirjan alkuun sijoitetut järkyttävät loppusivut pitävät jännitystä yllä. ”Lapset ovat pelkkää ohimenevää onnea, hetkellinen näky” (224).

5.1.2019 Eeva Lennon: Eeva Lennon, Lontoo (379 s., 2018). Hieno näkymä Ranskan ja Englannin politiikan vuosikymmeniin. Brexit: de Gaulle -tausta (139), Blairin maahanmuuttovirhe (334) ja Brittien viihtymättömyys (374). Brittien kielitaidottomuus (210) ja kuninkaallistensa vähättely (269–). ”Murteet syntyneet puhumista varten, joten murteiden puhujat ovat sujuvampia myös kirjakielen puhujina” (252). Huomioita kuvaus- ja toimitustekniikasta (283–296).

31.12.2018 Mirkka Lappalainen: Pohjoisen noidat (284 s., 2018). Ensimmäiset 40 sivua vanhaa taattua ja hyvää Lappalaista, loppu puuduttavaa yksittäisten noituus-oikeustapausten selostusta. Lapin tapauksista ja alueen erillisyydestä s. 249–.

28.12.2018 Ulla Koskinen: Suomessa selviytymisen historiaa (277 s, 2018). Nuorehkon historia-tohtorin tympivän naiivi hämmästely siitä, kuinka ihmeessä on joskus voitu elää ilman instagrammia, starttirahaa, kännyköitä ja sosiaalista mediaa. Olisi vain pysynyt historiassaan!

20.12.2018 Janne Saarikivi: Suomen kieli ja mieli (236 s., 2018). Kuinka Suomi ja suomi ovat syntyneet ja kehittyneet. Suomenkielisyyden ja kansallisen omaperäisyyden ylistys. Oma kieli on kulttuuripuskuri: toisin kuin monilla Afrikan ja Aasian paljon suuremmilla kielialueilla, Suomessa koulut ja yliopistot käydään kotona opitulla kielellä ja televisio ja radio tuottavat omankielistä ohjelmaa (219). Esimerkiksi sähkön tulo Tiibetiin toi mukanaan television kiinaksi. Suomessa on vähiten (22) äänteitä (s. 104), suomi on internetin 25. yleisin kieli. Eri kansojen värien tulkinnasta (122–5). Englantilaisille karhu on taruelain ja metsä tuo mieleen Punahilkka-sadun (127). Mansit eivät syö sieniä, mutta keräävät kärpässieniä shamaaneille. Postimerkin kokoisia ennätyssuttuisia valokuvia. Koko kirja ilman ainuttakaan väliotsikkoa!

18.12.2018 Björn Weckström: Myyttien muotoilija (255 s., 2018). Omaelämäkerta näyttää rajat: alun perin korusuunnittelijana ansioitunutta ei kotimaassa arvosteta kuvanveistäjänä. Hienot tiivistelmät japanilaisten (121) ja italialaisten (223) luontosuhteista. Brittan, Elenan, Leilan ja Marja-Liisan puoliso osaa totisesti kirjoittaa ”Zweite Frühlingistä” (131). Weckström ei tunne rajoja eri taidelajien välillä, mutta taittaja pitää tekstin ja kuvat tiukasti erillään. Miniäni hienosti kääntämä värikuvakirja olisi ollut loistelias ja haluttu herkkupala hyvälle taittajalle.

17.12.2018 Jari Nissinen: Lahtiase (393 s., 2018). Asesuunnittelija Aimo Lahden fiktiivinen elämäkerta ilman lähdeviitteitä tai selityksiä fiktion asteesta. Vetävästi kirjoitettu. 2010-luvun ”juurikin”-sanaa (106 jne) ei varmasti käytetty 1930-luvulla eikä autoissa ollut vilkkua (276), vaan suuntaviitta. ”Vuodessa on vain kaksi päivää, jolloin ei voi tehdä mitään: eilinen ja huominen”. ”Jos on tahto, on myös tie”. ”Ihmisen tulee olla niin rento kuin lompsa antaa myöten”.

7.12.2018 Peter J. Boström: Eturauhasen sairaudet. Ennaltaehkäisy, tutkimukset ja hoito. (191 s., 2015). Asialleen omistautuneen turkulaislääkärin kirjoittama jokamiehen perusteos selittää asiasta ihan kaiken.

2.12.2018 Matti Alahuhta: Johtajuus (206 s., 2015). Upea tiivis kokonaisesitys johtajuudesta, Nokia Oyj:ltä ja Kone Oyj:tä hankituin kokemuksin. Poikkeuksellisesti kirja piti punakynämerkintöjen mahdollistamiseksi ostaa omaksi. Ostin lisäksi 30 kpl jaettavaksi tänä ja ensi vuonna Osaamisen kehittämisfoorumini (OKF) sekä Lähilukioyhdistykseni esiintyjille.

30.11.2018 Pekka Tarkka: Onnen Pekka. Muistelmia (557 s., Otava 2018). Alkupuolen henkilöhistoriasta (Ilta-Sanomat ja Uusi Suomi) päästyä loistavaa lähes kaikki Suomen kirjailijat kattavaa kuvausta kirjallisen modernismin puolesta taistolaisuutta vastaan, lopuksi Helsingin Sanomissa. Vertaa Suomen tilannetta myös kansainvälisesti (Ruotsi, Britannia). Muistelukirjaksi niukka vuosiluvuista. Erikoisuutena kaksoispiste kytkentänä seuraavaan lauseeseen, pisteen sijasta. Sivuilla 427–9 paralleeli JOM:n runolle Jouni Aallon tohtorinväitöksestä.

21.11.2018 Heikki Oja: Riimut (228 s., SKS 2015). Riimukiviin ja riimukirjoituksiin keskittyvässä teoksessa herätti epätietoisuutta, mikä oli kirjoittajan omaa ja mikä lainattua. Riimukeppejä ja -tikkuja on käytetty paitsi kalentereina, myös viestien välittämiseen.

15.11.2018 Panu Rajala: Suomussalmen sulttaani (489 s., SKS 2018). Taitavasti kirjoitettu paljolti Ilmari Kiannon kirjalliseen tuotantoon pohjaava elämäkerta. Ristiriitaisen ja sumeilemattoman julkisuuskipeän hahmon 12 lasta olivat A-, B-, C- ja D-sarjaa, eri naisten kanssa. Eino Leino (17.8.) tarvitsi naisia muusiksi, Pentti Linkola (25.12.2017) kalastajiksi, mutta epäkäytännöllinen Kianto vain itsensä hoitajiksi.

7.9.2018 Emil Anton: Katolisempi kuin luulit – aikamatkoja Suomen historiaan (131 s., 2017). Poikkeava näkökulma mielenkiintoisin näkökulmin, meno-, taide- ja lähdeviittein.

28.8.2018 Tarmo Kunnas: Hyvää kotiseutua etsimässä (460 s., 2018). Kulturellin eurooppalaisen matkapäiväkirja, jossa etsitään hyviä kotiseutuja mm. Saksasta, Ranskasta ja Italiasta. Eri maiden ihmistyyppien, kulttuurin ja maisemien verrattoman kokenutta ja tarkkaa vertailua. Kunnas on johdattanut noin 150 intellektuaalin noin 40 eri kertaa viikon mittaisille polkupyörämatkoille Saksaan ja Ranskaan. Lopun pohdinnat henkisestä kotiseudusta, pakolaisuudesta ynnä muusta ansaitsisivat oman kirjansa. Kirjoitusvirheitä paljon.

19.7.2018 Morten A. Strøksnes: Merikirja (300 s., 2018 ScandBook, Liettua). Lofooteilla tapahtuvan jäähain eli holkerin pyydystämisen ympärille kyhätty teennäinen sillisalaatti kaikesta mahdollisesta mereen liittyvästä. Epäyhtenäinen sekasotku. En tykännyt.

10.7.2018 Minna Eväsoja: Shoshin – japanilaisia ajatuksia ja ajatuksia Japanista (196 s., 2018 Jelgava printing house, Latvia). Valaistusta, mielenrauhaa ja epätäydellisyyden hyväksymistä. Erakkorunoilija Saigyo (1118–1190): ”Ellen olisi yksin, taitaisin ahdistua”.

9.7.2018 Naomi Klein: Kun EI ei riitä (347 s., 2018). Trumpin presidentiksi tulon inspiroima upea kokonaisnäkemys vastaiskun tarpeellisuudesta ja keinoista. Klein näkee Trumpin valinnan johdonmukaisena seurauksena rahavallan kasvusta ja hahmottelee pohjoismaiden tyyppisiä ratkaisuja. Ei riitä sanoa trumpismille EI, vaan on sanottava KYLLÄ kansanvaltaisille vaihtoehdoille. Trump on nimennyt hallintoonsa miljonäärejä ja miljardöörejä, jotka jääviysperiaatteista piittaamatta ajavat häikäilemättä omia etujaan. Kaikkien pitäisi lukea tämä kirja!

30.6.2018 Aimo Kaloinen: Ajat ja otteet (403 s., 1994). Eloisa ja yksityiskohtainen elämäkerta Rengossa, Hämeenlinnassa ja Tuuloksessa vaikuttaneesta teollisuusneuvos Mikko Kaloisesta: sahayrittäjä, tulitikkutehtailija, Kanta-Hämeen sähköistäjä (254...).

28.6.2018 Arvi Lind, Kaarina Karttunen: Arvin kieliopas (141 s., 2009). YLEn pitkäaikaisen uutistenlukijan pikkuvanha knoppiluettelo, jossa perusteluja tyyliin ”minun korvaani farao kuulostaa jopa oudolta” (50). Monet asiat esitetään kahteen kertaan. Kielen nopeasta muuttumisesta kertoo, että kirja on vajaassa 10 vuodessa jo paljolti vanhentunut. ”Kangaroo” on aboriginaalikielellä ”en ymmärrä”, vastauksena ”mikä tuo on” -kysymykseen kengurusta.

27.6.2018 Teemu Keskisarja: Vihreän kullan kirous, G. A Serlachiuksen elämä ja afäärit (321 s., 2010). Jos Mäntän taidenäyttelyissä esitellään siloiteltu G.A.S.-elämäkerta, tämä on sen vastakohta. Serlachius kuvataan itse perkeleenä, pahaluontoisena jukuripäänä, joka teollisti jatkuvien luottojen varassa, riiteli kaikkien kanssa, juonitteli rautatien erämaiden halki, hankki Suomelle ensimmäisen jäänmurtajan sekä mesenoi Axeli Gallén-Kallelan ja Emil Wikströmin maineeseen. Jatkuva tuike silmäkulmassa TK taustoittaa G.A.S.:n elontaipaleen aikakauden kehitykseen, mm. paperin valmistukseen lumpusta, puuhiokkeesta ja (G.A.S.:n jälkeen) selluloosasta. 929 viitettä todistaa TK:lla olleen melkoiset apujoukot tukenaan, taidesäätiön palkkaamina. Kirjan nimi on väärä, ellei ”kirous” sitten kuvasta G.A.S.:n esiintymistapaa.

24.6.2018 Teemu Keskisarja: Suomen ainoa sarjamurhaaja – Juha Adaminpojan rikos ja rangaistus (234 s., 2008). Kertomus syksyllä 1849 pääosin Lammin alueella viiden viikon sisällä 12 ihmistä tappaneen teoista ja erikoisesta valeteloitus-tuomiosta. Tekojen lisäksi ansiokasta pohdintaa kuolemanrangaistuksesta, Suomen tuomiolaitoksen kehityksestä sekä syistä väkivaltarikollisuuden yleisyyteen Suomessa muihin pohjoismaihin verrattuna (mm. pistemäisesti eristynyt asutus kontra nauhamaiset kylät muualla).

21.6.2018 Ernest Hemingway: Vanhus ja meri (133 s., 1952). Pettymyksien (8.4., 5.5., 25.5.) jälkeen tartuin klassikkoon. H:n tekstin yksityiskohtien rehevyydessä on jotain samaa kuin Harri Sirolalla (30.3.). Tarinan kaari ja kerronnan koskettavuus viehättivät, tosin ison kalan väsyttäminen pitkästytti. Suomentaminen lienee karsinut alkuperätekstin vivahteita. Toisaalta alkuperäinen saattaisi olla vaikealukuinen runsaan fakkisanaston vuoksi.

19.6.2018 Teppo Ali-Mattila: Puikoissa – 23 tietä huippukapellimestariksi (249 s, 2017). Haastatteluihin pohjautuva erinomainen teos johtajuudesta, yhteistyöstä, tahtomisesta, näkemyksistä ja elämänurista. Erityisesti nautin opiskelukaverini Pentti Mälkin tyttären Susannan osuudesta. Hän kiteytti omasta kapellimestarin työstään hienolla tavalla hyvän johtajuuden yleisiä periaatteita.

12.6.2018 Herman Lindqvist: Villit Vaasat (431 s, 2016). Laaja, seikkaperäinen ja eloisa kuvaus Vaasa-suvun synnystä ja vaiheista 1500-luvulta lähtien. Lopussa Puolan kielen ääntämisohjeita sekä Kustaa Vaasan jälkeläisten sukupuu 1523–2016.

4.6.2018 Juha Hänninen: Kuolemme vain kerran (172 s, 2018). 10 000 kuollutta nähneen saattokoti Terhon entisen johtajan mukaan vanhusten hyvinvointiin vaikuttaa eniten inhimillinen kohtaaminen (82). Vanhemmiten lihasmassa vähenee, lihasten ja luuston kestävyys heikkenee, nivelneste, liikkuvuus ja hengitysvoima vähenevät, sydämen syke ja toiminta muuttuvat (21). Toivottomuus, avuttomuus ja merkityksettömyyden tunne valtaavat alaa (54). Saattohoidossa on oltava tietoisia vallitsevasta hetkestä ja varauduttava tulevaan. Oireita on tiedusteltava eikä odotettava, että potilas ehtii niistä kertoa (101). Moraalinen punninta lisääntyy, kun kuoleman alla joutuu pohtimaan muita ihmisiä ja suhdettaan heihin (59, 84). Uutterin tietämäni lauseenvastikkeiden pilkuttaja (Otava hoi!). Opettavainen kirja myös nuoremmille.

29.5.2018 Ilmar Taska: Pobeda 1946 (315 s, 2017). Neuvostomiehittäjän salaisen poliisin vaikutus pikkupojan perheeseen Tallinnassa vuonna 1946.

25.5.2018 Piia Leino: Taivas (250 s, 2017). Dystopia Helsingistä vuonna 2058. Sekava, epäjohdonmukainen, olisi saanut jäädä lukematta. Kirjoittajansa toinen teos.

5.5.2018 Ilkka Taipale: Mielisairaalassa (374 s, 2017). Tuttavani muistelmat kaltoinkohdeltujen puolustajan sadoista edesottamuksista, copy-paste-pohjana ilmeisesti kirjallisuusluettelon yli 30 omaa kirjoitusta ja julkaisua. Pientä tiuhaa pränttiä, vastaisi 700 sivua normaalia. Luin viikkotolkulla, mutta en jaksanut edes puoleen väliin. Teksti yhtä hengästyttävä kuin kirjoittajansa. Liian paksua puuroa.

8.4.2018 Pertti Lassila: Kesän kerran mentyä (188 s, 2017). Hangon onnelaan 1916–1940 sijoittuva tarina kolmesta naisesta. Lähes selkokielinen, lyhyet lauseet. Silti en suosittele.

6.4.2018 Seppo Hentilä: Pitkät varjot (310 s, 2018). Korpikommunismin keskellä Sotkamon syrjäkylillä (238) varttuneen kirjoittajan näkemys Mannerheimista: ”nousi aina esille, kun diktaattorin toimeen pääsy nousi näköpiiriin” (175). Vuodesta 1917 alkava teos tuo erityisesti esille v. 1944 välirauhanehtojen ja NL:n luhistumisen 1990 vaikutukset historiaan ja historiankirjoittamiseen. Hyvä analyysi Talvisodan yhtenäisyyden synnystä. Monipuolinen analyysi (288–) punakapinan nimistä sekä unohdukseen tarvittavista neljästä sukupolvesta.

30.3.2018 Harri Sirola: Kaksi kaupunkia (638 s, 1991/2015). Sanonta elää ja helisee joka rivillä. Avomerikalastuksen, hylkeenpyynnin ja virolaisuuden hämmästyttävää asiantuntemusta. Jos 1980-luvun Viron vankila- ja Suomenlahden loikkauskokemuksiin perustuvasta teoksesta olisi lyhennetty tolkuttoman pitkiä oikeudenkäynti- ja vankileirikuvauksia, kirja olisi mennyt paremmin kaupaksi eikä kirjailijan olisi tarvinnut 2001 päätyä metrojunan alle Helsingin Kampissa. Parempi kuin Charles Dickensin samanniminen kirja (26.2.2018).

19.3.2018 Dieter Hermann Schmitz: Kun sanat eivät kiitä, suomalaista sanaa etsimässä (303 s, 2017). Lattea, pettymys. Ajattelin a) miksi kirja ei ole saksaksi, jonkamaalaisia se puhuttelisi paremmin ja b) kuinka Saksasta Suomeen muuttanut voi kirjoittaa noin siloiteltua suomea, kunnes luin alkusivuilta: ”Käsikirjoituksesta suomentanut ja toimittanut Heli Naski”. Arvostukseni Roman Schatzin (18.1.2018) rosoisesti omin käsin suomeksi kirjoittamaa kohtaan kasvoi.

13.3.2018 Matti Salminen (toim): Hurja, Pentti Haanpään muistiinmerkinnät 1940–54 (173 s, 2016). Haanpään myöhemmin löydettyjä juttuja sekä säntillisesti pidettyjä päiväkohtaisia muutaman sanan päiväkirjamerkintöjä. Lopussa luettelo kirjailijan lukemista kirjoista, joissa paljon tuttuja vanhempieni 1950-luvun kirjahyllystä, mieluisena yllätyksenä (s. 169) oman isäni kirjoittama romaani: ”Mattila Antti: Mooses Mooabin maalla, 1946”.

27.2.2018 Hannu-Ilari Lampila: Sibelius (121 s, 1984). Tiivis ja kuvitettu, nautin taustamusiikin kera: I/1899 pateettinen Tsaikovskin hengessä, II/1902 vapaustaistelu, III/1907 klassinen ja tanssillinen, IV/1911 psykologinen, kuolemanajatuksin kurkkuleikkauksen jälkeen, V/1915 luontoelämyksellinen, VI/1922 tumma, pastoraalinen, ’viulistisin’, VII/1924 uskontunnustus pasuunoin. Lopussa elämäkerta-tiivistelmä englanniksi, 3 s. ja ”Tärkeimmät sävellykset” 2 s.

26.2.2018 Charles Dickens: Kaksi kaupunkia (1859 / 1945 / 2002). Kirjan 27.4.2017 ohella toinen, jota en jaksanut lukea loppuun. Uuvuin sivulle 193. Maineikas kirjailija, mutta mikä on pielessä: pikkunokkela sanailu ja vitsailu, joka ei istu enää tähän päivään, liian monta henkilöä ja paikoillaan junnaava juoni, vai oliko Helka Varholta jäänyt kääntäminen puolitiehen?

12.2.2018 Gustav Hägglund: Rauhan utopia (182 s, 2014). Vetävä yksityiskohtainen asiantuntijakatsaus globaaliin valtapolitiikkaan. Kärkenä Suomen, Venäjän, USA:n, EU:n ja pohjoismaiden suhteet, jonka pohjalta Hägglund päätyy kantaansa Suomen NATO-jäsenyyttä vastaan. Tarvittaessa jäseneksi pääsee nopeastikin: ”Sodan uhatessa menettely on toinen”.

10.2.2018 Erkki Aho (s. 1937): Myrskyn silmässä (253 s, 1996). Suomen Pisa-menestyksen pohjia luomassa olleen veteraanin muistelmilla on osuva otsikko. Ehkä peruskoulu-uudistus vaatikin toteuttajiksi juuri nuoria miehiä, jolloin yleisen elämänkokemuksen vähäisyys johti moniin kahnauksiin. Niitä Aho yksi toisensa jälkeen kirjassaan selittää. Samat syyt estivät itseänikin lukion lehtorina (1969–) näkemästä pk-uudistuksen tasa-arvoydintä, myös koulupiirijaon perimmäinen tarkoitus selvisi vasta kirjaa lukiessa. Mestarin arvokkain anti on lopussa noin s. 170 lähtien. Karhulan kätilöiden hämmästyttävä vauvojen nenien korjailu s. 15!

7.2.2018 Aho, Kangas, Kiuru, Niskanen, Ruuhijärvi, Virtanen: Koulun uudistus, kannanottoja ja kaavailuja (209 s, 1968) käsittää kultakin asiantuntija-artikkelin, jota muut kommmentoivat. Peruskoulu-uudistuksen pohjustuskirja listaa hämmästyttävästi tämänkin hetken (2018) koulutuksen kehittämisen perustavoitteitä. Vinkki tähän ja seuraavaan kirjaan tuli Pasi Sahlbergin haastatellessa Erkki Ahoa Educa 2018 -messuilla.

3.2.2018 Marjo Kaartinen: Neekerikammo (153 s, 2004) avaa lukemattomin esimerkein ”neekeri”-käsitettä rasismin valossa. Kaartisen Afrikka näyttää rajoittuvan Keniaan. Hieno kansi!

30.1.2018 Jaan Kaplinski: Kirje isälle (331 s, 2005). Olemme syntyneet samana vuonna 1941. Kumpaakin on varjostanut eläminen ilman muistoa isähahmosta: KGB vei Kaplinskin isän 1941, minun isäni kuoli 1948. Elettyämme rinta rinnan samat vuodet tunnen Kaplinskin tunnot ja filosofian häkellyttävästi omikseni. Paikoin epäkiinnostavaa suvun kuvausta, mutta ryhdistyy loppua kohden. USA:n roskakulttuurista 240–6. ”Kaivossa elävän sammakon kanssa ei voi puhua merestä” 297. Sivilisaatioista s. 301–2 vaihteessa. ”Kolmas miehittäjä” (USA) 313 ja 322: ”Tyytymättömyys on kapitalismin päätuote”.

23.1.2018 Hèdi Fried: Kysymyksiä, joita minulle on esitetty keskitysleiristä (144 s, 2018). Ruotsissa asuvan 93-vuotiaan kouluissa esiintyvän Friedin vastauksia. Samoihin aikoihin, kun Trump valittiin presidentiksi, Fried varoittaa karismaattisista johtajista, jotka käyttävät hyväkseen ihmisten tyytymättömyyttä vallitseviin olosuhteisiin.

22.1.2018 Katriina Järvinen, Laura Kolbe: Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa (2007). Työläistaustaisen Järvisen näkökulmat kiinnostivat enemmän kuin Kolben, jonka kotitaustaan olin jo tutustunut (1.10.2017). Suomessa luokkaerot ovat pinnan alla, mutta 1990-luku synnytti uuden köyhien luokan. Englantilainen tunnistaa omat työväenluokkalaisensa jopa Suomessa asuvista maanmiehistään heti. Järvisen ja Kolben luokkaero ilmenee tahattomasti mutta selvästi myös loppukommenteissa. Kolbella ansiokas tiivistys Suomen historiasta 189–199.

19.1.2018 Heikki Hiilamo: Maailma tupakkayhtiöiden vallassa (167 s, 2017) paljastaa kuinka suuryhtiöt lobbaavat kulisseissa saaden toimittajat kirjoittamaan ja juristit toimimaan puolestaan, päättäjät luopumaan lakiesityksistä jne. Tupakkayhtiöt perustivat ”Huomaavaiset tupakoitsijat” -bulvaaniyhdistyksiä tupakoitsijoiden yhdyssiteeksi. Yhtiöt ovat pelänneet ennen kaikkea Pohjoismaiden tupakoinninvastustamismallien leviämisuhkaa muihin maihin. Lasse Lehtinen (kts 19.12.2017) on ollut Amer-tupakan yhteiskuntasuhdejohtaja. Kirja antaa aavistaa, kuinka laajaa, näkymätöntä ja vaikuttavaa lobbaus on kaiken aikaa yhteiskunnassa.

18.1.2018 Roman Schatz: Asevelipuolet (250 s, 2017). Hauskasti sanailtu niitä-näitä-silppuko-konaisuus. Hakaristin historia 107, Mein Kampfin tekijänoikeuksien päättyminen 1.1.2016. Juuri kun olin jättää kirjan lukematta ylettömän sotilashistorioinnin vuoksi, Schatz siirtyi sivulla 148 vahvalle alueelleen, Suomen ja Saksan kieli- ja kulttuurieroihin. (Katso myös 19.3.2018).

8.1.2018 Jaan Kross: Syvyydestä (300 s, 1989). Viron oloja 1950-luvulla kuvaava teos näyttää, millaista Suomessakin olisi voinut olla ilman talvi- ja jatkosodassa osoitettua vastarintaa. Jää kyllä viimeiseksi Kross-kirjakseni. Vastatuulen laivasta (29.12.2017) irtosi enemmän.

6.1.2018 Juha Hurme: Niemi (440 s, 2017). Teatterin ja historian monitaitajan häkellyttävä näkökulma tieteen ja kulttuurin kehitykseen sekä paikallisen ja kv. yhteenkietoutumiseen. Teatterimiehen ydinsanoma: kuinka kirkko ja jumal-usko ovat vuosisatojen aikana lakaisseet Suomen niemen puhtaaksi kansantarinoista ja -perinteistä. Kirja ”shock full” mielenkiintoisia yksityiskohtia: Repovesi 38, Pälkäneen Laipanmaa 364, Norjan kalanviennin historia 213, Ruotsin etunimien raamattu-riippumattomuus ja kuninkaiden numerointi 240–1, uskonnottomuus 391, muumiot juhlissa 42, Olaus Magnuksen kartat 241..., ”Suu suen veressä” 245, kalenteriuudistus 276 (katol. 1582, Pohjola 1753, Venäjä 1917), Einsteinin kieltämistä 1931 Suomessa 396, puhuttelevia riimuriimejä 402–4, peruna 414. Kieli litteroitua puhetta, pahimpien siivottomuuksien leikkaaminen olisi ollut eduksi.

29.12.2017 Jaan Kross: Vastatuulen laiva (429 s, 1987). Kirjan kimmokkeena 30.11.2017 lukemani virolaisen kaukoputkenrakentaja Bernhard Schmidtin (1879–1935) elämäkerta.

Schmidtin nerokas peiliteleskoopin korjauslevy poisti kolme keskeistä linssivirhettä ja salli pallomaisen pääpeilin parabolisen sijasta. Laajentamalla tarkan havainnoinnin kuvakulmaa aikaisemmasta noin 1–2 °:sta jopa 15 °:een Schmidtin keksintö räjäytti mahdollisuudet taivaankannen yksityiskohtaiseen tutkimiseen. Schmidtin teleskoopin sijasta puhutaankin Schmidtin ”kamerasta”. Schmidtistä riippumatta Yrjö Väisälä rakensi Turussa Schmidt-Väisälä-teleskoopin, jonka avulla hänen tutkimusryhmänsä löysi 1930-luvulta lähtien 807 pikkuplaneettaa ja 7 komeettaa. Kirjan nimi juontuu Schmidtin toisesta keksinnöstä, Flettner-roottoriperiaatteella toimivasta laivasta tai veneestä, joka pystyi kulkemaan vastatuuleen.

25.12.2017 Riitta Kylänpää: Pentti Linkola – ihminen ja legenda (455 s, 2017). Kesäkuun 2015 jälkeen kirjoitettu muodollisia opintoja käymättömästä esseististä, ornitologista ja ympärivuotisesta ammattikalastajasta, joka elää kuten opettaa. Yliopisto- ja sivistyneistöpiirien ympäristöherättäjä on oppisuunnaton perinteistä irrallinen julistaja. Yli 70 000 lintua rengastanut tunsi häpeää, jos kerrallaan oli alle 100 verkkoa vedessä. Suhde naisiin (verkonkokija-apulaisina) samanhenkinen kuin Eino Leinolla (17.8.2017). Linkolan perustamalla Luonnonperintösäätiöllä oli v. 2016 omistuksessaan 1400 ha vanhaa metsää, johon hän itsekin uhrasi kaiken vanhuudenturvansa. Ajattelee ihmistä vain yhtenä lajina, puhuu "ympäristön" sijasta "luomakunnasta" 442. Lopun kymmenillä sivuilla hyvä yhteenveto Linkolan henkisestä perinnöstä. Ajatuksia tasa-arvosta 302 ja hiihtämisestä 438. Kts myös 25.10.2019.

19.12.2017 Lasse Lehtinen: Tanner, itsenäisen Suomen mies (851 s, 2017). Itsenäisen Suomen selkärangan lisäksi Lehtinen keskittyy siinä määrin SDP:n historiaan, että tiilikiven olisi voinut jakaa kahdeksi kirjaksi. Otsikko on sikäli yksipuolinen. Parasta antia Tannerin horjumaton linja (lisätaakkana avannepussi 30 vuotta!) sekä suomettumisen synnyn perusteellinen selostus 1950- ja 60-luvuilta. Sodasta irtautuminen kesti kymmeniä vuosia. Kirja on johdatusta siihen, miksi Suomen presidentin valtaoikeuksia rajoitettiin. Lauseenvastikkeita sinänsä vähän, mutta jokaisessa pilkku!

7.12.2017 Tuomas Marjamäki: Spede, nimittäin (405 s, Docendo 2017). Kahden matemaatikon jälkeen elämäkerta viihdeimperiumin ja miljoonaomaisuuden luoneesta kuopiolaissyntyisestä Pertti Pasasesta (1930–2001): kymmeniä elokuvia, tuhansia tv-sarjojen jaksoja, keksintöjä, rahapelejä Veikkaukselle. Nopea päättäjä eli elämänsä itselleen uskollisena: uutterana, suoraselkäisenä ja hyvin maksavana. Alkoholi ei kelvannut, mutta tupakka, voi, makkara ja punainen maito hoitivat miehen päiviltä.

30.11.2017 Olli Lehto (s. 1925): Oman tien kulkijat – Veljekset Vilho, Yrjö ja Kalle Väisälä (445 s, Otava 2004). Upea kirjallinen triptyykki 7-lapsisen savolaisen Weisellin perheen omaperäisistä nuorimmaisista: meteorologi, tähtitieteilijä ja matemaatikko / radioluotain, interferenssikomparaattori (plus pikkuplaneetat) ja matematiikan oppikirjat. 1920–30-lukujen yliopisto-kielikysymys (tiukimmin Kalle, 356–365) ja Turun yliopiston heiveröinen alku kattavasti kuvattu. Kallen koulumatematiikan oppikirjareformista huolimatta (397–413) kollega Nevanlinna (8.11.2017) ei mainitse Kallea muistelmiensa 700 hengen joukossa (390) eikä Kallea otettu myöskään MAOL ry:n kunniajäseneksi (408). Jokaisesta veljestä tuli oman alansa huippuja erikseen, mutta myös yhdessä: Väisälän rahasto jakaa vuosittain 1,5 miljoona euroa apurahoina. Weisellin perheessä samaa ytyä kuin Lönnbohmeilla (Eino Leino 25.7.2017).

8.11.2017 Rolf Nevanlinna (1895–1980): Muisteltua (235 s, Otava 1975). Mahtava opas Suomen 1900-luvun alkuvuosikymmenten kehittymiseen laajoine henkilögallerioineen: 1910-luku, yliopiston kielikysymys, hallinnointi, II maailmansota, Hgin yliopiston pommitus, Suomen Akatemia jne. Einsteinin erikoista suhteellisuusteoriaa (1905) vastustettiin Suomen tiedepiireissä vielä 1920-luvulla. Matematiikkaa sivuttu vain nimeksi, musisoinnista enemmän. Nautittava kertova tyyli. Vaimon nimi vaihtuu Marystä Sinikaksi ilman selityksiä melkein kesken lauseen. Alvar Aalto (s. 189): ”Kulttuurissa vain paras mahdollinen on riittävän hyvää”.

3.11.2017 Anatoli Gordijenko: Kuoleman divisioona (2002). Venäläisen politrukin muistelmat 15 000 puna-armeijalaisen tuhosta Lemetissä, missä 28.12.1939 suomalaiset pirstoivat koko divisioonan 9 erilliseen mottiin tuhoten ne tammi-helmikuun tulipalopakkasissa 1940. Dokumentoinnin kannalta on anteeksiantamatonta, että kirjassa ei ole ensimmäistäkään karttaa eikä edes lyhyttä asiantuntijaselostusta Lemetin motista. Vaikka puitteet piirityksen

keskellä olivat mahtavaa draamaa, Gordijenkon teksti on suurimmalta osalta amatöörikynäilijän tyhjää löpinää. Pettymys.

28.10.2017 Häkkinen, Ikonen, Pitkänen, Soikkanen: Kun halla nälän tuskan toi (300 s., 1991). Kattava kuvaus 1867–68 nälkään kuolleiden 170 000 suomalaisen (8,5 % kansasta) tuhosta ja sen syistä. Rikollisuus lähes nelinkertaistui (mm. Rannanjärvi, Isotalo, Hallin Janne). J. W. Snellmanin tiukka talouspolitiikka oli eräs syy nälänhätään. Nälkävuosia selviteltiin jälkeenpäin vain kirjallisuudessa, ei juurikaan valtiovallan toimesta, osasyynä ehkä vuosien 1892 ja 1902 uudet hädät. Sivutaan myös paljon pahempaa 1695–97 nälänhätää ja verrokkina Irlannin vastaavaa 1845–49. Rinnan lukemisen kanssa oli kiintoisaa tutustua nälkävuosien 1867–68 lehdistöön. Vrt. 21.10.2019.

21.10.2017 Kati Hiekkapelto: Tumma (2016). Hailuotolaisen erityisopettajan jännityskertomus sinnikkäästä unkarilais-suomalaisesta poliisinaisesta Serbian ja Unkarin rajalla: pakolaisuutta, korruptiota, mafiaa. Jo yhdeksälle kielialueelle myyty kirja olisi vieläkin parempi, jos kiitelty kustannustoimittaja ”Aleksi” olisi vaivautunut raapaisemaan muutaman kymmenen sivua pois 300 sivun kokonaisuuden loppupuolelta.

18.10.2017 Minna Rytisalo: Lempi (2016). Lapin sotaan liittyvä taidokas ja kypsä esikoisromaani. Lukija rakentaa henkilökuvat vähä vähältä kirjailijan paljastaessa tipoittain henkilöiden minuutta heidän omien ajatustensa kautta. Alun pää- ja sivuhenkilöiden osat vaihtuvat lopussa: asiat kääntyvät kirjailijan sanoin ”nurin niskoin, ihan kuin tyynyliinat ja pussilakanat joskus pyykissä”. Olen tuntenut kirjoittajan ajalta, jolloin hän toimi Posion lukion äidinkielen lehtorina.

16.10.2017 Simo Muir: Ei enää kirjeitä Puolasta – erään juutalaissuvun kohtalonvuodet (2016). Juutalaisroolien ääriulottuvuudet: Saksan tuhoamisleireiltä Pohjois-Suomen natsien jopa mitaleilla palkituiksi aseveljiksi. Kirja vertaa juutalaissuvun jäsenien vastakkaisia kohtaloita Suomessa ja Puolassa. Lukemista sotkee suomalaiselle outojen (juutalaisten ja puolalaisten) henkilönimien runsaus, etenkin, kun kirjoittaja käyttää lisäksi lempinimiä ja sukupuoletkin jäävät usein epäselväksi.

1.10.2017 Laura Kolbe: Nykyajan nainen – Pirkko ”Pii” Kolbe, äiti ja toimittaja (2016). Laura Kolbe on historioitsijana upottanut äitinsä tarinan niin täydelleen historiapuuroonsa, että lopputulos on kutakuinkin tasapaksu. Piin ansiot sukupuolten tasa-arvon edistäjänä ja ennaltanäkijänä ovat esillä, muilta osin lukukokemus oli pettymys. Elämänkaari hyvin kuvattu, mutta särmä puuttuu. Kiinnostuin, koska olen aikoinaan lähettänyt Piille Helsingin Sanomiin lukuisia ”Kympin huulia”, joita hän myös julkaisi.

28.9.2017 Kettunen, Laiho, Luotonen: Virheistä oppii – Koskipeikkojen johtamisopit (2017). Kymmenkunnan vaativissa johtotehtävissä palvelleen 20 erillistä muistelusta oman esimerkin merkityksestä, itseohjautuvuudesta, palkitsemisesta, kehittäjien ja osaajien roolieroista, kotiläksyjen tekemisen siunauksellisuudesta jne. ”Jatkuvan muutoksen hallinnassa tarvittavan yhteisen kielen oppii vain yhteisissä palavereissa”. Tämän 35 vuotta koskia kolunneen porukan yhteinen näkemys tiivistyy kirjan lopussa juohevasti kirjattuihin systeemiälyn kahdeksaan osatekijään.

25.9.2017 Martti Soikkeli: Vaitelias mies (2008). Upea kertomus mm. Itä-Karjalasta ja Inkeristä peräisin olleista sotavangeista kootusta jatkosodan noin 1100 miehen Heimopataljoona 3:sta ja erityisesti kersantti Matti Nuijasta (1911–1988) ja hänen sukunsa pirstoutumisesta Stalinin vainoissa (s. 87). Pelastaakseen pataljoonan jäseniä palautuksilta N-liittoon Suomen viranomaiset rakensivat heille uusia identiteettejä. Sellaisen turvin Nuijakin (sitt. Levonen) piilotteli Suomessa loppuikänsä, salaten alkuperänsä jopa perheeltään kuolemaansa asti. Aivan toista luokkaa kuin samaa aihepiiriä fiktiivisesti sivuava Tuurin Ikitie tai Kotserginin Risteillä ristityt. Vangitseva kuin Keisari Aarnio [17.3.2017]. Kuvitus täsmätty hienosti tekstin kanssa. Sopiva lähdeteos presidentti Koiviston Inkeri-paluumuuttoa vastustaneille.
– Soikkeli on myös laatinut kummallisen häväistyskirjan ”Huijari ja muita yliopistotarinoita” (2015), jonka sain luetuksi 26.9.2017, mutta en kelpuuta kirjapäiväkirjaani.

6.9.2017 Antti Tuuri: Ikitie (431 s, 2011). Vuonna 1930 Neuvostoliiton rajalle muilutetun ja 1938 takaisin Suomeen karanneen karmeat kokemukset Stalinin vainojen noususta yhdessä Karjalaan muuttaneiden amerikkalaisten idealistien kanssa. En tiennyt, että muilutusajot tapahtuivat organisoidusti etappeihin perustuen. Antti Tuurilla täytyy olla vaivaton suoran valmiin tekstin tuottamisen taito, onhan Ikitie hänen 48. proosateoksensa. Todentuntuista, uskottavaa, tasalaatuista ja vaivatonta kerrontaa. Kirjasta on tehty myös elokuva 2017.

4.9.2017 Koponen, Hildén, Vapaasalo: Tieto näkyväksi – informaatiomuotoilun perusteet (363 s, Aalto-yliopisto 2016). Ensimmäinen suomalainen infomuotoilun suurteos, upeaa värigrafiikkaa. Kosketusnäytön vuorovaikutteisuuden 30 eri moodia s. 69–82, mm. scrollauksesta ja Applen iOS:stä. Itselleni hyödyllinen Teksti ja typografia -osuus on vieraiden kielten osalta Markku Itkosen Typografian käsikirjaa yksityiskohtaisempi (yllätys: Kalevi Sorsa -säätiö, mutta Kalevi Sorsa-stiftelsen). Itselle ostettavaksi turhan perusteellinen (kartat, tilastografiikka, visualisointi liikennemerkeissä, lentoasemilla jne). Hyödynnän tarvittaessa lainaamalla Hml-kirjastosta.

29.8.2017 Grigori Petrov: Valkoliljojen maa – Suomi (1925). Alun perin bulgariaksi julkaistu yhteiskunnallinen kirja alikehittyneen Suomen esimerkillisestä henkisestä ja aineellisesta kasvamisesta. Jumaloituna päähenkilönä J. W. Snellman. Kansalaisoppikirjana Bulgariassa ja Turkissa, jossa Kemal Atatürk määräsi sen pakolliseksi sotaoppilaitoksissa. Kirjan ihanteellinen ote ei ole vallan kaukana Suomen maaseudun pienten lukioiden elinehtojen puolustajan aatemaailmasta.

22.8.2017 Mauno Koivisto: Koulussa ja sodassa (WSOY 1998). Ikävuotensa 16–20 sodan varjossa viettäneen presidentin muistoja lapsuuden ja sodan ajalta. Isän oudot piirteet ja uskonnollisuus näyttävät periytyneen pojalle ja sodan kokeminen herkässä kehitysvaiheessa on varmasti leimannut myöhempää suhdetta itänaapuriin. Pirteitä havaintoja kuten ylimääräisen talvisotavuorokauden selittyminen sillä, että NL ei halunnut viedä ammuksia rintamalta, vaan ampui ne loppuun sekä ”NL haki 1990-luvulle asti turvaa aseistautumisesta. Lopulta ei ollut enää mitään, mitä puolustaa”.

Sivummalla sotinut ei voi kehuskella muulla kuin löyhällä yhteydellään Lauri Törniin. Sotakokemusten runsaat kuvaukset menevät karttojen puuttuessa hukkaan (olisi luullut pystyvän presidenttinä teettämään piirrokset). Kantoi konepistoolia ja pikakivääriä – parhaimmillaan yhtäaikaa – mutta tilillä vain yksi epävarma vihollisosuma.

20.8.2017 Eduard Kotsergin: Risteillä ristityt (Idiootti 2017). Pietarissa syntyneen Venäjän taideakatemian jäsen Kotserginin, s. 1937, isä teloitettiin ”kansanvihollisena” ja äiti vangittiin. Tällaisten lapset koottiin vastaanottokoteihin. Kotsergin kertoo vuosien 1945–52 paostaan rautateitse jäniksenä Siperiasta äidin luokse Leningradiin. Näkökulma on lapsen ja sellaisena konkreettinen ja luettelomainen, ilman arvopäätelmiä – ehkä tästä syystä kotimaassaan kirjallisuuspalkittu. Ei varsinainen lukuelämys.

17.8.2017 Panu Rajala: Virvatuli – Eino Leinon elämä (WSOY 2017). 563 sujuvaa ja elävää sivua kirjailijasta, jonka loputtoman tuotteliaisuuden ja monet avioliitot Pentti Saarikoski niputti osuvasti: ”tarvitsit naista tehdäksesi kirjoja, et tehdäksesi lapsia”. Tekstin sujuvuutta selittää Rajalan lausuma ”Jos vain virallisesti dokumentoitu tieto kelpaisi lähteeksi, eipä elämäkertoja voisi kirjoittaakaan tai niistä tulisi hyvin ohkaisia”. Tuntui kuitenkin, että tässä on vähemmän itse keksittyä kuin Rajalan I. K. Inha –elämäkerrassa (vrt. eettinen ohjeisto *Journalistin ohjeet*: ”Yleisön on voitava erottaa tosiasiat – – sepitteellisestä aineistosta”). Lopussa lähdeviitteet sekä kattava Leinon tuotannon listaus. Lukemista keventää huumoripohjainen ote, paikoin myös Leinon riimittelyn ja mielikuvien hyväntahtoinen kritisointi. Kirjan läpi kulkevat kuva-aukeamat täydentävät tekstiä, tosin tavalliselle paperille painettuina luvattoman suttuisina.

9.8.2017 Timothy Snyder: Tyranniasta (On Tyranny). Yhdysvaltain presidentinvaalin 2016 inspiroima kiireessä kyhätty pikku (130 s.) katekismus, jossa amerikkalaisia ohjataan 20 opetuksen avulla välttämään aikaisempien diktatuurimallien uusiutuminen nykyajassa: mm. Puolusta instituutioita, Kanna vastuusi, Katso silmiin ja juttele, Puolusta yksityiselämää, Kuulostele vaarallisia sanoja ja Ole mahdollisimman rohkea. Pidin erityisesti luvusta 10, ”Usko totuuteen”. Valitun presidentin nimeä Snyder ei kirjoita auki (kts. 31.7.2017 Joonas Pörsti vastapuolen tematiikan toistamisesta). ”Tyranniasta” on pamflettityylisenä heikompi kuin

”Tappotanner” ja ”Musta maa” (kts. 8. ja 20.10.2016). ”Tyranniasta”-kirjan kannen layout on luotaantyöntävän karmea!

31.7.2017 Joonas Pörsti: Propagandan lumo – Sata vuotta mielten hallintaa. 2017, 373 tekstisivua. Tuo esiin demokratian vuosisataisen kaaren ja viittauksillaan mm. USA:han ja Ruotsiin enteilee loppusivuillaan sen päättymisen mekanismia. Hitler paljasti propagandapuheittensa taktiikan jo Main Kampfissa (s. 42–66). Helppo huomata, että myös Timo Soini hallitsee sen! Victor Klemperer: kielen köyhtyy (60), kun propagandan iskusanafraseologia syö kaikkialla hapen ympäriltään.

Poikkeuksellisen ansiokasta (ja itselleni uutta) on kuvaus Neuvostoliiton synnystä (64–84), alkaen Leniniä inspiroineesta Nikolai Tsernysevskin kirjasta ”Mitä on tehtävä” v. 1863. Työn sankari Stahanovilla oli vastineita muillakin aloilla (78). Kun Stalin oli teloittanut kaikki nimekkäät, oli pakko nostaa taviksia sankareiksi (79). Stalinismin ohjeisto ”Lyhyt oppikurssi” (81–82) paalutti virallisen linjan ja sallitun keskustelun rajat. IPA:n lista psykologisen manipuloinnin menetelmistä (126): leimaaminen / ylevät sanat / tunteensiirto / todistus / kansaan vetoaminen / oikeat kortit / joukkovoima. Tehokkaassa debatissa ei saa toistaa vastapuolen tematiikkaa, vaan pitää luoda uusia kehyksiä omista arvoistaan käsin (149). Tämä demokratian arvoista lähtevä totuudellisen tiedottamisen periaate (360–) on EU:n keino vastata Venäjän disinformaatiota vastaan. Samaahan BBC noudatti jo kylmän sodan aikana.

Kirjan keskiosassa on uuvuttavan pitkästi käsitelty Irakin sotaa ja sen taustoja, mutta terävä loppu (366–371) kruunaa kokonaisuuden (tämän päiväkirjani liitteenä).

28.7.2017 Ohto Manninen: Talvisodan salatut taustat. Vain 58 tiivistä tekstisivua vuonna 1993 avoinna olleista venäläisten arkistoista. Kaiken sotilasteknisen jargonin joukosta maallikolle avautuvat suunnitelmat Suomen katkaisemisesta sekä Ahvenanmaan strateginen asema. Liitteenä mm. rauhansopimus 12.3.1940.

27.7.2017 Irja Virtanen: Kenttäharmaita naisia. Omaelämäkerrallinen vuonna 1956 ilmestynyt ”naisten Tuntematon sotilas”. Alun eloisuus latistuu jatkossa tasapaksuksi.

25.7.2017 Esko Piippo: Keinu, keinu, Eino Leino – lapsuus- ja nuoruustarinat, 273 s. Yksityiskohtainen kuvaus paltamolaisen maanmittari Anders Lönnbohmin kymmenlapsisesta perheestä ja erityisesti sen kuopuksesta, Eino Leinosta, Leinon nuoruudesta ylioppilaaksi tuloon ja mestarirunoilijaksi kypsymisen kynnykselle saakka. Poikkeuksellisen intelligentin perheen kirjeenvaihto on säilynyt kiitettävästi johtuen paitsi sivistystasosta, myös hajallaan asuvien sisarusten välisen yhteydenpidon tarpeesta ja yli 20 vuoden ikäerosta vanhimman ja nuorimman välillä. Sisarussarjassa tuettiin keskinäisesti toinen toistensa kouluttamista.

17.7.2017 John Irving: Garpin maailma. Itseäni vuotta myöhemmin syntyneen tekijän tyhjästä luoma 560-sivuinen elämäkerta kuvitteelliselle kirjailijalle, T. S. Garpille. Tasalaatuinen alusta loppuun. Yksityiskohtainen kerronta sekä tapahtumien värikkäät käänteet pitivät vankinaan toista viikkoa. Loppusivuilla kuolevat niin Garp itse (33 v) kuin suvun ja tuttavapiirin muutkin jäsenet. Niiden myötä huomaa, että organisaatiot harvoin jatkavat samanlaisina uusien henkilöiden johtamina. Olisi kiva nähdä kirjasta tehty elokuva The World According to Garp. ”Good movie for queers”.

16.7.2017 Yrjö Kaukiainen: Punaiset pilarit – Suomalainen graniitti tsaarien Pietarissa (SKS 2016). Runsaasti kuvitettu 1800-luvun alkukymmenien kivenlouhintatekniikkaa esittelevä teos Kannakselta, Virolahdelta ja Pietarista. Kuinka suolammesta löytynyt 13 x 8 x 6 m ”Ukkoskivi” (Pietari Suuren ratsastajapatsaan aluskivi) siirrettiin maata ja vettä pitkin Pietariin. Kuinka 600 tonnin painoinen Aleksanterin pylvään yhtenäinen monoliitti (viimeisteltynä 25,5 m x Ø 3,5 m) lohkottiin Virolahdella kalliosta irti, laivattiin Pietariin ja nostettiin pystyyn, puhumattakaan lisakin kirkon kymmenien pylonien louhimisesta ja nostamisesta korkeille paikoilleen.

Kirjan merkittävin anti ovat lukuisat isot, yksityiskohtaiset ja huolelliset aikalaispiirrokset. Ne kuvaavat havainnollisesti ja tarkasti kivijärkäleitten louhimista, kääntelemistä, siirtämistä, laivausta ja nostamista käymäkelojen ja taljojen avulla, usein satojen ihmisten yhdistetyllä lihasvoimalla, käytännössä ilman hevosten apua. Lopun yleiskatsauksesta ilmenee, että tonneina mitaten edellä mainitut olivat vain murto-osa kaikesta siitä kiviaineksesta, joka autonomian ajan loppuun mennessä laivattiin eri jalostusasteissa Suomenlahden rannoilta Pietariin. Egyptin pyramidien rakentaminen ei kirjan luettua tunnu kovinkaan arvoitukselliselta.

Tietäen myöhemmän neuvostokulttuurin lukija arvostaa kivityössä noudatettuja äärimmäisiä laatuvaatimuksia sekä työmailla maksettuja hyviä palkkoja. Orjatyöstä ei suinkaan ollut kysymys. Tsaarillista laatutyötä viimeisen päälle!

29.6.2017 Martin Ford: Robottien kukoistus, Financial Timesin Vuoden talouskirja –eikä syyttä. Vahvaa ja perusteltua tekstiä. Aiemmat teknologiset murrokset ovat tuhonneet perinteisiä työpaikkoja, mutta samalla luoneet uusia tilalle. Robotit ja automaatio riistävät lopullisesti leivän jopa keskiluokalta luomalla uutta työtä, jonka pääosin robotit ja automaatio hoitavat. Tämä tulee järkyttämään yhteiskuntien perusteita ja levittämään kuilua poliittisten päättäjien ja kansalaisten välille.

Martin Ford herättää lukijansa robottien ja automaation aiheuttaman työpaikkojen vähenemisen seurauksiin. Ydinkohta on kuvattu tiiviisti sivulta 200 lähtien, eriarvoisuuden ja kulutuksen välisen kytkennän kautta. Kirjan koko sanoma kulminoituu sivun 214 vertaukseen ilmastonmuutoksen ja talouden analogiasta: ”... myös myrskyjen ja muiden äärimmäisten sääilmiöiden odotetaan lisääntyvän. Jokseenkin samankaltainen tapahtumasarja voi puhjeta myös taloudessa, kun tulot ja vauraus kasaantuvat hiljalleen yhä pienemmälle ihmisjoukolle ja aina vain suurempi osa kuluttajista kamppailee ostovoiman puutteen kanssa”. Kysymys on palkkatyön kriisistä.

Lähitulevaisuus nostaa näin ilmastonmuutoksen rinnalle toisenkin katastrofin lapsillemme ja lapsenlapsillemme. Fordin esittelemien ja nyt alkuun USA:ssa kärjistyvien ongelmien taustat liittyvät pitkälti epätasa-arvoon, jota seikkaa myös Anu Partanen on käsitellyt (kts. 12.4.2017). Ford spekuloi kirjansa lopussa kansalaispalkan mahdollisuudella – itsekin tietoisena siitä, että malli ei voi USA:ssa toteutua.

27.6.2017: Arto Paasilinna: Suloinen myrkynkeittäjä. Paasilinnamainen kertomus 78-vuotiaan everstinna Linnea Ravaskan vastoinkäymisistä ja voitokkaasta taistelusta kolmea vainoajaansa Kakea, Jaria ja Peraa vastaan. Tasavahvat 194 sivua, jonka hauskuus piilee yksityiskohdissa ja juonen käänteissä.

23.6.2017: Riitta Kylänpää (toimitt): Kasvaako sisiliskoista saunassa krokotiilejä? – muistikuvia lapsuudesta. Parinkymmenen julkisuuden henkilön kuvauksia lapsuudestaan koottuina Anna-lehdestä 2000–2003. Sinänsä vähäpätöistä ja vähemmän opettavaista, monilla vanhempien erokokemuksia. Erikoisimpana Suvi-Anne Siimeksen muistot kotipihan lähellä tapahtuneista lukuisista tasoristeyskuolemista, joiden jälkiä lapset riensivät innolla katsomaan. Esipuheen alku on totta: ”Lapsuuttaan kirjoittaa koko ajan uudestaan”.

22.6.2017: Hannu Takala: Puna-armeijan sotasaalis – Karjalan kulttuurimaisuuden ryöstö 1939–1941. Siirtokarjalaisilta vietiin asuinpaikan lisäksi tavaraomaisuus, mm. taideaarteita Pietarin Eremitaasin kokoelmia kartuttamaan. Vertaa Karjalan ryöstön erikoispiirteitä Keski-Euroopan vastaavaan (Saksa – Neuvostoliitto) ja esittelee myös kansainvälisen oikeuden periaatteita sekä niiden käytännön soveltamista ko. kysymyksissä. Itselleni oli yllätys saada tietää Suomen valmistaneen karjalaisia evakuoimiseen jo pari kuukautta etukäteen, pitkin syksyä 1939. Tästä huolimatta monet joutuivat lähtemään hyvin lyhyellä varoitusajalla.

20.6.2017: Hannu Mäkelä: Muistan / Lapsuus. Ikäiseni kirjoittajan riemastuttava muistojen palauttaja 1940- ja 1950-lukujen vaihteen Helsinkiin: neppisleikit, fritsuvihkot, olympialaiset, Eläintarhan ajot, ensimmäinen neekeri jne. Kirja menneestä ilman ainuttakaan imperfektiä. Kadehdittavan tasainen kertova tyyli. Luottamusta herättävät nykyhetken nettitarkistukset muistinvaraisuuksiin. Eloisat loppusivut, erityisesti ”Amerikan missit” s. 304–313.

17.6.2017: Ville Eloranta, Jaakko Leino: Sanaiset kansiot – suomen kielen vaietut vaiheet. Helsingin Sanomien kielenhuoltajan ja suomen kielen lautakunnan puheenjohtajan asiantuntijanäkökulmia suomen kieleen. Tuore (2017) ja hyvin kirjoitettu, valottaa myös (s. 107–119) Suomen kirjakielen syntyä (Juteinia tosin mainitsematta) ja aivan viimeisimpiä kielenhuollon kysymyksiä. Imaisi mukaansa: 240 sivua yhdellä istumalla.

17.6.2017: Geriatrian professori Jaakko Valvanne, Lotta Tuohino: 60+ iloa elämään! Kokemus- ja tutkimuspohjainen myötätuntoisella huumorilla tuotettu asiantuntijanäkökulma vanhenemiseen. Kannustaa liikkumiseen ja itsetarkkailuun ja välttämään turhia lääkkeitä (paitsi D-vitamiini ja kalsium, s. 109) sekä eritoten aiheetonta makaamista. ”Usein vain murto-osa

iäkkään sairauksista on tiedossa. Pinnan alle jää nippu merkittävästi toimintakykyä ja hyvinvointia heikentäviä vaivoja, jotka ovat edenneet hitaasti ja huomaamatta… jos vointi muuttuu oleellisesti päivässä tai parissa, lääkärin vastaanotolle on mentävä heti". Lopussa hoitotahto-esimerkki. Suosittelen kirjaa vanheneville! www.muistiliitto.fi, www.kanta.fi/omakanta.

29.4.2017: Anders Rydell: Kirjavarkaat – Natsi-Saksa kirjoitetun kulttuurin tuhoajana, 2015. Nuorehkon (s. 1982) ruotsalaisen upea kokonaisesitys siitä, kuinka tehokkaat natsit riistivät juutalaisilta hengen lisäksi myös kulttuuriperinnön. Julkiset ja yksityiset kirjastot kaikkialta keskisestä Euroopasta ryöstettiin ja siroteltiin tavarajunakuormin toisaalle. Osa säästettiin, osa päätyi paperitehtaiden massa-raaka-aineeksi tai taivasalle. Mitä Itä-Euroopassa sattui onnekkaasti pelastumaan, sen veivät venäläiset.

Vielä tappion hetkillä 1945 natsit kokosivat juutalaisten maailmanvallanhimosta todistavaa keskuskirjastoa. Rydell kertoo myös kirjojen pelastamisesta, jäljittämisestä ja toivottomista palautusyrityksistä omistajilleen ja vie lopussa vaatimattoman pikku kirjasen kaasutetun omistajansa lapsenlapselle Englantiin. Jokainen sivu on lukemisen arvoinen, mutta hätäinen lukija saa kokonaiskuvan sivuista 275–329 ja 389–430, joilta ilmenee myös venäläisten dollareilla ostettava moraali mitä tulee kirjojen palauttamisiin omistajilleen.

Thessalonikin kohtalo (255–275) ansaitsisi kokonaan oman kirjan.

28.4.2017: Mubarak, Nilsson, Saxén: Suomen somalit. 292 sivua Suomen somaleita ja somalilaisuutta monipuolisesti läpivalaistuna. Eloisasti kirjoitettu, vaikka astian maku paikoin tuntuukin. Kirjan henki on, että suomalaisen ja somalikulttuurin rajalla suomalaisten tulee joustaa somalien eduksi, mm. islam-uskon palvonnassa. Näinköhän voisi suomalainen vaatia vastavuoroisuutta Somaliassa! Suomalaisten luonteenpiirteitä moititaan, mutta Somaliaan ei haluta tosissaan muuttaa takaisin.

27.4.2017 Juha Siltala: Keskiluokan nousu, lasku ja pelot. Lähes 500 sivua ylipitkien monipolvisten virkkeiden, lauseenvastikkeiden ja kirjoittajan omien sisäisten ajatuksenjuoksujen tajunnanvirtaa. Asiakokonaisuutta on paikoin mahdoton saada haltuun, kun jokaisen yksittäisen sanan lisäksi pitää keskittyä siihen, että mitähän professori juuri tässä haluaa taas tuoda esille (itse jaksoin vain pari sivua). Umpimähkään valittu esimerkki: "Identiteettipolitiikka vaikuttaa eniten, jos valtio ei ole sisällyttänyt muodostuessaan mukaan nousevia ryhmiä työnjaollisen organisaation luokkaperustalla vaan kylä on siirtynyt kaupunkiin ainoaksi organisaatioksi sukupohjalta ja talous on harmaata basaaritaloutta".

19.4.2017 Tikka, Taskinen, Nevala-Nurmi: Kirjeitä sodasta, kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina. Oikeampi nimi olisi "Kirjeistä sodasta". Toivoin kirjasta apua vanhempieni 1930–1950-luvuilta litteroimieni kirjetekstien prosessointiin, mutta petyin. Etsiminen jatkuu...

18.4.2017 Paavo Oinonen: Markus-setä, Suomen ensimmäinen radiopersoona. Mielenkiintoinen tarina omakohtaisesti radion välityksellä lapsena kokemastani henkilöstä. Opetti, kuinka riittävän pitkäksi aikaa sivuraiteelle jämähdettyä (käsittein "Markus-setä" ja "Lastentunnit") tulevat elämän päätepuskurit vastaan ilman jatkomahdollisuutta. Hollywoodissakin opiskellut Markus Rautio tahmaantui julkisuudessa setäroolinsa vangiksi yhtä lähtemättömästi kuin Martti Ahtisaari luokanopettajuuteen.

16.4.2017 Iloniemi, Nyberg, Hakkarainen: Trump, Putin, Merkel ja Suomi (2017). Asiantuntijoiden paljastavat tiivistetyt näkökulmat Venäjään ja Yhdysvaltoihin. Iloniemi avaa hienosti koko USA:n hallintojärjestelmää suhteessa esimerkiksi suomalaiseen. Kahden ensinmainitun seniorin (s. 1932 ja 1946) analyysit Trumpista ja Putinista pesevät Merkelistä jaarittelevan Hakkaraisen (s. 1976). Kts myös 24.10.2019.

12.4.2017 Anu Partanen: Pohjoinen teoria kaikesta (The Nordic Theory of Everything. In Search of a Better Life, 2016). Pohjoismaisen ja Yhdysvaltojen yhteiskuntamallien vertailua edellisen eduksi. Pohjoismaat elävät tulevaisuudessa, USA menneessä. Upea, perusteellinen ja taitavasti koottu kokonaisuus siitä, kuinka USA on jämähtänyt 1800-luvulle: "Yhteiskunnat, jotka eivät puolusta tai edistä yksilönvapautta, tulevat aina jäämään jälkeen. Se oli aikoinaan Yhdysvaltain suuri vahvuus, sosiaalinen liikkuvuus ja amerikkalainen unelma. Mutta sosiaalinen liikkuvuus ei yksinkertaisesti ole mahdollista ilman sitä tukevia investointeja. Joten

jos aletaan tinkiä julkisesta koulutuksesta ja yhteisestä järjestelmästä, joka tukee kaikkien mahdollisuutta sosiaaliseen nousuun, päädytään epätasa-arvoisuuteen, porttien ja muurien ympäröimiin asuinalueisiin, luottamuksen romahdukseen ja huonosti toimivaan poliittiseen järjestelmään. Ja kaikki tämä on näkyvissä nykypäivän Yhdysvalloissa" (s. 295).

PISA-hymistystä oli ainoastaan vajaa 20 %. Odotin olevan enemmän. Tekijä kokoaa loppusivuilla 244–303 vakuuttavasti kaikki hienosti yhteen. Kirja oli pakko ahmia kolmessa päivässä läpi.

Muista aina keskusteluissa amerikkalaisten kanssa, että ”welfare” tarkoittaa heille köyhäinapua ja sosiaalituilla elämistä (s. 214)!

26.3.2017 Sirke Lohtaja-Ahonen ja Minna Kaihovirta-Repo: Tehoa työelämän viestintään. Erinomainen puhumisen, kirjoittamisen ja vaikuttamisen taidon oppikirja, josta vanhakin konkari oppi uutta. Päädyin kirjaan, koska Sirke L-A on tehnyt Heikki Kivisen (www.jukkaomattila.fi) aloitteesta ja opastuksella suomalaisen purjehdussanaston. Sieltä löysin viitteen tähän Teho-kirjaan.

17.3.2017 Minna Passi ja Susanna Reinboth: Keisari Aarnio. Huumekeisari Aarniosta kertovat 385 sivua oli pakko lukea kolmessa päivässä yhtä soittoa. Kantavina elementteinä kännykän käyttöön liittyvien tallennetietojen langettava käyttö rikostutkinnassa. Todellinen jännitystarina, joka voittaa fiktiiviset. Mukana myös istuntosalien komiikkaa. Tuore: esipuhe päivätty 9.1.2017 ja jo toinen painos.

14.3.2017 Timo Salo: Tiedeaforismikirja. Luin koko kirjan Ilkka Teerijoen Hämeenlinna-esitelmän alkua odotellessani Hml Raatihuoneella. ”Fyysikon suhde filosofiaan on kuin signaalin suhde kohinaan”, ”Kolmivuotias joulupukin epäilijä – tiedemiehen alku”, Tutkimussuunnitelmia edellytetään, mutta tuntemattomaan tutustuu sattumalta”, ”Tutkimus on englanniksi research: tehtyjä löytöjä tulee katsoa uudestaan, jotta ymmärtää, mitä näki ensimmäisellä kerralla”, ”Tieto on aina epävarmaa. Jos olet varma, on kysymys uskosta”, ”Lääketieteen nopea kehitys johtaa hitaaseen kuolemaan”.

14.3.2017 Pirkko Peltonen Rognoni: Italia vuonna nolla – Tarinoita Euroopan rannalta. Neljän italialaisen alueen tarkastelun kautta avautuva hyvin kirjoitettu italialaisuuden esittely. Ainoa haitta on pysähtyminen julkaisuvuoteen 2005.

8.3.2017 Marie Jalowicz Simon: Sitten juoksin pakoon. Autenttinen ääninauhoihin perustuva tarina nuoren berliiniläisen juutalaisnaisen piileskelystä ja eloonjäämisestä II maailmansodan aikaisessa Saksassa. Loppusivuilla 380–393 kertojan (1922–1998) itsenäistä eettistä pohdintaa mm. Berliiniin jäämisensä syistä. ”Kaikki ismiin päättyvät utopiat ovat epäonnistuneet”, ”Torjun mahdollisuuden tulkita sattuman johdatukseksi tieteenvastaisena ja myös jumalanpilkkana”. ”Saksan paras historiateos” syksyllä 2014.

1.3.2017 Sirpa Kähkönen: Graniittimies. Punakapinan jälkeen Pietariin lähteneen pariskunnan elämää kuvattuna monisanaisen pitkästyttävästi ja ilman lukijan odottamaa dramatiikkaa.

27.2.2017 Miriam Gebhardt: Ja sitten tulivat sotilaat. Saksan naisten hirvittäviä kohtaloita natsivallan kukistuttua itäisten ja läntisten miehittäjien toimesta.

21.2.2017 Karl Ove Knausgård: Taisteluni (osa 1/6). Pikkutarkkaa minä-minä-pohdintaa. En jaksanut kiinnostua. Jos joskus vielä on pelkkää aikaa, voisi ehkä tarttua kirjaan uudelleen ja lukea, kuinka lähestyn taloa, tartun ovenkahvaan, avaan oven, astun eteiseen, tunnen tuoksuja, aistin lämpötilan, siirryn keittiöön...

16.2.2017 Richard Dawkins: Jumalharha. Luonnollista jumalattomuutta esittelevä kirja keskittyy valitettavan paljon amerikkalaiseen fundamentalismiin ja eksyy sivukaupalla turhanaikaiseen teoreettiseen filosofointiin. Mielenkiintoisinta on sivulta 245 alkava vanhan ja uuden testamentin etiikan moraalipohjan osoittaminen kirjaimellisesti ”aataminaikaiseksi” nykypäivään verrattuna. Sivuilla 272–288 on – edellisen jälkeen – raikkaasti palattu nykypäivään mm. esittämällä ”Uudet 10 käskyä” sekä pohtimalla Stalinin ja Hitlerin uskonnollisuutta. Seneca nuorempi: ”Tavallinen kansa pitää uskontoa totena, viisaat epätotena ja hallitsijat hyödyllisenä”. Niinpä.

12.2.2017 Juha T. Hakala: Kohtuuden kirja – Näkökulmia ääriyhteiskuntaan. 219 s. Sivumäärän kasvattamiseksi alussa 200 sivua lavertelua ihmiskunnan yksilöiden addiktioista ääritekoihin (benji-hypyt, seikkailut, ostomaniat ym). Lopussa 20 sivua hyvää kiteytystä kohtuudesta arvona sinänsä.

8.2.2017 Juha Valste: Neandertalinihminen – kadonnut lajitoveri (SKS 2015). Havainnollinen kirja Neandertalinihmisen historiasta ja aikaisempien asiaatuntemattomien tutkimusten vääristävästä vaikutuksesta käsitykseemme N-ihmisistä. Hyvä yleisselostus tieteen käsityksestä N-ihmisestä vuonna 2015. Geenitekniikka on paljastanut N-ihmisten geenejä olevan yhä nykyihmisessä. Karijoen Susiluolassa on on jääkausien välisinä aikoina 120 000 vuotta sitten todennäköisesti asunut N-ihmisiä.

26.1.2017 Maja Lunde: Mehiläisten historia. Ylimainostettu sekava kirja, jossa seurataan kolmen eri aikakausilla eri puolilla maailmaa eläneiden perheiden vaiheita, välillä ohimennen mehiläisiin viitaten.

20.1.2017 Gudula Lorez: Missä yö päivää syleilee. Naisten eroottisia fantasioita. Todentuntuisia. Hyvä miesten lukea ja nähdä, mitä on toisella puolella.

20.1.2017 Maija-Leena Rova: Uskonsota keittiössä. Vanhoillislaestadiolaisuudesta erkaantuneiden kokemuksia kymmenkunnan erkaantuneen kertomana. Yksiniitinen: kaikissa melko samanlainen tarina.

20.12.2016 Karin Bojs: Homo Europaeus – Eurooppalaisen ihmisen pitkä historia. Ruotsin paras tietokirja 2015. 473 s. Kertoo, kuinka Karin Bojs jäljitti DNA-testien perusteella omia esiäitejään ja hiukan -isiäänkin. Hyvä loppuyhteenveto 400–413. DNA-testin hankkimisesta (Family Tree DNA / 23andMe / National Geographic) ja DNA-terminologiasta 414–421. Runsaasti lähteitä.

16.12.2016 Mikko Ylikangas: Mainio pikku sota. 390 s.
Yksityiskohtainen selostus Englannin ilmasodasta Suomen Koivistolta Kronstadtia ja venäläisiä vastaan 1919. Antaa yksityiskohtaisen kuvan tuolloisen sotilasilmailun heiveröisestä tilasta.

7.12.2016 Mikael Pentikäinen: Luottamus. 383 s.
Kaikenkattava hyvä hakukirja luottamuksesta, lähtökohtina Pentikäisen potkut Helsingin Sanomista luottamuspulan johdosta, kirjan painopisteinä luottamus mediassa ja johtamisessa. Runsaasti havainnollisia esimerkkejä.

1.11.2016 Lari Kotilainen: Kielen elämä. Suomen kielen kehityksen läpileikkaus muinaisuudesta tulevaisuuteen saakka. Mainitsee Jaakko Juteinin vain yhden kerran (s. 95)!

25.10.2016 Florian Huber: Muistathan tappaa itsesi. Tuhansien saksalaisten itsemurhat keväällä 1945 venäläisten valloittajien saapuessa. Karmivaa totuutta Hiylerin vallan romahdettua massiivisen vihollisen lähestyessä.

20.10.2016 Timothy Snyder: Musta maa. Holokaustin kokonaiskuva ja elintilan valtaaminen sekä juutalaisuuden osa siinä. Kirja liikkuu yleisemmällä tasolla kuin Tappotanner. Kaikista II maailmansotaa käsittelevistä kirjoista tämän voisi ostaa omaksi.

8.10.2016 Timothy Snyder: Tappotanner. Ajanjakso vuosien 1930 ja 1945 välillä Ukrainassa, Puolassa, Valko-Venäjällä ja Baltiassa. Kuinka Hitler ja Stalin mankeloivat joukoillaan aluetta edestakaisin.

15.9.2016 Yuval Harari: Sapiens – ihmisen lyhyt historia. Upea kokonaisteos ihmisen kehityksestä ja sen neljästä vallankumouksesta: kognitiivinen / maanviljely / tieteellinen / teollinen vallankumous. Hyvä referaatti:
http://anthauta.blogspot.fi/2016/05/hararin-kirja-sapiens-ihmisen-lyhy.html

3.4.2016 René Nyberg: Viimeinen juna Moskovaan. Suomalaisen diplomaatin René Nybergin kirja käsittelee hänen juutalaisen äitinsä Feige Tokazierin suvun vaiheita. Monimutkaiset sukulaissuhteet häiritsevät lukemiseen keskittymistä. ”Passi pitää ruumiin ja hengen koossa”. René Nyberg kertoo 12.4.2016 kirjastaan Käpylän kirjastossa: https://www.youtube.com/watch?v=cp-ZdyS9e4k. Kts myös 24.10.2019.

Valittuja otteita:

27.2.2020 Kurt Sontheimer; Hannah Arendt – Suuren ajattelijan elämä, sivu 65: ”Ilman massoja ei voi olla totalitaarista liikettä, joka puolestaan on edellytys totalitaarisen valtiomuodon toteuttamiselle. Massoille, joista totalitaarinen liike muotoutuu, on ominaista, etteivät ne kuulu mihinkään pysyviin organisaatioihin, kuten puolueisiin tai yhdistyksiin. Sen sijaan ne ovat eräänlaista lentohiekkaa yhteiskunnassa, jonka kiinteät rakenteet ja jaottelut hajoavat. Siten syntyi ’epätoivoisten ja vihamielisten yksilöiden jäsentymätön massa’. Tällainen massojen muodostuminen tapahtui Saksassa ennen kaikkea ensimmäisen maailmansodan jälkeen, jolloin koettu tappio ja sen seuraukset, kuten inflaatio ja työttömyys, edistivät sitä voimakkaasti. Tämä oli sitä sosiaalista ainesta, josta Hitler saattoi muovata totalitaarisen liikkeensä.”

7.9.2019 Markus Tiittula: Valkokaavuista punahattuihin, s. 210–211:

Mussolinille keskeistä oli luoda suhde massojen ja johtajan välille. Samaa korosti myös Hitler, joka puheessaan SA-joukoille sanoi: "Kaikki, mitä te olette, te olette yksinomaan minun kauttani. Kaikki, mitä minä olen, minä olen yksinomaan teidän kauttanne". Suoraa kontaktia käyttää myös Trump tviittaamalla, pitämällä massatilaisuuksia ja vaatimalla kannattajiaan allekirjoittamaan juhlallisia uskollisuusvaloja.

Ben-Ghiat näkee massatilaisuudet juuri tässä valossa. "Tilaisuuksien tarkoitus, aivan kuten Hitlerin ja Mussolinin kohdalla, on luoda henkilökohtainen side johtajaan ja luoda tilanne jossa he uskovat henkilökohtaisesti juuri häntä. Tarkoitus on myös muovata näiden ajatuksia esimerkiksi siitä, ketä vihata, mitä ajatella ja mitä tuntea. Trump teki tämän jo kampanjan aikana todella hyvin. Kerään kuvia ja maalauksia, joissa kannattajat kuvaavat Trumpia. Ne ovat kiinnostavia, koska niissä hän on yleensä isähahmo tai pelastaja" Ben-Ghiat sanoo.

Psykologi Robert Altemeyer on yksi maailman johtavista autoritaarisen persoonallisuuden asiantuntijoista. Hän on laatinut listan luonteenpiirteistä, jotka tämän tyyppisiä ihmisiä kuvaavat:

1. **Etnosentrisyys**: kokee maailman oman ryhmän jäsenenä, jota muu maailma uhkaa.
2. **Pelko**: heidän vanhempansa opettivat maailman olevan vaarallinen paikka.
3. **Omahyväisyys**: uskovat olevansa "hyviä ihmisiä" ja siksi suhtautuvat vihamielisesti niihin, jotka ovat "pahoja".
4. **Aggressiivisuus**: matala kynnys toimia, jos autoritaarinen hahmo näyttää vihreää valoa hyökätä jonkun kimppuun.
5. **Puolueellisuus**: ennakkoluuloja etnisiä ja seksuaalisia vähemmistöjä sekä naisia kohtaan.
6. **Ristiriitaisuus**: vastakkaiset ajatukset asuvat rinnakkain heidän mielissään ja siksi ajattelu on täynnä kaksinaismoraalia.
7. **Heikko päättelykyky**: jos pitävät loppupäätelmästä, eivät kiinnitä huomiota siihen, onko todistusaineisto pätevä tai argumentti johdonmukainen.
8. **Dogmaattisuus**: koska ovat pääasiassa saaneet uskomuksensa auktoriteeteilta eivätkä oman päättelyn tuloksena, heillä ei ole kykyä puolustautua, kun tosiasiat paljastavat heidän olevan väärässä. Sen sijaan he vain kaivautuvat asemiinsa ja kieltäytyvät muuttumasta.
9. **Riippuvaisuus sosiaalisesta tuesta**: uskovat olevansa oikeassa, koska kaikki muutkin ympärillä ajattelevat samoin ja vahvistavat heidän käsityksiään. Suodattavat pois kaikki lähteet, jotka vihjaavat heidän olevan väärässä.
10. **Rajallinen altistuminen muille lähteille**: koska eivät kohtaa muita näkökantoja, uskovat olevansa ajatuksineen enemmistönä. Tämä vain rohkaisee hyökkäämään vähemmistöjä vastaan.
11. **Ohjailtavuus**: ihmiset voivat teeskennellä ajavansa .heidän asiaansa ja huijata näitä omien etujensa taakse.

12. **Heikko itsereflektio**: heillä on vähän ymmärrystä siitä, miksi he ajattelevat ja toimivat niin kuin tekevät.

9.8.2017 Timothy Snyder: Tyranniasta (On Tyranny), s. 68–70:

Tyrannialle alistuu kieltäessään, että on eri asia mitä haluaa kuulla ja miten asiat todellisuudessa ovat. Sellainen todellisuuden kiistäminen voi tuntua luonnolliselta ja mukavalta, mutta sen tuloksena menettää yksilöllisyytensä – ja samalla romahtaa mikä tahansa poliittinen järjestelmä, joka riippuu yksilöllisyydestä. Viktor Klempererin tapaiset totalitarismin tarkkailijat ovat havainneet, miten totuudella on neljä tapaa kuolla, ja niitä kaikkia olemme vastikään saaneet todistaa.

Niistä ensimmäinen on **avoin vihamielisyys varmistettavissa olevaa totuutta kohtaan**, mikä ilmenee niin, että sepitelmät ja valheet esitetään ikään kuin ne olisivat tosiasioita. Presidentti [Trump] tekee niin suuressa määrin ja tuhkatiheään. Vuoden 2016 kampanjan aikana yritettiin jäljittää hänen lausumiaan ja havaittiin, että 78 prosenttia hänen väitteistään oli vääriä. Tämä suhde on niin korkea, että se saa oikeat väitteet näyttämään tahattomilta lipsahduksilta matkalla kohti silkkaa fiktiota. Olemassa olevan maailman halventaminen aloittaa matkan kohti fiktiivistä vastamaailmaa.

Toinen tapa on **shamanistinen loitsinta**. Jo Klemperer havaitsi, miten fasistinen tyyli luottaa "loputtomaan toistamiseen" Jonka tarkoitus on tehdä fiktiivisestä uskottavaa ja rikollisesta toivottua. Esimerkiksi "valehteleva Ted" ja "kiero Hillary" -pilkkanimien järjestelmällinen käyttö leimasi niiden kohteet luonteenpiirteillä Jotka olisivat osuvammin sopineet presidenttiin itseensä. Mutta toistamalla niitä röyhkeästi Twitterissä presidenttimme onnistui muuttamaan yksilöt stereotyypeiksi, joita ihmiset sitten esittivät mielipiteenään. Vaalitilaisuuksien jatkuvat "rakennetaan muuri" ja "nainen vankilaan" -hoilaukset eivät kertoneet lainkaan siitä, mitä presidentti aikoi kuunaan tehdä, mutta juuri niiden fiktiivisyys loi hänelle yhdyssiteen kuulijakuntaan.

Seuraava tapa on **maaginen ajattelu eli estoton ristiriitaisuus**. Presidentin vaalikampanjassa luvattiin alentaa kaikkien veroja, päästä eroon ulkomaanvelasta ja lisätä menoja sekä sosiaalipolitiikkaan että kansalliseen puolustukseen. Nämä lupaukset olivat keskenään ristiriidassa. Yhtä hyvin voisi farmari sanoa ottavansa kanalasta munan, keittävänsä sen vaimolleen mutta lisäksi hän uppokeittäisi sen lapsilleen ja vielä palauttaisi sen ehjänä kanalle ja katselisi poikasen kuoriutumista.

Näin radikaalin epätotuuden hyväksyminen edellyttää järjen törkeää hylkäämistä. Klemperer on kuvannut, miten hän Saksassa vuonna 1933 menetti ystäviä, jotka olivat eri mieltä maagisesta ajattelusta. Kuvaus kuulostaa tätä nykyä kammottavan todelliselta. Eräs entinen oppilas pyysi Klempereriä hartaasti "heittäytymään tunteiden valtaan ja keskittymään aina Führerin suuruuteen eikä kiusaantuneisuuteen, jota tunnette tällä hetkellä". Kaksitoista vuotta myöhemmin kaikkien hirveyksien jälkeen, Saksan selvästi hävinneen sodan lopulla, muuan amputoitu sotilas sanoi Klempererille, että Hitler "ei ole vielä koskaan valehdellut. Minä uskon Hitleriin."

Viimeinen tapa on **vääristynyt usko**. Siihen liittyvät sellaiset presidentin käyttämät, häntä itseään jumalaksi korottavat väitteet, että "vain minä kykenen ratkaisemaan asian" tai "minä olen teidän äänenne". Kun usko laskeutuu tällä tavoin taivaasta maan päälle, meidän itsemme havaitsemille ja kokemille pienille totuuksille ei jää tilaa. Klempereriä kauhistutti se, että muutos näytti pysyvältä. Kun totuudesta oli tullut pikemminkin oraakkelipuhetta kuin tosiasioita, todisteilla ei ollut väliä. Sodan lopussa muuan työläinen sanoi Klempererille, että "ymmärtäminen on hyödytöntä, tarvitaan uskoa. Minä uskon Führeriini."

31.7.2017 Joonas Pörsti: Propagandan lumo – Sata vuotta mielten hallintaa, loppusivut 366–371:

Vapaus, veljeys ja tasa-arvo

Demokraattiset instituutiot eivät takaa, ettei demokratia luisu enemmistön tyranniaksi tai diktatuuriksi. Saksassa Adolf Hitler nousi 1930-luvun alussa valtaan hyödyntämällä sananvapautta ja vapaita vaaleja – diktatuurin perustamiseen tosin tarvittiin myös

ulkoparlamentaarista painostamista. Venezuelassa Hugo Chávez voitti presidentinvaalit vuonna 1998 köyhien ja työväen äänillä, minkä jälkeen hän kumosi suuren osan valtansa rajoituksista. Liberaaleissa länsimaissa tällaista populistista vallankumousta on pidetty viime vuosiin saakka liki mahdottomana, mutta ei enää Donald Trumpin valinnan jälkeen. **Demokratiaa voivat viime kädessä puolustaa vain kansalaiset, jotka pitävät sen arvoja ominaan**.

Yhdysvaltain presidentinvaalien tulokseen on etsitty syitä maahanmuutosta, rasismista, globalisaatiosta ja valkoisen keskiluokan aseman heikkenemisestä. Ne kaikki ovat todennäköisesti osatekijöitä Trumpin valinnassa. Vähemmälle huomiolle on jäänyt, että vaalitulos sopii jo kaksi vuosikymmentä jatkuneeseen trendiin, jossa yhä useammat ihmiset Yhdysvalloissa ja Euroopassa ovat **kääntäneet selkänsä demokraattisille arvoille** tai pitävät autoritaarista yhteiskuntamallia vähintäänkin hyvänä vaihtoehtona.

Kansainvälisen World Values Survey -tutkijaryhmän keräämän aineiston mukaan enemmistö ennen toista maailmansotaa syntyneistä amerikkalaisista ja eurooppalaisista pitää yhä "ensiarvoisen tärkeänä", että he asuvat demokraattisesti hallitussa maassa. Mitä nuoremmilta ikäryhmiltä samaa asiaa kysyy, sen vähemmän demokratialla on merkitystä. Kun amerikkalaisia pyydettiin vuonna 2011 pisteyttämään demokratian merkitys asteikolla yhdestä kymmeneen, vanhimmasta ikäluokasta **72 %** arvioi demokratian kymmenen pisteen arvoiseksi. Sen sijaan 1980-luvulla syntyneistä niin kutsutun Y-sukupolven amerikkalaisista nuorista aikuisista vain **30 %** piti demokratiaa ensiarvoisena. Hollannissa demokratian kannatus oli nuorimmassa ikäluokassa Vain hieman korkeampi kuin Yhdysvalloissa.

World Values Survey (WVS) on toteutettu kuusi kertaa vuoden 1981 jälkeen. Autoritaaristen vaihtoehtojen kannatus on noussut 1990-luvulta alkaen etenkin Yhdysvalloissa. Vuonna 1995 vain **yksi kuudestatoista** amerikkalaiselta piti kyselyn mukaan "hyvänä" tai "erittäin hyvänä" ajatuksena, että armeija ottaisi vallan. Vuonna 2011 näin ajatteli jo **kuudesosa** amerikkalaisista. Vastaavasti **24 %** amerikkalaisista toivoi vuonna 1995 "voimakasta johtajaa", jonka ei tarvitsisi huomioida päätöksenteossa parlamenttia tai vaaleja. Vuonna 2011 näiden vastaajien osuus oli noussut **32 %:**iin.

Perinteisen demokratiateorian mukaan aineellisen hyvinvoinnin kasvu lisää ihmisten turvallisuudentunnetta. Kun elämä ei ole enää selviämistaistelua päivästä toiseen, vapautuu mahdollisuuksia itseilmaisuun ja poliittiseen osallistumiseen. Tällaisissa yhteiskunnissa suvaitaan vähemmistöjä ja kannatetaan sananvapautta. Hyvinvoivat ihmiset ovat teorian mukaan avarakatseisia ja arvostavat demokratiaa.

Teorian muotoillut Michiganin yliopiston professori Ronald Inglehart (s. 1934) on varoittanut, että viime vuosikymmenten jyrkkä kasvu tuloeroissa voi kääntää kelloa toiseen suuntaan. Luottamus poliittiseen järjestelmään heikkenee, kun keskiluokan palkat junnaavat paikoillaan tai laskevat. Yhdysvalloissa luottamusta on nakertanut lisäksi jyrkkä poliittinen vastakkainasettelu. Demokraattinen järjestelmä on näyttänyt nuorten amerikkalaisten näkökulmasta kyvyttömältä vastaamaan 2000-luvun poliittisiin ongelmiin. **Väestön rikkaimman prosentin näkemykset ovat yliedustettuna kongressissa, ja miljardöörien ote politiikasta vahvistuu**. Euroopassa luottamus demokratiaan ei ole laskenut yhtä jyrkästi, mutta sama ilmiö selittäisi Ranskan kansallisen rintaman Marine Le Penin ja maanosan muiden autoritaaristen johtajien kannatusta.

Ronald Inglehartin perustelu ei tyhjennä ilmiötä kokonaan. Autoritaariset ihanteet ovat vahvistuneet vuoden 1995 jälkeen kaikkien amerikkalaisten vastaajien keskuudessa, mutta erityisen selvästi niille ovat lämmenneet hyvin toimeentulevat nuoret, jotka kuuluvat ylimpiin tuloluokkiin. Näistä varakkaista amerikkalaisista **35 % pitää armeijan valtaa "hyvänä" vaihtoehtona**. Autoritaarista järjestystä eivät siis kannata vain köyhät ja kipeät tehdastyöläiset, jotka ovat pudonneet globaalin talouden rattailta, vaan erityisesti rikkaat. Euroopassa sotilashallinnon kannatus on matalampaa, mutta **17 %** ylemmän keskiluokan nuorista olisi valmis nostamaan armeijan täälläkin valtaan.

Rikkaiden demokratiavastaisuus on järkeenkäypää, vaikka sitä on vaikea sovittaa perinteiseen demokratiateoriaan: onhan aina mahdollista, että köyhät alkavat käyttää äänioikeuttaan ja päättävät tasata puntteja rikkaiden kanssa. Rikkailla olisi nyt erityisen paljon menetettävää, jos tällainen demokraattinen käänne tapahtuisi.

World Values -tutkimuksen tulokset auttavat osaltaan ymmärtämään, miksi Venäjän ja äärijärjestö Isisin propaganda on menestynyt 2010-luvullä niin hyvin länsimaissa tai miksi Donald Trump vetoaa kovalla retoriikallaan amerikkalaisiin äänestäjiin. Autoritaaristen johtajien kaipuu on kasvussa Yhdysvalloissa ja joissakin Euroopan maissa. Putinin ja Trumpin kaltaiset johtajat osaavat lievittää ihmisten epävarmuutta kuvaamalla maailman yksinkertaisilla

kertomuksilla hyvän ja pahan voimien välisestä taistelusta. Ongelmiin he tarjoavat voimakkaita ja ehdottomia ratkaisuja: vanhan eliitin syöksemistä vallasta, kansallismielisyyttä, vastakkainasettelua muiden maiden kanssa.

Demokratioilla ei ole tarjota ihmisille yksinkertaisia vastauksia. Demokraattiset valtiot eivät voi puolustautua propagandalta turvautumalla samanlaiseen kansankiihottamiseen kuin vastustajansa. Jos ne alkavat mobilisoida yleisöä kotimaassa tai ulkomailla mustavalkoisten maailmanselitysten taakse, ne menettävät jotain olennaista demokraattisesta luonteestaan. Selvästi nykyistä paremman narratiivin ne kuitenkin tarvitsevat. Naton ja Euroopan unionin strategisissa ajatushautomoissa ajatellaan, että demokraattisen narratiivin tulisi olla ennen kaikkea totuudenmukainen. Sanojen ja tekojen tulisi vastata toisiaan. Jos demokratioiden narratiivi on lakannut olemasta uskottava, on aiheellista kysyä, johtuuko se teoista. Onko vika demokratioiden harjoittamassa politiikassa?

Klassisen näkemyksen mukaan hyvään kertomukseen sisältyy alku, keskikohta ja loppu – tai ainakin päämäärä, jota tavoitellaan. Demokraattisen narratiivin voisi aloittaa esimerkiksi Ranskan vallankumouksen vuodesta 1789. Ranska oli tuolloin jakautunut papistoon, aatelistoon ja **kolmanteen säätyyn, johon kuului 97 prosenttia väestöstä**. Papistoja aatelisto omistivat kolmanneksen maasta, mutta eivät maksaneet lainkaan veroja. Kolmas sääty, mukaan lukien nouseva porvaristo, maksoi kaikki verot, mutta sillä ei ollut sananvaltaa päätöksenteossa.

Vallankumouksen tasavaltalaiset ihanteet rakentuivat vapaudelle, veljeydelle ja tasa-arvolle. Vapauden idea on, että voimme tehdä kaikkea, mistä ei ole haittaa muille. Veljeys sisältää ajatuksen solidaarisuudesta vähempiosaisia kohtaan ja yhteisön asettamisesta yksilön edelle. Tasa-arvon periaatteen mukaan synnymme kaikki yhdenvertaisina ja eriarvoisuudelle tulee asettaa rajat.

Vallankumouksesta ei tullut kaunista. Vallan ottivat fanaatikot, joiden menetelmät olivat kuin suoraan äärijärjestö Isisin käsikirjasta. Tasavallan nimissä mestattiin kymmeniätuhansia ranskalaisia ja käynnistettiin valloitussotia ulkomaille. Itsevaltainen propagandan mestari Napoleon Bonaparte kruunautti itsensä keisariksi. Tasavaltalaiset aatteet joutuivat vuosikymmeniksi vastatuuleen Euroopassa.

Yksimielisyyden ihanne hallitsi politiikassa pitkään Ranskan vallankumouksen jälkeenkin. **Enemmistödemokratia toteutui Yhdysvalloissa ja useimmissa Länsi-Euroopan maissa vasta 1920-luvulla, kun äänestysoikeus annettiin lähes kaikille aikuisille kansalaisille**. Alkoi tasavaltojen pitkä kukoistuskausi – olkoon se tarinamme keskikohta. Demokratiat nostivat kansalaistensa hyvinvoinnin ennennäkemättömälle tasolle. Eriarvoisuus tasoittui, ja työtä riitti melkein kaikille. **Vapauden, veljeyden ja tasa-arvon ihanteet auttoivat demokratioita lyömään 1900-luvun totalitaariset diktatuurit**.

Sen jälkeen on mennyt moni asia pieleen. Demokratioiden määrä on kasvanut kylmän sodan jälkeen kymmenillä valtioilla, mutta vanhimmat niistä ovat kadottamassa ihanteensa. Kirjoitammeko tarinaan lopun, jossa rikkain kymmenys omistaa Euroopassa lähes 65 prosenttia kaikesta varallisuudesta? Yhdysvalloissa ja tasa-arvostaan tunnetussa Ruotsissa on päästy jo Ranskan vallankumousta edeltäviin suhdelukuihin. Yhdysvalloissa rikkain prosentti hallitsee yli kolmannesta kansakunnan kaikesta varallisuudesta. Ruotsissa neljännestä.

Ruotsin korkeaa suhdelukua selittää omistusten keskittyminen yhden perheen, Wallenbergien, hallinnoimiin säätiöihin. Onnekseen Ruotsi on pystynyt toistaiseksi pitämään kiinni tasavaltalaisista ihanteistaan, mutta autoritaaristen vaihtoehtojen kannatus on ollut sielläkin nousussa. Ruotsalaisista 26,3 prosenttia piti vuoden 2011 WVS-kyselyssä "hyvänä" tai "melko hyvänä" vaihtoehtona, että maata hallitsisi "voimakas johtaja", jonka ei tarvitsisi piitata parlamentista tai vaaleista. Vajaa yhdeksän prosenttia ruotsalaisista oli valmis luovuttamaan vallan armeijalle. Suomessa voimakkaan johtajan ja armeijan vallan kannatus olivat vuonna 2009 puolet pienempiä.

Demokratian viholliset haluaisivat kirjoittaa tarinaamme lopun, jossa **levitämme vapauden sanomaa ohjuksin ja pommein ympärillemme, kun pehmeämmät keinot eivät tehoa**. Valitettavasti näkemys ei ole tuulesta temmattu. Yhdysvaltain ja Britannian sotaretkellä Irakiin on ollut tällä vuosituhannella tuhoisat seuraukset koko Lähi-idän alueelle. Myös laajemman läntisen yhteisön sotilaalliset operaatiot Afganistanissa ja Libyassa ovat epäonnistuneet tavoitteissaan. Ne eivät ole lisänneet vakautta tai vähentäneet terrorismia, kuten meille uskoteltiin. Sotaretkillä islamilaisiin maihin on ollut yhtä vahingolliset seuraukset demokraattisten ihanteiden uskottavuudelle kuin eriarvoisuuden kasvulla demokratioiden omalla maaperällä. Demokratioiden narratiiviin on syntynyt vähintäänkin Abu Ghraibin ja veroparatiisien kokoisia aukkoja.

Liberaalien demokratioiden on huolehdittava nyt siitä, että se hyvä ja arvokas, mitä niissä on, säilyy. Demokratioiden voima perustuu avoimuuteen. Demokraattiset yhteiskunnat voivat oppia vanhoista virheistään ja hylätä poliittiset uskomukset, jotka täyttävät propagandan tunnusmerkit.

Vapaus on vain tyhjä sana ilman tasa-arvoa ja veljeyttä. Tarinan loppu on toivottavasti vielä kirjoittamatta.

Why Leaders Must Be Readers

Published on September 2, 2017

I'm a proud nerd. I have always loved reading; to the exclusion of many things. It was only when I joined Toastmasters and started writing my speeches that I found my reading invaluable for ideas and conversation starters. However, as a leader, I found reading indispensable. Even though there was lesser time for reading on a regular basis, it seemed more crucial. Here's my take on why 'all leaders must be readers'. **Annesha Dutta**, Corporate Trainer & Founder Asst. Prof (Business Communication); Area Director; Toastmasters International,University of Calcutta, Bengaluru, Karnataka, India.

A. ***Reading Expands Your Horizons:*** How many leaders / entrepreneurs / achievers can you connect with and learn from? Books give you a fast insight into the journeys, learnings and mindsets of extremely successful people and companies; often from different cultures.

B. ***Reading Gives You Innovative Ideas:*** Did you know about ten ways in which saying 'Thank-You' to your teams can boost productivity and morale by 30%? Did you know how to conduct 'mind-mapping' sessions? Did you know why you should walk and conduct meetings? Well, I didn't either. Till I read books.

C. ***Books And Ideas Are Conversation Starters***: Oh, the bane of table topics! Or what to talk about at networking events? How to make an impression? "Did you read that book on....?" " I love this author...his/her views on running is so amazing..." – reading helps you make a deeper connect.

D. ***Reading Is A Stress Buster:*** Bill Gates famously reads for 15 minutes before going to bed. Disconnecting from your gadgets and reading is a great, economical stress buster.

E. ***Reading Gives Us Perspective:*** Leaders sometimes get caught up in linear ways of thinking. Reading helps open up differing viewpoints and fresh perspectives to a subject – adopt it or not, it makes you understand the customer or the member viewpoint.

F. ***Reading Makes Us Thinkers and Doers:*** In the age of constant consumption in social media, we have forgotten to 'chew the cud' – introspection and thinking is as important as executing the idea. Reading makes us thinkers as we have to visualize the idea/concept in our imagination and then figure how we can adapt it.

G. ***Reading Makes Us Better Communicators:*** Reading gives you an amazing vocabulary – three times more than non-readers. You use better words, correct words and quotes in your communication. It presents scenarios and case studies that you can use in real life.

H. ***Reading Challenges Us:*** Reading saves us from narcissism and self absorption. It gives us a macro-view of the world. It challenges our thoughts, feelings, ideas, judgements, biases, deeply held beliefs and perspectives. You can spark debates with your team with the reference of controversial topics and innovation might flow into your work.

Katso myös: https://www.ted.com/talks/lisa_bu_how_books_can_open_your_mind

Milan Kundera: Olemassaolon sietämätön keveys, s. 245: Jumala lienee ottanut laskelmissaan huomioon murhan, mutta ei kirurgiaa. Hän ei ole aavistanut, että joku rohkenisi työntää kätensä hänen keksimäänsä koneistoon, jonka hän on sinetöinyt ja peittänyt ihmissilmien näkyvistä käärimällä sen huolellisesti ihoon

Juha Hurme: Suomi, sivu 416:

Pannaan vielä Repen muistoksi auringonlaskuinen pätkä mainoslaulusta, jonka hän sävelsi ja

sanoitti tunnissa Fahr-leikkuupuimurien myynnin vauhdittamiseksi 1960-luvun alussa.

Aurinko laski ja taivaskin tummui aina vain tummemmaksi,
niin siihen pellolle lentäen saapui jo variksia kaksi.

Toinen varis ihmetteli: ”Väärin jos en muista,
tässä oli aamusella aika paljon ruista.

Mutta nyt ei korren kortta näkyvissä mulla,
väärään peltoon luultavasti taidettu on tulla.”

”Sama pelto”, toinen raakkui, ”mutta Fahr on tässä
ilmeisesti koko päivän ollut niittämässä.”

Kumpainenkin tunsi silloin suuttumusta syvää:
Fahr kun leikkaa, eipä silloin löydy jyvän jyvää.

TOINEN VERSIO Timo Forssin kirjasta Helismaa, sivu 261:
Tästä se leikkuupuimurilauluni railakkaasti alkaa
Pehmoista peltoa vaari kun kulki ja nosteli saapasjalkaa
Saapas kun upposi tuuman tai kaksi, niin vaari se lausui jotta:
Kun tota puimurin kulkua kattoo, niin onko se lainkaan totta

Sillä Fahr siinä leikkasi viljaa vain,
Eikä painuneet tassut sen
Teki töitään se hauskasti raksuttain
Sanoi vaari: On merkillinen
kone tuo, minä nuorena luulin jo,
jotta viikate parhain ois,
mutta väärä se kai oli huomio,
joutaa viikate jäädä jo pois (Fahr-jenkka, Reino Helismaa 1961)

Kun mielessäni kuljen muiston hämärään,
Niin toiveistani parhaat rauenneiksi nään.
Sain nuoruudelta siivet kerran minäkin
ja pilvilinnan jonne lentäisin.

Pois siivistäni aika puhtauden vei,
ja pilvilinna koskaan valmistunut ei.
Ei nuoruus yötä tunne, päivä aina on,
Mut vuodet jättää taakseen auringon.

(”Olkoon näin”, Reino Helismaa 1964)

30.11.2021 Kirsti Gallen-Kallela: Isäni Akseli Gallen-Kallela, I osa vuoteen 1890, johdantosivulla VII KGK rinnastaa vanhojen kirjeiden polttamisen ja hävittämisen murhaan:

Mutta minulla on vielä edessäni kirjeet, lukematon joukko kirjeitä, jotka on kirjoitettu viime vuosisadan eri kymmenillä, eri puolilla Suomea. Mitä värejä, tuoksuja, elämänrikkautta sisältävätkään nämä vanhat kellastuneet paperit. Jospa ihmiset käsittäisivät, että he tekevät kuin murhan, kun ehdoin tahdoin polttavat tai hävittävät tällaisia papereita ja vanhoja kirjeitä, Ne sisältävät usein ainoan näkyvän jäännöksen ihmisistä, jotka ovat olleet meille rakkaita, ja ellei sitäkään jokaisen kohdalla, niin ne sisältävät ainakin kappaleen elävää elämää, joka jää

kuolemattomaksi, ellemme sitä hävitä. Kirjeiden keskellä on kuin vaeltaisimme hiljaisessa puutarhassa, jossa kuihtuneet kukkaset alkaisivat vähitellen elää ja kiehtoa meitä. Opimme tuntemaan jo ajat sitten manalle menneitä henkilöitä. Jos he sattuvat olemaan omaa sukuamme, on mielenkiinto ehkä vieläkin suurempi, tapaamme kuin vanhoja tuttuja, vaikkemme olisi heitä nähneetkään, koska tunnemme heidän luonteenominaisuuksissaan piirteitä omastamme. Saamme tehdä kuin syväluotausta siihen pimeyteen, joka kätkee oman luonteemme salaisuuden.

31.8.2025 Takumi, s. 90–91:
Japanilaisten ammattiylpeyteen liittyy monenlaisia kirjoittamattomia sääntöjä. Käsikirjoittaja ja mediapersoona Rokusuke Ei haastatteli käsityöläisiä kirjaansa Shokunin ja keräsi joukon nimettömänä pysyttelevien käsityöläisten ajatuksia ammatistaan ja säännöistä, joita nämä ovat itselleen luoneet:
• "Toimistotyöntekijät vilustuvat. Käsityöläiset eivät vilustu.
• "Opettaminen on oppimista."
• "Vaivaa ei pidä sietää, vaan siitä on nautittava."
• ”Jos käytät 200 vuotta vanhaa puuta, tee siitä 200 vuodeksi. Muu on epäkunnioittavaa puuta kohtaan.
• "Kolme vuotta veistämistä, neljä vuotta teroitusta."
• "Älä lainaa teroituskiveäsi, vaikka lainaisit vaimosi."
• "En ole koskaan tehnyt mitään myydäkseni.”

Kirjan aihepiiriin liittyviä yhdistyksiä ja sivustoja (s. 233):
Handbook for the Appreciation of Japanese Traditional Crafts, https://www.nihonkogeikai.or.jp/en/
Japan Institute of Design Promotion, https://www.jidp.or.jp/en/
Japanin käsityöyhdistys (Nihon Kogei Kai), http://www.nihonkogeikai.or.jp
Pyhättö- ja temppelipuuseppien koulun yhdistys (Association of Shrine & Temple Carpenters Training School), https://miyadaiku-yoseijyuku.com/en/index.html
Japanin puutyöyhdistys (Japan Woodcraft Association), https://japanwoodcraftassociation.com/
Shinto-temppelien yhteisjärjestö (Jinja Honcho), www.jinjahoncho.or.jp/en/faq/index.html
Suomen Chado Urasenke Tankokai yhdistys ry, https://urasenke.fi
Japanilaisen kulttuurin ystävät ry, http://japaninkulttuuri.net
SHOGA - Dictionary of Japanese Painters & Calligraphers, https://shoga.info